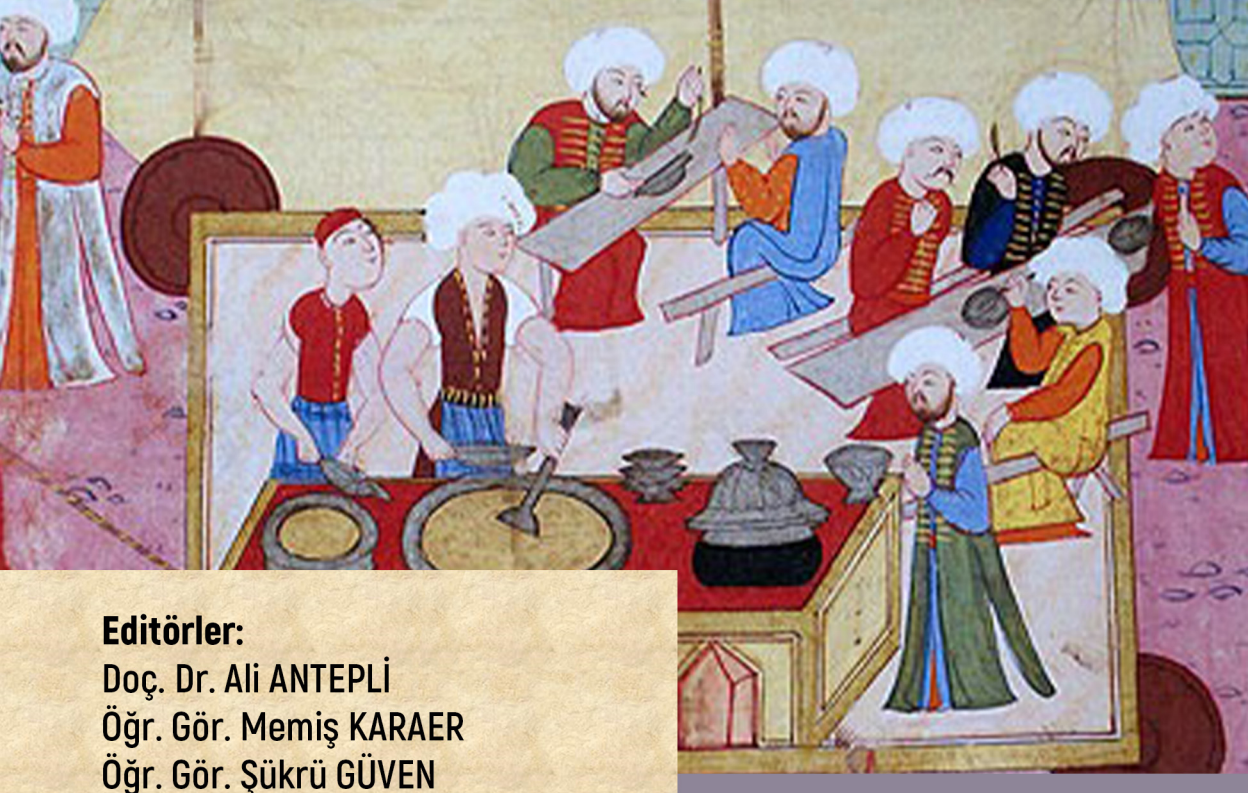

Sosyal Bilimlerde Mesleki Eğitim Araştırmaları I

Editörler:

Doç. Dr. Ali ANTEPLİ

Öğr. Gör. Memiş KARAER

Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN

SOSYAL BİLİMLERDE MESLEKİ EĞİTİM ARAŞTIRMALARI I

Editörler:

Doç. Dr. Ali ANTEPLİ
Öğr. Gör. Memiş KARAER
Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN

EĞİTİM
yayınevi

SOSYAL BİLİMLERDE MESLEKİ EĞİTİM ARAŞTIRMALARI I

Editörler: Doç. Dr. Ali Antepli, Öğr. Gör. Memiş Karaer, Öğr. Gör. Şükrü Güven

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6382-41-1

1. Baskı, Aralık 2022

Kütüphane Kimlik Kartı

SOSYAL BİLİMLERDE MESLEKİ EĞİTİM ARAŞTIRMALARI I

Editörler: Doç. Dr. Ali Antepli, Öğr. Gör. Memiş Karaer, Öğr. Gör. Şükrü Güven

147 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6382-41-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok.
No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,
Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
II. MEŞRUTİYETTEN GÜNÜMÜZE MESLEKİ EĞİTİMİN GELİŞİM SÜRECİ	7
Öğr. Gör. Nurgül DURSUN	
TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNEMİ VE GELECEĞİ.....	19
Öğr. Gör. Esin CEYLAN ŞAŞMAZ	
MESLEKİ EĞİTİMDE PANDEMİNİN ÖĞRENCİ TERCİHLERİNE ETKİSİ.....	27
Öğr. Gör. Emine ÖĞÜLDÜ	
MESLEKİ EĞİTİMDE MUHASEBE EĞİTİMİ; ULUSLARARASI MUHASEBE ALANINDAKİ GELİŞMELER PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRMELER	37
Doç. Dr. Ali ANTEPLİ, Dr. Öğretim Üyesi Alper Tunga ALKAN	
MESLEKİ EĞİTİMDE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ VE İŞLETMELERİNİN BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	57
Öğr. Gör. Memiş KARAER, Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ	
MUHASEBE EĞİTİMİNDE BİLGİSAYARLI MUHASEBE PAKET PROGRAMLARININ ÖNEMİ VE GELECEĞİ KONUSUNDA DEĞERLENDİRME	69
Doç. Dr. Ali ANTEPLİ, Ömer AYDIN	
TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN MESLEKİ EĞİTİMİNE OLAN KATKISININ DEĞERLENDİRİLMESİ	81
Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN, Öğr. Gör. Bahar DİK	
AŞÇILIK EĞİTİMİNİN YİYECEK İÇECEK SEKTÖRÜNE KATKISI	89
Öğr. Gör. İbrahim AKDAĞ	
MESLEKİ EĞİTİMDE FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	97
Öğr. Gör. Seyfettin Caner KUZUCU, Dr. Öğr. Üyesi Engin TENGİLİMOĞLU	

**MESLEKİ EĞİTİM ALAN ÖĞRENCİLERİN FİNANSAL
ARAÇLARI KULLANIM DURUMLARININ İNCELENMESİ 107**
Öğr. Gör. Seyfettin Caner KUZUCU, Dr. Öğr. Üyesi Engin TENGİLİMOĞLU

**SİGORTA SEKTÖRÜNDE MESLEKİ EĞİTİM SÜRECİNDE
SİGORTA KURULUŞLARININ ROLÜ 119**
Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ, Öğr. Gör. Memiş KARAER

**MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA YABANCI DİL ÖĞRENİMİNİN
MEZUNİYET SONRASI İŞ EDİNMEYE KATKISI 131**
Öğr. Gör. Bahar DİK, Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN

KURUMSAL İTİBAR VE MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİSİ..... 139
Doç. Dr. Alper GEDİK, Arş. Gör. Yelda İNANÇ HOŞ

ÖNSÖZ

Günümüzdeki mesleki eğitimin ilham kaynağı olarak alınması gereken Ahilik, üretimden tüketime ihtiyacın üzerinde tüketim yapmaya, haksız rekabete, güçsüz insanların sömürülmesine, kazancın haksızlıkla sağlanmasına kadar tüm ahlak dışı davranışlara karşı olan bir sistemdir. Ahilik teşkilatı toplumun iş, sanat meslekî eğitim ve esnaf yaşamında aktif olarak rol almıştır. Ahilik örgütünün, kendine has unsur ve ilkeleri değerlendirerek toplum dâhilinde tüm iş ve meslek üyelerinin teşkilatlanması sağlanarak bu kişilerin kurallara göre yön almalarının ahlaki olarak doğru, yardımsever ve alçakgönüllü olarak nitelendirildiği bilinmektedir. Ahilik örgütü, esas olarak İslam'ın ahlaki değerleri ile tasavvufun muvazene/ölçülülük, yiğitlik/cesaret ve malumat olan üç esas ahlaki ilke ile biçimlendirilmesini sağlamaya çalışmıştır. Bütün prensiplerini dinin asıl kaynağından alan Ahiliğin nizamnâmelerine fütüvvetnâme adı verilirdi. Ahiliğin esasları, ahlâkî ve ticarî kaideleri bu kitaplarda yazılı idi. Teşkilâta girecek kimse ilk önce bu kitaplarda belirtilen dinî ve ahlâkî emirlere uymak zorunda idi. Fütüvvetnâmelere göre, teşkilât mensuplarında bulunması gereken vasıflar vefâ, doğruluk, emniyet, cömertlik, tevazu, ihvana nasihat, onları doğru yola sevk etme, affedici olma ve tövbe idi. Şarap içme, zina, yalan, gıybet, hile gibi davranışlar ise meslekten atılmayı gerektiren sebeplerdi. Ahiler kendilerine has bir eğitim sistemi oluşturmuşlardır. Akşamları tekke ve zaviyelerde fütüvvet esaslarını teorik olarak öğretmişlerdir. “Kim ki iyi insan iyi Müslümandır; kim ki iyi Müslüman iyi insandır” düsturu gereğince insan yetiştiriyorlardı. Ayrıca gündüzleri iş başında yamak, çırak, kalfa, usta sistemi içerisinde uygulamalı olarak eğitim veriyorlardı. Bu eğitim anlayışının özünde İslami kuralları hayat tarzı haline getiriyorlardı. Tekke ve zaviyelerde okuma yazma, görgü kuralları, okçuluk, binicilik, kılıç eğitimi, tarım işleri... gibi alanlarda eğitim de verilmekteydi.

II. MEŞRUTİYETTEN GÜNÜMÜZE MESLEKİ EĞİTİMİN GELİŞİM SÜRECİ

Öğr. Gör. Nurgül DURSUN¹

“Milletlerin hayatının devamı, ancak kendi işlerini kendilerinin görmesiyle mümkün olduğu herkesin kabul ettiği bir durumdur. Vatana teknik bilimler girmedikçe, vatan evladından sanayi ve ticaret erbabı yetişmedikçe, Osmanlı fabrikalarının sayıları yeterince artmadıkça, sonsuza kadar yabancı uzmanlara ihtiyaç duyuldukça, ekonomik açıdan ilerlememizin asla mümkün olmadığına inananlardanım” (Gelibolulu Azmi, 1914).

“*Milletlerin beka-i hayatları ancak kendi işlerini kendileri görebilmeleriyle kaim olduğu herkesçe müspet bir keyfiyettir. Vatana fenn-i marifet girmedikçe, vatan evladından erbâb-ı sanayi ve ticaret yetişmedikçe, Osmanlı fabrikalarının adetleri lüzumu kadar tezayüt etmedikçe, ilanihaye ecnebi mütehasıslara arz-ı ihtiyaç edildikçe, ileri gitmekliğimiz kabil olmadığına bir iman-ı tam ile itikat edenlerdenim.*” (Gelibolulu Azmi, 1914; akt. Özkul, Çakırel,2019).

1. Giriş

Eğitim milleti millet yapan, şekillendiren, toplumun tabanından en üstüne kadar birlikte hareket edilmesi gereken bir alandır. Sadece eğitimcilerin, bakanlığın işi olarak görülmemelidir. Eğitimde, bakanlığın, okulun, öğretmenlerin, toplumun, siyasi gücün, sosyal medyanın, sokağın, ailenin, milli gelirin, hepsinin ayrı ayrı payı vardır. Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile eğitimi arasındaki doğru orantı da bizi desteklemektedir.

Ülkenin gelişmişliği, eldeki kaynakların (doğal ve insanî) doğru değerlendirilmesi ile elde edilen çıktılar ile paraleldir. İnsani kaynakların verimli kullanılması demek doğru yönlendirme demektir. Bu yönlendirme hem genel eğitim

¹ Selçuk Üniversitesi, Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0002-0839-3158, nurguldursun@selcuk.edu.tr

hem de mesleki eğitim ile olmaktadır, bunlar iç içe geçmiş eğitim kavramlarıdır. Bu iki çeşit eğitimin de ortak amacı toplumun refah seviyesini artırmaktır. Devletin yapacağı doğru eğitim planlamaları ve desteklemeler ile fırsat eşitliği, istihdam ve refah seviyesinde artış sağlanacak, daha sağlıklı birey ve toplum yapısı oluşacaktır.

Çalışan toplumun bel kemiğini sadece beyaz yakalılar değil teknik sınıf olarak adlandırılan kalifiyeli işgücü de oluşturmaktadır. Bu nitelikli işgücünü, teknik eleman sınıfını ya da ara eleman olarak nitelenen sınıfı yetiştirmek ise mesleki eğitimin alanına girmektedir.

Meslekî eğitim, kişinin yetenekleri ve toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmiş ve gelişme göstermiştir. Amaç öncelikle bireyin ihtiyacı ve geçimini, dolaylı olarak da toplumun kalkınmasını sağlamaktır. Bu gelişimin sağlanmasında bireyin kişisel gelişimi ve yetenekleri büyük önem arz eder ki buna göre yönlendirme yapılmaktadır.

Anadolu'da 13. yüzyıldan beri ahilik kültürü ile günümüzün yaparak-yaşayarak öğrenme modeli dediğimiz model ile meslekî eğitim verilmekteydi. Ahilikte, Müslüman esnafın belli kurallar dâhilinde usta-çırak ilişkisine göre hem işbaşında hem de dinî ve ahlakî olarak eğitimin verildiği görülmektedir. Kendi içinde yamaklık, çıraklık, kalfalık ve ustalık gibi kademeleri olan ahi teşkilatı kişinin istirdadına ve toplumun ihtiyaçlarına göre 18.yüzyıla kadar gelmiştir. Zamanla önce ahilik sona ermiş, sonra ahiliğe alternatif olarak ortaya çıkan gedik usulü sanayi inkılabının da etkisiyle çağın gereklerine ayak uyduramadığı için padişah fermanıyla 17 Haziran 1861'de resmen kaldırılmıştır. (Kılınç, 2012) .

Bir diğer meslekî eğitim okulu olarak da görülebilecek eğitim yeri olan Enderun Okulu, Osmanlı'da devletin yönetim merkezi olan sarayda yüksek nitelikli devlet memuru yetiştirme amacıyla kurulmuştur. II. Murat döneminde kurulan ancak Fatih döneminde daha aktif hale gelen Enderun Mektebi'nde ahiliğin devamı niteliğinde usta-çırak ilişkisi içerisinde yukarıda bahsedildiği gibi hem teorik hem yaygın eğitim verilmekteydi (Kılınç, 2012). Enderun okullarının sonu da ahilik, gedik usulü gibi olmuş, önce II. Mahmut döneminde gerçekleşen yenileşme hareketleri ile bu okul da yenilenmeye tabii olmuştur. Ancak II. Abdülhamit döneminde gerekli ıslahatlar yapılmadığı için zamanla ihmal edilmiş ve II. Meşrutiyet ile 1909'da lağvedilmiştir (Kılınç, 2012).

Ahiliğin önemini kaybetmesi, çağa ayak uyduramaması ve zamanla gayrimüslim tebaada da tüccar ve sanatkârların sayısının artması ile yeni bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. İşte önceleri bu grubun toplantı yaptıkları yerin adıyla lonca, zamanla bu tüccar ve sanatkârların özlük haklarının korunduğu kuruluşun ismi oldu. Müslim ve gayrimüslim tebaadan oluşan loncalarda da mesleki yetiştirme yamaklık, çıraklık, kalfalık ve ustalık kademeleri ile gerçekleşmekteydi. Meslekî eğitimde yaygın eğitim şeklinde devam eden bu düzen 1860'tan sonra örgün eğitim ile devam etmiş ancak 1912'de lonca teşkilatına son verilmiştir(Tuna, 1973; Kılınç, 2012).

18. yüzyılda İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi 19. yüzyılda iyiden iyiye kendini hissettirmiş, buhar gücünün keşfi ve makineli büyük sanayi ve endüstriyel ekonomik değişim süreci ile zamanla eski kıta Avrupa ile diğer kıtaların ve ülkelerin arasındaki fark hızla açılmıştır. Büyük ölçeklerde fabrikasyonel üretimler ile Osmanlı Devleti gibi bu gelişmelere ayak uyduramayan, sınai gelişimini sağlayamayan ülkeler zamanla yaşlı kıtanın pazarı haline gelmekten kurtulamamıştır. Zamanla Avrupa’dan daha ucuza ülkeye giriş yapan ürünler ile el emeği ile üretilen ve daha pahalıya mal olan yerli ürünler rekabet edemediği için Osmanlı’nın küçük esnaf ve zanaatkârları da üretimlerini devam ettirememişler, ahilik ile başlayan süreç böylelikle sonlanmıştır.

Osmanlı’da 18. yüzyılla beraber geri kalınmışlığın farkına varılmış ve bu düşünce ile ilk olarak savaşlarda alınan yenilgiler sonucunda askeri teknik okullar ile değişim süreci başlamıştır. Batıdan ve ilk olarak Fransa’dan getirilen askeri uzmanlar ile önce askeri okullardaki eğitimin içeriği ve niteliği değişmeye başlamış, Fransızca yabancı dil olarak yerleşmiştir. Önce Mühendishane-i Bahri Hümayun 1773’te sonra 1795’te Mühendishane-i Berr-i Hümayun ile teknik okullar açılmıştır.

Görüldüğü üzere açılan ilk teknik okullar ve bundan sonrasında da öncelik dönemin ve toplumun ihtiyaçlarıdır. Sanayi İnkılabının sonuçlarına karşı koyulamadığı için ahilik ve lonca sistemleri ile verilen mesleki eğitim yerini batı tarzı okullara bırakmıştır.

II. Mahmut dönemi ile devam eden batı tarzı mesleki okullaşmalar askeri alanın dışına çıkarak sivil alanda tıp, mülkiye gibi alanlara da yayılmıştır. Özellikle eğitimi medresenin kontrolünden çıkarmak için eğitim işlerini Meclis-i Umur-u Nafia isimli bir meclise devretmiştir (Ak,2006).

Meslekî okulların özellikle sanayi alanında aranan ve istenilen vasıflı, nitelikli elemanların yetiştirilmesi için gayret gösterilmesi Mithat Paşa gibi ileri görüşlü valilerin buldukları bölgede açmış oldukları okullar ile başlamıştır denilebilir. Mithat Paşa, Niş valisi iken bölgedeki Müslüman ve Hıristiyan kimsesiz çocuklar için meslek edinebilecekleri “ıslahhane” isimli okul kurmuştur. Bu okul, zamanla diğer valiler tarafından da örnek alınarak Trablusgarb, Kastamonu, Diyarbakır, Halep, Konya, İzmir, Selanik ve Şam’da da ıslahhaneler açılmıştır (Ak,2006). Islahhaneler yaygınlaşınca bu konuda 1867’de bir nizamname yayınlanarak okutulacak dersler, teorik ve mesleki pratik dersler, sınıflara göre çıraklık, kalfalık ve ustalığa verilen izinler belirtilmiştir. İleride kurulacak Sanayi Okullarının temeli böylece çalışkan valilerce atılmış oluyordu (Özalp,1961).

Özetle, Tanzimat’la beraber eğitim konusunda yapılan düzenlemeler ile laik, batı tarzında modern okullar açılmış, ilköğretim yaygınlaşmış, mesleki okulların temelleri atılmıştır. Yerli sanayiye teknik eleman yetiştirmek amacıyla sanat, ticaret ve ziraat gibi alanlarda da mesleki teknik okullar açılmıştır (AK, 2006).Zamanla Ziraat Mektebi, veteriner, şimendifer okulu, posta ve telgraf, kadastro, kondüktör,

lisan kaptan, orman, maden, mühendis mektebi gibi çok çeşitli alanlarda okullaşma görülmüştür (Ak,2006; Yıldırım&Şahin, 2015).

II. Abdülhamit dönemini başlatan ve birinci Meşrutiyet döneminde ilk anayasa olan Kanun-ı Esasi'de de eğitime yer verilerek okullaşma ve malî altyapısı ilk kez anayasal yolla düzenlenmiştir. II. Abdülhamit dönemi okullaşma oranı Cumhuriyet ile yarışacak düzeyde gerçekleşmiştir. Okullar, önceki dönemlerde olduğu çoğunlukla İstanbul ve çevresinde değil Anadolu'ya da yayılmıştır. Devlet merkezli bir eğitim anlayışı ile hareket edilerek yabancı okullar ve gayrimüslimlere ait okullar kontrol altına alınmaya çalışılmış, Türk öğretmenler buralarda görevlendirilmiştir (Kodaman, 1991).

Bu dönemde Ziraat Mektebi, Amerikan Asma Fidanlığı, Numune Bağı ve Aşçı Ameliyat Mektebi, Selanik Amelî Ziraat Okulu, Bursa Amelî Ziraat Okulu, Aşçı Memurları Mektebi, Gümrük Darüttalimi, Polis Mektebi, Mekteb-i Hukuku Şahane, Ankara Çoban Mektebi gibi çok çeşitli meslekî okullar kurulmuştur. Savaş, hastalık gibi nedenlerden dolayı yetim kalmış çocukların meslek kazanmaları için 1901 yılında kurulan Darülhayri Âli, yetimlere döşemecilik, marangozluk, oymacılık, çiftçilik, telgrafçılık, oyuncakçılık gibi meslek dallarında eğitim vermeye başlamıştır fakat uzun ömürlü olamamıştır (Ak, 2006).

II. Abdülhamit döneminde kızların meslekî eğitim alabilmeleri için de okullar açılmıştır. 1878 yılında açılan Üsküdar Kız Mektebi 1885'te Kız Meslek Sanayi Mektebi'ne çevrilmiştir. 1882'de de Dersaadet Nehari Kız Sanayi Mektebi açılmıştır ve hatta II. Abdülhamit döneminde kızların eğitimi ile ilgili olarak Avrupa'ya ilk defa kız öğrencilerin gönderilmesi oldukça önemlidir (Kurnaz, 1999).

2. II. Meşrutiyet Döneminde Meslekî Eğitim

II. Meşrutiyet'in ilanı ve İttihatçıların yönetimi ele geçirmesiyle yeni bir dönem başlamıştı. Öncelikle basındaki sansür kaldırıldığı için basın alanında inanılmaz bir artış yaşandı. Gazete, dergi, kitap basımında artış yaşanmış, tercüme eserler çoğalmıştır. Bu durum iletişimi de artırdığı için bundan sonra kamuoyu oluşturularak toplumsal olaylar daha da hızlanmıştır. Hem Müslüman toplum hem de gayrimüslim toplum içinde zamanla hareketlilik artmıştır. Balkan Savaşları'nda yaşanan facia ve akabinde gelen kitlesel göçler de hareketliliği daha da artmıştır. Bu hareketlilik fikir yönünde de yeni cepheler açmış, Osmanlılık fikri ile gelen Meşrutî rejimi ve destekçilerini kökten etkilemiştir. Balkanların kaybı, Müslüman Arnavutların bile bağımsız olması, Arapların kendi dillerinde eğitim istekleri, gayrimüslim azınlığın meclisteki milletvekilleri ve onları destekleyen Avrupalı devletler aracılığıyla Osmanlı'dan kopma arayışları hızlanırken, Türkler arasında da millî bilinç oluşmaya başlamıştı. Devletin ana yapısını oluşturan, her türlü savaşta devlete askerî desteği sağlayan, ekonomik sıkıntılarda ağır vergi yükünü sırtlamaya çalışan Türkler, milliyetçilik fikri ile Türkçülük akımına bağlanmaya başlamıştı. Bu

konuda gazete ve dergilerdeki yazılarıyla halkı bilgilendiren, bilinçlendiren, Türk kamuoyu oluşturarak millî alt yapıyı oluşturan yazarların etkisi büyüktür.

Meşrutiyet dönemi ile eğitimde ivedi bir ilerleme hemen sağlanamamıştır. Bunda İttihatçıların yönetime görünür bir şekilde değil de perde arkasından hâkim olmasının da etkisi vardır elbette. 31 Mart Vakası'ndan sonra bizzat iktidara geçen İttihatçılar, 1912-1918 arası Cumhuriyet dönemine de temel olacak gelişmelere imza atmışlardır. Yapılan düzenlemeler, yayınlanan talimatnameler ile eğitim yapısı şekillenmiştir (Aytekin, 1991).

Meşrutiyet'te, II. Abdülhamit döneminde açılmış olan ve İstanbul ile taşrada pek çok merkezde de var olan meslek okulları statüsünde kurulan Sanayi Okulları öğretime etmiştir. Ancak Abdülhamit döneminde de çok verimli olamayan bu okullar Meşrutiyet döneminde daha da boş kalmaya başladı. Birinci sınıfa 80-85 öğrenci sayısı ile başlayan bu okullar, atölye, alet-edevat eksiklikleri, bütçe sıkıntıları vb. nedenlerle 5-10 öğrenciye kadar düşüyordu. Yine II. Abdülhamit döneminde açılmış olan Kız Sanayi Okulları da benzer nedenlerle özellikle II. Meşrutiyet döneminde varlığını devam ettiremeyince 1913'te kapanmıştır. 1914'te İttihat ve Terakki yönetiminin eğitim alanında yaptığı yenilikler kapsamında yeniden açılabilmiştir (Ergün, 1996).

II. Meşrutiyet döneminde devletin açmış olduğu mesleki okullar yanında özel olarak açılan "Sanayi Okulları" da vardı. Osmanlı-Fransız Kız Sanayi Okulu, İttihat ve Terakki Kız Sanayi Mektebi, Bayburt Sanayi Mektebi gibi. Kızlar için açılan sanayi okullarında öncelik iyi bir anne, bilgili bir ev hanımı, hayat arkadaşı yetiştirmektir. Ancak ihtiyaç duyulduğu için Darülfünun'da kızlara yönelik ebelik, öğretmenlik bölümleri de açılmıştı. Açılan ve açılacak okulların niteliği ve niceliği o dönemin şartlarına göre değişkenlik göstermekteydi. Ayrıca Meşrutiyet döneminde ziraat, orman, polis, baytar muavinleri, şimendifercilik, Darü'lbedayi-i Osmani, müzik okulları, adliye okulları, aşçı ve garson mektepleri, Osmanlı Ana Mektebi gibi çok çeşitli meslekî okul açılmıştır (ERGÜN,1996). Ancak 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı nedeniyle çoğu okul devam edememiş, öğrenci sayısı azalmış ve zamanla kapanmıştır.

II. Meşrutiyet dönemi eğitim alanında pek çok yeniliğe kapıların aralandığı ve Cumhuriyet dönemine aktarımın yapıldığı bir dönemdir. Ancak savaşlar, büyük oranlardaki toprak kayıpları ve kitlesel Türk göçleri, psikolojik olarak Tanzimat'tan beri var olan aşağılanma hislerinin haylice yerleşip gün yüzüne çıktığı bir ara dönem olmuştur. Abdülhamit'i baskıcı olarak görenlerin 31 Mart Vakası'ndan sonra Abdülhamit'i aramadıkları, İslamcı-Türkçü politikaların basında, matbuatta sıkça dillendirilip özellikle İttihat ve Terakki Partisinin çok hızlı bir şekilde kulüpler açarak Anadolu'ya yayılması bu fikirlerin Anadolu'da da etkili olmasını sağlamıştır.

Meşrutiyet döneminde genel ve meslekî eğitim alanında başarılı olan alanlar olduğu gibi bir türlü dikiş tutturulamayan alanlar da olmuştur. Örneğin ilköğretim

kadememesinin yaygınlaştırılması ne kadar başarılı sonuçlar vermişse orta ve yüksek kademe ile meslekî öğretim alanlarında ise istenilen verim alınamamıştır. Açılan okullar devlet ihtiyacına binaen olmuş, tek merkezden yönetilememiş, mali ihtiyaçlar tam olarak karşılanamadığı için özellikle meslekî eğitimdeki usta-çırak ilişkisi kalmadığı için başarı sağlanamamıştır. Ayrıca açılan okulların çoğu İstanbul merkezli olup her ne kadar Anadolu'ya da yaygınlaştırılmak istense de devletin içinde bulunduğu karışık durum buna çok da müsaade etmemiştir. Artan savaşlar, alınan yenilgiler ve toprak kayıpları, göçler, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık eğitim politikasını da etkilemiş, özellikle meslekî teknik eğitim alanında resmi bir eğitim politikası ve sağlam bir alt yapı oluşturulamamıştır. Özellikle mesleki eğitim alanında hala mahallî teşkilatlanma ve mahallî malî destekler ile eğitim sürdürülmeye çalışılmıştır (Gemici, 2010).

Meslekî ve teknik eğitim okullarındaki malzeme eksikliği ve her okulun ihtiyaca göre açıldığı göz önünde tutulursa farklı bakanlıklara bağlı olması nedeniyle müfredatlarının da aynı olmaması gibi nedenler meslekî eğitimde merkeziyetçiliğin önemini tekrar gözler önüne sermiştir (Ak,2006).

Meşrutiyet gibi bir ara önem, geçiş dönemi Birinci Dünya Savaşı'nın ağır yenilgisi, Balkanlar'a üzülmek bu sefer de Arap toprakları özellikle de Kutsal Toprakları kaybetmek Anadolu halkının bir savaştan diğerine sürülmesi gibi karışıklıklar pek çok alanda başarılı olmayı engellemiştir.

Misak-ı Millî ile yola çıkılan İstiklal Savaşı “ya hep ya hiç” parolasıyla galibiyetle sonuçlanmış ve Cumhuriyet'in ilanı ile Anadolu topraklarında yeni bir sayfa açılmıştır.

3. Cumhuriyet Döneminde Meslekî Eğitim

9 Eylül 1922'de İzmir'in kurtulduğu, yüreklere suların serpildiği, derin nefeslerin alındığı o günlerde Mustafa Kemal Atatürk'ü tebrik edenlere Atatürk şöyle cevap vermiştir: Asıl savaş şimdi başlıyor...(Milliyet, 2021).

Mustafa Kemal, 11 yıldır savaştan yorgun Türk halkının gözlerinin içine bakarak harap olmuş, yıkık dökük vatanın imar edileceğini, ilimde, bilimde, eğitimde geri kalmış toplumun bir an önce hak ettiği yere getirileceğini ve bunlar için fiili savaştan daha çetin geçecek bir yapılanmanın başlayacağını ifade etmiştir.

Savaşlar sonrasında pek çok meslekî teknik(sanayi okulları) okul da dâhil olmak üzere varlığını devam ettirememiştir. 3 kız 5 erkek teknik okul ile 13 tane meslek okulu Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal edebilmiştir (Sıdal, 1983). Özellikle son on bir yılını savaşlarda geçiren bir millet olarak görüldü ki teknik bilgi ve beceriye sahip, meslekî eğitim görmüş eleman eksikliği, ekonomik ve sosyal gelişim içerisinde gözleri meslekî ve teknik eğitimin önemine çevirdi. Öyle ki İstiklal Savaşı'nda Fransızlardan elde edilen yüz Berliet kamyonundan yirmisini kullanabilecek şoför bulunabildi. Bu nedenle de cepheye mermi ve cephaneler

kağnılarla taşınmak zorunda kalındı (Kılınç, 2013). Ayrıca savaşlar sonrasında zanaat sahibi teknik bilgiye sahip pek çok azınlığın ülke dışına gitmesi ile meslekî ve teknik alandaki boşluk iyice belirginleşip hissedilmişti.

Bu konuda Atatürk'ün bizzat İzmir'de Mithat Paşa Endüstri Meslek Lisesini ziyaret ederek meslekî teknik eğitime önem atfetmesi oldukça önemlidir. Ekonomi ile eğitimi ilişkilendirerek konuşmalarında da birçok kez bu konuya yer vermesi, İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında da eğitim ile ekonominin iç içe olduğunu ilk ve orta öğretim müfredatlarının buna göre düzenlenmesi gerektiğini dile getirmesi Cumhuriyet döneminde meslekî eğitime devlet başkanında başlayarak verilen önemi göstermektedir.(Doğan, 1983).

Erken Cumhuriyet döneminde bu bağlamda yurt dışından eğitim konusunda alanında uzmanların Türkiye'ye davet edildiğini görmekteyiz. Bunlardan en önemlileri ABD'den gelen John Dawey (1924), Almanya'dan gelen Kühne (1925), Belçika'dan gelen Ömer Buyse (1926) ve yine Almanya'dan gelen Jung (1930) gözlemleri ve önerileriyle sistemin gelişmesinde büyük pay sahibi olmuşlardır(Yıldırım&Şahin,2015). John Dewey, raporunda ekonomik ve ticarî hayat için gereken vasıflı elemanın eğitim ile yetiştirilmesi gerektiğini ve yükseköğrenim görmeden ilkokuldan sonra iş hayatına başlayacaklar için orta derecede meslek okulları açılmasını tavsiye etmiştir. Kühne ise kalkınma ile eğitim arasındaki ilişkiye dikkat çekerek vasıflı insan yetiştirmenin eğitim yoluyla olabileceğini, bölgelerin ihtiyacına uygun bölgesel meslekî okulların açılması gerektiğin üzerinde durmuştur. Buyse ise daha farklı açığa dikkat çekmiştir. Özellikle meslek okullarının öğretmen ihtiyacını karşılamak ve yetiştirmek amacıyla İş Üniversitesinin kurulması gerekliliği üzerinde durmuştur (Doğan, 1983). Cumhuriyetin ilk dönemlerinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İ. Hakkı Tonguç gibi Türk uzmanların görüşlerine de başvurulmuştur. Örneğin Tonguç'un gerçek üretim şartlarında, iş içerisinde eğitim düşüncesi Köy Enstitüleri'nde hayat bulmuş (Doğan, 1983).

Uzman görüşlerinin yanı sıra eğitimde yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında yurt dışına 1927-1933 yılları arasında meslekî eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacıyla 133 kız ve erkek öğrenci gönderilmiş (MEB, 2021), uzmanların yetiştirilmesi, mevcut binaların değiştirilmesi ve yenileştirilmesine çalışılmıştır. (Gemici, 2010).

Bu nedenlerle Cumhuriyete kadar devletin resmî eğitim politikasında yer almayan meslekî ve teknik eğitim, Cumhuriyet ile beraber devlet eliyle resmî olarak programlanmıştır. Kalkınmanın teorik ve uygulamalı eğitim ve meslekî eğitim yoluyla olabileceği kabul edilmişti. 1926'da bütün vilayetlere meslek öğretimi yapan okul ve kursların adedi ve çeşitleri sorularak ilk kez Milli Eğitim Bakanlığı ülkedeki meslek ve teknik eğitim hakkında toplu bilgiye sahip olmuştu. 1927 yılında meslek okulları ile ilgilenecek Yüksek ve Meslekî Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuş oldu (Kılınç, 2013).

Ayrıca ve 1927 tarihli 1052 sayılı Meslek Mektepleri Hakkındaki Yasa ile meslekî ve teknik eğitim, Millî Eğitim Bakanlığının görev ve hizmet alanı kapsamına alınmış; meslekî ve teknik okulların program, araç-gereç, öğretmen yetiştirme ve istihdam sorumluluğu Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir (Yıldırım&Şahin,2015). 1933'te Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü kurulurken Millî Eğitim Bakanlığının önerisiyle ülkenin ekonomik, eğitim ve sosyal tüm paydaşlarını içine alacak şekilde meslekî eğitimin bir ana plan dâhilinde görüşüldüğü Tarım, Bayındırlık, Ekonomi, Millî Savunma ve Genel Kurmay Başkanlıkları da dâhil olmak üzere kurulan komisyon “ Millî Tedrisatın İnkişaf Planı” hazırlanmıştır (Doğan,1983). Planda, Çırak Okulları, Sanat ve Orta Sanat Okulları, Akşam Sanat Okulları, Tekniker Okulları, Mühendis Okulları ile Gezici Köy Kurslarının açılması ve yaygınlaşmasını öngörülmüş, meslekî ve teknik eğitim köy kurslarından yükseköğretime kadar her alanda bir bütünlük içinde ele alınmıştır (MEB,2021). Bu plan meslekî ve teknik eğitime yön veren temel yapı taşlarından olmuştur. 1941'de de Millî Eğitim Bakanlığı içinde Genel Eğitim Müsteşarlığı ve Meslekî Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur.

1960'a kadar olan ara dönemde altı Millî Eğitim Şurası toplanmış (https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura), örgün eğitimin yanı sıra yaygın meslekî eğitimi de destekleyerek “Sanayi Müesseselerinde ve Maden Ocakları'nda Meslek Kursları Açılmasına Dair Kanun” 1938'de çıkarılmıştır (Doğan, 1983). Buna göre 100 işçi çalıştıran her iş yeri meslek eğitimi kursu açmak zorundaydı. Ayrıntılı düşünülen bu kanun ile meslek eğitiminde ahilik benzeri uygulamalı eğitimin planlandığı görülmektedir.

1960'tan sonra planlı kalkınma dönemi başlamış, neredeyse toplumun her alanına göre yapılan planlarda meslek eğitiminin de önemi sürekli vurgulanmıştır.

Kalkınma planların ilk üçünde meslek eğitimin yapısal özelliklerine değinilerek iş başında eğitime önem verilmesi, işletmelerde çalışan yetenekli ustaların Meslekî Eğitim Merkezlerinde monitör ve ustabaşı olarak yetiştirilmesi konusu ele alındı. Bu dönemde, işçilerin yetişmeleri için her fabrikanın bir “okul” durumuna getirilmesi konuları ele alındı (SBB, 1963).

1977 yılında 2089 sayılı Çırak Kalfa ve Ustalık Kanunu ile ilk kez çırakların durumu ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1977). Ancak uygulamada karşılaşılan olumsuzluklar tarafından beklenen sonuç alınamadığı için 19/06/1986 tarihinde yürürlüğe giren 3308 sayılı Çıraklık ve Meslekî Eğitim Kanunu kabul edilmiştir(Resmi Gazete, 1986) . 2001'de son halini alan bu kanun ile Çıraklık ve Meslekî Eğitimi çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda, yükseköğretim kurumlarında ve işletmelerde yapılacak meslekî eğitime ilişkin esaslar düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 2021).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan 1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı da dâhil olmak üzere planlarda, eğitimin sanayinin

ihtiyaçları doğrultusunda yapılmasına, devlet gücünün yanında özel sektörün de meslekî ve teknik eğitimin gelişimine katkıda bulunması gerekliliği vurgulanmıştır. Yaygın eğitimin dünya standartlarına eriştirilmesine, okuldan işe geçişte yaşanan sorunların çözümünde meslekî ve teknik eğitimin kurumsal bir kimliğe büründürülmesine ve bu doğrultuda modüler sisteme geçiş yapılması zorunluluğuna ağırlık verilmiştir. Sekiz ve Dokuzuncu Kalkınma Planlarında nitelikli işgücünün yetiştirilmesindeki eksiklikler, ortaöğretimdeki yönlendirmenin yetersizliği ve meslek eğitim mezunlarındaki yüksek işsizlik oranları gündeme gelmiştir. Onuncu Kalkınma Planında Ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyindeki meslekî ve teknik eğitimde, program bütünlüğü temin edilecek ve nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde uygulamalı eğitime ağırlık verilecektir denilirken en son 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında ise meslekî ve teknik eğitimde üretime yönelik yapısal dönüşüm ve istihdam seferberliğine değinilmiştir(SBB, 2019).

Görüldüğü üzere bütün kalkınma planları ve Millî Eğitim Şuralarında eğitim ve özelinde meslekî ve teknik eğitim ile ilgili benzer cümleler vardır. Osmanlıdan günümüze ihtiyaçlar, amaçlar tam olarak belirlenip çözümler işaret edilmesine rağmen uygulamaya geçilememiştir, eylem konusunda eksiklikler devam etmiştir. Bu nedenle meslekî eğitim ile iş hayatının, endüstrinin ve sanayi kollarının yakın işbirliği içinde olması gerekliliği üzerine 1977-78 eğitim öğretim yılında OSANOR(Okul- Sanayi Ortaklaşa Eğitimi) projesi, Meslekî ve Teknik Eğitim Projesi (METEP) ve 1993 yılında da Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE) gibi önemli yapılandırma çalışmalarına gidilmiştir (MEB, 2019).

Üretilen projeler ve yapılan desteklerle 90'lı yılların sonuna doğru mesleki eğitimde ivme görülmüş ve neredeyse her iki öğrenciden biri meslek eğitimi tercih eder olmuştur(BOZGEYİKLİ, 2019). Ancak 28 Şubat sürecinde Yüksek Öğretim Kurulu tarafından meslek liselerine yönelik uygulan katsayı ile meslek liselerine olan talep büyük oranda düşmüştür. 2000'li yılların başından bugüne Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yeniden meslek liselerine yönelik talebi ve kaliteyi artırmak için projeler üretilmeye başlanmıştır. Meslekî eğitime destek kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı haricinde özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve meslek eğitimi veren kurumlar arasındaki işbirliği de göze çarpmaktadır. Özellikle Koç Holding'in Millî Eğitim Bakanlığı işbirliği ile 2006 yılında başlatmış olduğu "Meslek Lisesi Memleket Meselesi" projesi takdire şayandır(ERG,2017).

Günümüzde meslekî teknik eğitim kapsamında örgün eğitim Meslekî ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri ve Meslekî Eğitim Merkezleri olmak üzere üç çeşit okul ile devam etmektedir. Yaygın meslekî eğitim ise meslekî açık öğretim liselerinde verilmektedir. Meslekî orta öğrenim mezunlarının günümüzde her türlü yükseköğretime geçiş hakkı bulunmaktadır (Bozgeyikli, 2019). Son dönemlerde özellikle dünya genelinde yaşanan pandemide yüz yüze eğitimin yapılamamasına rağmen geliştirilen projeler ve yapılan desteklerle meslekî eğitim

liselerinin ülkeye ekonomik açıdan katmış oldukları katma değer 2021 yılında geçen yıla göre yüzde 50 artarak 418 milyon 591 bin liraya ulaşmıştır(AA, 2021).

4. Sonuç

Anadolu'da 13. yüzyılda ahilik ile başlayan meslekî eğitim bugünün modern eğitim anlayışında uygulamalı, yaparak-yaşayarak öğrenme modelinde hem iş eğitim hem de ahlak eğitimi ile bütünleşmişti. Ancak varlığını ancak Tanzimat'a kadar sürdürebilmiştir. Yeni dünya düzeninde gedik usulü, lonca sistemi ile devam ettirilmeye çalışılan eski düzen en nihayetinde II. Meşrutiyet döneminde tamamen terk edilmiştir. Batı tarzında meslekî ve teknik okullar ile meslekî eğitim sürdürülmüştür.

Osmanlı'nın son döneminde Tanzimat ve II. Mahmut ile başlayan değişim II. Abdülhamit ile devam etmiş ancak II. Meşrutiyet'te bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Artan savaşlar nedeniyle hem öğrenci hem de öğretmen sayılarında azalma yaşanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda ilan edilen genel seferberlik nedeniyle pek çok okul boş kalmış, öğretmenler silah altına alınırken pek çok öğrenci de gönüllü olarak cepheye koşmuştur.

Cumhuriyet ile beraber yeniden yapılanma ile eğitimde seferberlik yaşanmış, okullaşma oranı tekrar hızlanmıştır. Amaç Osmanlı'dan beri devam eden nitelikli işgücü açığına meslekî eğitim ile çözüm bulmaktır. Fakat geçmişten bugüne meslekî eğitim ile ilgili atılan pek çok adım, geliştirilen pek çok proje gibi kâğıt üstünde kalmaktan ileriye gidememiştir. Millî Eğitim Şuralarında ve Kalkınma Planlarında her zaman meslekî eğitime değinilmiş, öneminden bahsedilmiş, atılması gereken adımlar belirtilerek çözüm yolları da sunulmuştur. Ancak eyleme geçme konusunda konu sadece Millî Eğitim Bakanlığına ait görülmüş, politikacılar tarafından istenilen destek alınmamıştır. Ayrıca maalesef ki 19. yüzyıldan beri hatta ilk meslekî anlamda okulların kurulundan beri meslek liseleri dezavantajlı kesimin, yoksul ve yoksun öğrencilerin gittiği, ölçme değerlendirmede alınan başarı değerlerinin düşük olması gibi nedenlerle toplumun önyargılı olarak da yaklaştığı bir eğitim yeri olmuştur. Ayrıca eğitim alanındaki istikrarsız kararların da bu önyargıların yıkılmamasında etkisi büyüktür.

2000'li yıllardan günümüze mesleki eğitimin giderek önemi özellikle karar vericiler tarafından da kavranmış, toplumun meslek liselerine olan bakışını değiştirmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Sivil Toplum Kuruluşları ve topluma yön veren diğer paydaşlar tarafından da projelerle destek vermeye başlanmıştır. Nicelikten niteliğe geçişte son dönemlerde meslekî eğitim ile meslek yüksekokulları, teknik fakülteler ve sektörel işbirliğinin güçlendirilmeye çalışıldığı, kalıcı itibar için yeni dönem yapay zekâ ve endüstri 4.0 gibi yüksek teknoloji kavramlarıyla uyarlanmış liseler açılmıştır(Setav, 2018). Konya ve Ankara'da açılan ASELSAN Meslekî ve Teknik Anadolu Liseleri bunun en güzel örnekleridir(MEB).

Kaynakça

- Anadolu Ajansı (2021). 18.11.2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/meslek-liselerinin-ekonomiye-katkisi-9-ayda-418-milyon-591-bin-liraya-ulasti/2397283> adresinden alınmıştır.
- Alkan, C. & Doğan, H. (2019). Mesleki Ve Teknik Eğitim İçin Ana Plan Esasları. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 9 (1), 25-72. DOI: 10.1501/Egifak_0000000456.
- Ak, M. (2006). II. Meşrutiyet Dönemi'nde Mesleki Ve Teknik Eğitim Okulları (1908 – 1918), (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aslan, E (1992). Atatürk Dönemi'nde (1923-1938) Pragmatizm ve Ekonomiye Yönelik Mesleki Eğitim (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Üniversitesi, İstanbul.
- Aytekin, H. (1991). İttihâd ve Terakki Dönemi Eğitim Yönetimi. Ankara.
- BOZGEYİKLİ, H (2019). Mesleki ve Teknik Eğitimin Geleceği. Ankara.
- Doğan, H. (2019). Mesleki ve Teknik Eğitimin İlkeleri ve Gelişmesi. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 16 (1), 167-181. DOI: 10.1501/Egifak_0000000941.
- Doğan, H. (1983). Genel Eğitim - Mesleki Eğitim İlişkisi. ERGEN, N. & METİN, M.(Ed.) Türkiye'de Mesleki Eğitimi ve Sorunları. (ss. 163-194). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Ergün, M. (1996). İkinci Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908 – 1914). Ankara.
- Gemici, N. (2010). Ahilikten Günümüze Mesleki Eğitiminde Model Arayışları ve Sonuçları, Değerler Eğitimi Dergisi. 8(19). 71-105.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29181/312478>
- Kılınç, M. (2013). Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimin Tarihi Gelişimi: 1908-1986. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kılınç, M. & KEÇECİ KURT, S.(2019) Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılınç, M. (2012). Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimi Şekillendiren Eğitim Kurumlarından Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mektebi'nin Tarihi Gelişimleri. Vocational Education , 7 (4) , 63-73 .
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsavoca/issue/10905/130618>.
- Kodaman, B. (1991). Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi, Ankara: TTK Yayınları.
- Kurnaz, Ş. (1999). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadınların Eğitimi, Milli Eğitim Dergisi, S.143. s. 99-111. Ankara.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimler/dergiler/milli_egitim_dergisi/143/14.htm
- MEB, (2019) Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Mesleki ve Teknik Eğitim. Ankara.
- Milliyet Gazetesi, (24.02.2021). Altan Altın. 21.11.2022 tarihinde <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/altan-altin/asil-kurtulus-savasi-6439030> adresinden alınmıştır.
- Özalp, R. (1961). Türkiye'de Yüz Yıllık Mesleki ve Teknik Öğretim, Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, 9 (104) , s.17-121.
- Özkul, A. S. & Çakırel, Y. (2019). Fabrika Yönetimi Bilgisi Bağlamında Türkiye'de Yayımlanan "Fabrikacılık" Konulu Kitaplar Üzerine Bir İnceleme (1914-1928) . Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 10 (25) , 523-535. DOI: 10.21076/vizyoner.619293.
- Saylan, K. (2016). Osmanlıda Mesleki Teknik Eğitim Kurumları: Kondüktör Mektebi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 7 (8). s.150-165.
- Sıdal, C. (1983). Mesleki Eğitim ve İstihdam. ERGEN, N. & METİN, M.(Ed.) Türkiye'de Mesleki Eğitimi ve Sorunları. (ss.229-250). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Tuna, O. (1973). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Yıldırım, K. & Şahin, L. (2015). Osmanlı'dan Günümüze Mesleki Eğitimin Gelişimi; Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 2015/1. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2576299>.

- Ünlü, D. (2016). Mesleki Eğitimin Tarihi Süreci. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(4) , 89-98.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/guiibd/issue/51745/671999>.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2021). <https://mtegm.meb.gov.tr/> adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı(2021). 15 Kasım 2022 tarihinde (https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf adresinden alındı.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı(2021). 20.15.2022 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alındı.
- T.C. Resmi Gazete(1977). 21.11.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15987.pdf> adresinden alındı.
- T.C. Resmi Gazete(1986) 21.11.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19139.pdf> adresinden alınmıştır.
- T.C. Resmi Gazete(2021) 21.11.2022 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211225-1.htm> adresinden alındı.
- ERG (2017) 13.11.2022 tarihinde <https://www.egitimreformugirisimi.org/> adresinden alındı.
- SETA – Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(22.11.2018) 13.11.2022 tarihinde <https://www.setav.org/mesleki-egitimin-gelecegi> adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. 13.11.2022 tarihinde <https://aselsankonya.meb.k12.tr/> adresinden alındı.

TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNEMİ VE GELECEĞİ

Öğr. Gör. Esin CEYLAN ŞAŞMAZ¹

Giriş

Son yıllarda iş dünyasında sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yaşanan gelişmeler ışığında nitelikli ara elemana ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel rekabet ortamında değişen ve gelişen şartlara uyum sağlayabilen, mesleki bilgisini iş ve süreçlerde kullanabilen ve alanında yetkin işgücüne sahip olan bireylere istihdam kolaylığı sağlanmaktadır. Bu bağlamda mesleki eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır.

Mesleki eğitim, çok çeşitli meslek alanları, üretim, hizmet ve geçim kaynaklarıyla ilgili eğitim, öğretim ve beceri geliştirmeyi kapsamaktadır. Birçok ülkede, mesleki eğitim ulusal eğitim mimarisinin ayrılmaz bir parçası olarak sektörel ihtiyaçlara bağlı nitelikli işgücü gelişimini kolaylaştırarak ekonomik kalkınmayı desteklemektedir. Hayat boyu öğrenmenin bir parçası olarak yükseköğretim kurumlarında iş temelli öğrenme esas alınmaktadır (UNHCR, 2019). Mesleki eğitim ve öğretim ekonominin yetişmiş işgücü ihtiyacını karşılamak için bireyleri iş hayatına hazırlamaktadır.

1. Türkiye'de Mesleki Eğitim

Tarihsel süreç içerisinde sanayi toplumunda üretim kavramı, üretim faktörleri kullanılarak *“standart iş süreçleriyle aynı üründen mümkün olan en çok miktarda, en ucuza ve en hızlı üretim”* olarak ifade edilmektedir. Ancak yüksek teknoloji ve hızlı ilerlemenin yaşandığı bilgi toplumunda işgücünden beklentiler de değişmektedir. Günümüzde çalışanların değişen iş ve süreçlere uyum sağlaması, hayat boyu öğrenmeye açık olması ve öğrendiklerini iş hayatında uygulaması beklenmektedir. Yaşanan gelişmeler nitelikli iş gücünün yetişmesine katkı sağlayan meslek yüksekokullarını küresel rekabet ortamında itici bir güç haline getirmiştir.

¹ Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0002-4566-0542, esinceylan@selcuk.edu.tr

Ülkemizde bakanlıklar, yükseköğretim kurumları, yerel yönetim birimleri ve sektör temsilcilikleri nitelikli işgücü yetiştirme ve mesleki eğitim sorunlarının çözülmesine ilişkin gerekli çalışmalar yürütmektedir (Atik, 2018).

Türkiye genç nüfus ve çeşitli sanayi kolları itibariyle nitelikli işgücü yetiştirme ve istihdam konularında diğer ülkeler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda nitelikli işgücü yetişmesini sağlayan üniversitelerde uygulama temelli eğitim modellerin yaygınlaşmaktadır. Bilgi, beceri, yetenek ve takım çalışması kazandırmak amacıyla gençleri iş hayatına hazırlayan ve nitelikli eleman yetiştirilmesine profesyonel bir katkı sağlayan eğitim modellerinin önemi büyüktür (Sarıbyık, 2019). Bu bağlamda mesleki eğitim nitel ve nicel işgücünün doğru yapılandırılması ile iş hayatında arz ve talep dengesinin uyumlaştırılmasını sağlamaktadır.

Küreselleşme ile ülkeler arası sınırların ortadan kalkması, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler nitelikli işgücünün önemini artırmıştır (Tarlakazan, 2013). Mesleki eğitim ile birlikte nitelikli iş gücü ülke ekonomisinin gelişmesine, kaliteli mal ve hizmet üretilmesine katkı sağlamaktadır. Ancak yetkinlik düzeyi düşük veya yeterli eğitimi almamış işgücü yapısı ülkelerde işsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu durum daha önemli hale gelmektedir. Ülkemizde işgücü piyasasının ihtiyaçları temel alınarak üniversitelerde istihdama yönelik eğitim programları geliştirilmektedir. Üniversite sanayi işbirliği çerçevesinde eğitim sisteminde yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Sarıbyık, 2019). Bununla birlikte ülkemizde meslek yüksekokullarının bilgi, beceri ve yeteneği bir araya getiren çözüm merkezleri olarak tasarlandığı, alanında yetkin ve yaratıcılığı destekleyen modernize eğitim yöntemlerinin kullanıldığı, uygulamalı eğitim yapılabilecek fiziksel imkanların bulunduğu birimler olarak geliştirilmesi gerekmektedir (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015).

Türkiye’de 2017 yılı Eylül ayı itibariyle işgücünün eğitim portföyü %55,9’u ilkökul/ortaokul veya okuryazar, %10,2’si genel lise, %10,8’i mesleki/teknik lise, %23,1’i yükseköğretim mezunudur. Ülkemizin dijital dönüşümle birlikte yeni iş alanlarında ortaya çıkacak sorunlara etkin ve verimli bir şekilde çözüm üretebilecek, iş ve süreçleri bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirebilecek, alanında yetkin çalışanlara sahip olmadığı söylenebilir. Bu durumda gelişmeyi sağlamak için ülke genelinde tüm eğitim kademelerinde niteliğin artırılması hedeflenmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

2. Mesleki Eğitime Olan Gereksinim

Günümüzde mesleki eğitim almak iş hayatında başarılı olmak için tek başına yeterli bir şart değildir. İş hayatında ilgili, bilgili, deneyimli ve öğrenmeye açık bireyler istihdam edilmek istenmektedir. Bunun için de mesleki eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015). Nitelikli mesleki eğitim ile ülkelerin ekonomik gelişmeleri arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Mesleki eğitimin niteliğinin düşük olması istenilen yetkililere sahip işgücünün

bulunamamasına sebep olmaktadır. Buna bağlı olarak ülkeler ekonomik gelişmeyi desteklemek, rekabet gücünü ve istihdam oranını artırmak için bazı dönemlerde mesleki eğitimi iyileştirmeye yönelik reformlar yapmaktadır (Günay vd., 2020).

Ülkemizde ön lisans düzeyinde mesleki eğitim 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 20 inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu kurumlar YÖK'e bağlı üniversite bünyesinde bulunan 2 yıllık eğitim veren meslek yüksekokullarıdır (Şencan, 2008). 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 3 üncü maddesinde Meslek Yüksekokulları "*Belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumudur*" şeklinde tanımlanmıştır.

Ülkemizde meslek yüksekokullarının kuruluş amacı, "*mesleki bilgi ve beceriye sahip, kolay iletişim kurabilen, bilgisayar kullanabilen, temel seviyede yabancı dil bilen, sosyal ve kültürel aktivitelere doğrudan ve dolaylı bir şekilde katkı sağlayabilen ara eleman niteliğinde işgücünün yetiştirilmesidir.*" Önlisans mezunları iş hayatında üst kademe yönetici ile usta/nitelikli işçi arasında yer almakla birlikte bu çalışanlardan daha fazla teorik bilgiye sahip, lisans mezunlarından ise daha çok uygulama becerisine sahip olan çalışanlardır (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2012). Akademik eğitimin mesleki eğitim ile entegre edilmesi bütüncül bakış açısı sağlamaktadır. Öğrencilerin teorik bilgileri mesleki bilgiler ile özellikle staj dönemlerinde bilgilerini pratiğe dönüştürme aşamasında oldukça etkilidir.

Mesleki eğitimde sektör temsilcilerinin eğitim süreçlerine katılması üniversite-sanayi işbirliğini güçlü kılmaktadır. Nitelikli iş gücünün sağlanması için teorik bilgi ile birlikte uygulamalı eğitimin de desteklenmesi gerekmektedir (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015). Mesleki eğitimin bireylere sağladığı yaşam becerileri aşağıda sıralanmaktadır (UNHCR, 2019):

- Ek eğitim ve deneyimsel öğrenme yoluyla temel yaşam becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini kolaylaştırın.
- Öğrencileri dijital medya becerileri de dahil olmak üzere yazma, konuşma ve sunum için etkili iletişim becerileriyle donatın.
- Öğrencinin uzmanlaşmasıyla ilgili olarak dijital ve bilgi okuryazarlığı geliştirin.
- Çeşitlilik, kapsayıcılık ve sosyal bütünlüğe saygıyı aşılama için temel kursları kullanın.
- Eleştirel düşünme becerilerini ve çoklu bakış açılarını incelemeyi öğretin.
- Mesleki eğitimin amacı teorik bilgileri pratiğe dönüştürmek için işe doğrudan hazırlıktır.
- Mesleki eğitim ve öğretim bireyi iş hayatına hazırlamaktadır.

Nitelikli işgücünün yetişmesine katkı sağlayan mesleki eğitim bireylerin değişen ve gelişen çevre şartlarına karşı uyum sağlamasını ve hayat boyu öğrenme anlayışını desteklemektedir.

3. Mesleki Eğitimin Artan Önemi

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişimler yeni iş alanlarının ve istihdam imkanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Küreselleşen dünyada iş becerileri ve mesleki yetkinlik daha önemli bir hale gelmiştir. Ülkelerin sürdürülebilir rekabetçi üstünlük sağlamak için teknolojik gelişmelere uyum sağlaması ve nitelikli işgücüne sahip olması gerekmektedir (Üstün ve Yiğit, 2022). Bununla birlikte mesleki eğitim kurumlarında yetiştirilmekte olan bireylerin teorik bilgilerini iş ve süreçlerde kullanabilmesi, etkin ve verimli olarak çalışabilmesi için işletmelerin staj ve sürekli istihdam konusunda genç nitelikli işgücüne yardımcı olmaları gerekmektedir. Mesleki eğitim kurumlarında hayat boyu öğrenme modelinin temel alınması ve üniversite-sanayi işbirliğinin güçlendirilmesi bu eğitimin verimliliğini artıracaktır (Yazıcı, Türkmen ve Aydemir, 2015). Mesleki eğitimin bireye, işverene ve topluma sağladığı kısa ve uzun dönemli faydalar Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Mesleki Eğitimin Kısa ve Uzun Dönemli Faydaları

	Bireysel	İşveren	Toplum
Kısa Dönemli Faydalar	İstihdam şansı Gelir düzeyleri İş tatmini Mesleki kurslardan genel kurslara göre daha düşük bir ihtimal	İyi eğitilmiş işgücünden daha yüksek verimlilik Dışarıdan vasıflı işçi alımından kaynaklanan tasarruf maliyetleri (entegrasyon süresi ve şirket tarafından tanınmayan bir kişiyi işe alma riski dahil)	Sosyal yardımlar için tasarruf edilen giderler (eğitimden işe geçişin başarısız olması sonucu işsizlik)
Uzun Dönemli Faydalar	Esneklik ve hareketlilik Hayat boyu öğrenme (hayatın ilerleyen dönemlerinde eğitim alma ve becerileri geliştirme olasılığı daha yüksektir)	Tedarik avantajları (ör. imaj iyileştirme) Daha az ciro (yeni çalışanların yeniden eğitilmesine gerek yoktur)	Daha iyi eğitim nedeniyle verimlilik artışından kaynaklanan dışsallıklar Yüksek kazançlardan elde edilen vergi gelirinde artış

Kaynak: Hoeckel, 2008.

Mesleki eğitim bireylere bilgi, beceri ve yetkinlik kazandırmakla birlikte istihdam edilebilir nitelikli işgücünün yetişmesine katkı sağlamaktadır. Uzun dönem de ise bireylere hayat boyu öğrenmenin temelini atmaktadır. İşveren açısından mesleki eğitim nitelikli işgücü istihdam etme ve işlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından önemlidir. Bu durum işletmelerin yüksek gelir elde etmesini sağlamaktadır. Toplumsal olarak ise ülkelerin gelişmesi için nitelikli eğitim ile verimliliğin artırılması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi gerekmektedir.

2021 yılında Yükseköğretim Kurulu tarafından iş hayatında genç işgücü oranının artırılması ve üniversitelerde mesleki eğitimde kariyer beklentilerinin belirlenmesi amacıyla “Yükseköğretimde Mesleki Eğitim Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir. Bu

çalıştayda YÖK Başkanı Erol ÖZVAR üniversite-sanayi işbirliğini temel olarak ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünün yetişmesi amacıyla mesleki eğitimin önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte 2025 yılına kadar dijital dönüşüme bağlı olarak geleneksel bağlamda 85 milyon işin ortadan kalkacağına ancak yeni iş hayatına uyumlu 97 milyon işin ortaya çıkacağına tahmin edildiğini belirterek şu açıklamayı yapmıştır (YÖK, 2021a):

“Son yıllarda, çalışma hayatında yaşanan değişimler neticesinde, iş gücü piyasasında ileri düzeydeki yeterliklere sahip insan kaynağı ihtiyacının giderek artacağı ve daha önce bir yükseköğretim programından mezun olan yetişkinlerin de yeterliklerini geliştirmek amacıyla tekrar bir mesleki eğitim programına kaydolma eğilimi göstereceği gerçeği, hepimizce hazırlıklı olmamızı gerektiren bir gerçektir. Bu kapsamda, mesleki eğitimde geleceğin mesleklerinin ve yeni mesleki eğitim modellerinin belirlenmesine, esnek meslek profillerinin oluşturulmasına ve bu yönde öğrencilere gerekli becerilerin kazandırılmasına yönelik stratejik çalışmalar ivedilikle hayata geçirilmek zorundadır.”

Çalıştayda, dijitalleşen dünyada nitelikli mesleki eğitimin öneminin artması ve yeni iş kollarının ortaya çıkması amacıyla çalışmaların yürütülmesi ve yeni eğitim modellerin geliştirilmesinin gerekli kılındığı vurgulanmıştır.

4. Mesleki Eğitim ve İstihdam İlişkisi

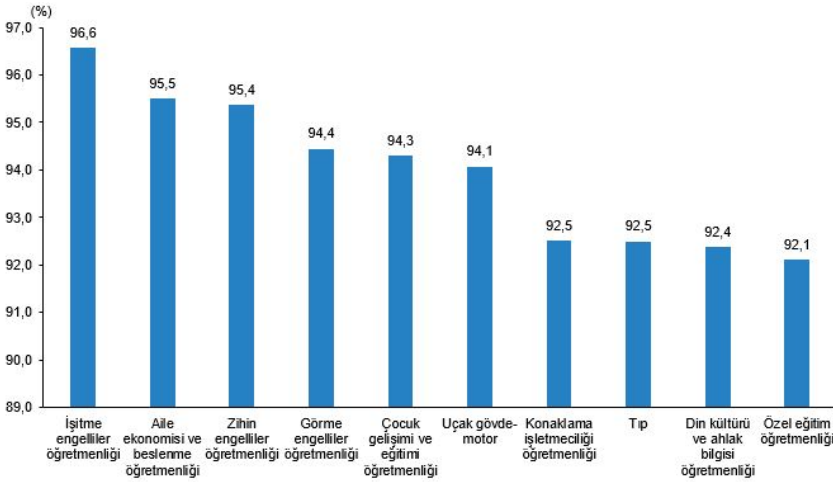
Yükseköğretim kurulu tarafından genel olarak yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler incelenerek eğitim düzeyi ile istihdam arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)’nin 2019 yılı verilerine göre 25-64 yaş arasındaki lisans mezunlarının istihdam oranının OECD ortalaması %85,6 iken bu oran Türkiye’de %73,6 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın artırılması temel alınmakla istikrarlı ekonomik büyümeye katkı sağlanacağı hedeflenmektedir (YÖK, 2021b). Yükseköğretimde Mesleki Eğitim Çalıştayı’nda Üniversite-Sanayi işbirliğini güçlendirmek adına YÖK Başkanı Erol ÖZVAR aşağıdaki açıklamayı yapmıştır (YÖK, 2021a).

“Mesleki eğitimin niteliğinin artırılması, üniversite-sanayi iş birliğinde daha somut adımlar atılması noktasında ‘Uzmanlaşmış Meslek Yüksekokulları’ gündeme gelecek. Meslek yüksekokullarında çok sayıda program yerine bir program üzerinden uzmanlaşmış meslek yüksekokullarının fevkalade önemli bir işlev göreceğini, üniversite-sanayi iş birliğinde bilhassa ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanmasında fevkalade roller oynayabileceğini düşünüyoruz. Bu sebeple uzmanlaşmış meslek yüksekokullarının açılması gündeme gelecektir. Bu açıdan üniversitelerimizin çok kıymetli temsilcilerine buradan bu konuda bir adım atmalarını, bu konuda bu mesele üzerinde biraz düşüncelerini ifade etmek isterim. Yükseköğretim Kurulu olarak önümüzdeki günlerde bu konuda yükseköğretim kurumlarımızla paylaşacağımız birtakım usul ve esaslar gündeme gelecektir. Akabinde üniversitelerimizde bu konuda çalışmaların başlatılmasını kendilerinden isteyeceğiz. Bu açıdan meslek yüksekokullarını daha etkin, sanayinin

beklentilerine daha doğrudan nitelikli iş gücünün kazanılmasına katkı vereceğine inanıyoruz.” Bu açıklama doğrultusunda ülkemizde uzmanlaşmış işgücü ihtiyacının meslek yüksekokulları aracılığıyla nitelikli eleman yetiştirilmesi vurgulanmaktadır.

Ülkemizde 2021 yılı Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri sonuçlarına göre işgücü piyasasında önlisans mezunlarının kayıtlı istihdam oranı %63 iken lisans mezunlarının oranı %71,1 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2022).

Lisans eğitim düzeyinde en yüksek oranda kayıtlı istihdama sahip bölüm iştirme engelliler öğretmenliği (%96,6)' dir. En yüksek istihdam düzeyine sahip lisans bölümleri aşağıdaki grafikte yer almaktadır (TÜİK, 2022).

Grafik 1. İlk 10 Bölüm İçin Kayıtlı İstihdam Oranı (2021)

Kaynak: TÜİK, 2022.

TÜİK verilerine göre en yüksek kayıtlı istihdam oranına sahip lisans bölümleri; aile ekonomisi ve beslenme öğretmenliği (%95,5), zihin engelliler öğretmenliği (%95,4), görme engelliler öğretmenliği (%94,4), çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği (%94,3), uçak gövde-motor (%94,1), konaklama işletmeciliği (92,5), tıp (%92,5), din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği (%92,4), özel eğitim öğretmenliği (%92,1) olduğu tespit edilmiştir.

Önlisans mezuniyet düzeyinde ise en yüksek kayıtlı istihdama sahip olan bölümler; paramedik (%97,1), ambulans ve acil bakım teknikerliği (%97), polis meslek eğitimi (%92,1), endüstriyel otomasyon (%87,9) ve elektronik haberleşme (%86,7) olarak açıklanmıştır. Bununla birlikte önlisans mezuniyet bölümleri göz önüne alındığında ilk iş bulma süresinin en kısa olduğu bölümler; uçak gövde bakım (1 ay), polis meslek eğitimi (2,9 ay), paramedik (3,3 ay), kamu güvenliği ve asayişin sağlanması (4,3 ay) ve mekatronik teknolojisi (5,8 ay) olarak tespit edilmiştir. Ortalama kazancın en yüksek olduğu önlisans bölümleri ise polis meslek eğitimi, tarım, perakende satış ve mağaza yönetimi, marka iletişimi ile ev idaresi olmuştur (TÜİK, 2022).

5. Mesleki Eğitim İle İlgili Yasal Mevzuat

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda, yükseköğretim kurumlarında ve işletmelerde uygulanacak olan mesleki eğitime yönelik esasları düzenlemek amacıyla 19 Haziran 1986 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmıştır. 18 Haziran 2017 tarihinde yapılan değişiklikle Kanunun 3 üncü maddesinin “r” bendinde staj kavramı açıklanmıştır. Kanuna göre staj;

“Yükseköğretim Kurulunca, yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyumları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmeleri amacıyla işletmede yaptıkları mesleki çalışmayı” ifade etmektedir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversite öğrencilerinin mesleki bilgi, beceri, algı, tutum ve davranışlarını geliştirmek, sektörü tanımak ve iş hayatına uyum sağlamak amacıyla eğitim-sanayi işbirliğini güçlendirmek adına ülkemizin kaynaklarını etkili ve verimli kullanılmasına katkı sunmak, kanunların verdiği görevleri yerine getirmek ve mevzuat boşluğundan kaynaklanan sorunları çözmek amacıyla “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği” hazırlanmıştır (YÖK, 2021b). 17 Haziran 2021 tarihli Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği'nin 13 üncü maddesinde de staj ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre stajların yarıyıl veya yaz tatilinde rastlayan aylarda yapılması gerektiği ancak bu dönemlerde yapılmadığı takdirde ilgili maddede belirtilen şartlar dahilinde staj yapılabileceği belirtilmiştir. Staj süreleri ise yükseköğretim kurumları tarafından belirlenen ilgili programların niteliğine göre 20 iş gününden az olmamak şartıyla yapılmaktadır. Stajyer öğrencilere ödenecek ücretler 3308 Sayılı Kanun'un 25 inci maddesi uygulanmaktadır.

Sonuç

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ekonomik ve sosyal reformların yanısıra eğitim politikalarının ihtiyaçlarına cevap verilebilir nitelikte olmasıyla yakından ilgilidir (Tarlakazan, 2013). Dünya ekonomisinin önde gelen ülkelerinin ortak özelliği mesleki eğitime verilen önem ve eğitimin özel sektörün taleplerine göre yapılandırılmasıdır. Özel sektör beklentilerini karşılayacak mesleki eğitim sistemi kazan-kazan stratejisi üzerine kurulmaktadır. Öğrenciler bilgi, beceri ve yetkinliklerine göre iş imkanı yüksek olan alanlarda eğitim aldıkları için daha kolay istihdam edilebilecek, işverenler de ihtiyaç duyulan nitelikteki elemanları istihdam ettiği için etkinlik ve verimliliği artırarak ülke içerisinde üretim artışı ve sosyal barış sağlanmış olacaktır (Palacıoğlu ve Dayıoğlu, 2017). Bu bağlamda ülkemizde 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (Tarlakazan, 2013). Bu kanunda mesleki eğitime ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

Kaynakça

- Atik, İ. (2018). Nitelikli İşgücü İçin Etkin Mesleki Eğitim Konusuna Çözüm Olarak Fen, Teknoloji, Mühendislik, Matematik (FTMM) Eğitimi, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2, 254-263.
- Günay, A., Açıkgöz, Ö., Çelik Z. & Öztürk, M. (2020). Meslek Yüksekokullarında Sektörel İlişkiler, Yerindelik, Arz-Talep Sorunu: İyileştirmeye Yönelik Öneriler, *Yükseköğretim Dergisi*, 10(3), 328-339.
- Hoeckel, K. (2008). Costs and Benefits in Vocational Education and Training, OECD. <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/41538706.pdf>. Erişim Tarihi: 01.11.2022.
- Kalkınma Bakanlığı, (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) -Mesleki Eğitimde Niteliğin Artırılması Çalışma Grubu Raporu. Erişim Linki: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Mesleki-Egitimde-Niteligin-Artirilmasi-Calisma-Grubu-Raporu.pdf>.
- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, (2012). İstihdam Odaklı Mesleki Eğitim İçin Sektörel Talep Araştırması (Çorum İli Uygulaması). Erişim Linki: <https://oka.ka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/istihdam-odakli-mesleki-egitim-icin-sektorel-talep-arastirmasi.pdf>.
- Palacioğlu, T. & Dayıoğlu, R. (2017). Mesleki Eğitimde Yeni Düzenleme İhtiyacı Bir Model Önerisi, İstanbul Ticaret Odası Yayınları. Yayın No: 2018-7.
- Sarıbıyık, M. (2019). Mesleki Eğitimde +1 Uygulamalı Eğitim Modeli. İstanbul: Seta Yayınları.
- Şencan, H. (2008). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar – Öneriler, Araştırma Raporu:55, İstanbul: Tavaslı Matbaacılık.
- Tarlakazan, B. (2013). Osmanlı’dan Günümüze Mesleki Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Günümüz Mesleki Teknik Eğitimine Yönelik Öneriler, *Mesleki Bilimler Dergisi*, 2(2), 71-78.
- TÜİK, (2022). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yuksekogretim-Istihdam-Gostergele-ri-2021-45865> Erişim Tarihi: 08.11.2022.
- UNHCR, (2019), <https://www.unhcr.org/publications/education/5c628dc04/key-considerations-technical-vocational-education-training-tvet.html>. Erişim Tarihi 01.11.2022.
- Üstün, A., & Yiğit, A. (2022). Mesleki Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 8(54), 827-839.
- Yazıcı, H., Türkmen, B., & Aydemir, Y. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Önemi, 4th International Vocational Schools Symposium, 21-23 Mayıs 2015, Yalova, Turkey.
- YÖK, (2021a). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yuksekogretim-mesleki-egitim-calis-tayi-duzenlendi.aspx?s=09> Erişim tarihi: 05.11.2022.
- YÖK, (2021b). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yuksekogretimde-uygulamali-egitim-ler-cerceve-yonetmeli-yayimlandi.aspx> Erişim Tarihi: 08.11.2022.
- Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği
2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu
3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu

MESLEKİ EĞİTİMDE PANDEMİNİN ÖĞRENCİ TERCİHLERİNE ETKİSİ

Öğr. Gör. Emine ÖĞÜLDÜ¹

1. Giriş

Yükseköğretim Kurumları; *“Toplumun yüksek düzeydeki insan gücü gereksinimini karşılamak, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamak, bilimsel araştırmalar yoluyla toplum sorunlarının çözüme kavuşturulmasında yardımcı olmak görevlerini üstlenmiş kurumlar olarak kabul edilmektedir.”* (Baskan, 2001). Meslek Yüksekokulları, *“ülkemizde kamu ve özel sektörün ihtiyaç duyduğu, yüksek donanımlı, teknik ve sosyal alanlarda bilgi ve becerilere sahip, belirli mesleklere yönelik ara elemanlar yetiştirmeyi amaçlayan yükseköğretim kurumlarıdır”* (Yıldırım, Sertel, & Özmen Akyol, 2017). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 3. madde (1) bendine göre; Meslek Yüksekokulunu, *“belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim-öğretim sürdüren, ön lisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumu”* olarak tanımlanmaktadır (YÖK, 2017). Meslek Yüksekokulları mesleki alanda uygulamaya yönelik eğitim vermek amacıyla kurulmuştur. *“Bu okullarda öğrencilerin, doktor, mühendis ve iktisatçıya nazaran daha çok uygulama becerisine sahip olması, bunun yanı sıra orta öğretim seviyesinde uygulamalı eğitim görmüş teknisyenden daha çok teorik bilgi ile donatılması hedeflenmiştir”* (Haner & Akarsu, 2018).

2. Mesleki Ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik eğitimi; *“bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde*

¹ Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Orcid: 0000-0003-3761-7189, emineoguldu@selcuk.edu.tr

geliştirme süreci ” olarak tanımlamıştır (Alkan, Doğan, Sezgin, Akt: Adıgüzel, & Berk, 1998).

Mesleki Eğitim; *“Ferdin iş hayatındaki belirli bir meslek alanında üretici olarak herhangi bir statü ile yer alabilmesi için gerekli asgari yeterliliğe ve genel meslek kültürüne sahip olmasını mümkün kılan eğitimidir.”* (Ak, 2006).

“Dünyada ve Türkiye’de mesleki eğitim örgün ve yaygın mesleki eğitim olarak iki şekilde verilmektedir. Örgün mesleki eğitim, temel eğitimden sonra gençleri belli bir meslek dalında hem okulda hem de işyerinde yetiştirmeyi amaçlar. Yaygın mesleki ve teknik eğitim ise gençleri temel eğitimden sonra çıraklık sözleşmesi ile çoğunluğu işyerinde olan ve aynı zamanda belli bir mesleği olanlara da ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda geliştirme ve uyum programları düzenleyen bir eğitimidir. Bu özelliği ile yaygın mesleki eğitim hem temel eğitim sonrası gençleri işgücü olarak ekonomiye kazandırmakta hem de yetişkinlere kendilerini geliştirme imkânları vererek sürekli eğitimi gerçekleştirmektedir. Yaygın mesleki ve teknik eğitim; kitle eğitimi, yetişkinler eğitimi, toplum eğitimi, hayat boyu eğitim vb. isimler ile adlandırılabilir.” (Güçlü Yılmaz, 2014).

Bir ülkenin yaşam standardını yükseltebilmek o ülkede yaşayan toplumun yapı taşı olan insanların eğitilmesi ve geliştirilmesiyle gerçekleşmektedir. Çünkü; *“Sanayileşme, kalkınmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu sebeple, ülkemizde hizmet ve üretim alanlarında teknolojik gelişmelere uyumlu, mesleki ve teknik bilgi ve becerilerle donatılmış insan kaynağına ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için, çağdaş teknoloji metotlarını bilen, yorumlayan, kullanan, geliştiren ve yeniliklere uyum sağlayan vasıflı insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla mesleki ve teknik eğitim okullarına ihtiyaç vardır. İnsan gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün işletmelerle iş birliği yapılarak yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitim sistemi bütünlüğü içerisinde desteklenerek geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.”* (Yörük, Dikici, & Uysal, 2002).

Bireyin toplum içinde belli bir statüye ulaşması onun iyi bir meslek sahibi olmasına bağlıdır ve bunun temelini insanın almış olduğu eğitim oluşturmaktadır. Çünkü bu noktada kişinin aldığı eğitim; başta kişinin kendisine, bulunduğu ortama ve yaşadığı topluma da yarar sağlamaktadır.

Bu durumda genel ve mesleki eğitimi bir bütün olarak incelediğimizde; bu *“ iki eğitimin ortak amacını, kişiyi geleceğe hazırlamada öğrenme ortamının sağlanması, bilgi, becerilerin geliştirilmesi ve istenilen toplumsal hedefler oluşturmaktadır.”* (Ünlü, 2016).

Genel liseler ve meslek liselerinden sonra üniversite eğitimi meslek yüksekokullarında da verilmektedir, bu okullar iki yıllık teknik eğitim veren okullardır. Bu ön lisans aşaması; *“becerikli işçiyle mühendis arasındaki orta kademe teknik insan gücünün yetiştirilmesini amaçlayan teknik eğitim programlarını uygulamaktadır.”* (Köksalan, 1999) İleri teknolojilerin gelişmesiyle değişen

ekonomik koşullarda Mesleki ve Teknik eğitim veren Meslek Yüksekokullarının değeri gün geçtikçe artmaktadır. 1950’li yıllardan bugüne kadar gelen “*her ile üniversite, her ilçeye meslek yüksekokulu*” politikası ile taşralarda iki yıllık eğitim veren meslek yüksekokulları çok sayıda açılmıştır (Yıldırım, Sertel, & Özmen Akyol, 2017). İlerleyen yıllarda; bu okullara talebin artması sebebiyle birbirine çok yakın olan küçük yerleşim yerlerine bile yüksekokullar kurulmuştur.

3. Meslek Yüksekokullarının Yapılanmasında Karşılaşılan Sorunlar

Meslek Yüksekokullarının teknik programlarını incelediğimizde; bu programların açılmasından başlayıp eğitim süreci içerisinde karşılaşılan birçok sorunlar vardır, bunlar; (Haner & Akarsu, 2018) .

- Gerekli fiziki alt yapı, mekân ve öğretim elemanı ihtiyacı karşılanmadan her ile ve hatta her ilçeye bir MYO açılması anlayışı, bu okulların çoğunda, Teknik ve Meslek Liselerinden daha düşük eğitim-öğretim verilmesi sonucunu doğurmuştur.
- MYO programlarına alınacak öğrencilerin sayılarının belirlenmesinde sınıfların kapasitesinin dikkate alınmadan kontenjan artırımına gidilmesidir.
- Yeni teknoloji ürünlerinin çok pahalı ve ülke dışı kaynaklara bağlı olarak elde edilmeleri yanı sıra, bunlarla ilgili eğitimi vermek üzere ileri derecede eğitilmiş ya da kurstan geçmiş insan gücüne gereksinim göstermektedir.
- Meslek Yüksekokulu kadrolarında, genellikle makine-teçhizattan anlayan elemanlara yer verilmemiş ve bunun yanında alınan bazı elemanlar da başka işlerle görevlendirilmiştir.
- Bir mesleğin uygulama yaptırılmadan teorik bilgilerle öğretilmesi mümkün olamamaktadır. Öğrenciye yaparak öğretmeyi sağlayıcı önlemler yetersizdir.
- Meslek Yüksekokullarındaki atölye ve laboratuvarlarda öğrenci, teknolojinin son ürünlerini görebilmeli ve kullanmasını öğrenmelidir. Öğrencilerin eski teknoloji ürünlerini görerek eğitilmeleri ve okul sonrası iş hayatına atıldıklarında yeni teknoloji ürünleri ile karşılaşmaları ve bunları kullanamamaları, sanayinin beceri ve yetenek sahibi elemanlar bulmasına ve kendi elemanını yine kendi imkânlarıyla yetiştirmesine neden olmaktadır.

4. Meslek Yüksekokullarının Sorunlarının Çözümü İçin Öneriler

Bunları kısaca sıralarsak; (Haner & Akarsu, 2018)

- Meslek Programlarına kaliteli eğitim-öğretim verilebilecek sayıda öğrenci alınmalıdır. Böylelikle bazı laboratuvar imkânlarından daha fazla yararlanmanın yanı sıra, derslerde katılım artacaktır.
- Meslek Yüksekokullarının atölye ve laboratuvar imkânları, endüstrinin ihtiyaçlarına paralel olarak geliştirilmelidir. Bunun için endüstrinin belli başlı kurumları ile diyalog halinde olmalı, bu kurumlara teknik geziler yapılmalı,

ilgili kurumların eğitim elemanlarının MYO'da planlı seminerler yapmaları sağlanmalıdır.

- Bilhassa Teknik Programlarda, özellikle temininde güçlük çekilen branşlarda öğretim elemanlığını cazipleştirecek ek olanaklar sağlanmalıdır.
- Sanayi tecrübesi olan elemanların part-time veya full-time çalıştırılmasında ders ücretlerinin tatminkâr olması sağlanmalıdır. Yeni teknolojilerin ve versiyonların öğrencilere kazandırılması için ilgili firma veya kurum elemanlarını davet ederek periyodik kısa süreli kurslar düzenlenmelidir.
- Meslek Yüksekokullarına teknik ve meslek liselerinin ilgili programlarından ve yine lise mezunu olup, ilgili meslekte işçi, ya da usta statüsünde çalışanlardan puan avantajı sağlamak suretiyle öğrenci almak.
- Meslek standartları belirlenip, bu standartlara uygun öğretim planları yapılmalı, bunları güncellemeli, sınav ve sertifikasyon sistemi kurulmalıdır.
- Meslek Yüksekokullarının gelirlerini artırıcı önlemlerin alınması ve böylelikle bazı temel gereksinimlerin karşılanabilmesinin sağlanması yoluna gidilmesi.
- Yeni ve güncel programların açılması için fiziki kapasite artırımının mümkün olması.
- Ülke çapında yatırım politikaları gözden geçirilmeli, üretime yönelik özendirici tedbirler alınarak, meslek sahibi olmanın önemi artırılmalıdır.
- Meslek Yüksekokullarını bitirenlerin kendilerini üniversite mezunu olarak görebilmeleri için, bu üstünlüğü sağlayıcı kanun ve yönetmeliklerin devletçe düzenlenmesi gerekmektedir.
- Meslek Yüksekokullarının başına gelecek idari kadronun yukarıda belirtilmiş anlayış ve yapıyı benimsemiş insanlardan teşkil edilmesi gerekmektedir.

5. Meslek Seçimi

Burada ilk olarak meslek seçimini, daha sonra da meslek seçimi ve belirleyici faktörleri ele alalım.

5.1. Meslek Seçimi Tanımı

Meslek; alınan eğitim sonucu sahip olunan ve bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için sonucunda gelir elde edilen bir ekonomik faaliyet bütünüdür.

Meslekler zamanla çeşitli nedenlerle değişiklik gösterebilir. Bireyler yaşamlarını idame ettirebilmek içinde bu değişime ayak uydurmak zorundadır. Teknoloji ilerlemeyi devam ettiği sürece bu değişimde hızlı bir şekilde devam edecektir.

Meslek seçimi; istenilen meslek alternatifleri arasından yatkın olanının tercih edilmesidir, yani eyleme geçirme aşamasıdır. Meslek seçimi, kişinin yaşamında almış olduğu hayati kararlardan biridir.

Mesleki davranış ise; *“Günümüzün kalkınmış veya kalkınmakta olan dinamik toplumlarda bireylerinden yapıcı, yaratıcı ve üretici birer üye olmalarını beklemektedir.*

Bu toplumlar içinde bireylerin davranışlarının çok önemli bir bölümü kuşkusuz mesleki davranışlarıdır. Bireyin mesleki davranışları ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, toplumun çeşitli meslek alanlarına bağladığı değerler, sağladığı eğitim olanakları, özendirme biçimleri gibi toplumsal etkenlerle bireyin kendi yetenek, ilgi, eğilim ve istekleri gibi bireysel etkenler arasındaki etkileşim yoluyla gelişen ve “iş” çerçevesi içine giren davranışlarıdır. Belli bir toplumsal örgüt içinde üretime dönük bilgi ve beceriler niteliğinde olan mesleki davranışlar aynı zamanda bireyin kendini ifade, kendini ortaya koyma ve gerçekleştirme tepkileridir.” (Ülkü, 2019) Mesleki davranışlarını iki temel aşamada inceleyebiliriz: (Ülkü, 2019).

- **Yönelme Aşaması:** Bu aşamada henüz bir meslek tercihi yoktur, sadece birey kendi sahip olduğu özelliklerle meslek arasında bir bütünlük kurmaya çalışmaktadır.
- **Tercih Aşaması:** Bu aşamada artık birey yöneldiği mesleklerden birini tercih ederek seçimini yapmaktadır.

Bireyin meslek seçiminde etken olan unsurlar: (Tuzcuoğlu, 2013)

- a) Aile
- b) Çevrede temasta bulunulan kişiler
- c) Öğrenim, araştırma, çalışma alanları gibi sosyolojik faktörler
- d) Ferdin ihtiyaçları, değerler sistemi, benliği(ego), genel ve özel kabiliyetleri, kişilik nitelikleri gibi psikolojik faktörler
- e) Çevrenin özellikleri
- f) Çevredeki iş imkânları ve bu işlere olan istek ve ihtiyaç
- g) Ferdin tesadüfen ya da kabiliyetine uygun olarak gerdiği işler ve bunlardaki başarı durumu, önemli etkenlerdir.

5.2. Meslek Seçimi Ve Belirleyici Faktörler

Bunları şu şekilde sıralayabiliriz: (Köksalan, 1999)

5.2.1. Bireysel Özellikler

Bireysel özellikler denince zekâ, yetenek, başarı, ilgi, tutum ve eğitim düzeyi gibi unsurlar yer almaktadır ve bunlar: (Köksalan, 1999)

- **Zekâ;** “öğrenme gücü, bir üst uyum şekli” olarak tanımlanır.
- **Yetenek;** “kalıtımla getirilen gizli gücün eğitim ve çevre etkisiyle geliştirilmiş kısmını ifade eder.”
- **Başarı;** “bir ölçüt olarak üretilen iş miktarı belli bir zamanda belli bir iş üretebilme gücü”
- **İlgi;** “bir kimsenin, bir kişiye, nesneye, olay ya da olguya karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama, kayıtsız kalma, tepki göstermeme gibi takındığı tavırları”

- **Tutum;** “sosyal psikolojik bir kavram”

5.2.2. Sosyal Belirleyiciler

“Sosyal yapıyı meydana getiren hususlarla, sosyal ilişkileri oluşturan özellikler sosyal belirleyiciler olarak ifade edilmektedir” ve şu şekilde inceleyebiliriz: (Köksalan, 1999)

- **İtibar (Prestij);** “prestij, itibar derecesi ya da statü değeri olarak da kullanılan mesleklerin seçimine tesir eden özellik”
- **Hayat Stili (Yaşama Biçimi);** “aile geliri ile bireye sağlanan imkân”

5.2.3. Ekonomik Belirleyiciler

“Üretimin niteliği ve şartları ekonomik belirleyicileri oluşturmaktadır” ve bunlar: (Köksalan, 1999)

- **Servet;** “bireylerin emek sarf etmeden elde ettiği kazanımlarla (miras) çalışarak elde ettikleri kazançlar servet olarak ifade edilebilir.”
- **Gelir;** “mesleklerin sağladığı olduğu kaynak”
- **Ekonomik Çıkarlar;** “yapılan işin bireye fayda sağlamasıdır.”

6. Meslek Yüksekokullarında Pandemi Süreci

“2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi, bütün eğitim kademelerinde ciddi bir sarsıntıya yol açmıştır. Eğitimde öğrenme boşluklarına yol açan bu sarsıntı, iki nedenden dolayı ön lisans kademesindeki Meslek Yüksekokullarında daha derinden hissedilmiştir. Birincisi, bu okulların iki yıl şeklindeki kısa eğitim süresi, ikincisi ise, uygulama ağırlıklı eğitim politikasıdır. Kısa eğitim süresinden dolayı, pandemi sürecinde meslek yüksekokullarında kısmen veya tamamen kesintiye uğrayan yüz yüze eğitimin nasıl ve ne zaman telafi edileceği belirsizdir. Pandemi döneminde oluşan öğrenme boşluklarının ve özellikle de uygulamaya dair pratik becerilerle ilgili eksikliklerin, iş piyasasına olumsuz yansımaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla pandemi kuşağı meslek yüksekokulu öğrencilerine yönelik kısa, orta ve uzun vadeli önlem ve planların ivedilikte yapılması zorunludur. Kısa vadeli plan, kısa vadede yaz mevsimlerinde ek bir uygulama ağırlıklı telafi dönemi ihdas edilmesidir. Orta vadeli plan, pandemi kuşağı meslek yüksekokulu mezunlarına işbaşı oryantasyon eğitiminin zorunlu kılınmasıdır. Uzun vadeli plan ise, yüz yüze eğitim ile sanal ve dijital teknoloji tabanlı eğitimin harmanlamasını ifade eden Hibrit meslek yüksekokulu modeli önerisi şeklindedir. Nitekim 2021-2022 eğitim döneminde buna yönelik adımların atılmış olduğu gözlenmektedir. Bilgi Çağı'nın gereği olan hibrit model meslek yüksekokullarını gelecekte pandemi benzeri krizlere hazırlamak bakımından önemlidir.” (Akpınar & Akpınar, 2021).

7. Öğrenci Tercihleri

Meslek yüksekokulu öğrenci profilinde en önemli etken öğrenci tercihleri iken zaman zaman yaşanan gerek makro gerekse mikro sosyal etkileşimler de bu tercihleri etkilemektedir. Bu bölümde sadece Beyşehir Ali Akkanat Meslek

Yüksekokulu'ndaki Bankacılık ve Sigortacılık ile Maliye Bölümlerinin 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait öğrenci tercihlerinin yaşanan Covid-19 pandemisi nedeniyle ne şekilde değiştiği incelenmiştir.

Tablo-1. Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü (Normal Öğretim)

	2019			2020			2021		
	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %
Genel		62			62			38	
Tübitak	60	---		60	---		60	---	
Engelli		---	100,00%		---	100,00%		---	61,30%
Okul Birincisi	2	---		2	---		2	---	
TOPLAM	62	62		62	62		62	38	

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

Tablo-2. Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü (İkinci Öğretim)

	2019			2020			2021		
	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %
Genel		22			14			1	
Tübitak	30	---		30	---		30	---	
Engelli		---	71,00%		---	45,20%		---	3,20%
Okul Birincisi	1	---		1	---		1	---	
TOPLAM	31	22		31	14		31	1	

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

Tablo-3. Maliye Bölümü (Normal Öğretim)

	2019			2020			2021		
	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %
Genel		67			67			56	
Tübitak	65	---		65	---		65	---	
Engelli		---	100,00%		---	100,00%		---	83,60%
Okul Birincisi	2	---		2	---		2	---	
TOPLAM	67	67		67	67		67	56	

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

Tablo-4. Maliye Bölümü (İkinci Öğretim)

	2019			2020			2021		
	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %
Genel		17			16			5	
Tübitak	35	---		30	---		30	---	
Engelli		---	47,20%		---	51,60%		---	16,10%
Okul Birincisi	1	---		1	---		1	---	
TOPLAM	36	17		31	16		31	5	

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

Küresel bir salgın olan Covid-19'un 2020 yılının Mart ayında ilk kez ülkemizde görülmesiyle hayatımızın her alanında daha önce yaşanmamış ve örneği olmayan durumlar ortaya çıkmıştır. Bu durumlardan İlköğretimden Yükseköğretime kadar tüm eğitim sistemi de etkilenmiştir. YÖK; 23 Mart 2020 tarihinden itibaren eğitimin çevrimiçi devam etmesi ve uzaktan eğitim sistemiyle sürdürülmesi kararı almıştır. Bu durum öğrencilerimizi hem eğitim gördükleri okullarından hem de sosyal çevrelerinden uzaklaştırmıştır. Eğitime ara verilmesi ve eğitimin çevrimiçi olması örgün eğitime nazaran öğrencilerin ders verimliliğinde olumsuz bir sonuç ortaya koymuştur. Bu sonuç sadece ders aşamasında değil aynı zamanda sınav aşamalarında da etkisini göstermektedir.

Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü (N.Ö/İ.Ö)'de ilk etapta kayıt olan öğrenci sayıları ikinci öğretimde normal öğretime göre yarı yarıya düşmüştür. Maliye Bölümü (N.Ö/İ.Ö)'de ise yarıya yakın bir düşüş gözükülmektedir.

Her iki bölümün N.Ö oranlarına baktığımızda 2019 ve 2020 yılında kayıtlarda tam kapasite olarak doluluk var iken, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümünde 2021 yılında %38,7; Maliye Bölümünde ise %16,4 oranında öğrenci kayıtlarında düşüş yaşanmaktadır. Pandemi döneminde 2021 yılında bu bölümlerde normal öğretimlerinde düşüşün yaşanması; toplumun ve öğrencilerin hastalığın henüz bitmemiş olmasını düşünmeleri yani salgının devam ettiğine dair duyulan kaygı ve bazı derslerde uzaktan eğitimin devam etmesi vb. gösterilebilir.

Ayrıca İ.Ö tercih sayılarındaki düşüşe pandemi etkilerinin yanı sıra Üniversite harçlarında yapılan değişikliğinde neden olduğu söylenebilir. Öğrenciler harç ödeyip İ.Ö'de eğitim almak yerine başka bir programın N.Ö'de harç ödmeden eğitim almayı tercih etmişlerdir.

Tablo-5. Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Bankacılık ve Sigortacılık (Açık öğretim)

	2019			2020			2021		
	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %	Kontenjan	Yerleşen	Yerleşme Oranı %
Genel		2050			1538			1435	
Tübitak	2000	---		1500	---		1400	---	
Engelli		4	100,00%		7	100,00%		---	100,00%
Okul Birincisi	50	---		38	---		35	---	
TOPLAM	2050	2050		1538	1538		1435	1435	

Kaynak: <https://yokatlas.yok.gov.tr>

Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesindeki Ön lisans programlarında Bankacılık ve Sigortacılık programı yer aldığı için; yalnızca bu programın verileri incelenmiştir. Pandemi sürecinde Tablo-5'e baktığımızda; kayıtların her yıl dolu olması da Meslek Yüksekokulu'nda ki azalışın bir diğer sebebini ortaya koymaktadır.

8. Sonuç

Meslek Yüksekokullarının temel görevi; teknik ve ara eleman yetiştirmek olması dolayısıyla her dönem tercih edilen okullar arasında yer almaktadır. Bu okulların tercih edilme durumları zaman zaman çeşitli nedenlerle farklılık gösterebiliyor. Bunun en belirgin örneği, Covid-19 pandemisinde görülmüştür. Yukarıda ki tabloları incelediğimizde Covid-19 pandemisinin Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulunda örgün eğitim programları olan Bankacılık ve Sigortacılık Programı ile Maliye Programının daha önceki yıllara göre tercih edilmesine olumsuz etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan pandemi sürecinin uzaktan eğitim veren Anadolu Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Programına baktığımız da olumsuz bir durum görülmemiştir. Örgün ve uzaktan eğitim tercihleri incelenen iki programda pandemi sürecinin etkilerinin devam edip etmeyeceği de bir başka araştırmanın konusunu oluşturabilir.

Kaynakça

- Ak, M. (2006). II. Meşrutiyet Dönem’inde Mesleki Ve Teknik Eğitim Okulları(1908-1918). Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-147. Pamukkale, Denizli.
- Akpınar, E. N., & Akpınar, B. (2021). Covid-19 Pandemi Sorununun Ön Lisans Eğitimine Yansımaları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(48), 125-148.
- Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, İ., (1998). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. Ankara: Alkım Yayınları. Akt: Adıgüzel, O. C., & Berk, Ş.(2009). Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, VI(1), 220-236.
- Baskan, G. A. (2001). Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21-32.
- Güçlü Yılmaz, F. (2014). Farklı Ülkelere Göre Yaygın Mesleki Eğitim. Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-9.
- Haner, B., & Akarsu, V. (2018). Meslek Yüksekokullarında Mesleki Eğitim Sorunları Ve Çözüm Önerileri. Ankara Üniversitesi, Mesleki Bilimler Dergisi, 7(3), 438-444.
- Köksalan, B. (1999). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-194. Malatya.
- Tuzcuoğlu, S. (2013). Meslek Seçimi ve Önemi. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(6, 1994), 265-280.
- Ülkü, S. (2019). *Meslek Seçimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 8(1, 1975), 197-208.*
- Ünlü, D. (2016). *Mesleki Eğitimin Tarihi Süreci. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(4), 89-98.*
- Yıldırım, H., Sertel, E., & Akyol, S. Ö. (2017). Meslek Yüksekokullarının Güncel Sorunlarına İlişkin Öğretim Elemanlarının Görüşleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:9, Sayı:21, 287-300.
- YÖK. (2017). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu. Ekim 07, 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2547&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Yörük, S., Dikici, A., & Uysal, A. (2002). Bilgi Toplumu Ve Türkiye’de Mesleki Eğitim. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2), 299-312.
- <https://yokatlas.yok.gov.tr> , Erişim Tarihi: 05.11.2022.

MESLEKİ EĞİTİMDE MUHASEBE EĞİTİMİ; ULUSLARARASI MUHASEBE ALANINDAKİ GELİŞMELER PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRMELER

Doç. Dr. Ali ANTEPLİ¹, Dr. Öğretim Üyesi Alper Tunga ALKAN²

1. Giriş

Son yıllarda karşılaşılan ve tüm dünyada etkisini çok ciddi anlamda gösteren küresel salgınlar, ülke ekonomilerinde daralmalara ve lojistik zincirinde kırılmalara neden olmuştur. Tüm bu olumsuz etkenlerin yansımaları sonucunda her alanda yetişmiş insan gücü ihtiyacına olan talebi ön plana çıkarmıştır. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde, mesleki eğitime verilen önemin altında yatan en önemli nedenlerin başında sanayinin taleplerinin karşılanmasıdır. Bilginin önemli bir sermaye unsuru olarak görüldüğü günümüzde, kalifiye işgücüne sahip ve faydalı bilgiye hızlı ulaşan toplumların dünyanın geleceğinde söz sahibi olacağı öngörülmektedir. Küresel rekabetin çok önemli bir avantaj sağlama aracı olarak görüldüğü günümüz dünyasında, mesleki eğitimden beklentiler de önemli bir öncelik haline gelmiştir. Bu bağlamda, mesleki eğitimin verimliliği üzerinde, gelişen bilişim teknolojilerinin de katkısıyla sürekli revizyonlar yapılarak, daha mükemmelle ulaşma arzularının ön plana çıktığı gözlemlenmektedir.

Türkiye’de de mesleki eğitim, eğitim gündeminin sürekli ana maddelerinden birisi olmuştur. Mesleki eğitimin verimliliğinin artırılması ve güçlendirilmesi için son yıllarda çok farklı projeler gerçekleştirilmiştir. Özellikle, 1990’lardan itibaren 2000’li yılların ilk onlu yılları boyunca mesleki eğitim mezunlarının yükseköğretime erişimlerini kısıtlayan katsayı uygulaması mesleki eğitimi travmalı bir döneme sokmuş, işgücü piyasası ve toplum nezdindeki algısını olumsuz etkilemiştir. Bu hasarın ortadan kaldırılması için katsayı uygulaması sonlandırılmış ve ayrıca

¹ Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi, Orcid: 0000-0001-9939-2443, ali.antepli@selcuk.edu.tr

² Selçuk Üniversitesi, Akşehir İİBF, İşletme Bölümü, Orcid: 0000-0002-8309-7463, atalkan@selcuk.edu.tr

çok sayıda adım atılmıştır. Özellikle 2018 yılı sonunda açıklanan 2023 Eğitim Vizyonu sonrasında mesleki eğitimde sorunların çözülmesi için oldukça kapsamlı ve sistematik adımlar atılmıştır. Üç yıl gibi kısa bir sürede önemli dönüşümler sağlanabilmiş ve hem işgücü piyasası hem de toplum nezdindeki algısı pozitif yönde değişmiştir.

Ülkelerin kalkınmışlık düzeylerinin tespitinde kullanılan en önemli ölçütlerden biri, sahip oldukları potansiyel insan kaynaklarının niteliğidir. Bu açıdan bakıldığında gelişmiş ülkelerin, ulusal kalkınma çabalarının gerektirdiği insan kaynaklarını, istenen nitelik ve nicelikte yetiştirmiş durumdadır. Buna karşılık, geri kalmış ülkelerin çoğu, ekonomilerinin gereksinim duyduğu insan kaynaklarını yetiştirme konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünü yetiştirmek, eğitim sisteminin birincil görevidir. Eğitim sistemi, bu temel görevini yerine getirirken, öğrencileri üretken birer birey olarak görür ve onları toplum yaşamına, meslekler dünyasına ya da ileri eğitime hazırlar. Özellikle ortaöğretim düzeyinde, söz konusu işlevler tutarlı biçimde kaynaştırılarak kişisel ve mesleki gelişim açısından bütünlüğü olan bir program uygulanmaya çalışılır (Şimşek, 1999).

Küreselleşme sürecinde bireyden beklenen özellikler; sorumluluk alma, yaratıcı düşünme, değişime uyum gösterme, problem çözebilme, kolay iletişim kurma, grupla çalışabilme, işbirliğine yatkın olma, karmaşık teknolojik sistemleri anlayabilmektir (Binici ve Arı, 2004). Eğitimde etkinlik ve verimliliğin temel odak noktası sanayi ile okul arasında uyum ve amaç birliğidir. Çünkü eğitimin asıl amacı, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin yanında fertleri mutlu kılmak ve onlara bir gelecek kurmaktır. Gelişmiş ülkelerde eğitimde, düşünen, araştırabilen, sanatsal duyarlılığı olan, öz güvene sahip, girişimci bir genç kitlenin eğitilmesi amaçlanmaktadır. Sistemin yürütülmesinde yönetim, finansman, program geliştirme, uygulama ve değerlendirmeye kadar her safhada işveren ve işçi kuruluşları, akademik kurumlar, meslek kuruluşları, öğrenci, öğretmen ve velilerle birlikte gönüllü kuruluşların katkılarının sağlanması gerekir (Binici & Arı, 2004).

Mesleki eğitim, çalışan ücretini, verimliliği, yenileşmeyi, istihdam fırsatını pozitif yönde etkilerken işsizliğin azalmasına ve dezavantajlı bölgelerdeki ekonomik koşulların iyileşmesine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışanların işyerlerindeki değişikliklere uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin en temel ekonomik faydası, iş gücü piyasasının olumlu çıktısı ve kurumsal performanstır (Cedefop, 2011, s. 4-18). Mesleki eğitimdeki zayıf yönler; uzun vadeli politika ve stratejilerin yeterli düzeyde uygulanamaması, mesleki eğitim yerine genel orta öğretimin tercih edilmesi, mesleki eğitimin önemli olduğuna ilişkin farkındalık eksikliği, kaynak yetersizliği, mesleki okullara yönlendirmenin yetersiz olması, okullardaki teknik donanım yetersizliği olarak sıralanabilir.

Bu çalışmada, mesleki eğitimin sanayi tarafından önemi ele alınarak, muhasebe eğitiminin uluslararası gelişmelere paralel olarak durum analizi yapılmış ve Türkiye’de Muhasebe Eğitiminin önemine yer verilmiştir.

2. Eğitim Kavramı

Davranışçı psikolojiye göre eğitim, kişide öğrenme yaşantıları yoluyla istedik davranış değişiklikleri oluşturma sürecidir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre ise eğitim, yaşantılar yoluyla, deneyimleyerek, gözlemleyerek, deneme-yanılma yoluyla kendi bilişsel şemalarını yapılandırma sürecidir (Erginer, 2006).

Genel anlamda ise eğitim kavramını kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür olarak tanımlayabiliriz (Özcan, 2018). Diğer bir deyişle eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler sürecidir. Bir süreç olarak ele alınan eğitimin 3 ana unsuru bulunmaktadır. Bunlar:

1. Eğitimin “amacı”
2. Eğitim sürecindeki “öğretme ve öğrenme etkinliklerinin” tamamı
3. Eğitimin kalitesini ölçmeye yarayan “değerlendirme” öğeleridir.

Eğitim biliminin en önemli fonksiyonlarından biri toplumun kültürünün aktarılması yoluyla kişilerin ortak bir noktada buluşmasını sağlamaktır. Bu sebeple eğitimin bu denli önemli bir fonksiyonunun es geçilmesi, eğitim aracılığı ile gelecek nesillere aktarılan kültürün öneminin göz ardı edilmesi, günümüz çocuk ve gençlerinin de toplumun bir parçası ve gelecek için birer yatırım olarak ele alınmaması yine o toplum için çok önemli sıkıntıların yaşanmasına yol açmaktadır.

3. Türkiye’de Mesleki Eğitim

Türkiye Cumhuriyet’inin kurulması ile mesleki eğitime verilen önem artmış, mesleki eğitim kurumları okullara bağlı birer yapı haline getirilmiştir. Özellikle de 1920-1930 yılları arasında mesleki eğitim artık bir devlet politikası şeklini almıştır. Bu gelişme ile mesleki eğitim artık eğitim sürecinin içine alınmış ve mesleki eğitimin temel kavram ve ilkeleri oluşturulmaya başlanmıştır. 1928 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin bir toplantısında “Mesleki öğretimin ilk ve orta kademedeki en yüksek dereceye kadar memlekete temini (...)” temel bir eğitim politikası haline getirilmiştir (Erdoğan, 1990).

Bir ülkenin Mesleki Eğitiminin yapısının o ülkenin istihdam ve kaliteli iş gücündeki artışa katkıda bulunması sebebiyle ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olması gibi özellikleri bulunması, bu yapının küresel anlamda tüm ülkelerin ilgisini çeken bir tartışma konusu haline gelmesini sağlamıştır. Ülkeler ekonomilerinin hareketlerini analiz ederlerken mesleki ve teknik eğitimi de baştan revize ederler. Buradan da anlaşılacağı gibi ülkelerin mesleki ve teknik eğitime verdikleri önem kendi kalkınma düzeyleri ile doğru orantılıdır.

Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından açıklanan 2023 Eğitim Vizyonu da ülke ekonomimiz ve kalkınma planımız açısından bizlere bir yol haritası sunmaktadır. Eğitim vizyonumuz sektöre karşı hassas, ülkemizin önceliklerine göre güncel, her an değişime ayak uyduracak şekilde dinamik bir yapıya sahiptir.

Ülkemizde Mesleki ve Teknik Eğitim'in yapısı ile ilgili en mühim değişiklikler 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile ortaya çıkmıştır. Adı geçen kanunda, ülkemiz adına mesleki ve teknik eğitim üç temel yaklaşımda ele alınmıştır.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim alanındaki modeller şunlardır (Yıldırım & Çarıkçı, 2017, s. 404-405):

- Çıraklık Eğitimi (İkili Eğitim Sistemi)
- Tam ve Yarı Zamanlı Okul Sistemi
- Yaygın Meslek Eğitimi (Meslek Kursları)

Dünya genelindeki mesleki ve teknik eğitim planlamalarına bakılınca ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitim, Dünya'daki gelişmeleri göz önünde bulunduran çeşitli modeller geliştirmekte yetkin bir özelliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Fakat Mesleki ve Teknik Eğitimimizin de bazı teknik sıkıntılar yaşadığı söylenebilir. Sorunların kaynağında mesleki eğitim ile ilgili planlama ve koordinasyon ile ilgili problemlerin olduğu ifade edilebilir (Yıldırım & Çarıkçı, 2017).

Türkiye 'de ve Dünya'da mesleki eğitim sistemleri, evrensel değişikliklere açık, istihdam analizlerine dayalı, kişiyi doğru işe yönlendiren, dinamik ve yeterlilik bazlı bir oluşuma doğru ilerlemektedir. Milletlerarası kurumlar mesleki eğitimi, toplumun iş gücü ihtiyacını karşılayacak şekilde, üretime ve ekonomiye yön veren sektör ile eşgüdümlü çalışan, öğrencilerine uluslararası platformda yeterlilik kazandıran bir unsur olarak görmektedirler.

3.1. Mesleki Eğitimin Amacı

Mesleki eğitimin asıl amacı bireylerin iyi bir şekilde eğitim görmelerini sağlayarak, yapabilecekleri en iyi mesleğe yönlendirmelerini sağlamak böylelikle nitelikli iş gücü oluşturmaktır. Dolayısı ile mesleki eğitim sayesinde hem çalışan bireye hem de ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunmuş olur. Nitelik sahibi birey demek gelişmiş bir devlet demektir. Mesleki eğitimde hedef sadece nitelikli iş gücü değil aynı zamanda iyi birer birey yetiştirmek ve istenilen başarı sağlanırsa öğrencilerini yükseköğretim programlarına taşımaktır.

Mesleki eğitimin amaçları 3308 sayılı Mesleki ve Teknik Eğitim Kanununda aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların eğitilmesi, istihdam edilmesi, çeşitli mesleki kursların düzenlenmesi, bunun dışında mesleki faaliyetlerde bulunmak şeklinde yer almaktadır.

3.2. Mesleki Eğitimin Nitelikleri ve Önemi

Basit el kabiliyetinin yerine otomasyon ve elektronik beynin hâkim olması teknik iş gücü davranışlarında değişiklikler meydana getirmiştir. Böylece teknik personelde çabuk kavrama, ani karar verme ve daha çok değer takdir etme yönlerinden belirli bir muhteva seviyesini zaruri kılmıştır. Bu sebeple yeni teknolojilere uyum sağlama, bugünün modern toplumu içinde mesleki eğitimin başlıca meselesi haline gelmiştir. Mesleki eğitimin ömür boyu devam ettiği, yetişkinlerin de gelişen teknoloji karşısında yeni meslekler öğrenmek zorunda kaldıkları göz önünde tutularak mesleki ve teknik öğretim planlaması çok boyutlu yapılmalıdır (Yazgeç, 2008).

Mesleki eğitimde öğrenciyi çalışma koşullarına hazırlamak için iş yerinde eğitim önemlidir. İnsan gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün işletmelerle iş birliği yapılarak yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitim sistemi bütünlüğü içerisinde desteklenerek geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Yörük vd., 2002).

Türkiye’deki her seviyeden iş gücü kalitesinin artırılması son derece önemlidir. Bu amaca ulaşmak için mesleki ve teknik eğitim sisteminin geliştirilmesi ve niteliklerinin artırılması gerekmektedir. Kişilerin ve iş hayatlarının ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde düzenlenmiş ve etkin bir şekilde uygulanmış, mesleki eğitim, ülkenin kalkınmasında ve istihdamın artmasında etkili olmaktadır.

- Örgün Mesleki Eğitim

Türkiye’de mesleki eğitimin örgün olması, ortaöğretimde meslek liseleri; yükseköğretim kurumlarında iki yıllık meslek yüksekokulları ile dört yıllık mesleki ve teknik eğitim fakülteleri akla gelmektedir. Örgün mesleki eğitim okulda bulunan atölye ve laboratuvarların dışında okul çevresinde bulunan işletmelerde de yürütülmektedir. Öğrenciler örgün eğitimin bir parçası olarak okulda 1 günlerini, iş gücü olarak da stajlarını işletmelerde yapmaktadırlar. Bu tarz eş güdümlü işleyiş okul-sanayi arasında yapılan farklı protokollerle teminat altına alınmıştır. Sonuç olarak eğitim-istihdam bağlamında gelişen yeni eğitim sürecinde hem öğrenciler hem de eğitim kurumları, istihdam piyasalarının belirleyenleri üzerinden donanımlarını yapılandırdıkları bir süreç içine girmişlerdir (Uzunyayla, 2007).

- Ortaöğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim

Gelişmiş ülkelerde, ortaöğretim sistemi genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim şeklinde düzenlenmiştir ve ağırlık mesleki ortaöğretimdedir (Özyılmaz, 2013). Böylelikle, nitelikli işgücü gereksinimi sadece yükseköğretimde üniversiteler aracılığı ile değil, daha önceki basamaklarda meslek liseleri ve meslek yüksekokulları sayesinde sağlanmaktadır. Bu sebeple de mesleki eğitim veren kurumların sayılarının genel okullara oranla daha çok sayıda olması gerekir. Bununla birlikte, ülkemiz, bir taraftan Avrupa Birliğine girmeye, diğer taraftan da enformasyon toplumu haline gelmeye çalışmaktadır. Bunların tümü de bilim ve teknolojik anlamda meydan gelen hızlı gelişim ve değişimler, hem “nitelikli işgücü”

gereksinimini meydana getirmekte, hem de hali hazırdaki çalışanların hizmet-içi eğitim görmelerini zorunlu kılmaktadır. Bunların sonucu olarak da mesleki eğitim merkezlerinin büyük sorumlulukları oluşmaktadır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında birçok dalda eğitim verilmektedir. Bu tür okullarda öğrenciler kabul edilirken okul türü, seçilen dallar değişiklikler göstermektedir. Öğrenciler mülakata alınabilirler, sağlık raporu istenebilir, yeterli görünmeyen öğrenciler başka dallara yönlendirilebilirler. Kayıtlı öğrencilerin nakilleri ve dallar arasında geçişleri belli yönetmeliklere tabi olarak gerçekleştirilir. Verilen eğitimin sonunda öğrenciler kendi alanlarında diploma sahibi olurlar. Bu diploma kendilerine ustalık unvanı vermektedir.

- Yükseköğretim Düzeyinde Mesleki Eğitim

Yükseköğretim düzeyinde mesleki eğitim 2'ye ayrılır. Bunlar; teknik yönden donanımlı ve nitelikli iş gücü yetiştirmeyi amaç edinen meslek yüksekokulları ve mesleki eğitim veren liselere ve mesleki eğitim merkezlerine öğretmen yetiştirilmesini amaçlayan mesleki ve teknik eğitim fakülteleridir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ilk halinde "belirli mesleklere yönelik ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan dört yarıyıllık eğitim-öğretim sürdüren bir yükseköğretim kurumu" şeklinde tanımlanan meslek yüksekokulu tanımındaki "ara insan gücü" ifadesi 6111 sayılı Kanun ile "nitelikli insan gücü" olarak değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile meslek yüksekokulları teknik ara eleman değil, işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanı yetiştiren bir kurum olarak tanımlanmıştır (Özsoy, 2007).

Meslek yüksekokulları kurulma şekilleri bakımından 3 farklı bölüme ayrılmaktadır. Bir grup devlet üniversiteleri bünyesinde açılanlar, diğer grup vakıfların bünyesinde açılanlar ve son grup da 4702 sayılı Kanununun 1. Maddesi bağlı olarak vakıflar tarafından kurulanlardır.

Meslek yüksekokulları, uygulayacakları mesleki öğretim programları ve ders içeriklerini kendileri belirlemektedirler. Bu okullarda teknik programlar, iktisadi ve idari programlar, sağlık programları ile denizcilik programlarında eğitim-öğretim yapılmaktadır.

Meslek yüksekokulu öğrencilerinin de mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencileri gibi işletmelerde beceri eğitimi zorunluluğu bulunmakta olup, öğrenimleri devam ederken yarıyıl ve yaz tatiline rastlayan aylarda en az otuz en çok altmış işgünü olmak üzere beceri eğitimi yapmaları gerekmektedir (Özsoy, 2007).

4702 sayılı Kanun mesleki eğitim veren liselerden ya da mesleki eğitim merkezlerinden mezun olan öğrencilere kendi programları veya programlarına en yakın yan dallardan mesleki yüksek öğretim kurumlarına geçmek için ek puan vererek, bir anlamda sınavsız geçiş hakkını sağlamışlardır. Bunun sonucu olarak diyebiliriz ki, mesleki ve teknik yüksekokullarının öğrencileri büyük ölçüde mesleki

ve teknik ortaöğretim kurumlarından yani meslek liseleri veya mesleki eğitim merkezlerinde oluşmaktadır.

4. Mesleki Eğitimin Türkiye’deki Tarihsel Süreci

Türkiye’deki mesleki eğitimin durumunu anlamak için, günümüze kadar zaman içerisinde geçirdiği değişimler hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Ülkemizdeki mesleki eğitim Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi mesleki eğitim olarak iki dönemde incelenmiştir.

4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Mesleki Eğitim

Mesleki eğitim ile ilgili bir politikanın olmadığı Cumhuriyet öncesi dönemde mesleki eğitimi destekleyici parasal bir kaynak bulunmadığından eğitim sistemi dışında kalmıştır. Bu dönemde mesleki eğitimde gereken parasal destekler yerel yönetimler tarafından sağlanmaktaydı. Mesleki eğitim ilk defa çıraklık sistemi ile hayata geçmiştir. Bu sistemde öğretmen, eğitim programı ve öğrenci niteliklerine ilişkin standartlar oluşturulamamıştı. Sanat dalları, 18. yüzyıla kadar, ustalara getirilen çocuk yaştaki bireylerin birkaç yıl içinde çıraklıktan kalfalığa ve sonrasında da ustalığa erişmelerine değin süren sistemle öğretilmiştir. Ahilik sistemi olarak adlandırılan bu sistemde sosyal, kültürel ve ekonomik düzenin sağlanması amaçlanıyordu (Turan, 1992, s. 26).

Ahilik sistemi mesleki eğitimde Müslümanlara özgü olarak XVII’ inci yüzyıla kadar gelmiştir. Ancak Osmanlı devletinin gayrimüslim üzerindeki egemenlik alanının artmasıyla birlikte sanat ve sanatkârların sayısı da artmış, Müslüman ve gayrimüslim ayırımı daha fazla sürdürülemez hale gelmiştir. Gayrimüslimlerin sayısının artmasıyla orantılı olarak çeşitli dindeki kişiler arasında ortak çalışma durumu ortaya çıkmıştır. Din ayırımı gözetilmeden kurulan, eski niteliğinden fazla bir şey kaybetmeden sürdürülen yeni organizasyonun adı gedik olmuştur (MEB, 2005, s. 19-20).

Ahiliğin devamı olarak kabul edilen gedik organizasyonunda Müslüman, gayrimüslim ayırımı ortadan kalkmıştır. Gedik, tek el ve ayrımcılık anlamlarına gelmektedir. Gedik sahiplerinin yapacağı işi başkaları yapamamaktadır. Satılacak herhangi bir şeyi başka bir kimsenin satamayacağı şartları ile devlet tarafından verilen senedin içindeki hükümlerin kullanılmasıdır (Kılınç, 2012, s. 68). Tanzimat’ın ilanı ve yabancı ülkelerle yapılan ticaret anlaşmaları ile tek elciliğin ticaretin gelişimine fayda sağlamadığı anlaşılmıştır. Bu sebepten dolayı gedik sistemine tamamen son verilmiştir (MEB, 2005, s. 20).

4.2. Cumhuriyet Döneminde Mesleki Eğitim

Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren mesleki eğitim modernleşme, kalkınma adına yapılan çalışmalarda daha planlı ve sistematik bir halde ele alınmaya başladı. İlk olarak sanayileşme politikamızın bir sonucu olarak nitelikli iş gücüne duyulan ihtiyacın artmasıyla mesleki eğitim bir zorunluluk halini aldı. Açılan

Ticaret mektebinden ziyade terziilik okulları, balıkçılıkla ilgili okullardan aşçılık mekteplerine, marangozluk okullarından inşaat teknik meslek liselerine dek birçok mesleki eğitim kurumu açıldı. Ayrıca özel olarak kızların eğitimine öncelik veren kız meslek liseleri ağırlıkla çocuk bakım ev ekonomisi gibi dallarda öğrencilerine eğitim vermeye başladı.

Cumhuriyetin ilanı ile beraber mesleki ve teknik eğitim, okullarda organize edilmiş bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Daha planlı ve daha düzenli bir şekilde örgütlenen mesleki eğitim 1926 yılı itibariyle Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda verilmeye başlanmıştır. 1935 yılında 2765 sayılı Kanunla bu tarz mesleki eğitim veren okulların giderleri tamamen devlet tarafından ödenmeye başlanmıştır. Milli Eğitim bakanlığı 1933'te öncelikle Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nü, sonrasında 1941 yılı itibariyle de Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığını kurmuştur. 1940-1950'li yıllarda mesleki eğitimin hızla geliştiği ve yaygınlaştığı görülmektedir (Yörük vd., 2002).

- **Kız Sanat Okulları**

Cumhuriyetin ilk döneminde Millî Eğitim Bakanlığı İstanbul'da iki Kız Sanat Okulu inşa etmiştir. Bunlardan biri Üsküdar diğeri ise Çapa'da bulunmaktaydı. Kız mesleki liselerinde çocuk eğitimi ev ekonomisi, kâtiplik, memurelik gibi dallarda öğretim verilmekteydi. Tabi ki bu gelişmeleri diğer iller de izledi aynı döneme denk gelen Bursa'daki Kız Hayat Mektebi faaliyete geçirildi. Genç Cumhuriyeti sonraki yıllarında İzmir'de yine kızlara özgü öğretim veren sepetçilik ve çiçekçilik dallarında öğretim veren bir kız meslek lisesi kurulmuştur. Yine aynı dönemde Erzurum ilimizde de Kız Sanat Okulu içinde Tarım Bakanlığı'na bağlı ziraat eğitimi veren okullar kurulmuştur.

- **Erkek Sanat Okulları**

Osmanlı devletinden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçen bir kültür olarak bilinen sanat okullarının erkek öğrencilere özgü olanlarının sayısı 1926 yılında 15 adetti. Bunlar ülkenin çeşitli illerinde bulunmaktaydı. Bunlar Ankara, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Kastamonu ve İzmir sanayi mektepleridir.

Erkek Sanat okulları ilk önceleri 5 yıl öğretim veren kurumlardı, sonrasında 3 yıllık orta sanat okulları kurulmuştur. Erkek sanat okulları genel eğitim vermekle beraber mesleki anlamda kendini geliştirmek isteyenlere de Mesleki ve Teknik Eğitim verecek şekilde dizayn edilmişlerdir.

Erkek sanat okulları Cumhuriyetin ilk yıllarında çok sayıda erkek öğrenci mezun vererek yeni kurulan Cumhuriyet'in ekonomisine geniş katkılarda bulunmuşlardır. Gerek nitelikli iş gücü gerekse ara eleman sağlama konusunda erkek sanat okulları endüstrinin ihtiyaç duyduğu tüm meslek alanlarında ekonomiye katkı sağlamıştır. İlk açılış yılları 1943'e dayanan erkek sanat okulları 1973 yılı itibariyle endüstri meslek liselerine dönüştürülmüştür.

- Ticaret Meslek Okulları

Lozan antlaşmasıyla yavaş yavaş ihracat ve ithalat bakımından batıya açılmaya başlayan Türkiye, ticari kurumlara ihtiyaç duyulan elemanların yetiştirilmesi amacıyla bu okulları açmaya başlamıştır (Turan, 1992).

Ticaret Meslek Liselerinin açılması döneminde artık mesleki ve teknik eğitim iyice gelişimini tamamlamış, bundan sonraki yıllarda planlı kalkınma projeleriyle yeni bir adıma geçilmiştir. Bu planlı dönemlerde eğitim ülkenin kalkınması için kilit bir güç olarak görülmüştür. Bu sebeple de işi bilen nitelikli eleman yetiştiren bu tarz kurumlara daha fazla önem verilmeye başlanmıştır.

Yakın geçmişte, 2000 yılı itibariyle Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği arasında “Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi” (ME-GEP) imzalanmıştır. Bu projenin imzalanması ile ülkemizin iş gücü ihtiyacına yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Genç iş gücünü nitelikli hale getirmek için mesleki ve teknik eğitimi modüller halinde planlanmıştır. Böylelikle bu kurumlarda modüler sistem uygulanmaktadır denilebilmektedir.

Modüler sistem, mesleki eğitim içerisinde verilen dersleri kendi içerisinde kümelerle ayırarak işleyen sistemdir. Bu dersler zorunlu, seçmeli, mesleki, genel ve uygulamalı olarak çeşitli gruplara ayrılır. Her modülün sonunda gerekli yeterlilik seviyesine ulaşmış öğrencilere sertifika verilir.

Bu sertifikalar mezun olan bireylerin, modüller sonunda değerlendirildiğini, yeterli niteliklere ulaştığını, eğitimin sonunda birçok aktarılabilen (transfer edilebilen) yetenek edindiğini, gördüğü meslek dalında yeterli beceriyi sergilediğini ve son olarak da bu mesleği icra etme hakkını kazandığını göstermektedir. MEGEP kapsamında programlar, uluslararası meslek sınıflandırması doğrultusunda, meslek standartları, eğitim standartları ve meslekî yeterliklere göre hazırlanmıştır (Uçar vd., 2013).

5. Muhasebe Eğitimi

Muhasebe eğitimi; işletme için faydalı olan bilgilerin toplanması, kayıt edilmesi, doğruluğunun denetlenerek tespiti, raporlandırılması ve bu süreçlerin sonunda nasıl karar verilmesi gerektiğinin ortaya konulması ve tüm bu işlemler gerçekleşirken bilgi teknolojilerinden yüksek oranda faydalanarak işletme içi ve işletme dışı finansal tablo kullanıcılarına nasıl etkin bilginin ulaşacağını anlatan bir süreçtir (Yanık, 2013, s. 201-202). Gelişen bilim ve teknoloji ile eğitim alanında yeni metotlar ve farklı bakış açıları ortaya çıkmıştır. İyi bir muhasebe eğitiminde teorik bilgi kadar pratik bilgide önemli olmaktadır. Bu pratik bilgiler problem çözme, iletişim kurabilme, takım çalışmasına yatkın olma, zamanı kullanabilme gibi bazı özelliklerin kazanılması ile elde edilmektedir (Kutlu, 2010, s. 235).

Muhasebe eğitimi ülkenin kültürel ve coğrafi durumlarına göre ülkeler arasında değişiklikler göstermektedir. Ayrıca ülkelerin muhasebe sistemlerinin

oluşmasına öncülük eden kişiler farklı muhasebe eğitimleri almış olabilmektedir. Türkiye’ de muhasebe sistemi ticari ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı ülkelerde fazlaca etkilendiği görülmektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde de aynıdır. Ancak muhasebe eğitiminde yaşanan farklılıklar uygulamada farklılıklara neden olmaktadır. Bu durum ise finansal sistemi olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu yüzden farklı muhasebe eğitimleri ve farklı muhasebe uygulamalarına sebep olduğundan globalleşen dünyada finansal bilgi kullanıcılarının finansal tabloları okumalarını ve yorumlamalarını güçleştirmektedir. Yaşanan bu olumsuzlukları asgariye indirebilmek için muhasebe sisteminde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile uygulama birliğine varılması gibi muhasebe eğitiminin de standart hale getirilmesi öngörülmüştür (Sarı Özgün, 2018, s. 23).

5.1. Muhasebe Eğitimi, Önemi ve Amacı

Teknoloji, bilim ve ekonomideki hızlı değişimler, eğitim sisteminin de çağa ayak uyduracak şekilde geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu gelişimin gerekli olduğu alanlardan birisi de hiç şüphesiz muhasebe alanıdır (Çelik & Ecer, 2009, s. 617).

Günümüzde işletmelerin kurumsallaşmaları ve faaliyet alanlarını genişletmek istemeleri, başarılı bir yönetim anlayışıyla yönetilmelerini zorunlu hale getirmiştir. Bu başarılı yönetim anlayışının oluşturulmasında muhasebenin katkısı büyüktür. Günümüzde birçok işletme artık muhasebe personellerini daha profesyonel ve kendini yetiştirmiş çalışanlardan seçmektedir (Tosunoğlu vd., 2018, s. 180). Bu profesyonellik ve gelişim ancak iyi alınmış bir muhasebe eğitimi ile mümkün olabilmektedir.

Muhasebe, iş çevrelerinde olmazsa olmaz işletme fonksiyonlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü muhasebe, işletmede meydana gelen para ile ifade edilen mali nitelikli olayları kayıt altına alır, sınıflandırır, özetler, analiz eder ve yorumlayarak raporlar halinde karar vericilere sunmaktadır (Çelik & Gürdal, 1999, s. 45). Karar vericilerin isabetli kararlar alabilmeleri için öncelikle kendilerine muhasebe tarafından sunulan bu raporların doğru olması gerekmektedir. Bu durumda muhasebe meslek personellerinin iyi eğitilip yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan muhasebe eğitiminin asıl gayesi işletmede alınacak kararlar için faydalı bilgilerin tespit edilmesi, derlenmesi, ölçülmesi, işlenmesi, doğruluğunun denetime tabi tutulması, raporlar şeklinde özetlenmesi ve raporlanan bu bilgilerin karar alırken nasıl kullanılması gerektiği konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi ve bu bilgilerin uygulanışı hakkında öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesidir (Şengel, 2011, s. 170).

Ortaöğretimde, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri tarafından verilen muhasebe eğitiminin amacı, muhasebecilik mesleğinde ihtiyaç duyulan ara eleman talebini karşılamaktır. Bu bakımdan ortaöğretimdeki muhasebe eğitimi daha çok uygulamaya yönelik olmaktadır. Bu yüzden ortaöğretimdeki muhasebe eğitimi bu yönüyle yükseköğretimde verilen muhasebe eğitiminden ayrılmaktadır.

Çünkü yükseköğretim kurumlarında muhasebe eğitimi teorik olarak verilmektedir (Özdemir, 2003, s. 50). Ayrıca verilecek muhasebe eğitimiyle muhasebeye ait temel kavram ve ilkelerin öğrenciye kazandırılması, öğrencilerin bilgileri hazırlaması, ölçebilmesi ve analiz edip karar alırken kullanabilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanında muhasebe eğitiminin istenilen kaliteyi tutturabilmesi için öğrencinin teorik ve uygulama bilgisinin yanı sıra toplumsal ve kültürel temel değerlere sahip olması gerekmektedir. Ayrıca kanunlara uygun hareket eden, mesleki etik kuralları bilip uygulayan bir kişiliğe sahip olması da sağlanmalıdır (Zaif, 2004, s. 53). Kısacası, günümüz muhasebe eğitiminden beklenen, bilgiyi kullanan, doğru yorumlayarak ilgililere zamanında ileten bir öğrenci yetiştirmektir (Choi, 1993, s. 423).

Dünyada büyük işletmelerin yaşamış olduğu finansal krizler muhasebe için eğitim, denetim ve gözetim faaliyetleri daha da önemli hale gelmiştir. Ayrıca finansal piyasalardaki gelişim yeni finansal araçların ortaya çıkması, vergilendirme politikalarındaki değişiklikler muhasebe eğitimi üzerinde de etkili olmaktadır (Sarı Özgün, 2018, s. 25).

5.2. Türkiye’de Muhasebe Eğitimi

Muhasebe eğitimine ilk defa 1868 yılında kurulan Mekteb-i Mülkiyeyi Şahane’de başlanmıştır. Daha sonra muhasebe eğitimi daha geniş kapsamda 1883 yılında kurulan Hamidiye Yüksek Ticaret Mektebi’nde verilmeye başlanmıştır. Ayrıca 1914 yılında kurulan Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde de muhasebe eğitimleri verilmiştir. 1914 yılından sonra Türkiye’de hızlı bir okullaşma başlamış ve muhasebe eğitimi yüksek derece okullarda, meslek yüksekokullarında ve ortaöğretim kurumlarının bir kısmında da verilmeye başlanmıştır (Tekşen vd., 2010, s. 102).

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türk tüccarların ticari imkânları kısıtlı, sermayeleri yetersiz ve güçsüz durumdaydı ayrıca tüccarların çoğu esnaftı. Sermayesi olan tüccar ise yabancılarıydı. Yabancı tüccarlar muhasebelerini kendi dillerinde tutuyorlardı. Durum böyle olunca Türk tüccarları eğitmek bilinçlendirmek gerekiyordu. Bu konuda yapılanları şu şekilde özetleyebiliriz; 1936’da kurulan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, 1945’de kurulan İzmir Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu muhasebe eğitime katkıda bulunmakla birlikte asıl yük Ticaret Orta Okulları ile Ticaret Liselerinde olmuştur. Ticaret odalarının kurulması, Türk Ticaret Kanununun çıkarılması, Teşvik-i Sanayi kanununun çıkarılması muhasebe eğitimi ve gelişimine katkısı olmuştur (Güvemli & Aslan, 2019, s. 62-64).

Türkiye’de muhasebe eğitimi meslek liselerinden başlamakta olup üniversitelerin ilgili bölümlerinde lisans ve lisansüstü düzeyde gerçekleştirilmektedir. Mesleki belge ve unvan alınması ise eğitimin akabinde öngörülen sürelerde staj yapılması ve sınavlarda başarı sağlanması ile mümkün olmaktadır (Kutlu, 2010, s. 235).

Türkiye’de muhasebe eğitimi, örgün eğitim kurumlarının yanında yaygın eğitim yoluyla da verilmektedir. Örgün muhasebe eğitimi orta öğretim ve yükseköğretim kurumlarında verilmektedir. Yaygın muhasebe eğitimi ise daha çok çeşitli meslek

kuruluşları ve örgütleri tarafından verilmektedir. Türkiye’deki muhasebe eğitiminin, gelişmiş ülkelerdeki eğitim seviyesine ulaşması için gerek akademik gerekse mesleki anlamda çalışmalar devam etmektedir (Allahverdi, M., & Karaer, M. 2019).

Ülkemizde ortaöğretim seviyesinde muhasebe eğitimi verilen kurumlar aşağıdaki gibidir (Tosunoğlu & Cengiz, 2020, s. 98):

- Mesleki ve Teknik Liseler,
- Halk Eğitim Merkezleri,
- Mesleki Eğitim Kurumları,
- Millî Eğitim Bakanlığı,
- Mesleki Açık Öğretim Liseleri.

Ülkemizde muhasebe eğitiminin, yükseköğretim seviyesinde verildiği kurumlar ise genel olarak şu şekildedir:

- Ön lisans programları kapsamında çeşitli meslek yüksekokulları özelinde kamu üniversiteleri veya vakıf üniversiteleri,
- Lisans programları kapsamında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Fakültesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi vb. gibi farklı fakülteler özelinde olmak üzere kamu üniversiteleri veya vakıf üniversiteleri,
- Yüksek lisans ve doktora programları kapsamında çeşitli enstitüler özelinde kamu üniversiteleri veya vakıf üniversiteleri.

Ülkemizde lisans seviyesinde verilen muhasebe eğitimi, yaşanan ekonomik gelişmelere paralel olarak bir seyir izlemektedir. Bayazıtlı, (2000) ve Kaya & Daştan’a (2004) göre Cumhuriyet sonrası dönemde muhasebe eğitimi genel olarak aşağıdaki dönemlere ayrılarak ele alınmaktadır (akt. Ünal & Doğanay, 2009, s. 118-119):

1926 Yılı Öncesi Dönem: Fransız felsefesinin etkili olduğu bu dönemde, muhasebe eğitimi, daha çok Mülkiye Mektebi, İstanbul Ticaret Mektebi Alisi, Darüşşafaka ve Askeri Rüştiye Mektepleri aracılığıyla yerine getirilmiştir.

1926 – 1960 Yılları Arası Dönem: Brookner, (1967)’e göre daha önceki dönemde Fransız felsefesinden etkilenilerek verilen eğitim daha çok teorik düzeyde olmuştur. Ayrıca bu dönemde, Almanya’dan kaçarak Türkiye’ye gelen muhasebe öğretimi elemanlarının katkısıyla lisans seviyesinde verilen muhasebe eğitiminin kapsamı ve düzeyinde gelişmeler sağlanmıştır.

1960 Yılı Sonrası Dönem: Kamu ve özel sektör işletmeciliği, vergi alanında yaşanan gelişmeler ve muhasebe bilgilerine olan ihtiyaç, muhasebe eğitiminin üniversiteler ve muhasebe eğitimi veren diğer kuruluşlarda kapsam, sunum ve biçim olarak gelişmesini sağlamıştır.

1971 tarihli Kamu İktisadi Teşebbüsleri Tekdüzen Hesap Planı, 1983 tarihli Sermaye Piyasası Kurulu Standart Genel Hesap Planı, 1986 tarihli Bankacılık

Sektörü Tekdüzen Hesap Planı, 1989 tarihli 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile 1994 tarihli Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TDMS), muhasebe eğitimi üzerinde önemli etkilere sahip düzenlemeler olmuştur.

Ülkemizin 03.10.2005 tarihi itibari ile Avrupa Birliği tam üyelik sürecine girildiği dönemlerde mevzuatımızın Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu gerek bağlamında Adalet Bakanlığı'na bağlı Türk Ticaret Komisyonu kurulmuş ve komisyon 2007 senesinde Türk Ticaret Kanunu kanun taslağı hazırlamıştır. Bu kanun taslağında Türkiye Muhasebe Standartları'na (TMS) yer verilmiş ve gerekli çalışmalar sonunda da yayınlanmıştır. Yayının akabinde 2005 yılından itibaren Sermaye Piyasası Kurumu'na (SPK) tabi borsada işlem gören bütün şirketler TMS'yi kullanmaları zorunlu hale getirilmiştir. Bu zorunluluk kapsamı dar olmakla birlikte ülkemizde gerçeğe uygun finansal rapor düzenleme gerekliliği açısından önemlidir. Doğan'ın (2017) aktardığına göre, 02.11.2011'de ülkemizde muhasebe ve denetim alanında belli standartlar oluşturmak, bağımsız denetim, denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarına yetki verme, faaliyetlerini denetleme ve bağımsız denetimde kamu gözetimi yapmak üzere, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur (Yünlü, 2020, s. 185).

Yaygın muhasebe eğitimi ise daha çok mesleki kuruluşlar ve çeşitli meslek örgütleri tarafından yürütülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarına yönelik de Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ve Temel Eğitim Staj Merkezi (TESMER) başta olmak üzere çeşitli kurumlar tarafından da sürekli olarak muhasebe eğitimi verildiği görülmektedir. TESMER'in muhasebe eğitimi için gerekli araç-gereç ve dokümanları verip eğitim faaliyetlerini sürdürdükten sonra organize ettiği, staja giriş sınavı, staj ara değerlendirme ve staj bitirme sınavı, serbest muhasebeci mali müşavir (SMMM) sınavı, özel SMMM sınavı, yeminli mali müşavir (YMM) sınavı gibi sınavlar yapılmaktadır (Kaya, 2015, s. 36). Muhasebe uygulamaları küreselleşme, yasal değişiklikler, teknolojik alanda meydana gelen değişimler gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Türkiye "de de çeşitli faktörlerin etkisi ile birlikte muhasebe uygulamalarında birçok değişiklik olmuş ve Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS), Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ve E-Muhasebe uygulamaları hayata geçirilmiştir. Diğer taraftan vergi yasaları başta olmak üzere birçok yasada değişiklikler yapılmış olup, zaman zaman yine çeşitli değişiklikler yapılmaktadır. Muhasebe uygulamaları bu değişikliklerden önemli ölçüde etkilenmiştir(Eren, T. 2022:253).

Ayrıca özel dershaneler ve kurslar bünyesinde muhasebe, bilgisayarlı muhasebe ile ilgili olarak çalışan ya da çalışmayı düşünen bireylere eğitimler verilmektedir. Verilen eğitim sonunda eğitime katılanlara sertifikalar verilmektedir. Yine Millî

Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Mesleki Teknik Eğitim Merkezi (METEM) ve Halk Eğitim Merkezlerinde muhasebe üzerine kurslar düzenlenmektedir. Yaygın muhasebe eğitiminde gerçekleştirilecek en önemli gelişme şüphesiz teknolojidir. Son zamanlarda teknoloji yolu ile yani internet ve uzaktan eğitim ile muhasebe eğitimleri verildiği görülmektedir (Karaer, M. 2019). Bunun başarı ile gerçekleşmesi için iyi şekilde kurumsallaşmış eğitim kurumları, üniversiteler ve muhasebe firmaları yoluyla olacaktır. Ayrıca internet üzerinden uzaktan eğitim olarak verilecek eğitimler geliştirilerek devam etmesi beklenmektedir (Süer, 2007, s. 32).

Ülkemiz her alanda olduğu gibi eğitim anlamında da ekonomik ve siyasi ilişkilerinin bulunduğu ülkelerden etkilendiği açıktır. Ayrıca Avrupa Birliği uyum sürecinde IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu), FEE (Avrupa Muhasebeciler Federasyonu) ve IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) gibi kuruluşlarla olan ilişkiler eğitim planlamasında önemli ve etkili olmaktadır (Ünal & Doğanay, 2009, s. 119). Bu bağlamda aşağıdaki başlıkta uluslararası muhasebe eğitim standartlarına değinilmiştir.

5.3. Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları

Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB: International Accounting Education Standart Board) tarafından, muhasebe meslek mensupları için meslek hayatı boyunca sürekli öğrenmeyi bir kural haline getiren “Uluslararası Eğitim Standardı 7: Sürekli Mesleki Gelişim” (SMG) standardı geliştirilmiştir. Bu standart Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC: International Federation of Accountants) üyelerine yönelik olup, muhasebe meslek mensuplarının sürekli mesleki gelişimi için üye kuruluşlara sorumluluk yüklemektedir. Bu doğrultuda Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından “Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Sürekli Mesleki Geliştirme Eğitimi Yönetmeliği” uygulamaya konulmuştur. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini aksatmadan iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri için mesleki uygulamalardaki değişimleri öğrenerek, sürekli olarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Muhasebe meslek odaları tarafından düzenlenen eğitim faaliyetlerinin meslek mensuplarının sürekli mesleki gelişiminde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Eren, T. 2021:252).

Muhasebe eğitiminin küresel koordinasyonu ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde gerçekleşmektedir. Ulusal düzeyde çoğu ülkede araştırma ve müfredat konularını sunmak ve tartışmak için düzenli olarak toplanan ulusal bir akademisyenler derneği bulunmaktadır. Örnekler arasında İngiliz Muhasebe Derneği (BAA), Güney Afrika Muhasebe Derneği (SAAA), Japon Muhasebe Derneği (JAA) sayılabilir. Son yıllarda, Avrupa Muhasebe Derneği (EAA) ve Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE) gibi bölgesel gruplar hem akademik hem de profesyonel düzeylerde daha önemli hale gelmiştir. Küresel düzeyde, akademik kuruluş Uluslararası Muhasebe

Eğitimi ve Araştırması Birliği (IAAER) ve meslek kuruluşu Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), özellikle Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (IAESB) aracılığıyla, küresel olarak giderek daha olumlu bir etkiye sahip olmaktadır. Tüm dünyada muhasebe eğitim sürecini uyumlaştırmak ve tutarlılığını artırmak için oluşturulan Uluslararası Eğitim Standartları Tablo-1’de gösterilmiştir (Karreman vd., 2007, s. 14-17).

Tablo-1: Uluslararası Eğitim Standartları (IES)

IES 1	Muhasebe Mesleki Eğitim Programına Giriş Koşulları Standardı
IES 2	Muhasebe Mesleki Eğitim Programlarının İçeriği Standardı
IES 3	Profesyonel Beceriler Standardı
IES 4	Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar Standardı
IES 5	Pratik (Uygulama) Deneyim Standardı
IES 6	Mesleki Yeteneklerin ve Yetkinliğin Değerlendirilmesi Standardı
IES 7	Sürekli Mesleki Gelişim Standardı
IES 8	Denetim Uzmanları için Yeterlilik Gereklilikleri Standardı

Kaynak: Karreman vd., 2007, s. 14-17

- IES 1: Muhasebe Mesleki Eğitim Programına Giriş Koşulları Standardı

IES 1 standardı, muhasebe mesleki eğitim programlarına giriş için eğitim gerekliliklerini belirlerken kullanılacak ilkeleri açıklamaktadır (IFAC, 2019, s. 26). Güney’e (2017) göre bu standart, muhasebe meslek mensubu adaylarının, meslek eğitimi ve staj programlarına başlaması için sahip olması gereken asgari eğitim seviyesini düzenlemektedir. Ülkemizde serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için lisans düzeyinde eğitim veren bazı fakültelerden mezun olmak gerekmektedir. Bu standart bu durumu doğrular niteliktedir (akt. **Gül, 2021, s. 13**).

- IES 2: Muhasebe Mesleki Eğitimi Programlarının İçeriği Standardı

IES 2, muhasebe mesleğinin icra edecek adayların bu mesleğe mensup olma hakkına sahip olabilmeleri için mesleki muhasebe eğitimi programları aracılığıyla hangi bilgi içeriklerini kazanmaları gerektiğini ele almaktadır (Kızılyalçın, 2020, s. 134).

- IES 3: Profesyonel Beceriler Standardı

Bu Standart (IES 3), adayların muhasebe meslek mensubu olarak nitelendirilmesi için ihtiyaç duyduğu becerilerin kazanılmasını belirler. Ayrıca IFAC üye kuruluşuna üye olacak adayların, muhasebe meslek mensubu olarak görev yapmak için uygun beceriler (entelektüel, teknik, kişisel, kişilerarası ve organizasyonel) ile donatılmalarını sağlamaktır. Bu durum meslek mensuplarının kariyerleri boyunca giderek daha karmaşık ve zorlu bir ortamda onlara gerekli yetkinlikleri kazandıracaktır. Muhasebe meslek mensuplarının sahip olması gereken beceriler beş ana başlık altında toplanmıştır (IFAC, 2019, s. 45-48). Bunlar:

(a) Entelektüel beceriler,

- (b) Teknik ve işlevsel beceriler,
- (c) Kişisel beceriler,
- (d) Kişilerarası ve iletişim becerileri,
- (e) Organizasyon ve iş yönetimi becerileri.

- **IES 4: Mesleki Değerler, Etik ve Tutumlar Standardı**

IES 4 standardı, aday muhasebe meslek mensuplarının, mesleki değerler, etik ve tutumların ana hatlarını çizmektedir. Meslek mensuplarının hayatları boyunca değerler, etik ve tutumlara önem vermeleri üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda düzenlenecek eğitim programlarında, aday muhasebe meslek mensuplarının, yeterlilik kazanacakları eğitim programları boyunca; mesleki değerler, etik ve tutumlara ilişkin anlayışlarının oluşması gerekmektedir (Çubukçu, 2012, s. 105).

- **IES 5: Pratik (Uygulama) Deneyim Standardı**

IES 5 standardı, uygulamada deneyimin önemi ve staj için ihtiyaç duyulan nitelikleri açıklamaktadır. Standartta temel olarak staj şartları yer almaktadır. Bu nedenle IES 5 ve IES 3'ün birbiri içine girmiş standartlar olduğunu ifade etmek mümkündür. IES 5 standardına göre deneyim için üç seneye ihtiyaç bulunmaktadır. Yüksek lisans yapılması durumunda bu süre bir yıl kısalabilmektedir. 3568 ve 5786 Sayılı Kanunlar uyarınca serbest muhasebeci mali müşavir olmak için üç sene staj yapma şartı aranmaktadır. Bu durumda staj yapılan kurumda çalışanların, adaya IES 3 standardında ifade edilen nitelikleri kazandırmaları gerekmektedir. (Gökten & Gökten, 2016, s. 58).

- **IES 6: Mesleki Yeteneklerin ve Yetkinliğin Değerlendirilmesi Standardı**

IES 6 standardı, IFAC üye kuruluşlarının ve diğer muhasebe meslek kuruluşlarının, mesleki yeterliliği değerlendirmek için öğrenme ve gelişme gereksinimlerini ve standartları destekleme konusundaki yükümlülüklerini anlamalarına yardımcı olmak için tasarlanmıştır (IFAC, 2019, s. 78).

- **IES 7: Sürekli Mesleki Gelişim Standardı**

IES 7 standardı, müşterilere, işverenlere ve diğer paydaşlara yüksek kaliteli hizmetler sağlamak için gerekli mesleki yeterliliği geliştirmek, **sürdürmek ve böylece mesleğe halkın güvenini güçlendirmek** amacıyla muhasebe meslek mensupları için gerekli olan sürekli mesleki gelişimi belirler. Bu standart, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) üye kuruluşlarına yöneliktir. IFAC üye kuruluşları, bu standardın gerekliliklerinde belirtildiği gibi, muhasebe meslek mensuplarının sürekli mesleki gelişimi için bir sorumluluğa sahiptir. Ek olarak, muhasebe meslek mensuplarının sürekli mesleki gelişimini destekleyen eğitim kuruluşları, işverenler, düzenleyiciler, hükümet yetkilileri ve diğer tüm paydaşlara yardımcı olacaktır (IFAC, 2019, s. 86).

- IES 8: Denetim Uzmanları için Yeterlilik Gereklilikleri Standardı

IES 8 standardı, mali tabloların denetiminden sorumlu meslek mensuplarının rolünü yerine getirirken gereken mesleki yeterliliği belirlemektedir. Bu standardın amacı, denetçilik için gereken niteliklerin geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanmasıdır (Sarı Özgün, 2018, s. 58-59).

Sonuç

Bir ülkenin kalkınma modellerinin en belirleyici konuları mevcut toplumun gelişim düzeyi ve eğitim sistemidir. Kişinin verilen eğitimle gelişimini sağlamak ve kendisinin yeni niteliklerle donatmak bir ülkenin ekonomik sosyal ve politik bir sorumluluğudur. Eğer ki bir ülke iktisadi ve sosyal anlamda gelişmek ve ilerlemek istiyorsa, ilk başta bu gelişimi sağlayacak nitelikli insan gücünü yetiştirmelidir.

“Mesleki Eğitim” bünyesinde barındırdığı pek çok özelliğinden dolayı eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bunun nedeni ekonomik ve politik bağlamda kalkınmak isteyen her toplumun, istihdamını en uygun biçimde kullanarak maksimum seviyede verim almak zorunluluğudur. Bu zorunluluk da o ülkenin mesleki eğitime vermesi gereken önemi arttırmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkeler arasında yer alan hemen hemen tüm ülkelerin eğitim sistemlerinde mesleki eğitime ağırlık ve önem verdiklerini görmekteyiz. Ülke ekonomisine doğrudan etki eden bir makro değişken olarak görülen nitelikli iş gücü bu anlamda mesleki eğitim sisteminin de ekonomiye büyük katkısı olan bir değişken olarak kabul edilmesine yol açmaktadır.

Nitelikli eleman ihtiyacının en çok hissedildiği dönemi sadece Cumhuriyet Dönemi ile kısıtlamak yanlış olur. Tam tersine, bu ihtiyaç Osmanlı Devleti’nde özellikle 1800’lü yılların ortalarından itibaren hat safhaya ulaşmıştır. Bu nedenle mesleki eğitim ihtiyacı meselesi oldukça uzun bir zaman dilimini kapsayan bir yapıya sahiptir. Nitelikli iş gücüne ihtiyaç iş kolları da arttıkça doğru orantılı bir şekilde hızla büyüyerek devam etmektedir. Bu artış da eğitim sistemi içerisinde mesleki eğitimin daha organize bir şekilde yapılmasını artık bir zorunluluk haline getirmiştir.

Bu çalışmada Türkiye’de mesleki eğitim kavramının tanımı, ülkemizdeki mesleki eğitim merkezlerinin ilk dönemlerinden günümüze kadar tarih boyunca geçirdikleri değişimler ve mesleki eğitim merkezlerinin günümüzdeki önemine yer verilmiştir. Ayrıca muhasebe eğitiminde uluslararası standartlara değinilmiştir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle ülkeler arası sınırların ortadan kalkması işletmelerin ticareti faaliyetlerinin ülke sınırlarına çıkmasına sebep olmuştur. Ülke sınırlarını aşan globalleşme ile işletmeler ticaret yaptığı yabancı ülkelerdeki işletmelerle her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da aynı dili konuşmaları gerekmektedir. Bu bağlamda uluslararası muhasebe standartlarında eğitim ile bu mümkün olmaktadır.

Makro düzeyde gelişim sağlamak için ticari tarafta kurumların dünya çapında muhasebe eğitiminde uluslararası standartlaştırılmış mesleki beceri ve eğitime önem vermeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca işletmenin dili olan muhasebeyi tüm dünyadaki standartlar çerçevesinde öğrenmek amacıyla devlet, özel sektör ve diğer kurum ve kuruluşlar dünya standartlarında eğitim vermeleri için gereken destek ilgililerce sağlanmalıdır. Böylece ekonomik ortamda farklı ekonomik paydaşların ihtiyaç duyduğu yetkin muhasebe meslek mensuplarının yetişmesi sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

- Allahverdi, M., & Karaer, M. (2019). E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri ve Türkiye'de Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitimini n Mesleki Yeterlilikler Açısından Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(1), 246–273.
- Binici, H. & Arı, N. (2004). Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (3).
- Cedefop, (2011). Annual report 2011. https://www.cedefop.europa.eu/files/4115_en.pdf
- Choi, F. D. S. (1993). Accounting Education for the 21st Century: Meeting the Challenges. *Issues in Accounting Education*. 8(2): 423-430.
- Çelik, O. & Ecer, A. (2009). Efficiency in Accounting Education: Evidence From Turkish Universities. *Critical Perspectives on Accounting*. 20(5): 614-634.
- Çelik, O. & Gürdal, K. (1999). Muhasebe Eğitiminde Kalite Arayışları ve Akreditasyon Standartları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*. 1(2): 45-67.
- Çubukçu, S. (2012). Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Komitesi Düzenlemeleri Çerçevesinde Etik Eğitimine İlişkin Durum Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(1): 103-116.
- Erdoğan, Y. (1990). İstihdamda Beceri Eğitiminin Yeri, Marmara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1990.
- Eren, T. (2022). Muhasebe Mesleğinde Sürekli Mesleki Gelişim Konya SMMM Odasının Sürekli Mesleki Gelişim Faaliyetlerinin İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 252–266.
- Eren, T. (2021). Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları 2 Çerçevesinde Muhasebe Mesleğine Girişte Eğitim Şartının Değerlendirilmesi Konya Örneği. *Mali Çözüm*, 31(164), 37–58.
- Erginer, A (2006).” Eğitim Bilimine Giriş Dersi,” İlköğretmen Eğitimci Dergisi, s.50 52, Ankara.
- Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü. (2014). <http://mtegm.meb.gov.tr/TR/protokoller.asp?sayfa=liste>, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğünce yapılan protokoller, ETOGM, 14 Kasım 2014
- Gökten, P. O. & Gökten, S. (2016). Uluslararası Eğitim Standartlarına Genel Bakış: Geçerliğinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (6), 49-66.
- Gül, M. (2021). Dünyanın Önde Gelen Üniversitelerinde Muhasebe Eğitiminin İncelenmesi ve Türkiye Üniversiteleri ile Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güvemli, O., Aslan, M. (2019). Cumhuriyet'in Muhasebesi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (17), 61-72.
- IFAC, (2019). Handbook of International Education Pronouncements. New York.
- Karaer, M. (2019). Türkiye Muhasebe Sektöründeki Dijital Dönüşüm Süreci. *Journal Of Social And Humanities Research*, 6(47), 4358–4364.
- Karremen, G.H., Ahern Jr, J.T. ve Kuijl, J.G. GAE (2007) Trends in Global Accounting Education. Royal NIVRA Publications Department. 2007/13-20.
- Kaya, Y. (2015). Türkiye'de Verilen Muhasebe Eğitiminin Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartlarını Karşılama Düzeyi: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınc, M. (2012). Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimi Şekillendiren Eğitim Kurumlarından, Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mektebinin Tarihsel Gelişimleri, ISSN:1306-3111, e-journal of New World Sciences Academy, Volume:7, Number:4 Article Number:2c0045
- Kızılyalçın, A. (2020). Türkiye'deki Üniversitelerde Bulunan İşletme Bölümleri Ders Programlarının Uluslararası Muhasebe Eğitim Standardı UMES-2 Bağlamında İncelenmesi ve Uyumlaştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (85): 129-152.
- Kutlu, H. A. (2010). Muhasebe Eğitiminin Nitelikli İşgücü Yetiştirme Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (46): 232-246.
- Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştay Notları. <http://mtegm.meb.gov.tr/tr/dokumanlar/calistay/index>.

- html (01/12/2021) Mezuatta Koordinatör Öğretmenlin Görev ve Sorumlulukları. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24804_10.html (05.11.2021)
- Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu. http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=359 (01.11.2021)
- Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) (2013-2017), http://mtegm.meb.gov.tr/dosyalar/MTE_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Plani_TASLAK_10.05.2013.pdf, (05.11.2021).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2012). Mesleki ve teknik eğitim çalıştayı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014). Mesleki ve teknik eğitim çalıştayı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2003). Muhasebe Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Muhasebecilik Mesleğinin Sorunları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, Ceyda; Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi, Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2007, s.109.
- Özyılmaz, Ömer, (2013), Türk Millî Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Arayışları, Pegem Akademi Yay., 4.Baskı, Ankara.
- Sarı Özgün, H. (2018), ‘Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Çerçevesinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kullanımını Etkileyen Faktörler ve ADIM Üniversitelerinde Bir Uygulama’, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Denizli.
- Süer, H. M. (2007). Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Eğitiminden Beklentiler ve Karşılaşılan Sorunlar. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Şengel, S. (2011). Türkiye’de Muhasebe Meslek Elemanı Talebi Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. (50): 167-180.
- Tekşen, Ö., Tekin, M. ve Gençtürk, M. (2010). Muhasebe Eğitiminin Değerlendirilmesi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’ne Bağlı Meslek Yüksekokulları Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi. (46): 100-112.
- Turan, K. (1992). Mesleki Teknik Eğitimin Gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel, M.E.B. yayınları, İstanbul.
- Uçar, C., Özerbaş, M.A. (2013). Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching Cilt:2 Sayı:2, Makale No:28 ISSN: 2146-9199 Mesleki ve Teknik Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye’deki Konumu.
- Uzunyayla, F. (2007). Avrupa birliği’ne giriş sürecinde eğitim ve istihdam politikaları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, O., Doğanay, M. (2009)., “Lisans Düzeyindeki Muhasebe Eğitiminin Etkinliği: Sayıştay Özelinde Ampirik Bir Çalışma”, Sayıştay Dergisi, Sayı: 74-75, 117-138.
- Yanık, R. (2013)., “Muhasebe Lisans Eğitiminin Eğitim Sürecinde ve Süreç Sonrasında Edinilmesinin Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Bir Uygulama Örneği”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, 199-213.
- Yazgeç, S., (2008), Mesleki Eğitim Merkezi Metal Teknolojisi – Makine Teknolojisi Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilere, İşletmelerde Uygulanan Mesleki Eğitim (Pratik Eğitim) Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye,19-20.
- Yıldırım, A., & Çarıkçı, O. (2017). Mesleki eğitimin gelecek vizyonu; İnsan Kaynakları planlaması açısından bir bürokratik model denemesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(29), 397-413.
- Yörük, S., Dikici, A., Uysal, A. (2002), Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, Sayı:2, Sayfa: 299-312, Elâzığ.
- Yünlü, M. (2020). Türkiye’deki Muhasebe Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (18), 180-192.
- Zaif, F. (2004). Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu (ss.53-62). Antalya. 19-23 Mayıs 2004.

MESLEKİ EĞİTİMDE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ VE İŞLETMELERİNİN BEKLENTİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Öğr. Gör. Memiş KARAER¹, Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ²

1. Giriş

İnsanların varlığıyla beraber ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ticaretin varlığı da ortaya çıkmıştır. Bütün ihtiyaçlarını kendisi karşılayamamak olan insanoğlu, kendisinde olmayan ürün ve ihtiyaçlarını da başkalarından almak zorunda kalmışlardır. Bu durum insanlar arasında bir ticaretin gelişmesine neden olmuştur. İşletmelerin varlığı gün geçtikçe artmaya başlamıştır (Ertuğrul,2016:134). İşletmeler ilk zamanlarda emek yoğunluğu fazla olarak çalışan insanlardan oluşurken zamanla beyin gücüne de ihtiyaç duyar olmuşlardır. Beyaz yakalı sınıfında çalışacak uzman ve ara elemanlarının da varlığına ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Aynı zamanda işletmelerin tedarikçileri, diğer firmalar ve devletle olan ilişkileride oldukça önem arz etmektedir. Bu ilişkileri neticesinde ortaya hesap olgusu çıkmaktadır. İşletmelerin devlet ile olan ilişkilerinde de ortaya vergi olgusu çıkmaktadır. İşletmenin kazançlarından elde ettikleri gelirlerinden devlete ödeyecekleri vergilerin hesaplanması için muhasebe beyin gücüne ihtiyaç vardır. İşletmelerin diğer işlemlerle olan ticari ilişkilerinin kayıt altına alınması ve tedarikçilerle olan ticari ilişkilerinin de kayıt altına alınması için muhasebe bilimine ihtiyaç vardır. İşletmelerin için en önemli unsura sahip muhasebe birimini uygulayacak muhasebeciler de işletmeler için önemli birer beyin gücüdür(Yıldız, 2017:171).Bu bağlamda muhasebe mesleği işletmelerin için oldukça öneme sahip bir birimdir. Bunun içinde muhasebe alanında yetişmiş elemana ihtiyaç oldukça fazladır.

Her alanda gelişen işletmeler, globalleşen dünya da ticaret hacimleri ve çeşitlilikleri de oldukça artmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte özellikle 1980'

¹ Selçuk Üniversitesi Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-00 01-5187-3790, mkaraer@selcuk.edu.tr

² Selçuk Üniversitesi Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, Orcid:0000-0001-8446-1928, gokhanbilici@selcuk.edu.tr

lerden sonra sınırlar ortaya kalkmaya başlamıştır. Ticarete ki bu gelişmeler ve işletmelerin hem çeşitliliği ve hemde aşırı büyümeleri muhasebe bilim dünyasında da oldukça yeni gelişmelere neden olmuştur (Alkan,2015:138). Bu gelişmeler ışığında muhasebe meslek mensuğlarında standartlarını ve temel kriterlerini ortaya koymuşlardır.

Mesleki yeterlilik anlamında bir kritiri olmayan muhasebe mesleği 13.06.1989 tarihli ve 20194 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’dur. İlgili Kanun’da meslek adaylarının eğitim durumlarına göre farklı staj süreleri belirlenmiştir. Bu süreler; ticaret liseleri ve maliye meslek liselerinden mezun olanlar için 6 yıl, ön lisans mezunları için 4 yıl ve lisans mezunları için 2 yıl olarak öngörülmüştür. Ancak 26.07.2008 tarihli ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5786 sayılı Kanun’la 3568 sayılı Kanun’da düzenlemeler yapılmıştır. 3568 sayılı Kanun’da daha önce Serbest Muhasebeci (SM), Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) olarak meslek mensupları üç biçimde sınıflandırılırken, yapılan düzenlemelerden sonra Serbest Muhasebecilik (mevcut SM’ler hariç) kaldırılmıştır(Kaplanoğlu, 2014:266) Bu düzenlemelerden sonra muhasebe mesleğini profesyonel anlamda yapacak kişiler bu kurallara göre belgelerini almak zorundadırlar. Bunların dışında birde ön muhasebeci diye tabir ettiğimiz ara elemanları vardır. Bunlarda işletmeler de ve muhasebe biliminde önemli yere sahip kişilerdir. Bunların eğitimini ve bilgi donanımı oldukça önem kazanmaktadır. Genellikle bu ara elemanlarının eğitimi de Ticaret Meslek Liselerinde ve özellikle Meslek Yüksekokullarında ki muhasebe programlarında gerçekleştirilmektedir (Yanık, 2013:203).

2. Muhasebe Mesleği

13.06.1989 yılında yürürlüğe giren 3568 sayılı meslek yasası ile birlikte muhasebe mesleğinin ciddiyeti ve önemi artmaya başlamıştır. Muhasebe mesleğinin en önemli özellikleri dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlıktır. Muhasebe meslek mensupları topluma ve devlete karşı da sosyal sorumluluk bilinciyle mesleklerini yapmak zorundadır. İş sahipleri olan işletmelere karşıda sorumluluk duygusuyla dürüst, doğru ve güvenilir kişiler olmaları gerekmektedir. Bu nedenlerden dolayı ruhsat sahibi olmayan kişilerin mesleki faaliyette bulunmalarına izin verilmemeye başlanmıştır. Muhasebe mesleğini etik kurallara uyan sosyal sorumluluklarını bilen ve dürüst güvenilir kişiler tarafından belirli standartlarda yürütülmesi hedeflenmiştir. Muhasebe eğitimi verilen okullar da ve staj uygulamasından dolayı mesleğe adım atacak kişiler buralarda mesleğin kriterlerini öğrenmiş oluyorlar. Bu sayede mesleki kalite de daha fazla yükselmiş oluyor (Civan & Yıldız,2003:18). Mesleğin kalitesi ile muhasebe eğitiminin kalitesi arasında sıkı bir ilişki mevcuttur.Mesleğin gelecekteki imajı, eğitim kalitesinin artırılmasıyla sağlanır. Eğitim kalitesi, mesleğin kalitesiyle birlikte uygulamadaki sistemin kalitesini de etkilemektedir (<http://turmob.org.tr/bülten/haber.htm>).

Çağdaşlaşmanın gereği olarak, muhasebe mesleğiyle alakalı her türlü yapılması gereken düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Aynı zamanda da bu düzenlemelerin ülke ve dünya koşullarına göre güncellenmesi yani dünya standartlarına uygun hale getirilmesi ve bu çalışmaların meslek mensuplarının da katılımıyla desteklenmesi gerekmektedir(Durukan & Karamaraş,2000:230). Meslek mensuplarının katılımı olmadan kitabi bilgilerle gerçekleştirilen yenilikler ve düzenlemeler her zaman olduğu gibi uygulama sahasında yerini zor bulmaktadır. Bu yüzden muhasebe mesleğinde ki her türlü gelişme de atılacak adımlarda meslek mensuplarının da dahil edilmesi mesleğin ve işletmelerin menfaatine olacak bir durumdur (Karapınar, 2001).

Muhasebe, bir işletmede meydana gelen mali nitelikteki, değer ve miktar artış ve azalışlarını kaydeden, sınıflandıran, özetleyen, sonuçları raporlayan ve yorumlayan işletme ile ilgili bilgi üreten faaliyetlerin bütünüdür. İşletmelerde bu faaliyeti muhasebe eğitimi almış farklı pozisyonlarda çalıştırılan elemanlar aracılığıyla yürütülmektedir. Muhasebe bilgi üretir, üretilen bu bilgiler işletme faaliyetlerinin etkinliği, işletme sorunlarının çözümü, işletme faaliyetlerinin kontrolü, geleceğe ilişkin planlama ve faaliyet sonuçları hakkında muhasebe bilgi kullanıcılarına yol gösterir. Bu süreçte mesleki bilginin yanı sıra güncel gelişmeler ve teknolojik yenilikler önemlidir, bu nedenle muhasebe eğitiminin niteliği sürekli gözden geçirilerek güncel koşullara uygun olarak yeniden yapılandırılmalıdır (Alkan, 2015:139).

20. yüzyılın başlarında muhasebe konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Alman Profesör Schmalenbach tarafından 1919 yılında yapılan çalışmalarda, hesapların yeni bir tasnife tabi tutulduğu görülmektedir. Bu tasnifin bugünkü hesap planlarının oluşturulmasına dayanak olduğu anlaşılmaktadır. Son yıllarda ise dijital çağın gereksinimlerine ayak uyduran muhasebe, bilgisayar destekli paket programların devreye girmesiyle teknolojik bütünleşmeye dönüşmüştür(Antepli, A. 2020:27)

Ruhsat sahibi olarak çalışacaklar için çıkartılan yasalar bir çerçeve çizmiştir. Fakat ruhsat sahibi kadar belki daha fazla birde muhasebe mesleğinde çalışan ara eleman vardır. Bunlarında eğitimi ve bilgilendirilmesi zamanın koşullarına göre aydınlatılması gerekmektedir. Özellikler 2000 tılından sonra hızla gelişen teknoloji ve internet ortamı muhasebe mesleğininide oldukça geliştirmiştir. Türkiye’de sayıları ruhsat sahibi meslek mensubundan çok daha fazla olan bu ön muhasebe elemanlarının eğitimi ve gelişimi de bu nokta önem arz etmektedir(Şengel, 2011:170). Meslek yüksekokullarında veya Meslek liselerinde almış oldukları eğitimle mesleği icra edebilmek oldukça zordur.

Bilgisayar ve paket programları, bugün artık faaliyetlerin her aşamasında muhasebe meslek mensupları tarafından en üst düzeyde kullanılmaktadır. Örneğin; Faturaların kaydedilmesi, borç ve alacakların izlenmesi, beyannamelerin

düzenlemesi, stokların takibi, mali tabloların düzenlenmesi, analizi ve ihtiyaç duyulan raporların hazırlanması gibi birçok alanda muhasebe meslek mensupları muhasebe paket programlarından faydalanmaktadır (Çetin, H., Eren, T. (2015).

Bütün bu gelişmeler neticesinde muhasebe mesleği de gelişen çağa ayak uyduruyordur. Özellikle teknolojik ve dijital gelişmeler muhasebe mesleğini de oldukça geliştirmiştir (Antepli, A. 2018)). Öncesinde birçok işlem fiziki ve matbu olarak gerçekleşirken artık dijital ortamda çok daha rahat ve hızlı bir şekilde halledilebiliyor. Bilgisayar ve internet ağının çok yaygınlaşması ve devletlerinde bu gelişmelere ayak uydurması sonucunda muhasebe işlemleri neredeyse tamamen dijital ortama taşınmış durumda diyebiliriz (Temelli, 2018).

E-dönüşüm neticesinde bulut sistemler, yapay zeka kavramları devreye girerek muhasebe sistemlerini de oldukça geliştirmiştir. E-fatura, e-irsaliye, e- defter gibi uygulamalarla artık birçok işletmenin fiziki ortamda muhasebe işi kalmamıştır. Daha öncesinde yıllardır muhasebe işlemleri paket programlar sayesinde bilgisayarlar üzerinde gerçekleştiriliyordu. Artık fatura, irsaliye ve defter gibi matbu belgelerde bilgisayar ortamında hazırlanıp dijital ortamlarda muhafaza ediliyor.

3. Muhasebe Mesleki Eğitimi

Mesleki eğitim bir ülkenin kalkınması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle mesleki eğitimi iyi yapılandırabilmiş ülkeler is dünyasının gereksinim duyduğu elmanı karşılayabilmekte, mal ve hizmet üretim sürecini güçlendirmektedir. Geleneksel ekonomik denklemin temel bileşenleri olan ham madde, emek ve sermaye üçlüsü içinde emegin önemi giderek artmaktadır. Bu nedenle, bir ülkedeki insan kaynaklarının niteliği, küresel yarışta artık bir gelişmişlik ya da üstünlük ölçütü olarak görülmektedir. Özellikle çalışma çağında bulunan insanların üretime etkin, yaratıcı ve verimli biçimde katılımı üzerinde ısrarla durulmaktadır (TOBB,2007:3).

Küreselleşme eğilimlerindeki hızlı artış ve bilgi teknolojisindeki yenilikler sonucunda işletme mezunlarının, özellikle de muhasebe alanında çalışacakların başarılı olabilmeleri için sürekli olarak kendi becerilerini geliştirip mevcut becerilerine yenilerini eklemeleri gerekmektedir. Bu aşamada işletme ve çevresini etkileyen bu değişimlerin muhasebe eğitimine de yansımaları gereği ortaya çıkmış ve bu nedenle ABD’de bir çok bireysel ve kurumsal çalışma yapılmıştır. Bunlardan birisi Amerikan Muhasebe Derneği bünyesinde eğitim ve uygulamadan gelen uzmanlarla oluşturulan Bedford Komitesi çalışmalarıdır. Komite 1986 yılında “Geleceğin Muhasebe Eğitimi: Gelişen Meslek için Hazırlanmak” başlıklı rapor yayınlamıştır. Bu raporda muhasebe programlarının özel ve kamu sektörleri uygulamasında mesleki muhasebe kariyeri için öğrencileri yeterli ölçüde hazırlamadığı görüşü üzerinde durulmuş ve şu iki öneri getirilmiştir: (Sundem, Williams & Chironna, 1990)

Muhasebe ve muhasebe mesleği, diğer pek çok alan ve meslek gibi dijitalleşmenin etkisiyle birlikte kaçınılmaz bir değişim yaşamaktadır. Bu durumla beraber, muhasebe

alanında birçok yeni kavram, teori ve yöntemin ortaya çıkması ön görülürken; muhasebe mesleğinde de tüm bu yenilikler doğrultusunda yeni yetkinliklere olan ihtiyacın artması beklenmektedir. Muhasebe ve muhasebe mesleğinin dijital çağa uyum sağlayabilmesi ve gelecekte de varlığını sürdürebilmesi için muhasebe eğitimi kilit bir rol oynamaktadır. Bu sebeple muhasebe eğitiminde; yaşanacak değişikliklere uyum sağlayabilecek ve dijital çağın tüm gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikli muhasebe meslek mensupları yetiştirebilecek yeni bir eğitim anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzde muhasebe öğrencileri başta bilgi teknolojileri olmak üzere teknolojik gereksinimleri işyerinde kendi başlarına veya işverenler tarafından sunulan bazı mesleki eğitimlerin yardımı ile öğrenebilirken, birçok mezun bu gereksinimlere uygun şekilde gelişebilmek ve yetkinlikler elde edebilmek için işyerinde bir mücadele içerisinde girmektedir (Kurnaz vd., 2020:83).

Türkiye’de uygulanan muhasebe eğitimi doğrudan herhangi bir ülkeden transfer edilmiş olmamasına rağmen, yakın tarihe kadar Fransa, Almanya ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerden önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir. Ülkemizin muhasebeyi ilgilendiren, siyasi ve ekonomik alandaki birçok uluslararası oluşumun içinde bulunması nedeniyle ve özellikle Avrupa Birliği üyelik sürecinin hızlanması ile etkisi artan uluslararası gelişmeler, muhasebe eğitimi üzerinde de etkili olmuştur. Bu dönemde IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu), FEE (Avrupa Muhasebeciler Federasyonu) ve IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) gibi kuruluşlarla olan ilişkiler, mevcut muhasebe eğitiminin durumu üzerinde ve gelecekteki durumun planlanması sürecinde etkili olmuştur (Ünal & Doğanay; 2009:118).

Türkiye’de muhasebe eğitimi üniversite eğitimi öncesinde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın, meslek lisesi olarak ifade edilen mesleki eğitim kuruluşları tarafından verilmektedir. Yüksek eğitim kurumlarında ise ön lisans düzeyinde Meslek Yüksekokullarında, lisans düzeyinde ise fakültelerde muhasebe eğitimi verilmektedir. Ön lisans düzeyinde verilen eğitimlerin temel amacı, piyasanın ihtiyaç duyduğu ara eleman olarak da ifade edilen muhasebe meslek elemanlarını yetiştirmektir. Lisans düzeyinde verilen eğitimin temel amacı ise muhasebe mesleğini ifa edecek ve serbest muhasebeci mali müşavir veya yeminli mali müşavir gibi unvanları kullanarak faaliyet gösterecek elemanlar yetiştirmektir. Türkiye’de lisans seviyesindeki muhasebe eğitimi, üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler, İşletme, İktisat, Siyasi Bilgiler gibi fakültelerinin ilgili bölümlerinde yapılmaktadır (Yıldız & Durak; 2011: 38).

Bu fakültelerin ilgili bölümlerin de müfredatlar, Genel Muhasebe (Finansal Muhasebe), Dönem sonu Muhasebe İşlemleri, Envanter ve Bilânço, Şirketler Muhasebesi, Maliyet Muhasebesi, Bilgisayarlı Muhasebe, Banka Muhasebesi, Denetim ve Finansal Yönetim derslerini içermektedir. Lisans mezunu olan bir kişinin serbest muhasebeci ve mali müşavir olabilmesi için Türkiye Serbest Muhasebeci

Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından yapılan staja başlama sınavından başarılı olması ve birlik tarafından kurulan Temel Eğitim ve Staj Merkezinin eğitim programını tamamlayıp başarılı olması gerekir. Üniversitelerde ön lisans ve lisans eğitimi yanında, yüksek lisans ve doktora olarak lisansüstü eğitimi de verilmektedir. Bu eğitimlerde muhasebe dersleri “İşletme” ve “Muhasebe ve Finansman” anabilim dalları bünyesinde verilmekte ve öğrenciler için daha özgün ve güncel konuları kapsayan dersler seçilmekte ve öğrencilerin muhasebe ve finans dalında uzman seviyesinde eğitim almaları sağlanmaktadır. Lisansüstü seviyede verilen dersler ileri düzey konuları kapsamakta olup uygulamadaki temel bilgiler yerine daha yüksek seviyede akademik bilgilere dayanmaktadır (Kutlu; 2010: 235).

Muhasebe, finans ve bunlara ilişkin konularda verilen eğitim, öğrencilere zorunlu teorik ve teknik muhasebe bilgisi, entelektüel beceriler, mesleki değer ve etik konularına ilişkin bilgiler kazandırmakta fakat mevcut durumuyla günümüz muhasebe eğitimi, uzmanlık bilgisini sağlamaktan oldukça uzak görünmektedir. Bunun temel nedeni, muhasebe eğitiminin temelini teşkil ediyor olan verilen dersler, derslerin içerikleri, ders verme şekli, ders verme araçları, donanımı ve ortamı, ders alan öğrenciler ve dersleri veren öğretim elemanları ile verilen bilgilerin uygulanmasının, günümüzde ortaya çıkan bilgi gereksinimlerinden uzak olması gibi etkenlerdir (Yıldız & Durak; 2011:38).

Bunun yanında ülkemizde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan diğer bir sorun ise üniversitelerde verilmekte olan muhasebe eğitimini kapsayan ders ve ders içeriklerinin oluşturulması süreçlerinde, işletmelerin istihdam etmeyi planladıkları muhasebe elemanlarının sahip olmalarını istedikleri nitelikler hakkında üniversitelerden somut taleplerde bulunmamaları olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle muhasebe eğitim konusunda üniversite ve sanayi arasında istenilen düzeyde bir işbirliği bulunmaması muhasebe eğitimini etkileyen önemli bir sorun olarak görülmektedir (Çürük & Doğan; 2002:108). Bütün mesleklerde olduğu gibi muhasebe mesleğinde de üniversite sanayi iş birliği hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. İşletmelerin meslek elemanlarından beklentileri üniversitelerin ve akademik personelin hiç dikkatini çekmemiştir. Bundan dolayı da üniversitelerde hangi programda bir genç yetişirse yetişsin işletmelere geldiklerinde eksik oluyorlar (Yanık, 2013:209). Milli Eğitimde ki meslek liselerinden başlayarak muhasebe ara elemanı veya ruhsatlı uzman personel yetiştiren kurumların hepsinin müfredatları yenilenmelidir. İşletmelerin sahalar da ihtiyaç duydukları biçimlerde meslek mensupları eğitilmelidir. Türkiye de maalesef yıllardır Lise de ve Üniversitelerde eğitici ve öğretici personel kendileri de mesleği kitaplardan öğrenmiş ve talebelerine de kitaplardan öğretmektedir. Fakat gelişen ve dijitalleşen dünya da muhasebe bilimi de oldukça gelişmiştir. Çağın gereksinimlerine göre eğitimcilerde kendilerini geliştirip muhasebe eğitimde önemli yerler almalıdırlar. Reel sektörde çok ihtiyaç olmayan, kullanılmayan artık

demode olmuş konuları müfredatlarından çıkartıp, çağın gereksinimlerine uygun yeni güncel konuları koymaları gerekmektedir.

4. Meslek Mensuplarının Ve İşletmelerin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri

4.1. Meslek Mensuplarının Beklentileri

Muhasebe meslek mensuplarının aday muhasebe elemanlarından beklentileri mutlaka yüksektir. Mesleki liselerden, önlisan programlarında ki Meslek yüksekokullarından ve lisans eğitimlerinin verildiği fakültelerden mezun olan kişilerin muhasebe bilimine dahil biraz bilgilerinin olmalarını istemektedirler. Bu çalışmamızda müfredatlarında bulunması gereken dersler veya konuların neler olacağına değinmek yerine daha çok genel hatlarıyla nasıl olması gerektiğine değineceğiz. Hızla gelişen dünya da muhasebe bilimi de gelişmeden nasibini almıştır. Devletlerin e-dönüşüm sürecine hızlı ve etkili bir şekilde girmesi sonucunda muhasebe mesleği de dönüşüme ayak uydurmuştur. E-dönüşüme ayak uyduramayan tek taraf vardır o da eğitim tarafıdır. Çeşitli nedenlerden dolayı hala eski sistemde ve metodlarda mesleki eğitimler verilmektedir(Ayboğa,2002:43). Tek düzen Muhasebe Sisteminde bir değişiklik olmamıştır. Fakat dünya da ve ülkemizde yaşanan hızlı gelişmeler uygulama noktalarında değişikliklere gitmesine neden olmuştur(Antepli, A. :2017).

Muhasebe meslek mensupları yanlarına staj yapmaya gelen veya ofislerinde çalışmak üzere gelen meslek elemanlarından; en azından muhasebe sisteminin genel mantığı hakkında bilgileri olmasını istiyorlar. Yapılan araştırmalarda önlisan ve lisans aşamasında eğitim gören kişilerin ancak % 5 'i muhasebe mesleğini bilerek ve isteyerek seçmektedir. Muhasebe mesleğini icra etmek için okul sonrası herhangi bir meslek mensubunun yanına çalışmaya giden kişilerin muhasebe mesleği hakkında maalesef çok bir bilgileri olmamaktadır (Uyar & Yelgen, 2012:331).

Türkiye'de görülen uygulama şu şekildedir. Muhasebe mesleği ancak ve ancak sahada bire bir uygulama yaparak öğrenilmektedir. Hangi üniversiteden mezun olunursa olunsan sadece teorik aşamasında eğitim alındığı için, güncel uygulamaların çok gerisinde kalınıyor ve bilinmiyordur. Bunda belki fiziki alt yapılar yetersiz olabilir. Fakat onunda ötesinde asıl sorun akademik kadroların muhasebe mesleğinin uygulamaları noktasında çok eksik olmalıdır (Daştan, 2011:191).

Meslek mensupları, muhasebe mesleğini seçen bireylerin eğitim aldıkları yerlerde en azından bir vey birkaç adet paket program görmesini ve de muhasebenin mantığını bilmelerini ister. Güncel uygulamalardan e-fatura, e-irsaliye, e-defter uygulamalarının nasıl olduğu konusunda bilgi sahibi olmalarını ister. Dijital ortamlarda fatura, irsaliye kesip iptal edebilmelerini ister. Fatura ve fişlerin kayıtlarını yapabilmelerini ister. Aylık, üç aylık ve yıllık verilen beyannameler hakkında az çok bilgilerinin olmasını ister (Şengel, 2011:171).

Maalesef özellikle e-dönüşüm sürecinde dijitalleşen muhasebe mesleğinin getirmiş olduğu yeniliklerden eğitim kurumları habersiz kalmıştır. Bu yüzden mesleği öğrenmek isteyen gençlere staj ve bireysel özveri ile uzman meslek mensupları tarafından uygulamalı olarak eğitim verilmektedir.

4.2 İşletmelerin Beklentileri

İşletmeler her açıdan yetişmiş eleman istihdam etmek isterler. Özellikle ülkemizde kurum içi eğitimlerin çok fazla olmadığı durumlarda, çalışanların eğitimiyle uğraşmak istemezler. Daha çok hazır yetişmiş elemanlar almak isterler. Özellikle muhasebe departmanı gibi önemli ve hassas noktalarda işe ilk aşamasında genellikle yetişmiş deneyimli tecrübesi olan kişileri tercih etmektedirler. İşletmeler muhasebe mesleğinde veya diğer departmanlarda ki meslek gruplarında personelin eğitimine yatırım yapmak istememektedirler. Kendilerince bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Zaman ve finansman açısından bir personele eğitim yatırımı yapmak belki boşa yapılan bir yatırım gibi görülmektedir(Başar, 2005). Eğitim kurumlarından mezun olup gelen meslek mensuplarının hangi alanda olursa olsun reel sektörde işe başlar başlamaz o işin gerektirdiği kurulları tümüyle bilebilmesi mümkün değildir. Muhasebe mesleği de bun meslek gruplarının başında gelmektedir. Çünkü eğitim kurumlarından sadece teorik bilgilerle mezun oluş iş hayatına atılan kişiler tabiri caizse sudan çıkmış balığa dönerler. Birçok meslek grubunda olduğu gibi muhasebe mesleğinde de teorik bilgiler ve sahada uygulanan bilgiler farklılıklar göstermektedir. Muhasebe meslek eğitimlerinde birçok bilgi ve dersler gereksiz veya gerektiğinden daha fazla verilmektedir. İhtiyaç duyulan birçok konu ve ders ise ya hiç gösterilmiyor veya çok az üzerine durulmaktadır (Kaplanoğlu, 2014). Zaten yukarıda ki konularda da değindiğimiz gibi e-dönüşüm sürecinde meydana gelen gelişmelerden eğitim kurumlarının hiç haberi yoktur dersek yeridir.

İşletmeler işe aldıkları kişileri eğitim imkanları vererek onları geliştirmek yerine hazır donanımlı kişileri almak isterler. Yatırım yaptıkları kişilerin eğitimlerini bitirdiklerinden sonra başka firmalara kaçmayacaklarını garanti edemezler. Askerlik, evlenme, doğum vb diğer nedenlerden dolayı eğitimi için yatırım yaptıkları kişilerin firmalarından ayrılmaları, onlar üzerine yatırım yapmalarının önüne geçmektedir (Aydemir, 2015:80). Bundan dolayı özellikle bilgi ve beceri gerektiren muhasebe meslek departmanında ki kişilerin bilgi ve tecrübesi olan donanımlı kişilerden olmasını isterler.

Bu nedenlerden dolayı işletmeler eğitim kurumlarından, güncel konulara hakim dijital dönüşümü yakalamış donanımlı kişilerin firmalarına gelmesini isterler. Deneyimsiz ve sektör tecrübesi olmayan kişiler ile uğraşmak istemezler(Yanık, 2013:205). Eğitim kurumlarının teorik eğitim yanında pratik uygulamalı eğitimleri de vermelerini isterler.

5. Sonuç

Gelişen dünyada muhasebe mesleği de bu değişime ayak uydurmuştur. Özellikle teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe alanında da büyük yenilikler ortaya çıkmıştır. Bilgisayarın yaygınlaşması ile el ile büyük kalın defterler ortamında tutulan muhasebe işlemleri artık bilgisayarlarda tutulmaya başlamıştır. Geliştirilen muhasebe paket programlarıyla muhasebe işlemleri daha hızlı ve kolay hale gelmiştir. İnternetin yaygınlaşması neticesinde ise kurumlar arası ve kurumlarla devletler arasında işlemler internet üzerinden gerçekleşmeye başlamıştır. Ülkemizde 2003 yılından itibaren e-beyanname ve 2004 yılından itibaren e-bildirge uygulamaları başlamıştır. Fiziki olarak matbu kağıt ortamında verilen beyannamelerin dijital ortamda düzenlenmesi ve verilmesi muhasebe meslek mensuplarının birçok yükünü almıştır.

İş dünyasının yani işletmelerin ve muhasebe meslek mensuplarının beklentileri de bu doğrultudadır. Muhasebe eğitimi verilen meslek yüksekokulu ve fakültelerde müfredatlarının güncel konularla yenilenmesini istemektedirler. Özellikle dijital dönüşüm sürecinin uygulamalı olarak öğrencilere anlatılmasını istemektedirler (Yardımcıoğlu M. ve Diğ. 2007). Bunun içinde ilk önce eğitim veren akademik kadroların bu güncel konular hakkında kendilerini geliştirmeleri ve öğrencilerine bu güncel konuları uygulamalı olarak anlatmaları gerekmektedir.

Sanayi ile üniversite arasında iş birliği cümleleri her yerel ve genel yöneticinin dilinde uzun süre yer almıştır. Fakat sanayi üniversite işbirliği yapabilen çok az kurum vardır. Yani işletmelerin ihtiyaçlarını dikkate alıp o doğrultuda eleman yetiştiren üniversiteler neredeyse yok denecek kadar azdır. Meslek mensupları içinde durum aynıdır. İhtiyaçlarına cevap verebilecek elemanlar maalesef eğitim kurumlarında yetişmemektedir.

Yapılması gereken ise üniversiteler yetiştirdikleri elemanların hangi alanda ise iş dünyasında ne gibi özellikler beklentisi varsa ona göre müfredatları değiştirip eğitim vermeleri gerekmektedir. Bizim ülkemizde en büyük sorunlardan birisi de; belki teorik olarak bir çok alanda yeterli düzeyde bilgi veriliyor. Fakat pratik olarak uygulama noktasında neredeyse hiç eğitim verilmemektedir. Bütün meslek grupları için en önemli sorun budur. Muhasebe mesleğinde eğitim veren kurumların da uygulama derslerine daha çok önem vermeleri gerekmektedir. Dijital dönüşüm sürecinde ki güncel konulara daha çok önem gösterecekler ve uygulamalı olarak eğitimlerini vermeleri gerekmektedir. Nu şekilde hem eğitim talep eden öğrenciler, hem işletme sahipleri hem de muhasebe meslek mensupları çok büyük bir avantaj sağlamış olacaktır. Ülke ekonomisi açısından da üniversitelerin gerçek anlamda görevini yapmaları neticesinde kazançlar elde edilecektir. Diplomalı vasıfsız elemanlar sayısı azalacaktır. Kalifiye yetişmiş elemanlar olacaktır. Ekonomi hem daha çok kazanmış olacaktır.

Kaynakça

- Alkan, G. (2015). İşletmelerin önlisans muhasebe eğitiminden beklentileri: İzmir’de bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 17(1), 137-158.
- Antepli, A. (2017). E Ticaretin Gelişimi ve Muhasebe Açısından Değerlendirilmesi. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 4(12), 1009–1016.
- Antepli, A. (2018). Endüstri 4 0 Muhasebe eğitimine ve muhasebecilik mesleğine yansımaları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(29), 3506–3514.
- Antepli, A. (2020). Muhasebede Güncel Konular, Eğitim Yayınevi, ISBN: 978-625-7915-15-1
- Ayboğa, H. (2002). Globalleşme sürecinde muhasebe alanındaki gelişmelere ülkemizin uyumu. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(8).
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar ve beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 71-84
- Başar, B. A. (2005). Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin İstenilen Bilgi ve Beceriler İle Muhasebe Eğitiminin Değişen Yüzü.
- Civan, M., & Yıldız, F. (2003). Globalleşme sürecinden muhasebe meslek eğitiminin etkilenmesi. *Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, 16, 19
- Çetin, H., & Eren, T. (2015). Muhasebe Meslek Mensupları Tarafından Bürolarda Kullanılan Muhasebe Paket Programı Seçimi Konya İline Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 89–100.
- Çürük, T. & Doğan, Z. (2002). *Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme düzeyleri Konusunda İşletmelerin üniversitelerden Taleplerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma*, D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 17, Sayı 1, s. 107-126.
- Daştan, A. (2011). Muhasebe meslek mensuplarının vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesindeki rolü: doğu karadeniz bölgesine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 181-206.
- Durukan, B. & Karamaraş, E., (2000), “Muhasebe Eğitiminin Geleceği ve Muhasebe Mesleğine Etkileri”, *XXIX. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Belek- Antalya, ss.230-248.
- Ertuğrul, A. (2016). İşletmelerin, önlisans muhasebe bölümü mezunlarından beklentileri ve Ankara organize sanayi bölgesi’nde bir araştırma. *Journal of Management and Economics Research*, 14(2), 133-147.
- Figen, Z. A. İ. F., & Ayanoğlu, Y. (2007). Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye’de bir inceleme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 115-136
- Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe stajyerlerinin meslek mensuplarından ve meslek örgütlerinden beklentileri: Manisa ili araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(4), 265-284.
- Karapınar, Aydın, (2001), “Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Muhasebe eğitimi ve Ülkemiz Muhasebe Eğitimi ile Karşılaştırılması”, *XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Antalya
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle Birlikte Muhasebe Eğitiminin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22, 81-96.
- Kutlu, H.A., (2010). *Muhasebe Eğitiminin, Nitelikli İşgücü Yetiştirme Açısından Değerlendirilmesi*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 46, s. 232-246.
- Sundem, G. L., Williams, D. & Chironna J.F., (1990). “Revolution in Accounting Education,” *Management Accounting*, Vol .72: 49-53.
- Şengel, S. (2011). Türkiye’de muhasebe meslek elemanı talebi üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 167-180.
- Temelli, F. 2018. ‘İİBF Öğrencilerinin Muhasebe Derslerinde Teknoloji Kullanımı ile İlgili Görüşleri’, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel Sayı.

- TOBB, (2007) Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Konusundaki Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ankara
- Uyar, S., & Yelgen, E. (2012). Konaklama İşletmelerinin Muhasebe Eğitiminden Beklentileri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 327-348.
- Ünal, O. & Doğanay, M., (2009). *Lisans Düzeyindeki Muhasebe Eğitiminin Etkinliği: Sayıştay Özelinde Ampirik Bir Çalışma*, Sayıştay Dergisi, Sayı: 74, s. 117-138.
- Yanık, R. (2013). Muhasebe Lisans Eğitiminin Eğitim Sürecinde ve Süreç Sonrasında Edinilmesinin Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Bir Uygulama Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 199-213.
- Yardımcıoğlu, M., Antepi, A., & Erdemir, N. K. (2007). Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı Derslerinin Meslek Yüksek Okulu Seviyesinde Verimliliği Anlatılma Ve Algılama Seviyeleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma K Maraş Sütçü İmam Üniversitesi İslahiye Meslek Yüksek Okulu Örneği. *Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 230–240.
- Yıldız, G. (2017). Muhasebe Meslek mensuplarının meslek yüksekokulu muhasebe programı öğrencilerinden beklentileri: Kayseri ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 169-184.
- Yıldız, F. ve Durak, G.(2011). *Üniversitelerde Verilen Muhasebe Eğitiminin Kırklareli Yöresi’nde Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Beklentilerini Karşılama Düzeyinin İncelenmesi*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 37-47
- <http://turmobil.org.tr/bülten/haber.htm>.

MUHASEBE EĞİTİMİNDE BİLGİSAYARLI MUHASEBE PAKET PROGRAMLARININ ÖNEMİ VE GELECEĞİ KONUSUNDA DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Ali ANTEPLİ¹, Ömer AYDIN²

1. Giriş

İnsan ihtiyaçlarını karşılamak için girişimciler tarafından üretim faktörlerini bir araya getirilerek kurulan işletmelerin, mali nitelikli olaylarının takibinde muhasebeye ihtiyaç bulunmaktadır. Muhasebe, hesap sözcüğünden türemiş bir kelime olup işletmelerin varlık ve kaynaklarında değişim yaratan mali nitelikli olaylarını kaydeden, sınıflayan, özetleyen, raporlayan ve analiz eden bir bilgi sistemidir (Antepli, 2020, s. 156). Muhasebeye ihtiyaç duyan işletmeler, geçmişte muhasebe kayıtlarını insan gücü ile elle takip ettikleri görülmektedir.

Günümüz dünyasında birçok işlemin bilgisayarların yardımıyla yapıldığı modern bir teknoloji çağında yaşamaktayız. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda işletme yöneticilerinin karar vermede gerçeğe yakın ve güvenilir finansal raporların üretilmesine yardımcı olmak amacıyla kurumsal raporlamada elle tutulan muhasebe sisteminin yerini bilgisayarlı muhasebe sistemleri almıştır (Nestor, vd., 2017, s. 30-31).

Muhasebede bilgisayarların ilk kullanımı 1940'lı yıllarda olmuştur. 1960'lara kadar bilgisayarlı muhasebe sistemlerinin işletmeler tarafından büyük ölçekte kullanılabilecek kadar geliştirilmediği görülmektedir. Asıl gelişim dönemi ise 1990'lı yıllardan sonrasında olmuştur (Prasanna, 2022).

Bilgisayarlı muhasebe, kullanıcıların muhasebe programları ile bilgi girmelerini sağlamaktadır. Bilgisayarlı muhasebe programları muhasebecilerin ve işletme

1 Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat İşletme Fakültesi, Orcid: 0000-0001-9939-2443, ali.antepli@selcuk.edu.tr

2 Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Öğrencisi, Orcid: 0000-0001-9787-8298, omr.aydin@hotmail.com

sahiplerinin günlük ticari işlemlerini kaydetmelerine ve kısa sürede muhasebe raporları üretmelerine yardımcı olacak bir araç olarak kullanılmaktadır. Günümüzde bilgisayarlı muhasebe sistemi en büyüğünden en küçüğüne kadar birçok işletmede yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bilgisayarlı muhasebe sistemi, tek bilgisayardan oluşan ve içerisinde bir muhasebe programı yüklü olan sistemler olabileceği gibi birden fazla bilgisayarın ağ ortamında birbirlerine bağlı sistemlerden de oluşabilmektedir. Bunlar günümüzde kullanılan bilgisayarlı muhasebe sistemleridir. Bunun yanında bilgisayarlı muhasebe sistemlerinde, yeni bir teknoloji olan bulut teknolojiler de kullanılmaya başlanmıştır. Bulut sisteminde yüklü bir muhasebe programı ile kullanıcılar her ortamdan bilgi girişi yapabilmektedir. Bu durum kullanıcılara birçok avantaj sağlamaktadır.

Günümüzde elektronik fatura, e-defter, elektronik tebligat gibi elektronik muhasebe uygulamalarının kullanımı giderek artmakta ve kullanılması birçok yerde zorunlu hale gelmektedir (Yücel & Bağdat, 2022, s. 1). Bu bağlamda muhasebe eğitiminde bilgisayarlı muhasebe paket programlarının önemi her geçen gün artmaktadır (Allahverdi, M., Karaer, M. 2019).

Bu çalışmada, muhasebe eğitimi, bilgisayarlı muhasebe sistemi, yeni teknolojiler, türleri, avantajları, dezavantajları ele alınmıştır. Ayrıca bilgisayarlı muhasebe paket programlarının önemi ve geleceği hakkında değerlendirmelere yer verilerek, çalışma sonuç bölümü ile sonlandırılmıştır.

2. Muhasebe Eğitimi

Eğitim, öğretme işi ve öğrenme olgusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Öğretme işi bir amaç dahilinde planlı olarak gerçekleştirilmektedir. Öğrenme ise öğretene ile öğrenen arasındaki etkileşim sonucunda oluşmaktadır. Bu sebeple eğitimin gerçekleştirilebilmesi için öğretim sonucunun başarıyla sonuçlandırılmasının yanı sıra öğrenmenin de gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Etkin bir muhasebe eğitiminden bahsedebilmek için öğrenme ve öğretme aşamalarında bilgi aktarmanın yanı sıra, öğrenmenin gerçekleştiğinin bir göstergesi olan bilgileri kullanabilme yeteneğinin de geliştirilmesi sağlanmalıdır. Muhasebe eğitimi ile eğitimi alan bireye mesleğin gerekli kıldığı bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması hedeflenmektedir (Zaif & Karapınar, 2002, s. 111).

Yıldız & Akyel'e (2017) göre muhasebe eğitimindeki amaç, muhasebenin işletmelerin finansal durumu ile ilgili bilgileri toplama, sınıflandırma, kaydetme, analiz etme ve ulaşılan sonuçları ulusal ve uluslararası mevzuat ve hükümler doğrultusunda raporlar halinde özetleme fonksiyonları hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olan, piyasanın muhasebe alanındaki meslek elemanı ihtiyacını karşılayacak muhasebeci yetiştirmektir (akt. Erol Fidan, 2020, s. 97).

Geçmiş yüzlerce yıl geriye giden ve usta çırak ilişkisine dayanan bir eğitim süreci ile şekillenmiş olan muhasebe mesleği, ülkemizde en fazla yirmi yıl geçmişe sahip

olduğu söylenebilir. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından 2005 yılında düzenlenmiş olan eğitim standartlarına Türkiye Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi'nin (TESMER) çabaları ile uyum sağlamaya başlanmıştır (Özbirecikli & Pastacıgil, 2009, s. 95). Ayrıca bilgisayarlı muhasebe ders olarak bazı isimlerle örgün ve yaygın eğitim kurumlarında da okutulmaktadır. Muhasebe dersinin amacı öğrencilere muhasebe temel denklemini, muhasebe işlemlerini ve kanunen tutulması zorunlu defterleri kuralına uygun bir biçimde tutulması konusunda yetiştirmekte, işletmelerin faaliyetleri ile alakalı her türlü işlemlerin yapılabilmesi için gereken etik kuralları da kazandırmaktır (Örs & Baş Gücük, 2009, s. 68). Ayrıca bu kurumlarda muhasebe derslerinde elle tutulan muhasebe sistemi teorik olarak öğretildikten sonra bilgisayarlı muhasebe sistemlerinde öğrencilerin, pratik yapma fırsatına sahip oldukları görülmektedir. Bu sayede eğitim alanlar eğitim sonunda işletmelerin ihtiyacını karşılayacak nitelikli eleman olarak iş hayatında yerlerini almış olacaktır.

3. Bilgisayarlı Muhasebe Sistemi

Bilgisayarlar, günümüz işletmelerinin en önemli yönetim araçlarından. Bilgileri depolayabilme, hızlı ve hatasız çalışabilme yetenekleriyle bilgisayarlar, işletmelerde çok önemli fonksiyonları yerine getirmektedirler (Ömürbek & Bekçi, 2006, s. 166).

Marivic (2009), bilgisayarlı muhasebe sistemini, ticari işlemlere ilişkin finansal bilgilerin bilgisayar ve muhasebe paket programları gibi bilgisayar tabanlı sistemler kullanılarak kaydedildiği, düzenlendiği, özetlendiği, analiz edildiği, yorumlandığı ve paydaşlara iletilindiği bir yöntem olarak tanımlamıştır. Bilgisayarlı muhasebe sistemi finansal bilgi girişlerini kolaylaştırmanın yanı sıra veri tabanı kaydı ve rapor oluşturma gibi muhasebe görevlerinin otomasyonunu kolaylaştıran mekanize bir süreçtir (Nestor vd., 2017, s. 32).

Lanier (1992) bilgisayarlı muhasebe sistemlerinin, bilgisayarları kullanarak muhasebe ile ilgili verileri toplamak ve kaydetmek için kullanılan iyi yapılandırılmış sistemler olduğunu belirtmiştir. Bu sistemler aynı zamanda, karar vericilerin (yatırımcılar, alacaklılar ve yönetici) karar vermelerini kolaylaştırıcı yeteneği nedeniyle karar vermeyi olumlu yönde etkilemektedir (akt. Ali vd., 2020, s. 8566).

Frank Wood & Alan (2005), bilgisayarlı muhasebe sistemini, finansal işlem verilerinin tüm girdileri, depolanması, işlenmesi, toplanması ve raporlanmasını içeren bileşenlerin toplamıdır şeklinde ifade etmektedir. Abiahuaya (2014) göre bilgisayarlı muhasebe sistemi, bilgisayarların ve bilgisayar yeteneklerinin iş süreçlerinde kullanılmasını içermektedir (akt. Nestor vd., 2017, s. 32).

Günümüzde büyük kapasiteli ana bilgisayarların yerini daha düşük maliyetlerle küçük ve hızlı kişisel bilgisayarlar almıştır. Önceleri elle tutulan muhasebe artık çoğu işletmede bilgisayarlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Elle tutulan muhasebe sistemlerinde verilerin işlenmesi yavaş ve hata yapmaya müsaittir.

Teknolojik gelişmeler sayesinde işletmeler artık hızlı bir şekilde veri girişi, işleme ve raporlandırma işini yapabilmektedir (Dalcı & Tanış, 2004, s. 23).

4. Muhasebe Paket Programları

Gelişen teknoloji ile her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Günümüzde işletmeler artık muhasebe kayıtlarında hız ve doğru raporlamaya oldukça önem vermektedir. Bu bağlamda muhasebe paket programları yoğun olarak kullanılmaktadır. O bakımdan orta öğretimde, üniversitelerde ve diğer meslek odalarında muhasebe paket programlarının öğretildiği bilgisayarlı muhasebe dersleri oldukça önem kazanmıştır.

Muhasebe sistemine girilen veriler işletmelerde yoğun olabilmekte ve sürekli olarak da takip etmeyi gerektirmektedir. Bilgisayarlı muhasebe sisteminin her geçen gün giderek artan önemi karşısında işletmeler muhasebe bilgilerini düzenli bir şekilde bilgisayarlara aktarılmasını sağlayan muhasebe paket programlarının kullanımına yöneldikleri görülmektedir. Muhasebe paket programları, işletme bilgilerini muhasebe fişlerine kaydedilmesini, sınıflamasını ve özetlenmesini sağlayan, raporlama ve analiz kapsamında muhasebeciye ve yöneticiye kolaylıklar sunan programlar olarak ifade edilmektedir. Eskiden sadece muhasebe modülüyle sınırlı olan muhasebe paket programları günümüzde artık finansman, satın alma, personel, üretim vb. modüllerini de kapsamaktadır. Günümüzde muhasebe elemanlarından aranan en önemli nitelikler arasında artık muhasebe bilgisi yanında bilgi teknolojilerini kullanabilme becerisi de yer almaktadır (Erol Fidan, 2020, s. 95).

Muhasebe paket programı üreticisi olan Eta Bilgisayar muhasebe paket programını, “bir işletmenin evrak ve belgelerinin önceden hazırlanmış olan tek düzen hesap planı ve muhasebe ilkelerine göre muhasebe fişlerinin kaydedilmesi işlemidir” şeklinde tanımlamıştır. Muhasebe fişlerinin kaydı bilgisayara doğru bir şekilde işlendikten sonra bilgisayar gerekli muhasebe kayıtları ile finansal tabloları ayrıntılı bir şekilde raporlamaktadır (akt. Ömürbek & Bekçi, 2006, s. 167).

Karapınar vd.,'ne (2005) göre muhasebe paket programları muhasebe mesleğini icra edenlerin iş hayatındaki yüklerini azaltmaktadır. Muhasebe paket programları sayesinde kaydedilen bilgilerin bir sistem içerisinde toplanmasıyla kapsamlı ve geniş bir bilgi kaynağı oluşmakta ve bu kaynaktan istenilen bilgilere istenilen zamanda ulaşılmaktadır (akt. Murat, 2020, s. 26).

Günümüzde bilgisayarlı muhasebe sistemleri olarak farklı türler karşımıza çıkmaktadır. Bu türlerden bazıları aşağıdaki başlıkta incelenmiştir.

5. Bilgisayarlı Muhasebe Sisteminin Türleri

Bilgisayarlı muhasebe yazılımı, bir bilgisayarda, ağ sunucusunda veya güçlü bir mobil veriye ya da Wi-Fi bağlantısına bağlı herhangi bir cihazda uzaktan kolayca saklanabilmekte ve erişim sağlanabilmektedir. Piyasada benzersiz özelliklerle

donatılmış çok çeşitli bilgisayar sistemi ve muhasebe yazılımları bulunmaktadır. Bu nedenle farklı bilgisayarlı muhasebe yazılımı türlerini incelemek ve ardından kurumsal ihtiyaçlara uygun olanı seçmek önemlidir. Bilgisayarlı muhasebe sisteminin türleri şu şekildedir (Lambası, 2022):

- **Kullanıma Hazır Bilgisayarlı Muhasebe Sistemi:** Bütçe dostu bir muhasebe sistemi arayan küçük ölçekli işletmeler için uygundur. Kullanıma hazır bir bilgisayarlı muhasebe bilgi sisteminin öğrenilmesi de kolaydır ve herhangi bir özel teknik eğitim gerektirmemektedir. Kurulum ve bakımı düşük maliyetlidir. Ancak kullanıcı sayısı sınırlıdır.
- **Ticari Bilgisayarlı Muhasebe Sistemi:** Ticari muhasebe sistemi, küçük ve orta ölçekli işletmeler için daha uygundur. Kurulum ve bakım maliyetleri nispeten yüksektir ve raporlar, veriler ve grafikler oluşturmak için temel muhasebe özellikleriyle birlikte ek özellikler sunmaktadır. Ticari bilgisayarlı muhasebe sistemi veriler için sağlam güvenlik sağlarken diğer bilgi sistemlerine de bağlantı yapabilmektedir.
- **Kişiyeye Özel Bilgisayarlı Muhasebe Sistemi:** Özelleştirilmiş, uyarlanmış bilgisayar tabanlı bir muhasebe sistemi, büyük işletmeler için en uygun olanıdır ve işletmenin özel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kullanıcının sistemi öğrenmek için özel eğitimden geçmesi gerekmektedir. Sistemin uyarlanabilirliği nispeten düşüktür. Ayrıca diğer bilgi sistemleri ile geniş entegrasyon seçenekleri sunmakla kalmaz, finansal verileri de tamamen güvende tutmaktadır. Mevcut özelleştirilebilir seçenekler nedeniyle, bu tür muhasebe sistemlerinin kurulum ve bakım maliyetleri nispeten yüksektir.
- **Bulut Tabanlı Bilgisayarlı Muhasebe Sistemi:** Bulut³ tabanlı muhasebe sistemi en yeni teknolojidir. Bu sistemde veriler bulutta depolanır ve her yerden ve herhangi bir cihazdan erişilebilir. Bu yazılım, internet veya bir bulut uygulaması hizmet sağlayıcısı tarafından sağlanan diğer ağlar aracılığıyla erişilebilen uzak bir sunucuda barındırılmaktadır. Bulut tabanlı bilgisayarlı muhasebe sisteminin temel özellikleri şu şekildedir (Kumar, 2022):
 - **Erişilebilirlik:** Bulut tabanlı muhasebe yazılımı sadece bir masaüstü ile sınırlı değildir. Herhangi bir cihaz kullanarak herhangi bir yerden giriş yapılabilmektedir. Tüm veriler bulutta depolanarak senkronize edilmektedir.
 - **Merkezi platform:** Tüm veriler yetkili erişime sahip merkezi bir platformda saklanmaktadır.
 - **Yedeklemeler:** Çoğu zaman, işletme sahipleri oluşturdukları çoklu yedeklemelerle verileri karıştırır ve verileri kaybeder. Ancak bulut tabanlı

3 “Bulut, her birinin kendine özgü bir işlevi bulunan bir küresel sunucular ağıdır. Bulut fiziksel bir varlık değil, tüm dünyaya yayılmış ve birbirlerine bağlanarak tek bir ekosistem şeklinde çalışmaları gereken geniş bir uzak sunucular ağıdır. Bu sunucular veri depolamak veya yönetmek, uygulama çalıştırmak veya akış videoları, web postası, işyeri üretkenlik yazılımları ya da sosyal medya gibi içerik ya da hizmetleri iletmek üzere tasarlanmıştır. Dosya ve verilere kişisel veya yerel bir bilgisayardan erişmek yerine İnternet bağlantısı bulunan herhangi bir cihazdan erişebilirsiniz. Bulduğunuz her yerden, ne zaman isterseniz bilgilere ulaşmanız mümkün olur.” (Microsoft, 2022).

muhasabe yazılımı ile artık bunun için endişelenmeye gerek yoktur, çünkü merkezi bir depoleme sistemi bulunmaktadır.

- **Kolay ve güvenli paylaşım:** Tek bir platformda depolanan verilerle, erişimi diğer paydaşlarla paylaşma imkânı kolay ve daha güvenlidir. İşletme paydaşları aynı verilere rahatlıkla erişebilmektedir.
- **Hem çevrim içi hem çevrim dışı çalışma:** Hibrit modelle, bulut tabanlı muhasabe sistemlerinde her iki dünyanın da en iyisini elde etmek mümkündür. Çevrim dışı çalışırken, mevcut sisteme depolama yapılabilir ve çevrim içi olduğunda veriler bulutla eşitlenebilmektedir.

6. Bilgisayarlı Muhasebenin Avantajları ve Dezavantajları

Bilgisayarlı Muhasebe Sisteminin bazı avantaj ve dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Bilgisayarlı Muhasebenin Avantajları (Şekil-1) şu şekildedir (J, 2022):

- › **Hatasız Muhasebe:** Oluşturulan raporlar, işlemlerin her bir detayını dikkate alır. Bilgisayarlı muhasabe sistemi yapay zekâ kullanabilmektedir.
- › **Daha Az İnsan Gücü:** Yazılım üzerinden hesap hazırlamak daha az insan kaynağı gerektirmektedir. Personel ihtiyacı sadece veri girişi ve analizi için gerekmektedir. Bunun yanında her işlem otomatik olarak yazılım üzerinde gerçekleşmektedir.
- › **Kayıtlarda Tutarlılık:** Bilgisayarlı muhasabe sistemi, kayıt tutma konusunda tutarlılığa sahiptir. Sistem, verileri depolamak ve görüntülemek için önceden tanımlanmış sistematik bir yapıya sahiptir.
- › **Otomasyon:** Muhasebe yazılımı, defter, hesap bakiyesi, gelir tablosu bilanço vb. otomatik olarak oluşturmaktadır. Bunun için işletmelerin sadece yazılımın içindeki verileri güncellemesi yeterli olmaktadır.

Şekil- 1: Bilgisayarlı Muhasebe Sisteminin Avantajları

Kaynak: J, 2022.

- › **Zaman Verimliliği:** Yazılımların kullanımı kolaydır ve kayıt bakımında daha az zaman harcanmaktadır. Yazılımın tasarımı ve geliştirilmesi, özellikle muhasebeye yönelik olmaktadır. Böylece işletmeler için zaman ve maliyet tasarrufu sağlamaktadır.
- › **Yönetim ve Kontrol:** Elle tutulan muhasebe sistemi ile karşılaştırıldığında, finansal verileri yönetmek ve kontrol etmek kolaydır.
- › **Erişilebilirlik:** Kayıtlı bilgilere tek bir tıklama ile erişebilir ve istenilen çıktıları alınabilir. Ayrıca bilgisayarlı muhasebe sistemi verilerin güvenliğini sağlamaktadır. İşletmenin hesaplarına yalnızca yetkili kişiler erişebilmektedir.
- › **Geliştirilmiş Verimlilik:** Muhasebe sistemlerinin otomasyonu, verimliliğin artırılmasına yardımcı olmaktadır. Hesaplarda doğrulukla birlikte zaman ve kaynakların optimizasyonunu sağlamaktadır.
- › **Kaliteli Raporlar:** Rapor oluşturma bu sistemde otomatiktir. Kullanıcı tarafından kaydedilen bilgileri kullanır. Bu raporlar muhasebe bilgilerini analiz eder. Kullanıcı gereksinimlerine göre görsel araçları kullanarak pekiştirilmiş bir biçimde sunmaktadır.

- › **Güvenlik:** Bilgisayarlı muhasebe sistemi, işletme hesaplarının korunmasını kolaylaştırır. Muhasebe yazılımı parola ile korunmaktadır. Yalnızca yetkili kullanıcıların verilere erişmesine izin verilmektedir (J, 2022).

Bilgisayarlı muhasebenin bazı avantajlarının yanında bazı dezavantajları da vardır. Bilgisayarlı muhasebenin dezavantajları (Şekil-2) şunlardır (Prasanna, 2022; J, 2022; Mansoori, t.y.):

- › **Yüksek Kurulum Maliyeti:** Bilgisayarlar eskisinden çok daha ucuz olmasına rağmen, onları kurmak çok pahalıya mal olabilmektedir. Yazılım, bilgisayar ve bir yazıcı satın almak gerekecektir. İhtiyaçlara bağlı olarak, faks makinesi veya tarayıcı gibi başka cihazlara da ihtiyaç olabilmektedir. Bunları çalışır hale getirmek için yetkili servislere ödeme yapmak gerekecektir.
- › **Eğitim Maliyeti:** Eğitim maliyeti büyük bir masraf olabilmektedir. Bilgisayarlı muhasebe sistemini nasıl kullanılacağını öğrenmek için zaman harcamak gerekecektir. Bu, bilgisayarlar hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğuna bağlı olarak birkaç saat hatta gün sürebilmektedir. Bilgisayarlar hakkında hiçbir şey bilinmiyorsa, onlara alışmak haftalar veya aylar alabilmektedir.
- › **İşsizlik:** Bilgisayarlı muhasebe sisteminin kurulması işsizliğe yol açmaktadır. Otomasyon sayesinde organizasyonda muhasebe personeline daha az ihtiyaç duyulmaktadır.

Şekil- 2: Bilgisayarlı Muhasebenin Dezavantajları

Kaynak: Prasanna, 2022; J, 2022; Mansoori, t.y.

- › **İzinsiz Erişim (Hack):** Bilgisayarlı bir muhasebe sistemi kağıt tabanlı olandan daha güvenli olsa da, bilgisayar korsanlığına karşı tamamen güvenilir değildir. Örneğin, çevrimiçi bir muhasebe yazılım paketi kullanıyorsanız, birinin finansal verilerinize erişme olasılığı her zaman bulunmaktadır.
- › **Sağlık Sorunları:** Bilgisayarda çok fazla zaman geçirmek sağlık sorunlarına neden olabilmektedir. Sağlık sorunları yaşamamak için arada bir bilgisayardaki işlere ara vererek uzaklaşmak gerekmektedir.
- › **Veri Bozulması:** Yazılımda saklanan veriler bozulabilmekte ve dahili ve harici kullanıcılar yazılımdaki verileri engelleyebilmektedir.
- › **Sistem Arızası:** Bilgisayar nihayetinde bir makinedir ve sistem arızaları olabilir. Bu durumda muhasebe süreci duracaktır. Bu arada hesaplar manuel olarak yönetilir veya gerekirse yeniden girilir.
- › **Virüsler:** Tespit edilmeyen virüsler sistemdeki tüm dosyaları yok edebilir, bu nedenle güvenlik yüksek bir önceliktir.
- › **Güç Kesintisi:** Güç kesintisi, güç dalgalanmaları ve yıldırım çarpmaları tüm sistemin çökmesine neden olabilir, bu nedenle tüm sistemler yedek kayıt gerektirmektedir. Bu sorunları asgariye indirmek için sistemlerde güç kaynağı kullanılmalıdır.
- › **Nitelikli Personel:** Muhasebe paket yazılımının çalışabilmesi için belirli beceriler gerektirmektedir. İşletmenin muhasebe yazılımını kullanacak nitelikli personelin işe alınması sağlanmalıdır.
- › **Teknoloji Eskimesi:** Sürekli gelişen teknolojik gelişmeler neticesinde muhasebe sistemi bir süre sonra eskimiş olacaktır.

7. Bilgisayarlı Muhasebenin Önemi ve Elle Tutulan Muhasebe Sistemi ile Karşılaştırılması

Bilgisayarlı muhasebe çağın gereğidir ve işletmelerin aşağıdaki saydığımız nedenlerden dolayı bilgisayarlı muhasebeye ihtiyaçları bulunmaktadır (Kumar, 2022).

- Bilgisayarlı muhasebe, elle tutulan muhasebeden yalnızca daha verimli olmakla kalmaz, aynı zamanda daha uygun maliyetlidir. Zaman, kaynak ve insan gücü için katlanılan maliyetlerden tasarruf sağlamaktadır.
- Bilgisayarlı muhasebede, elle tutulan muhasebede uzun süren işlemlerin çoğu otomatik hale gelmektedir. Örneğin, faturalar unutulsa bile otomatik olarak zamanında işlenmektedir.
- İnsanlar hatalara eğilimlidir ve elle tutulan muhasebede çok hata yapılmaktadır. Ancak bilgisayarlı muhasebe ile yüzde yüz doğruluk elde etme hedeflenebilmektedir. Bilgisayarlı muhasebe, finansal kararlar alırken doğru ve güvenilir finansal raporlamada yardımcı olabilmektedir.

- İhtiyaçlara göre bilgisayarlı muhasebe yazılımı her zaman bir üst versiyona geçirilebilir. Bu durum sadece ek veri girişi ve biraz maliyet gerektirmektedir.
- Bilgisayarlı muhasebe yazılımı, elle tutulan muhasebeye kıyasla son derece korumalı ve güvenlidir. Fiziksel kağıtlara ve kitaplara herkes kolayca erişebilir, ancak bilgisayarlı yazılımlara yalnızca sınırlı ve güvenilir kişiler tarafından erişilebilmektedir.

Bilgisayarlı muhasebe sisteminin yönetimde birçok işlevi ve önemi vardır. Muhasebe yazılım paketleri, defter tutmayı, raporlamayı, ekonomik olayları kaydetmeyi veya işlemeyi desteklemek için birçok yazılım programına sahiptir. Muhasebe yazılım paketleri, işletmenin güncellenmesi ve entegre bilgi sistemi faaliyetlerine destek olabilmektedir. Muhasebe bilgi sisteminin amacı, muhasebe ve raporlama görevlerini yerine getirmek ve yöneticinin karar verme faaliyetinde bulunması için mümkün olan en üst düzeyde bilgi sağlamaktadır (Karaer, M. (2019)).

Elle tutulan muhasebe sistemleri, matematiksel hatalara ve yanlış yerleştirilmiş sayılara eğilimlidir. Bilgisayarlı muhasebe sistemi ile işletme verileri, giriş verilerinin sayısına göre otomatik olarak hesaplanır. Elle tutulan muhasebe sisteminde işletmenin mali tabloları elle hazırlanmaktadır. Bilgisayarlı muhasebe sistemlerinde ise bu tablolar veri tabanında depolanan bilgilerle otomatik ve zamanında oluşturularak zamandan tasarruf sağlanmaktadır. Bilgisayarlı muhasebe sistemlerinin maliyeti, büyük işletmeler için yüksek olabilmektedir. Bilgisayarlı muhasebe yazılımlarından oluşturulan raporlar, yöneticilerin işletmeyi daha verimli bir şekilde yönetmesini sağlamaktadır. Elle tutulan bir muhasebe sisteminde raporlar oluşturmak, personelin daha fazla dikkatli olmasına ve güncel olmayan bilgilerle çalışmak zorunda kalmasına neden olabilmektedir. Elle tutulan muhasebe kayıtları, kolayca kaybolabilmekte veya zarar görebilmektedir. Öte yandan bir bilgisayar tarafından tutulan kayıtlar, birçok sistem sıklıkla yedeklendiğinden daha güvenlidir ve işlenen verilerin bulunması kolaydır (Nestor vd., 2017, s. 30).

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler birçok iş kolunda işlerin bilgisayar ortamlarında yapılmasını sağlamaktadır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ülke ekonomilerini ve buna bağlı olarak da işletmeleri önemli ölçüde etkilemiştir. Bu gelişmelerden en fazla etkilenen de işletmenin çevresi olmuştur. Muhasebe mesleği bilişim teknolojilerindeki gelişmelerden en çok yararlanan mesleklerden biridir. Muhasebe meslek elemanları bugün mesleki faaliyetlerini bilgisayar ortamında yürütmektedirler. Bilgisayarın muhasebe mesleğinde etkin kullanımında ise, yazılım programlarının büyük önemi vardır. Muhasebe mesleği bu dijital dönüşüme en hızlı uyum sağlayan iş kollarından birisidir. Bu dijital dönüşümde doğru kararların verilmesi hem verimlik hem de müşteri memnuniyeti açısından oldukça önemlidir. Genel anlamda yazılım seçim problemi, özelde ise

muhasebe paket programı seçimi, çok yönlü karmaşık bir problemdir(Çetin, H., Eren, T. 2015).

Sonuç

Eskiden muhasebe kayıtları büyük ölçüde elle insan gücüne dayalı olarak tutulmakta iken bilgisayar teknolojilerindeki hızlı gelişim ve muhasebe alanında üretilen paket programlar sayesinde çok kolay hale gelmiş ve çoğu işletme bilgisayarlı muhasebe sistemlerine geçiş yapmıştır.

Bilgisayarlı muhasebe sistemi, güncel bilgi beyanları hazırlayarak, verilerin sadece uzmanlar (muhasebeciler) için değil tüm kullanıcılar tarafından anlaşılabilir olması için mümkün olduğunca fazla bilgi sağlayarak ve likiditeyi takip ederek işletmenin etkinliğini teşvik etmektedir. Günümüzde muhasebe yazılımları, muhasebe iş süreçlerini daha kolay ve hızlı hale getiren ve yönetimin bilgi ihtiyacını karşılamayı mümkün kılan programlardır. Ayrıca muhasebecilerin çalışmalarını destekleyebilir, muhasebecilere ilişkin olayları kaydederek ve işleyerek raporların derlenmesinde kolaylık sağlamaktadır.

Muhasebe eğitimi meslek örgütleri, ortaöğretim ve üniversitelerde verilmektedir. Elle tutulan muhasebe sistemlerinin tam anlaşılmadan bilgisayarlı muhasebe sistemlerine geçiş yapılmaması önerilmektedir. Bu eğitimler güncel mevzuata uygun olarak güncellenerek faydalanıcılara aktarılmalıdır. Devamlı dönüşüm ve değişim içinde olan günümüz dünyasında muhasebe bilgi sistemleri ile alakalı güncel olaylar takip edilmeli, gerekli eğitimler kullanıcılara, öğrencilere verilmeli ve hızlıca uygulamaya geçilmelidir. Bu tavsiye değişime ayak uydurmak açısından önem arz etmektedir.

Teknolojik gelişmeler neticesinde günümüzde muhasebe bilgi sistemlerinde de aktif olarak kullanılan bulut tabanlı muhasebe sistemlerinin kullanılması işletmeler ve diğer paydaşlar için tavsiye edilmektedir. Böylece veri kaybının önlenmesi, 7/24 her yerden ulaşım ile işletmeler ve bütün bilgi kullanıcılarının veriye ulaşmaları hızlanmış olacaktır. Gelecek teknolojilerin yazılımlar açısından bulut teknolojileri olacağı düşünülmektedir. İşletmeler ve diğer kurumlar bulut sistemlerine uygun altyapılarını hazırlamalı ve bununla ilgili bütçelerinde şimdiden gerekli payı ayırmalıdır.

Ayrıca bu çalışma muhasebe eğitimi ve bilgisayarlı muhasebe sistemlerine geçişin önemini anlamaya yardımcı olan, yeni teknoloji bulut sistemlere terfi etmede işletmelere, öğrencilere ve diğer bilgi kullanıcılarına yol gösteren ve gelecek çalışmalara ışık tutan bir çalışmadır.

Kaynakça

- Ali, B., Ahmed, R., Yaba, J., Hamawandy, N., Jaf, R., Jaf, S., Jamil, A. & Ayoob, A. (2021). The Effects of Computerized Accounting System on Auditing Process: a Case Study from Northern Iraq. *Solid State Technology*, 63, 8564-8578.
- Allahverdi, M., & Karaer, M. (2019). E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri Ve Türki Ye De Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitimini N Mesleki Yeterlilikler Açısından Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(1), 246-273.
- Antepli, A. (2020). Özel ekonomik alanlarda muhasebe ve vergi uygulamaları. Ortakarpuz, M. (Ed.). *Küresel Ekonomide Özel Ekonomik Alanlar; Serbest Bölgeler ve Lojistik Köyler* (ss.153-167). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çetin, H., & Eren, T. (2015). Muhasebe Meslek Mensupları Tarafından Bürolarda Kullanılan Muhasebe Paket Programı Seçimi Konya İline Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 89-100.
- Dalci, İ. & Tanış, V. N. (2004). Benefits Of Computerized Accounting Information Systems On The JIT Production Systems. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1).
- Erol Fidan, M. (2020). Lisans Eğitiminde Bilgisayarlı Muhasebe Dersine Öğrencilerin İlgisi ve Üniversitelerde İşletme Bölümlerinde Bilgisayarlı Muhasebe Dersinin Durumu. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 19 (59), 95-120.
- J, A. (2022). Computerized Accounting. 04.11.2022 tarihinde <https://theinvestorsbook.com/computerized-accounting.html> adresinden alındı.
- Karaer, M. (2019). Türkiye Muhasebe Sektöründeki Dijital Dönüşüm Süreci. *Journal Of Social And Humanitessciences Research*, 6(47), 4358-4364.
- Kumar, S. (2022). Computerized Accounting System: Advantages & Disadvantages. 06.11.2022 tarihinde <https://www.techjockey.com/blog/what-is-computerized-accounting-system> adresinden alındı.
- Lambası, I. (2022). Computerized Accounting System: Advantages & Disadvantages. 03.11.2022 tarihinde <https://www.techjockey.com/blog/what-is-computerized-accounting-system> adresinden alındı.
- Mansoori, A. (t.y.). Computerized Accounting System. 05.11.2022 tarihinde <https://bcomassistant.in/computerized-accounting-system/> adresinden alındı.
- Microsoft, (2022). Bulut nedir? 05.11.2022 tarihinde <https://azure.microsoft.com/tr-tr/resources/cloud-computing-dictionary/what-is-the-cloud/> adresinden alındı.
- Murat, L. (2020). Muhasebe paket programlarının ön muhasebe ve muhasebe olarak karşılaştırılması: Gebze örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.
- Nestor, A., Chinyere, O. & Abiahu, M-F. (2017). Comparative Analysis of Computerized Accounting System and Manual Accounting System of Quoted Microfinance Banks (MFBs) in Nigeria. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 7. 30-43. 10.6007/IJARAFMS/v7-i2/2787.
- Ömürbek, V. & Bekçi, İ. (2006). Bilgi Teknolojilerinin Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Rolü: Bilgisayarlı Muhasebe Dersi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (18), 75-94.
- Örs, H. & Baş Güçük, E. (2009). Bilgisayarlı Muhasebe Dersinin Bmd Üretim Etkinliğine İlişkin Ölçeğin Geliştirilmesi ve Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (29), 67-86.
- Özbirecikli, M. & Pastacıgil, A. (2009). Türkiye’de Muhasebeci Eğitiminin Gelişim Süreci: IFAC Standartları ile Mukayeseli Bir İnceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (41), 82-97.
- Prasanna (2022). Advantages And Disadvantages Of Computerized Accounting What is Computerized Accounting? Definition, Limitations, Pros and Cons. Kasım 03, 2022 tarihinde <https://cbselibrary.com/advantages-and-disadvantages-of-computerized-accounting/> adresinden alındı.
- Yücel, S. & Bağdat, A. (2022). Muhasebe Eğitimi Alan Yükseköğretim Öğrencilerinin E-Muhasebe Uygulamaları Konusundaki İlgisi ve Farkındalıklarının İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (25), 1-22. DOI: 10.47129/bartiniibf.1038729.
- Zaif, F. & Karapınar, A. (2002). Muhasebe Eğitiminde Değişim İhtiyacı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (3), 111-134.

TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN MESLEKİ EĞİTİMİNE OLAN KATKISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN¹, Öğr. Gör. Bahar DİK²

Giriş

İnsanoğlunun dünyaya gelişinden itibaren hayatını idame ettirmek adına yaptığı keşifler sonucu meydana gelen her gelişme birbirini tetikleyerek yeni keşifler ortaya çıkarmıştır. Bulunan her keşif hayatı olumlu ya da olumsuz etkileyecek birer teknoloji olarak görülmekte olup, günümüzde kullanılan telefon, internet, otomobil, uçak vb. ürünler günlük yaşantımızın en önemli değerleri haline gelmiştir. Bu vaziyet, insanoğlunun teknolojiyi kullanarak hayatı kolaylaştırmayı öğrenmesini sağlamaktadır. Bu çerçevede, teknolojinin eğitim hayatına dâhil olması ve bireylerin gelişimi için eğitim öğretim sürecinin değişime uğramasını ortaya çıkarmıştır.

Teknolojik gelişmeler yaşam kalitesinin artmasına sebebiyet vermesinden dolayı toplumları etkilemektedir. Sosyal ve ekonomik gelişmeler de bundan dolayı teknolojiden etkilenmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte bazı problemlerin ortaya çıkması insanların tutum, davranış ve hayattan beklentileri kapsamında temkinli yaklaşımına neden olmaktadır (SSC, 1989). Toplumların gereksinimleri ile devam eden teknolojinin geliştirilmesi ihtiyacı yeni teknolojilerin meydana gelmesinin önünü açmaktadır. 20. yüzyıl ile birlikte eğitim sektöründe bilim ve teknolojiyle toplumun olumlu/olumsuz etkilenmesi değer kazanmaya başlamıştır (Bacanak, 2002). Türkiye de Ticaret Bakanlığı teknolojik gelişmelerin yakalanması için çalışmalarına hız vermiş, tüm sektörleri de birleştirerek bir yol haritası çizmiştir (Topçu ve Gedik, 2021).

1 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0001-6489-5593, sukruyguven@selcuk.edu.tr

2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0002-1266-5638, bahardik@selcuk.edu.tr

Teknolojinin Tanımı

Teknoloji kelimesi farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlar; 1) Belirlenmiş amaca ulaşmak için, sorunları çözüme ulaştırmaya, gözlem yoluyla ve ispatlanmış bilgilerin uygulanmasıdır (Demirel, 1993). 2) Genel olarak edinilmiş yeteneklerin işe yansıtılmasıyla hayatı kolaylaştıracak fonksiyonel yapıların oluşturulmasıdır (Alkan, 1998). 3) Teknoloji, uygulamaların gerçekleşmesini sağlayan birbirlerini tamamlayan bilgilerin yada bilimsel değerlerin sistemli olarak uygulamasıdır (Galbraith, 1967).

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında bilgi kavramı etkin bir şekilde kullanılarak eski bilgiler üzerine yeni bilgiler eklenerek bilgi birikimi günden güne artmaktadır. Bilgi birikimi bilgisayarın bulunması ile daha kolay toplanması, tutulması ve aktarılması sağlanmıştır. Sonuç olarak teknoloji; toplumsal gereksinimlerin daha iyi karşılanması hedefiyle, toplumsal varyasyonlara bilginin tatbikini sağlamıştır (Tekin & Polat, 2014).

Teknolojinin Gelişimi

Dünyadaki rekabetçi ortam piyasa üstünlüğünü sağlamak amacıyla yatırımlarını arttıran ülkelerin başta telekomünikasyon ürünleri olmak üzere dünyanın her yerine yayma isteği ortaya çıkarmıştır. Teknolojiler sosyal ekonomik gelişmeleri ciddi şekilde etkilemiş, üretim sistemlerinin de kalıcı hale gelmesini sağlamış, üretimde olan ürünlerin günümüz şartlarında her an güncellenmesi ve bu işlem içinde bilgiye sahip olma arzusunun da arttırmıştır (Soyak, 2002).

İnsanoğlunun tarihi sürecinde kullandığı teknolojiler incelendiğinde avcılıkta taş aletlerden ateşe, ateşi bulan insan temel ihtiyaçlarının dışında ateşi kullanarak başta tarım devrimi olmak üzere çeşitli teknolojik aletler üretmiştir. Tarım devriminin getirimleri farklı alanların ortaya çıkmasına ve bunlar için de farklı aletlerin üretimi için teknolojinin kullanımı sağlanmıştır. On sekizinci yy. bitimine doğru sanayi devriminin gerçekleşmesi makineleşmeyi hızlandırmıştır. Teknolojideki hızlı değişim toplumun ekonomisini, politik ve toplumun temel değerlerinde büyük dönüşümler oluşturmuştur. İkinci dünya savaşıyla bilgi teknolojileri ortaya çıkmış ve elektronik devrim ile teknoloji farklı boyutlara ulaşmıştır. İnternetin bulunması ve tüm dünyada kullanılmaya başlaması ile de bilgi teknolojilerinin ivmesi daha da artmıştır (Koçdar, 2015).

Gelişen teknolojilerin toplumlar arasındaki etkileşimi hızlandırması, ülkemizde ve dünyada eğitim sistemlerinin teknolojiye uyarlanacak güncellenme işlevini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda “öğrenime” etkili katılan ve teknoloji üretmekle birlikte kullanım becerisi olan öğrencilerin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır (Yaşar, 2001). Öğrencilerdeki teknoloji eğitimi, mevcut yapıyı anlayarak kullanabilme, çözüm üretebilme ve güveni geliştirmek amacıyla planlanmış bir evredir. Teknoloji eğitiminin uygulamaları ve tanımlanması dünyada farklılıklar göstermesinden dolayı, bölgelerin kültürel yapıları ve ilgi gruplarına göre eğitim

yönlendirilmelidir. Küreselleşme, bu farklılıkların müşterek bir noktada buluşmasını sağlamaktadır (Black, 1998).

Küreselleşme süreci içerisinde ülkemizin kendine yer bulma ve çağa ayak uydurarak gelişmiş bir ülke olmak işlevi yaşamsal bir değerdir. Bilim ve teknoloji alanında ilk sıralarda yer almak, bu konularda egemen olmak ve teknoloji üreten bir ülke haline gelmek en önemli strateji değildir. Bu çerçevede özellikle bireylerin teknoloji konusunda okur-yazarlık becerisi kazanmaları yönünde eğitimin önemi büyüktür. İyi yetiştirilmiş insan, küreselleşme içerisinde meydana gelebilecek, teknolojik, siyasi, ekonomik, kültürel vb. konularda uyumsuzlukları bertaraf ederek ülkeyi refaha kavuşturacaktır.

Teknoloji - Mesleki Eğitim İlişkisi ve Eğitim teknolojileri

Teknolojinin hızlı değişimi bilim ve teknik alanlarında yeni alanlar açmış ve bu alanlar içinde nitelikli işgücü ihtiyacı oluşmuştur. Bu durum mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılmasını mecburi kılmıştır. Dünyadaki gelişmelerle birlikte iş sektörü kendine yenilemekte ve buna istinaden de bireyin istihdamı için mesleki niteliğinin de güncellenmesi gerekmektedir. Mesleki niteliklerin güncellenmesinin yolu ise mesleki ve teknik eğitimden geçmektedir. Bundan dolayı üretilen verileri bilgiye dönüştürebilecek, teknoloji ile bu bilgileri daha verimli halde kullanabilmesi için mesleki ve teknik eğitim şarttır (Budak, 2016).

Yaşama ve öğrenme sürecinde değişimlerin olduğu bir ortamda, kişilere yüklenen misyonun eğitim alanında değişmeyerek aynen kalması mümkün değildir. “Yaşam boyu eğitim” olgusu bu değişimi sürekli olarak tetiklemekte ve önem kazandırmaktadır. Yaşam boyu eğitim çocukluktan başlayarak devam eden bir süreç olması nedeniyle, bireyleri değişen toplumsal yapıları içerisinde teknolojiye uyum sağlayabilmeleri, evlenmek, anne veya baba olmak, iş kurmak yada bir işe girmek gibi kendi yörüngesindeki değişikliklere hazırlıklı olması ve kendi gelişimi açısından bütün enerjisini kullanabileceği, planlı ve programlı bir öğrenim içerisinde olmasını icap ettirir.

İnternet teknolojilerinin gelişimi uzaktan eğitim olarak söylenen elektronik öğrenme şeklini gündeme getirmiştir. Geleneksel eğitime alternatif olarak ortaya çıkan elektronik eğitim esaslı bir değişim oluşturmuştur. İki farklı yöntem kullanılan elektronik eğitimde birinci model aynı ortamda bulunmalarına gerek kalmadan eğitimin tek taraflı verilmesi, ikinci model ise eğitmen ve öğrencilerin senkron olarak bir araya gelmeleridir. Yakın zaman yaşadığımız pandemi süreci elektronik eğitimin en güzel örneğidir. Bu süreçte verilen eğitimin ne derece faydalı olduğu tartışmaya açık bir konu olmakla birlikte teknolojinin kullanım düzeyi oldukça yükselmiştir. Elektronik öğrenme geleneksel eğitim-öğretime farklı bir boyut getirerek zaman, mekân, bireysel öğrenme, bireysel gelişim vb. konularda daha hızlı ve olumlu sonuçlara neden olduğu kanısını her geçen gün artmaktadır (Antepli, A. 2018).

Teknoloji kişilere ve içinde buldukları topluma bir diğer etkisini de kültür olgusu üzerinden yapmaktadır. Kişi-çevre uyumunda değişen değerlerin en başında teknoloji gelmektedir. Teknoloji artık günümüzde değerleri etkileyen, kültürleri etkileyerek tek bir kültür olgusu meydana getirmeye çalışan bir olgudur. Bireylerin hızlı gelişen teknolojik gelişmelere ve karmaşıklaşan yaşantıya uyum sağlayabilmeleri için, çağdaş bilgiye, beceriye ve tutumlarla donatılmalıdırlar. Bu yeterliliklerin kazana bilinmesi için bireylerin eğitim sürecinden geçmeleri şarttır. Teknoloji anlamında kültürel çevreye uyum için resmi eğitim döneminin en önemli araçlarından birisi, teknoloji eğitimidir. Bu eğitimin asıl amacı güncel uygulamalara öncelik vererek yarın ile bugün arasındaki köprüyü kurmaktır (TÜBİTAK, 2010).

Genel eğitim ile mesleki ve teknik eğitimi farklı olarak düşünmek mümkün değildir. Bilgiyi, beceriyi ve değerleri ortak bir noktada geliştirme amacı olan genel eğitim ile bireylere özel beceri, iş imkânı gibi kazanımlar sağlayacak olan mesleki ve teknik eğitimi bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Teknoloji eğitimi bu eğitim alanlarının birbirine yaklaşmasını sağlayan bir eğitim düzenidir. Günümüzde bilimden, teknolojiden ve sanayi kültüründen uzak kalmak mümkün olmadığı için bireyler hangi mesleği seçerse seçsin, bilgiyi, beceriyi, tutum ve yeni teknoloji kullanımını genel eğitim ile bunu tamamlayan teknoloji eğitimi ile öğrenirler (Şenel & Erdem, 1996).

Teknoloji Çağında Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Yirminci yüzyılın sonlarında bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan hızlı gelişmeler; ekonomik, toplumsal ve siyasal alanlarda çok boyutlu değişim-dönüşüm sürecini başlatmış, toplumun tüm kesimlerinde, günlük hayatımızın her alanında yeni yaşam alışkanlıkları ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak; ekonomik gelişme, rekabet üstünlüğü ve toplumsal refahın sağlanmasında “bilgi toplumu” ve “e-ticaret” stratejik bir önem kazanmıştır. Yenidünya düzeninde ancak bilgi toplumu haline gelmeyi başarabilmiş ülkelerin küresel süreçte söz ve karar sahibi olabileceği, dolayısıyla e-ticarete üstünlük sağlayacağı ve refah toplumu olmaya devam edeceği ileri sürülmektedir. Bu nedenle ülkeler “Bilgi Toplumu” olma yolunda önemli çalışmalar yapmaktadırlar (Antepli, A. 2017).

Devlet tarafından hazırlanan kalkınma planlarının eğitim bölümünde temel ilke olarak mesleki ve teknik eğitime önem verilmesi vurgulanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Mesleki ve teknik eğitim ile bugün ihtiyaç duyulan insan kaynağının temin edilmesi, istikrarlı bir kalkınma ve ekonomik güç için ihtiyaç olsa da, teknolojideki hızlı gelişim ilerleyen yıllarda bu ihtiyacı daha çok arttıracaktır (Gedik, 2020).

Çalışma hayatındaki çeşitlilik ve yoğunluk kalifiye insan kaynağı ihtiyacını her geçen gün arttırmaktadır. Bu sebeple mevcut insan kaynağının eğitilmesi ve ihtiyaçların tespit edilmesinde mesleki ve teknik eğitim stratejik önem kazanmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ekonomik, toplumsal ve siyasal bağlamda

ortaya çıkardığı değişim süreci, tüm toplumları derinden etkilemektedir. Bu süreçte, iş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının, sürekli güncel bir eğitim sistemiyle, teknolojik altyapısının güçlendirilerek, dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilerek, işletmelerle yakın işbirliği içerisinde yetiştirilmesi gerekmektedir. Çünkü işgücü piyasasının nitelikli insan kaynağı talebi, ekonomik şartlara göre farklılaşabilmektedir. Bu meyanda sektörel ihtiyaçlara göre insan kaynağı talebinin doğru analiz edilmesine ihtiyaç vardır. Fakat Türkiye’de bu amaçla doğru bir çözümlemenin yapılmadığı/yapılmadığı söylenebilir. Bunun yanında mesleki ve teknik eğitim kurumlarının varoluşsal temeli ve etkinliği, işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda nitelik kazandırdığı insan kaynaklarıyla yakından alakalıdır. Dijital Ar-Ge kavramı oluşturularak kurumlarda istihdam sağlanmalı. İş süreçleri yeniden gözden geçirilerek nitelikli ve ihtiyaca uygun eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir (Topcu ve Gedik, 2021).

Eğitim kurumları, bilgi üretilen, geliştirilen ve kullanıma sunulan kurumlardır (Berber, 2003: 43). Bu sebeple eğitim kurumları, teknoloji çağında toplumun kalkınmasında rol oynadığı gibi, öğrencilerin teknoloji çağında güncel bilgilerle eğitilerek, işletmelerin kalifiye elaman ihtiyacını karşılamaktadır. Bu noktada meslek yüksekokullarının katkısı oldukça fazladır. Çünkü yetişen öğrencilerin teorik ve pratik bilgiye sahip olarak teknolojik araç ve gereçleri kullanabilen bir eleman olarak piyasaya dâhil olmaktadır. Öğrencilerin bu eğitim dönemi sonunda en az bir yabancı dil öğrenmeleri hem kendileri hem de çalıştıkları işletmeye oldukça katkı sağlayacaktır (Can, 1998). Meslek yüksekokulları verileri toplayarak bilgiyi elde eden ve bunu doğru bir şekilde kullanacak teknoloji çalışanlarının geliştirilmesinde oldukça katkı sağlamaktadır. Bu katkı mesleğin gereği olarak teoride ve pratikte kullanılacak bilgiye sahip olmayı, gelişmiş teknolojik cihazları kullanabilmeyi sağlamaktadır (Özdemir, 1997). Günümüzde bu katkını sağlanması için gerekli yasal düzenlemeler, temeli oluşturacak olan orta öğretimdeki mesleki ve teknik eğitimin güncellenmesi yapılmaktadır.

Teknoloji toplumunda okullara duyulan ihtiyaç belli oranda azalma gösterse de, bilişim çağının getirimleri yaygın olarak kullanılmaya başlaması nedeniyle, öğrenme işlevi okul dışında daha keyifli ve hızlı olmakla birlikte meslek yüksekokullarının öneminin azalması beklenirken tam tersi olarak arttırmıştır. Bilginin daha yoğun ve karmaşık bir kalite kazanması, kişilerin gerekli bilgiyi bulma ve bulunan bilginin işlenip değerlendirilmesi hususunda bir ihtiyaç ortaya çıkarmıştır. Meslek yüksekokulları bu ihtiyacın karşılanmasında bilginin daha iyi ve seçici olarak kullanılmasında, zamanın da verimli kullanılmasını sağlayabilmektedir. Teknoloji alanında faaliyet gösteren firmalarda yetişmiş eleman bulmak eğitilmiş personel ile mümkün olabilmektedir (Gedik, 2020).

Meslek yüksekokullarının teknolojiye uyumu çerçevesinde eğitim sistemlerinde bulunabilecek bazı özellikler şöyle sıralanabilir:

- Eğitim programlarının temel amacı; teknoloji çağında toplumun ve bireylerin temel ihtiyaçlarını meslek gruplarına göre genel nitelikleri ve amaçları çerçevesinde olmalıdır.
- Yaşam boyu öğrenmeyi, üreten, ürettiğini kullanan, paylaşabilen, çözüm odaklı olabilen, eleştiriye ve iletişime açık bireylerin yetiştirilmesine hizmet etmelidir.
- Meslek yüksekokulları, öğrencilerin teknoloji çağına senkronizasyonu, aktif katılımını sağlayacak ve yol gösterici olacak eğitim programları ile güncellenmelidir.
- Öğrencinin kalifiye bir işgücü haline gelmesi için yeteneklerine göre seçim yapılabilecek bir eğitim programı yapılarak öğrenci istekli hale getirilmelidir.
- Eğitim programları sadece okul içi değil, okul dışını da kapsamalı ve mesleğe uygun her çevreden destek alacak şekilde olmalıdır.
- Öğrencilerin yetenekleri, hayal güçleri, öğrenme olguları, ekip ruhu, iletişim düzeyin, muhakeme gücü vb. değerler dikkate alınarak başarı düzeyleri değerlendirilmelidir.

Sonuç

Meslek yüksekokulları teknoloji çağında, sektöre ara eleman değil aranan eleman yetiştirmekle birlikte, aktif, yeniliklere açık, toplum birlik ve beraberliğini sağlayabilecek bir konumda bulunmaktadır. Bundan dolayı verilecek eğitimlerin güncel olması gerekmektedir. Bu sebeple meslek yüksekokullarının temel hedefi, farklı becerileri olan öğrencilere uyumlu eğitimler vererek kendini geliştirebilen aranan elemanlar yetiştirmek olarak söylenebilir. Geçmiş dönemlerde de olduğu gibi, teknoloji çağında meslek yüksekokullarının ekonomiyeye olan faydası ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin sektörde aranan kaliteye kavuşması, çalışma olanaklarının daha iyi olması ve toplum içerisinde kendilerini benimsetmelerinde meslek yüksekokullarının rolü büyüktür.

Teknolojideki değişimleri göre kendini güncelleyebilen, değişim için alınacak kararları hızlı bir şekilde alabilen, yapılan güncellemeleri programlarına en kısa zamana aktarabilen bir okul profili oluşturmak en önemli ihtiyaç olmuştur. Teknolojinin gelişimiyle sektörlerin uzmanlık gerektiren bilgi ve tecrübeye dayalı iş alanlarının oluşması meslek yüksekokullarının da program çeşitliliğini arttırmasını gündeme getirmektedir.

Son yıllarda eğitim teknolojileri üzerine ülkemizde ciddi projeler üzerinden yatırımlar yapılmaktadır. Yapılan yatırımların sadece donanım bazında olması yeterli olmayıp bu yatırımların etkin kullanımı ve yönetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan yatırımların iyi yetiştirilmiş yöneticiler, nitelikli eğitimler nezdinde eğitimler düzenlenerek, teknoloji kullanımının takip edilmesi, öğrenciler ve eğitimler için teknolojik kaynakların açık tutularak erişimlerinin sağlanmasıyla teknoloji kullanımı sağlanmalı ve yeni teknolojilerin planlanması ve üretilmesinin önü açılmalıdır.

Kaynakça

- Alkan, C. (1998). Eğitim Teknolojileri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Antepli, A. (2017). E Ticaretin Gelişimi ve Muhasebe Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(12), 1009–1016.
- Antepli, A. (2018). Endüstri 4 0 Muhasebe eğitimine ve muhasebecilik mesleğine yansımaları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(29), 3506–3514.
- Bacanak, A. (2002). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Fen Okuryazarlıkları İle Fen-Teknoloji-Toplum Dersinin Uygulanışını Değerlendirmeye Yönelik Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Black, P. (1998). An International Overview of Curricular Approaches and Models in Technology Education. 10 12, 2022 tarihinde Journal of Technology studies: <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTS/Winter-Spring-1998/PDF/black.pdf> adresinden alındı
- Budak, B. (2016, 10 3). Ozc Mesleki Eğitim. 10 25, 2022 tarihinde www.ozcmeslekiegitim.com: <https://www.ozcmeslekiegitim.com/mesleki-egitim/teknoloji-ve-mesleki-egitim-iliskisi-2/> adresinden alındı
- Can, N. (1998). Öğretmen ve Yöneticinin Etkinliğinin Öğretimdeki Rolü. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Yıl: 4,(13).
- Demirel, Ö. (1993). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Usem Yayınları.
- Galbraith, J. (1967). The new industrial state. Boston: Houghton Mifflin.
- Gedik, A. (2020). Ekonomik Kalkınmada Bilişim Sektörünün Etkinliği Üzerine Bir Uygulama, *Journal of Academic Perspective on Social Studies*, (1), 67-83.
- Koçdar, S. (2015). Temel Bilgi Teknolojileri -1. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No:3190.
- Özdemir, S. (1997). Eğitimde Örgütsel Değişme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Soyak, A. (2002). Küreselleşme: İktisadi Yönelimler ve Sosyopolitik Karşıtlıklar. İstanbul: Om Yayınevi.
- SSC, S. (1989). Teaching about Science, Technology and Society in Social Studies: Education for Citizenship in the 21st Century. www.socialstudies.org. adresinden alındı
- Şenel, A., & Erdem, O. (1996). Endüstriyel Sanatlar ve Teknoloji Eğitimi. Ankara.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). Mesleki Eğitimde Niteliğin Artırılması Çalışma Grubu Raporu (On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023). 10 5, 2022 tarihinde T.C. Kalkınma Bakanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Mesleki-Egitimde-Niteligin-Artirilmesi-Calisma-Grubu-Raporu.pdf> adresinden alındı
- Tekin, A., & Polat, E. (2014). Eğitimde Teknoloji Politikaları: Türkiye ve Bazı Ülkeler, *Eğitimde Kuram ve Uygulama. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1259-1263.
- Topçu, H. & Gedik, A. (2021). Türkiye’de Telekomünikasyon Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. *Journal of Academic Value Studies*, 7(3), 316-343. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.52377>
- TÜBİTAK. (2010). 2011-2016 Bilim ve Teknoloji İnsan Kaynağı Stratejisi ve Eylem Planı. Ankara: Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Daire Başkanlığı.
- Yaşar, D. (2001). Yeni Binyılda Eğitim ve Öğretim. *Türkiye Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi-MEB Yayınları*.

AŞÇILIK EĞİTİMİNİN YIYECEK İÇECEK SEKTÖRÜNE KATKISI

Öğr. Gör. İbrahim AKDAĞ¹

Giriş

Son zamanlarda kişilerin hayat düzeylerinin, gelirlerinin ve sosyal haklarının artması, şehirleşme ve iş hayatının getirdiği monotonlukla; bireylerin turizm faaliyetlerindeki isteklerinin devamlı değiştiği görülmektedir. Bu isteklerinden biri de turizm faaliyetleri içerisinde yer alan yiyecek-içecek sektörüdür. Turizm faaliyetlerinden beklenen isteklerin kaliteye ulaşabilmesi; sadece bu istekleri karşılayacak nitelikte turizm işletmelerinin olması, ulaşımın sağlanması ve konaklamanın karşılanması yeterli değil; yiyecek-içecek sektörünü de etkilemektedir. Ülkemizde yiyecek içecek sektörünün gelişmesi, diğer sektörlerde de olduğu gibi bu sektörde de eğitim alan nitelikli personel ihtiyacının ortaya çıktığını göstermektedir (Güven, Kocabaş & Akgöbek, 2020). Bu ihtiyacın giderilebilmesi için en iyi yolun yiyecek içecek sektöründe çalışabilecek nitelikli mutfak personelinin yetiştirilebilmesidir. Bu nedenle aşçılık eğitimi veren kurumlar, sahip olduğu olanaklarla mesleğe ilişkin yeterlikleri ve tutumları aşçı adaylarına kazandırarak, mesleki olarak donanımlı ve aşçılık mesleğine ilişkin olumlu tutum kazanmış birer aşçı olarak yiyecek içecek sektörüne kazanım sağlamaktadır (Öztürk & Görkem, 2011). Yiyecek içecek sektörünün faaliyetlerinin devamlılığının sağlanabilmesi ve sektörün sürekliliğinin olması; yeme içmenin faaliyetlerinin temel bir ihtiyaç kaynağı olduğu belirtilmektedir (Kılıç & Kurnaz, 2012). Bu sebeple aşçılık eğitimi alan öğrencilerin mesleki öğrenimleri ve becerileri yiyecek içecek sektörünün kaliteli bir şekilde gelişmesini ve sürekliliğini doğrudan etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda aşçılık eğitimi alan mutfak personellerinin yiyecek içecek sektöründe hem kendi kariyerlerini geliştirdiklerini hem de hizmet verdikleri yiyecek içecek

¹ Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0002-4779-6056, ibrahim.akdag@selcuk.edu.tr

işletmelerinin niteliklerini yükseltip öncelikle müşteri memnuniyeti sağlayarak daha sonra işletmelerin karlılık seviyesini de arttırdığını söylemek mümkündür (Birdir & Kılıçhan, 2013). Bu bağlamda aşçılık eğitiminin yiyecek içecek sektörü üzerindeki etkisini araştırmak alan üzerinde oldukça önemli konulardan biri olduğu düşünülmektedir.

Aşçılık Eğitimi

Günümüzde bilgiyi yönetmenin; hem başarılı bir hayat sürdürmede hem de bireylerin dolaylı olarak işletmelerin performanslarında ne kadar önemli olduğu bilinmektedir. Bireylerin; fiziklerine, yeteneklerine ve bilgi birikimlerine uygun bir iş seçmeleri gerektiği de vurgulanmaktadır. Bu anlamda kişilerin güçlerini işe yansıtarak ancak başarıya ulaşabilecekleri ifade edilmektedir (Valackienė & Dėmenienė, 2007). Ayrıca yapmak istenilen mesleğin hem teorik hem de uygulamalı eğitimini alarak her açıdan donanımlı olmaya önem verilmesinin gerektiği de belirtilmektedir. Eğitim açısından hem teorik hem de uygulamalı donanıma sahip aşçılık eğitimi; besinlerin tarladan sofraya kadar geçen aşamalarını dikkate alarak, malzemelerin satın alınmasını, teslim alınmasını, uygun şart ve ortamlarda depolanmasını, hazırlanmasını, üretime, servise sunulmasını ve tüketim sonrası temizlik aşamalarının öğretilmesini kapsayan önemli bir eğitim dalı olarak tanımlanmaktadır (Kurnaz, Kurnaz, & Kılıç, 2014). Bu nedenle aşçılık eğitimi genel anlamda, maliyeti yüksek bir mesleki eğitim olduğundan günümüzde aşçılık eğitimi alan kişilerin sektörde söz sahibi olmalarının önemi gittikçe artmaktadır (Görkem & Öztürk, 2011). Aşçılık eğitimini başarı ile tamamlayabilen mutfak çalışanlarının çalıştıkları işletmeye değer kattıkları gibi, aşçılık mesleğini de geliştirdikleri görülmektedir (Birdir & Kılıçhan, 2013). Aşçılık eğitimi ve aşçılık mesleğinin gelişiminde gün geçtikçe eğitim kurumlarının sayılarının artış göstermesi, şehirleşmenin yükselmesi, ticaretin faaliyetlerinin gelişmesi ve şehirlerarası seyahatlerle geçici konaklama ihtiyacı rol oynamış olması ülkemizde ücretli konaklama ve yeme içme imkânı verebilen tesislerin, işletmelerin ortaya çıkmasına neden olduğunu göstermektedir. Bu yüzden konaklama ve yeme içme ihtiyacını karşılayan işletmelerde yemek yeme ihtiyacının giderilmesi için aşçılık eğitimi ve aşçılık mesleği profesyonel bir sürece ilerlediği ifade edilmektedir (Aksoy, İfrazoğlu, & Canbolat, 2016).

Ülkemizde aşçılık eğitimi ile ilgili ilk adımların usta-çırak yöntemi ile başladığı daha sonrasında (Kurnaz, Kurnaz ve Kılıç, 2014)'e göre "1962 yılında Ankara Otelcilik Okulunun açılmasıyla resmi eğitime dayalı bir sürece geçildiği belirtilmektedir. 25 Ekim 1985 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı olarak, Mengen Aşçılık Meslek Lisesi ismiyle Türkiye'nin ilk ve tek Aşçılık eğitimi veren lisesi eğitim-öğretime açılmış olup, 2002 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullarda isim birliğine gitmesi nedeniyle Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri kapsamına alınmıştır. Ancak, Türkiye'nin tek

aşçılık lisesi olması sebebiyle isminin başına “Aşçılar” ifadesi eklenerek Mengen Aşçılar Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir. Türkiye’de orta öğretim düzeyinde turizm sektörüne yönelik mutfak (aşçılık) eğitimi 2005–2006 eğitim öğretim yılına kadar sadece Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde verilmiştir. Bu tarihten itibaren, Kız Meslek Liseleri, Ticaret Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Çok Programlı Liseler ve Açık Öğretim Meslek Lisesi gibi meslek liselerine de gerekli şartları taşımaları durumunda (öğretmen, atölye, donanım vb.) mutfak dalı açma hakkı verilmiştir” (Kurnaz, Kurnaz, & Kılıç, 2014).

Bu sürecin devamında günümüzde ülkemizde aşçılık eğitimini lise düzeyinde veren eğitim kurumlarının yanında profesyonel eğitim desteği sağlayan ön lisans düzeyinde devlet ve vakıf olarak çok sayıda üniversite biriminin olduğunu, aynı zamanda yiyecek içecek hizmetini karşılayan yüzlerce otel ve yeme içme işletmelerinin aşçılık mesleğine bu durumda doğrudan yiyecek içecek sektörüne katkı sağladığı görülmektedir. Ülkemizdeki aşçılık eğitimi veren ön lisans düzeyindeki üniversitelerin sayısı ve kontenjan sayıları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Ön Lisans Düzeyinde Eğitim Veren Üniversitelerin Aşçılık Program ve Kontenjan Sayıları

Dönem Yılı	Üniversite Türü	Örgün Öğretim		İkinci Öğretim		Açık Öğretim		Toplam	
		Program	Kontenjan	Program	Kontenjan	Program	Kontenjan	Program	Kontenjan
2021	Devlet	74	4.116	14	861	1	1.538	161	8.039
	Vakıf	54	1.175	18	349	-	-		
2022	Devlet	78	4.185	14	861	1	1.538	171	8.101
	Vakıf	59	1.067	19	450	-	-		

Kaynak: (YÖKATLAS, 2022)

Yiyecek İçecek Sektörü

Dünya tarihinde yeme içme alışkanlıklarının bir düzen içerisinde değişerek sürekli olarak geliştiği görülmektedir. Önceki zamanlarda yeme içme ihtiyaçları, insanların yaşadığı ev ortamlarının dışında kervansaraylar ve hanlar gibi işletmelerde karşılanırken günümüzde çok fazla çeşit ve imkâna sahip işletmelerde daha fazla ürün çeşidiyle yiyecek ve içecek faaliyetleri yapılabilmektedir (Denizer, 2005) (Görgülü, 2011) (Keskin, 2012). Yiyecek ve içecek sektörü, yiyecek içecek ürün ve malzemelerin hazırlanarak, servise sunulmasıyla misafirlerin yeme içme ihtiyaçlarını karşılayan hizmet sektörü olarak tanımlanmaktadır (Baysal & Küçükaskan, 2009). Yiyecek içecek sektörünün dışarda yeme içme faaliyetlerinin her geçen gün arttığı talep ve tüketim isteği ile yoğun bir süreç içerisinde olduğu görülmektedir (Tayfun & Tokmak, 2007) (Özdemir, 2010). Günümüzde hız kavramının hayatımızdaki

tüketim alışkanlıklarımızı etkilemesi bundan dolayı da yeme içme tercihlerimizin sürekli değişmesi yiyecek içecek sektörü içerisindeki tercih edilme sıklığını artırmıştır. Böylece sürekli değişen tercihler işletmelere yeni ve tatmin edici ürün ve hizmetler araştırma, bulma ve tüketime sunma gibi görevler yüklediği ifade edilmektedir. Bu doğrultuda yeme içme faaliyetlerinde farklı talep ve isteklere hizmet vermeye çalışan nitelik ve nicelik açısından gelişme gösteren işletme sayısının da arttığı görülmektedir (Hatipoğlu, 2014). Tüm bu ifadeler değerlendirildiğinde yeme içme anlayışı hızla gelişen ve değişen bir olguya dönüştüğü düşünülmektedir (Zengin, Uyar, & Erkol, 2015).

Son zamanlarda yiyecek içecek sektörünün teknolojik ve ekonomik unsurlardan dolayı gelişmesi bu sektörde nitelikli işgücüne duyulan ihtiyacı artırırken aynı zamanda eğitimle desteklenmiş profesyonel kişilerin de sektöre yönlendirilmesinin ne kadar önemli bir konu olduğunu göstermektedir. Hem ihtiyaç duyulan kalifiyeli personelin sektördeki iş bulma karşılığının hem de bu işin eğitimini alan mezunların istihdamının sağlanabilmesi, mesleki eğitimle ve bu eğitimin sektörde karşılığını bulmasıyla gerçekleşebileceği belirtilmektedir (Kocaman, 2015).

Aşçılık Eğitiminin Yiyecek İçecek Sektörüne Katkısı ve Sonuç

Günümüzde turizm alanındaki gelişmeler, ülkemizde de yiyecek içecek sektörünün ilerlemesini ve bu alanda eğitim alan nitelikli personel ihtiyacının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kalifiyeli elemanın ihtiyacının giderilmesindeki en büyük sorunun, nitelikli ve donanımlı mutfak personeli yetiştirmek olduğu belirtilmektedir. Yiyecek içecek sektöründeki aşçılık mesleğine ilişkin yeterliliklerin ve donanımların verildiği eğitim kurumlarının sahip olduğu imkanlar, mutfak personeli ve aşçı adaylarının kendilerini mesleki olarak donanımlı ve aşçılık mesleğine alakalı olumlu yaklaşım kazanmış birer aşçı olarak algılamalarında oldukça önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir (Öztürk & Görkem, 2011).

Turizm sektörü içerisinde yer alan yiyecek içecek işletmeciliğinin faaliyetlerde bulunabilmesi ve sürekliliğinin sağlanması; temel bir ihtiyaç olan yeme içme alışkanlıklarından kaynaklı olduğu belirtilmektedir (Kılıç & Kurnaz, 2012). Bu sebepten dolayı aşçılık eğitimi alan öğrencilerin mesleki donanımları, yiyecek içecek sektörünün aynı zamanda turizm sektörünün başarılı bir şekilde ilerleyişini ve devamlılığını doğrudan etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda aşçılık eğitimi ve bu alana yakın eğitimler veren (turizm, gastronomi) kurumlarda eğitim gören aşçı adaylarının mesleki tutumlarının geliştirilmesi, bu işin eğitimini destekleyen ve eğitimini gören açısından eksikliklerin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi oldukça önemli etkisi olan konulardan olduğu düşünülmektedir (Kurnaz, Kurnaz, & Kılıç, 2014).

Turizm sektörü dünyadaki diğer ülkelerin ekonomilerini geliştirdiği gibi ülkemizin de ekonomik gelişmelerine oldukça katkı sağladığı belirtilmektedir (Mısırlı, 2002). Turizm sektörü içerisinde yer alan yiyecek içecek sektöründe

yaşanan ve yaşanacak bu gelişmeler ile birlikte eğitilmiş insan gücünün ve hizmet kalitesinin artması, iş kapasitesinin yükselmesi, zaman, para ve işgücü tasarrufu gibi olumlu sonuçların ortaya çıktığı belirtilmektedir (Mısırlı, 2002), (Aymanıkuy & Aymanıkuy, 2011), (Ulama, Batman, & Ulama, 2015). Literatürde aşçılık eğitiminin yiyecek içecek sektörüne katkısı ile ilgili çalışmalar incelendiğinde mesleki başarı, mesleki kariyer hedefi, mesleki beceriler kazanma, gelir ve iş performansı gibi konular dikkat çekmektedir.

Bu katkılardan biri olan mesleki başarı, iş görenlerin kariyer gelişim süreçlerinde elde edecekleri başarılar için önem arz ederek, iş görenlerin duygusal tatminini ve bireysel başarısını etkilediği belirtilmektedir (Demirdelen, 2013). Bu konuya ilişkin aşçılık eğitimi ve yiyecek içecek sektörü arasında ilişki dikkate alındığında aşçıların eğitimi hem bireysel mesleki başarılarını hem de çalıştıkları işletmelerin niteliğini yükselttiğini ve bunun sonucunda da müşteri memnuniyetinin sağlandığı ifade edilmektedir (Birdir & Kılıçhan, 2013).

Mesleki hedefler açısından değerlendirildiğinde de iş görenlerin çalışma hayatı içerisinde kazandığı şimdiki konumuyla, gelecekte ulaşmak istediği konum açısından hedef belirlemesi olarak belirtilmektedir (Demirdelen, 2013). Bireyin hedef belirlemede önem vermesi gereken noktalardan biri kendine gerçekleştirebilecek hedefler koyması ve bunu devam ettirebilecek gerekli bilgi birikimine ve donanıma sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (Kuzgun, 1986). Mesleki tercihlerini doğru yapmış ve başarıya ulaşmış bireyler ile verilen eğitimin sektörün ihtiyaçlarına ve bireylerin yeteneklerine katkı sağladığı belirtilmektedir. Aynı zamanda eğitim seviyesi kişinin iş beklentisinde ve kariyer tercihlerinde belirleyici bir unsur olduğu da vurgulanmaktadır (Morkoç & Doğan, 2014). Aşçılık mesleğinde de başarıyı yakalamak için planlanan hedeflerle ilgili eğitim almak ve mesleki donanımlara sahip olmak gerekir aksi halde bireyin yiyecek içecek sektöründe istihdam edilme şansını azalacağı düşünülebilir.

Aşçılık eğitiminin yiyecek içecek sektörüne katkısı konularından bir diğeri de bireylerin yeni yetenek kazanma olanağının, hayatı süresince doğuştan gelen yeteneklerini ortaya koyarak, kullanarak ve geliştirilerek sağlanabileceği belirtilmektedir (Bozgeyikli, Derin, & Toprak, 2016). Yeni beceriler kazanma, kişilerin kendilerini geliştirmesinin yanında kariyer planlamalarında da başarıya ulaştırıcı önemli bir etken olarak görülmektedir. Yeniliğin ve yaratıcılığın her alanda olduğu gibi mutfak alanında da etkili olduğu bilinmektedir. Yenilik ve yaratıcılık tutumları ile aşçılık eğitimi alan aşçılar sektörde farklılıklar ortaya koyarak, kendilerini ifade ettikleri görülmektedir (Kesici & Öncel, 2015).

Diğer bir konu gelir ise, bir işin yapılması için feda edilen çabanın bedeli ya da emeğin karşılığında işi yapan kişiye sunulan ve fayda olarak ifade edilebilen maddi yararlanma olarak belirtilmektedir (Demir & Acar, 2014). Tüm sektörlerde olduğu gibi yiyecek içecek sektöründe de işletmeler tarafından ücret stratejileri oluşturma iş

görenin işletmeye ve işe bağlılığını artırdığı vurgulanmaktadır (Demirdelen, 2013). Ayrıca işletmelerin ücret politikası üretmesi iş ve sektör başarısı açısından önemli bir faktör olmakla birlikte; işletmelerde düşük maaş hem bireyin motivasyonunu hem de iş değiştirme durumlarını etkilediği düşünülmektedir (O'Neill, Stanley, Priya, & O'Reilly, 2008). Bu doğrultuda aşçıların donanımları, bilgileri ve emekleri karşılığında gelirden memnun olmaması halinde iş değiştirmeye meyilli olabilecekleri de belirtilmektedir. Bu konuya ilişkin literatürde yapılan araştırmalarda ücret politikasını iyi planlayamayan yiyecek içecek işletmelerinde aşçıların elde edilen geliri yeterli bulmadıkları ve son zamanlarda popülerliği artmasına rağmen aşçılık mesleğini tercih etmede de olumsuz etkisinin olabileceği düşünülmektedir (Şengün, 2017).

Son olarak aşçılık eğitiminin yiyecek içecek sektörüne katkısı iş performansı açısından da değerlendirildiğinde; aşçının bilgi, beceri ve çabasıyla doğru orantılı olmakla birlikte yiyecek içecek işletmelerinin bu çabayı arttıracak ortamı ve gereklilikleri sağlamasına da bağlı olduğu ifade edilmektedir (Yıldız, Savcı, & Kapu, 2014). İş performansı, bireyin hedefini ne düzeyde gerçekleştirebildiğini, hedefte ne kadar başarıya ulaşabildiğini göstermektedir (Öğüt & Kaplan, 2015). Tüm sektörlerde olduğu gibi yiyecek içecek sektöründe de mutfak personelinin iş performansına göre değerlendirilmesi bireylere terfi, eğitim, kendini geliştirme, ücretlendirme gibi konularda imkan sağladığı ifade edilmektedir (Gürbüz & Yüksel, 2008). Bu noktada yiyecek içecek sektöründe eğitilmiş personel sayısı artışının büyük önem arz ettiği düşünülmektedir (Ulama, Batman, & Ulama, 2015). Günümüzde yiyecek içecek sektöründe güçlü rekabetin yaşanması yiyecek içecek işletmelerinin mutfak departmanlarında başarılı yakalayabilmeleri için nitelikli ve eğitilmiş aşçıları işe almaları gerektiği belirtilmektedir. Aşçılık eğitimi ile mesleki yeterliklerini geliştiren aşçılar ve mutfak personelleri, sektörde uzun süre tutunarak ve yeteneklerini sürekli geliştirerek hem mutfak departmanının hem de yiyecek içecek sektörünün kalitesinin korunmasına katkı sağladıkları vurgulanmaktadır (Ko, 2012). Bu doğrultuda diğer tüm konularda da olduğu gibi çalışanların performanslarının almış oldukları eğitimle bağlantılı olduğunu belirtilmektedir (Deutscher & Winther, 2017).

Kaynakça

- Aksoy, M., İflazoğlu, N., & Canbolat, C. (2016). Avrupa Aşçılık Tarihi: Antik Yunan'dan Sanayi Devrimi'ne. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3(1), 54-62.
- Aymankuy, Y., & Aymankuy, Ş. (2011). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizm Sektöründeki İstihdama Bakışları ve Kariyer Beklentilerine Dönük Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. 12. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, (s. 614-627). Düzce.
- Baysal, A., & Küçükaslan, N. (2009). Beslenme İlkeleri ve Menü Planlama. Bursa: Ekin Yayın Dağıtım.
- Birdir, K., & Kılıçhan, R. (2013). Mutfak Şeflerinin Mesleki Eğitim Düzeyleri ve Yaşadıkları Eğitim Problemlerinin Tespitine Yönelik Bir Çalışma. 14. Ulusal Turizm Kongresi: Kayseri (s. 615-653). Kayseri: 4. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı.
- Bozgeyikli, H., Derin, S., & Toprak, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Değer Algıları. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 139-156.
- Demir, R., & Acar, A. (2014). İş Ahlakı Açısından Ücret Yönetimi Sistemi. *İş Ahlakı Dergisi*, 7(1), 95-148.
- Demirdelen, D. (2013). Yöneticilerin Kariyer Tatminine İlişkin Görüş ve Algulamaları: Antalya'da 5 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Denizer, D. (2005). Yiyecek İçecek Yönetimi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Deutscher, V., & Winther, E. (2017). Instructional Sensitivity in Vocational Education. *Learning and Instruction*, 53, 21-33.
- Görgülü, M. (2011). Yiyecek İçecek Sektöründe Fast Food Uygulamaları ve Franchising Sisteminin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Görkem, O., & Öztürk, Y. (2011). Otel mutfaklarında stajyer istihdamı ve beceri eğitimi yeterliğine yönelik bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 18-33.
- Gürbüz, S., & Yüksel, M. (2008). Çalışma Ortamında Duygusal Zekâ: İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 174-190.
- Güven, S., Kocabas, M., & Akgöbek, I. (2020). Evaluation of ethics in public relations in service sector. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(49), 13-18.
- Hatipoğlu, A. (2014). Osmanlı Saray Mutfağı'nın Gastronomi Turizmi Çerçevesinde İncelenmesi. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kesici, M., & Önçel, S. (2015). Aşçıların Mesleki Özerklikleri ile Yaratıcılık Süreci İlişkisi. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 16(1), 23-45.
- Keskin, E. (2012). Sürdürülebilir Kent Kavramına Farklı Bir Bakış: Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(1), 81-89.
- Kılıç, B., & Kurnaz, A. (2012). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Dineserv Modeli ile Ölçümü. *Finans Politik&Ekonomik Yorumlar*, 49(564), 191-206.
- Ko, W.-H. (2012). The Relationships Among Professional Competence, Job Satisfaction and Career Development Competence For Chefs in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 31, 1004-1011.
- Kocaman, E. (2015). Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği Eğitiminin Öğrencilerin Gıda Güvenliği Bilgi Düzeyine Etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 269-280.
- Kurnaz, A., Kurnaz, H., & Kılıç, B. (2014). Önlisans Düzeyinde Eğitim Alan Aşçılık Programı Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarının Belirlenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32), 41-61.
- Kuzgun, Y. (1986). Meslek Seçiminde Kararsızlık. http://dergiler.ankara.edu.tr/detail.php?id=40&sayi_id=520 adresinden alındı

- Mısırlı, İ. (2002). Turizm Sektöründe Meslek Standartları ve Mesleki Belgelendirme Sistemi (Sertifikasyon). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 39-55.
- Morkoç, D., & Doğan, M. (2014). Meslek Yüksekokulu Mezunu Çalışanların Mesleki Eğitime Yönelik Görüşleri: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *EJOVOC: Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), 112-121.
- O'Neill, O., Stanley, L., Priya, K., & O'Reilly, C. (2008). A Longitudinal Study of Positive Affect, Organization Changes, and Career Satisfaction. *Academy of Management Annual Meeting Proceedings*, 1(1), 1-6.
- Öğüt, A., & Kaplan, M. (2015). Sağlık Sektöründe Psikolojik Sermayenin İş Performansı Üzerindeki Etkisi. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 30, 86-99.
- Özdemir, B. (2010). Dışarıda Yemek Yeme Olgusu: Kuramsal Bir Model Önerisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 218-232.
- Öztürk, Y., & Görkem, O. (2011). Mutfak Dalı öğrencilerinin Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 69-89.
- Şengün, S. (2017). *Gastronomi Bilimi içinde Eğitimde Gastronomi*. M. Sarıışık. içinde Detay Yayıncılık: Ankara.
- Tayfun, A., & Tokmak, C. (2007). Tüketicilerin Türk Usulü Fastfood Tercih Etme Sebepleri Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(22), 169-183.
- Ulama, Ş., Batman, O., & Ulama, H. (2015). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kariyer Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6(12), 339-366.
- Valackienė, A., & Dėmenienė, A. (2007). Knowledge Management: the Development of Testing Portal for Selection of Profession. *ENGINEERING ECONOMICS*, 2(52), 59-64.
- Yıldız, S., Savcı, G., & Kapu, H. (2014). Motive Edici Faktörlerin Çalışanların İş Performansına ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(1), 233-249.
- YÖKATLAS. (2022). Önlisans Tercih Sihirbazı: <https://yokatlas.yok.gov.tr/tercih-sihirbazi-t3-tablo.php?p=tyt> adresinden alındı
- Zengin, B., Uyar, H., & Erkol, G. (2015). *Gastronomi Turizmi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme*. 15. Ulusal Turizm Kongresi, (s. 511-524). Ankara.

MESLEKİ EĞİTİMDE FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğr. Gör. Seyfettin Caner KUZUCU¹, Dr. Öğr. Üyesi Engin TENGİLİMOĞLU²

1. Giriş

Günümüz teknolojisinde yaşanmakta olan baş döndürücü hızdaki gelişmeyle birlikte meydana gelmiş olan küreselleşme olgusu akabinde devletler arasındaki sınırları ortadan kaldırıp, küresel pazarları tek bir pazar durumuna gelmiştir. Meydana gelen bu değişim finansal hizmet ve ürünlerin çeşitlenmesi birlikteliğinde getirmiş lakin pek çok finansal karışıklığı da ortaya çıkarmıştır (Ekinci, T. 2022:1).

Genel itibariyle finansal kavramların anlaşılması ve finansal vasıtaları yönetme becerisi şeklinde ifade edilmekte olan finansal okuryazarlığın, kişilerin finansal kararlarını ve hareketlerini etkilediğine dair çoğalan deliller bu hususta gerçekleştirilmiş araştırmaların değer ve önemini de çoğaltmıştır. Finansal okuryazarlık olgusuyla alakalı önemli bir nokta, finansal okuryazarlığın demografik değişkenlerle ilişkisinin ortaya koyulmasıdır.

Ortaya koymuş olduğumuz bu çalışmanın amacı ön lisans seviyesinde eğitim görmekte olan üniversitede öğrenim göreb öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesi ve öğrencilerin gelir, bölüm ve sınıf gibi niteliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Bu amaç bağlamında daha önce yapılmış araştırmalardan elde edilmiş ve harcama, tutum, algı ve ilgi boyutlarından meydana gelmekte olan finansal okuryazarlık ölçeği değişik bölüm ve sınıflarda bulunan 255 ön lisans öğrencisine tatbik edilmiştir.

Okuryazarlık olgusu, zamanımız toplumlarının sahip buldukları bilginin en temel bileşenleri içerisinde bulunmaktadır. Zamanımızda okuryazarlık akademik

1 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0003-0192-4451, skuzucu@selcuk.edu.tr

2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, Orcid: 0000-0001-7080-6147, entengilimoglu@selcuk.edu.tr

bağlamda okuma ve yazma yeterliliğine sahip olunmasından daha ileri özellikler taşımaktadır (Erden & Kaya, 2022:107).

Bilişim teknolojilerindeki yeni buluşlar ve gelişmeler bireylerin bilgiye ulaşım hızını ve kalitesini olumlu yönde etkilemiş, finansal piyasa enstrümanlarının çeşitliliğinin artmasına yol açmıştır. Günümüz finans dünyası, son yıllardaki inovasyon ve küreselleşmenin etkisiyle, her türlü finansal ihtiyaç ve duruma uygun, çok çeşitli ürün ve hizmeti sunmaya başlamıştır. Yeni teknolojiler, elektronik dağıtım kanallarının gelişimi ve finans piyasalarının her geçen gün daha fazla entegre olması, bireylerin finansal hizmetlere erişimini kolaylaştırmaktadır. Bireylerin sermaye piyasalarına olan ilgisinin artması ve gelecek planlaması kaygıları, ekonomik kararların alınmasında gerekli olan finansal bilgi düzeyini ön plana çıkarmıştır. Özellikle teknoloji ve iletişim sektöründe yaşanan gelişmeler ve serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması ile finansal piyasalara olan ilgi artmıştır. Bu gelişmelerin etkisiyle bireysel fırsat ve sorumluluklar da önem kazanmıştır (Kılınç, E., Antepli, A. 2020).

UNESCO'nun yapmış olduğu tanımlama açısından okuryazarlık; değişik türde bulunan yazılı kaynakları, kayıtları kullanıp tanımlama, anlama, yorumlama, bir araya getirme, iletişim oluşturma ve hesap yapma becerisidir. Toplumsal yapının iktisadi ve sosyal bakımdan devamlı değişim sergilemesi ve yenilenmesi, kişilerin değişik sahalarda okuryazar olmalarını mecburi duruma getirmektedir. UNESCO buna benzeyen bir biçimde okuryazarlık tanımlamasında ona "çarpan" ismini verdiği bir etkiyle bireyleri kuvvetlendiren, topluma katılımlarını temin eden ve geçim kaynaklarında iyileşmeye imkan tanıyan bir kavram olduğu belirtmiştir. (<https://en.unesco.org>).

Son zamanlarda okuryazarlığa yönelik talebin çoğalması ve bu sahada gerçekleştirilen çalışma ve uygulamaların sıklaşmasıyla kişiler adına okuryazar olma periyodunda gereksinimler değişmiş, okuryazarlığın değişik sahalarda ve amaçlarda olması gerekliliği hissedilmiştir. Bu sebeple tek bir okuryazarlığın kişi ve toplumlara yetersiz kalacağı anlaşılmış olup, çoklu okuryazarlık görünmeye, hissedilmeye ve algılanmaya başlamıştır.

Son günlerde finansal araç çeşitliliğinin artması ve finansal derinleşmeyle birlikte finansal faktörlerin ekonomik büyüme ve kalkınma üzerindeki etkisi daha önemsenir hale gelmiştir. Finansal piyasalarda başarılı olabilmek ve kaynakları etkin kullanabilmek için hane halkına kadar öğrenilmiş bir finansal okuryazarlığa ihtiyaç bulunmaktadır. Bu anlamda finansal okuryazarlık kavramı araştırmacılar tarafından önem kazanan bir konu haline gelmeye başlamıştır. Bireylerin gelir ve gider dengelerini sağlama, tasarruf yapabilme, yani parayı yönetebilme yeterliliği olarak da ifade edilen finansal okuryazarlık; finansal yönetim hakkında yeterli bilgiye sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Finansal okuryazarlık sayesinde bireyler, hem finansal araçlar hakkında doğru bilgiye sahip olmakta hem de tasarrufun

sağladığı kazanımlarla birlikte daha sağlıklı finansal kararlar verebilmektedirler. Finansal okuryazar bir birey, gelir- gider dengesini sağlayabilen, bütçe hazırlayabilen, geleceğe yönelik tasarruf yapabilen ve borcu yönetebilen bir kişidir. Finansal okuryazarlık bireysel finansmanda olumlu etkiler yarattığı için toplumsal finansmanın dengesinin sağlanmasında da olumlu katkılar sağlamaktadır (Antepli, A., Kılınç, E. 2018).

Son zamanlarda finansal okuryazarlık olgusu ülkeler, politika yapıcılar, finans kurumları, ekonomistler ve akademisyenler gibi pek çok değişik grup tarafından sıklıkla gündeme getirilmektedir.

2. Literatür

Finansal okuryazarlığa dair ilgili alan yazında yerli ve yabancı olarak fazla sayıda ampirik çalışma gerçekleştirilmiştir. Finansal okuryazarlık temelli gerçekleştirilen araştırmalar alan yazın kapsamında ele alındığında ağırlıklı bir şekilde üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesine dair olduğu izlenilmiştir (Kılıç, Ata & Seyrek, 2015:132). Bahse konu araştırmalarda, finans eğitiminin finansal okuryazarlık üstündeki muhtemel (pozitif) etkisi, genellikle erişilen genel bulgulardan elde edilmektedir.

Karavardar ve Şeyranlioğlu (2020) yapmış oldukları araştırmalarında lisans düzeyindeki 407 üniversite öğrencisinin almakta oldukları finansal eğitimle alakalı olarak kazındıkları finansal okur-yazarlık seviyelerinin anket kanalıyla belirlenmesi hedeflenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin vermiş oldukları doğru yanıtlar üstünden meydana gelen finansal okuryazarlık genel başarı dereceleri %61,26 oranındadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümleriyle finansal okuryazarlık başarı performanslarının arasında temel düzeyde ekonomi, finans, sigortacılık ve yatırım sahasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Öğrencilerin sınıflarıyla finansal okuryazarlık başarı seviyelerinin arasındaysa yalnızca Finansal Tablolar sahasında anlamlı farklılıkların tespitine ulaşılmıştır.

Temizel ve Bayram (2011), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerine dair tespit edilen bir takım kavramların bilinirliği ve hareketlerinin hangilerinin olduğunu tespit etmeye dair 433 öğrenciye anket tatbik etmişlerdir. Ulaşılan bulgulara bakıldığında, öğrencilerin iktisadi ve finansal gelişmeleri izledikleri kaynakların en başında televizyon ve internetin gelmekte olduğu, finansal bilgilerin öğrenilmesindeyse temel kaynağın aile olduğuna erişilmiştir. Çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesinin sağlıklı bir şekilde yükseltilmesini temin edecek finansal bilgi temelli kapsamların eğitim müfredatlarında bulunmasının gerekli olduğunun altı çizilmiştir.

Er ve arkadaşlarının (2014) yapmış olduğu Bursa, İstanbul ve Eskişehir’de yer alan 5 devlet okulunda eğitim almakta olan 824 öğrenciyi kapsamakta olan çalışmanın amacı, lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık seviyesine yaptığı etkiyi ortaya koymaktır.

Şantaş ve Demirgil (2015) 704 kişilik örneklem kütle üstünde bir devlet üniversitesindeki İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık seviyesini tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre, ekonomi ve finansal gelişmeleri izleme sıklığının 4. sınıflarda, beş ve üstünde ekonomi dersi almakta olanlarda ve erkeklerde daha çok olduğu tespit edilmiştir.

Kılıç, Ata ve Seyrek'in (2015) yapmış olduğu araştırmada, lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesi gayesiyle Gaziantep'te 12 değişik fakülteden 40'ar öğrenci olarak toplam 480 üniversite öğrencisine anket uygulamışlardır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, üniversitede öğrenim göremekte olan öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin (%48) düşük olduğu sergilemektedir. Öğrencilerin finansal okuryazarlık dereceleriyle alakalı en başarılı oldukları saha bireysel bankacılık sahası, en başarısız olduklarıysa yatırım sahasıdır. Ulaşılan sonuç alan yazındaki pek çok çalışmayla da paralellik sergilemektedir. Fakülteler açısından finansal okuryazarlık seviyeleri arasında da değişiklik izlenmiştir.

Barmaki, (2015) finansal davranış ve finansal tutumları arasındaki korelasyonu ortaya koymak için çeşitli fakültelerde eğitim alan 500 öğrenci üstünde anket çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda finansal okuryazarlığa dair sualerin %53,62'sine doğru yanıt vererek finansal okuryazarlık düzeylerinin orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin en çok bilgiye sahip buldukları sahanın temel para bilgisi, minimum bilgiye sahip buldukları sahanınsa tasarruf ve yatırım sahası olduğunun tespitine ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların yalnızca öğrenim görmüş oldukları fakülte ve ana saha değişkenleri arasında istatistiksel şekilde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Karakoç ve Yeşildağ (2019) eğitim alan 697 öğrencinin katıldığı bir çalışma neticesinde finansal okuryazarlık genel başarı seviyesi %60'tur. Finansal eğitim süresiyle finansal okuryazarlık bilgi derecesinin birbirlerine benzer olarak son sınıf öğrencilerinin daha başarılı olduğu izlenmiştir.

Aggarwal ve Gupta (2014) yaptığı araştırmalarında erkeklerin kadınlara oranla daha maksimum derecede finansal farkındalığa sahip oldukları izlenmiştir.

3. Yöntem

Bu çalışmada ön lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin buldukları bölüm, buldukları sınıf, cinsiyet, yaş ve gelir düzeylerine göre finansal okuryazarlık durumları karşılaştırılmıştır. İki seçme düzeyli kategorik değişkenlere ilişkin yapılan karşılaştırmalarda bağımsız örneklerde t-testi kullanılırken üç seçme düzeyli kategorik değişkenler için ANOVA tercih edilmiştir. Çalışmaya Beyşehir ilçesinde ön lisans eğitimi alan 255 öğrenci dahil edilmiştir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler finansla ilgili ve finansla ilgili olmayan bölümler olmak üzere iki kategori olarak kodlanmıştır. Bağımsız örneklerde t-testi kullanılarak finansla ilgili bölümlerde eğitim alan öğrencilerle diğer bölümlerde eğitim alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin gelir düzeyi ve buldukları sınıfa göre de karşılaştırmalar yapılmıştır.

4. Bulgular

Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı verilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Soru	Cevap	N	%
Cinsiyet	Kadın	182	71,4
	Erkek	73	28,6
Doğum Aralığı	1999 ve Sonrası Doğumlular	220	86,3
	1981-1998 Arası Doğumlular	35	13,7
Bölüm	Finansla İlgili	153	60
	Diğer	102	40
Sınıf	1. Sınıf	113	44,3
	2. Sınıf	142	55,7

Katılımcıların 182 kişi ile %71,4'ü kadınlardan oluşmaktadır. Yaş bakımından 1999 ve sonrası doğumlular çoğunluğu oluştururken bölüm açısından finansla ilgili bölümler, sınıf açısından 2. Sınıf öğrencileri ve gelir bakımından ise 1000 TL ve altı gelire sahip olanlar çoğunluğu oluşturmaktadır.

Çalışmada Sarıgül (2015) tarafından geliştirilen harcama, tutum, algı ve ilgi boyutlarından oluşan finansal okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Anket formunda 7'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğe ilişkin istatistikler aşağıda yer alan tabloda aktarılmıştır.

Tablo 2. Finansal Okuryazarlık Ölçeği İstatistikleri

Önermeler	N	Ort.	Std. Sap.	Bas.	Çarp.	
Harcama Boyutu C.A.: 0,702 Ort: 4,22	HAR1_ Alışveriş yapmak mutluluğum için çok önemlidir.	255	4,867	1,811	-,356	-,845
	HAR2_ Para, harcanmak içindir, biriktirmek için değil.	255	3,620	1,788	,452	-,555
	HAR3_ Harcamalarımı kontrol etmekte zorlanırım.	255	3,702	2,011	,312	-1,08
	HAR4_ Paramın nasıl bittiğini anlamam.	255	4,694	2,124	-,426	-1,16

Tutum Boyutu C.A.: 0,750 Ort: 4,92	TUT1_ Planlanmamış harcamalar için köşede para bulundurulmalıdır.	255	5,678	1,574	-1,10	,566
	TUT2_ Haftalık ve aylık harcama planları yaparım.	255	3,718	1,913	,208	-1,05
	TUT3_ Alışveriş yaparken fiyatları kıyaslarım.	255	5,184	1,825	-,663	-,638
	TUT4_ Bir şey satın alırken finansal durumumu dikkate alırım.	255	5,133	1,722	-,562	-,602
Algı Boyutu C.A.: 0,720 Ort: 2,93	ALG1_ Finansal planlama ve bütçe çok parası olanlar için gereklidir.	255	3,016	1,820	,564	-,779
	ALG2_ Günlük ve haftalık gibi kısa dönemler için harcama planı yapmak gereksizdir.	255	2,863	1,888	,747	-,549
	ALG3_ Ne yaparsam yapayım finansal durumumda bir değişiklik olmaz.	255	2,937	1,951	,880	-,445
İlgi Boyutu C.A.: 0,730 Ort: 4,62	ILG1_ Parasal konular ilgimi çeker.	255	5,537	1,735	-1,18	,482
	ILG2_ Finans konularında eğitim almak isterim.	255	4,816	1,966	-,404	-1,05
	ILG3_ Gazetelerin ve televizyonların ekonomi ve finans haberlerini izlerim.	255	3,529	1,908	,394	-,924

Tablo 2’de kullanılan ölçeğe ilişkin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayıları, basıklık çarpıklık değerleri, ortalamalar ve standart sapmalar aktarılmıştır. Cronbach’s Alpha değerlerinin 0,7’den yüksek hesaplanması güvenilirliğin sağlandığını göstermektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında hesaplanması verilerin normal dağıldığını göstermektedir.

Katılımcıların finansal okuryazarlık boyutlarına ilişkin ortalamaları incelendiğinde en yüksek ortalamanın tutum boyutunda (4,92), en düşük ortalamanın ise algı boyutunda (2,93) ortaya çıktığı görülmektedir.

4.1. Ortalama Fark Testlerine İlişkin Sonuçlar

Ön lisans öğrencilerinin sahip olduğu çeşitli özelliklere göre finansal okuryazarlık ortalamalarının karşılaştırılmasında iki seçme düzeyli değişkenler için bağımsız örneklerde t-testi, ikiden fazla seçme düzeyli değişkenler için ise ANOVA testi kullanılmıştır. Cinsiyet, doğum aralığı, bölüm ve sınıf değişkenleri iki seçme düzeyli olarak kodlanmıştır. Bu değişkenler için yapılan ortalama karşılaştırma testlerinde bağımsız örneklerde t-testi kullanılmıştır.

4.1.1. Cinsiyete Göre Finansal Okuryazarlık Düzeyleri

Bağımsız örneklerde t-testi ile yapılan karşılaştırmalarda karar verilirken verinin homojen dağılım durumuna göre farklı istatistikler kullanılmaktadır. Bu bağlamda ilk önce verinin homojenliğinin kontrol edilmesi gerekir. Levene testi istatistikleri verinin homojen dağılıp dağılmadığını kontrol etmek için kullanılmaktadır. Levene testi için hesaplanan sig. Değerinin 0,05’ten büyük olması verinin homojen dağıldığı

şeklinde yorumlanmaktadır. Aşağıda yer alan karşılaştırmalarda verilen istatistikler verinin homojen dağılıp dağılmama durumuna göre elde edilmiş istatistiklerdir.

Tablo 3. Cinsiyete Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boyutlar	Levene Testi		Bağımsız Örneklerde t-testi				
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ort. Farkı	Std.Hata Farkı
Harcama Boyutu	,062	,803	-,526	253	,600	-,1027	,1954
Tutum Boyutu	,000	,991	,056	253	,956	,0091	,1631
Algı Boyutu	10,042	,002	,347	109,75	,730	,0732	,2114
İlgi Boyutu	1,602	,207	2,664	253	,008	,4288	,1609

Cinsiyete göre yapılan finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırmalarında İlgi boyutu dışında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir ($p>0,05$). Dolayısıyla ön lisans eğitimi alan öğrencilerin cinsiyetleri finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde sadece ilgi boyutu açısından bir farklılaşma oluşturmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde ise erkeklerin (4,91) kadınlardan (4,48) daha yüksek oranda ilgi duyduğu anlaşılmaktadır.

4.1.2. Yaşlara Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin büyük bir bölümünün (%86) 1999 ve sonrası doğumlulardan oluştuğu görülmektedir. Kalan küçük bir bölüm ise (%14) 1998 ve öncesi doğumlulardan oluşmaktadır. Aşağıda yaşlara göre uygulanan bağımsız örneklerde t-testi tablosuna yer verilmiştir.

Tablo 4. Yaşlara Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boyutlar	Levene Testi		Bağımsız Örneklerde t-testi				
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ort. Farkı	Std. Hata Farkı
Harcama Boyutu	,147	,702	-1,518	253	,130	-,3881	,2557
Tutum Boyutu	,336	,563	1,397	253	,164	,2982	,2134
Algı Boyutu	1,021	,313	-,685	253	,494	-,1716	,2507
İlgi Boyutu	1,135	,288	,583	253	,561	,1337	,2295

Elde edilen sonuçlar katılımcıların yaşlarına göre finansal okuryazarlık boyutlarından hiçbirinde anlamlı bir farklılaşma oluşmadığını göstermektedir. Dolayısıyla ön lisans öğrencilerinin bulunduğu yaş finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinden etkili değildir.

4.1.3. Eğitim Alınan Bölüme Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Araştırmaya dahil edilen ön lisans öğrencilerinin eğitim aldıkları bölümler finansla ilgili ve diğer bölümler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Öğrencilerin %60'ı bankacılık, sigortacılık gibi finansla ilgili bir bölümde eğitim alırken %40 ise açılış, rehberlik gibi diğer bölümlerde eğitim almaktadır. Bölüme göre yapılan karşılaştırma testine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Bölüme Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boyutlar	Levene Testi		Bağımsız Örneklerde t-testi				
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ort. Farkı	Std. Hata Farkı
Harcama Boyutu	1,036	,310	-,294	253	,769	-,0531	,1804
Tutum Boyutu	,027	,869	-,033	253	,974	-,0049	,1505
Algı Boyutu	,017	,897	,006	253	,995	,0010	,1762
İlgi Boyutu	,064	,801	2,542	253	,012	,3779	,1486

Eğitim alınan bölüme göre finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırmasında ilgi boyutu ($p < 0,05$) dışında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Dolayısıyla eğitim alınan bölüm finansal okuryazarlık düzeyi açısından sadece ilgi boyutunda bir farklılaşmaya neden olmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde finansla ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin (4,74) diğer bölümlerde eğitim gören öğrencilerden (4,44) daha yüksek düzeyde ilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.4. Sınıfa Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Ön lisans öğrencileri buldukları sınıf bakımından 1.sınıf ve 2.sınıf olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Uzatma döneminde bulunan öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir. Yapılan karşılaştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Buldukları Sınıfa Göre Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boyutlar	Levene Testi		Bağımsız Örneklerde t-testi				
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ort. Farkı	Std. Hata Farkı
Harcama Boyutu	,000	,988	,230	253	,818	,0409	,1779
Tutum Boyutu	,572	,450	-1,604	253	,110	-,2369	,1477
Algı Boyutu	1,220	,270	,025	253	,980	,0043	,1738
İlgi Boyutu	,019	,890	-1,563	253	,119	-,2474	,1583

Yapılan karşılaştırmalarda öğrencilerin buldukları sınıflara göre finansal okuryazarlık düzeyleri ortalamalarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Dolayısıyla öğrencilerin buldukları sınıf finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili değildir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ön lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin sahip olduğu birtakım özelliklere göre finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda öğrencilerin cinsiyeti ve eğitim gördükleri bölümün finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olduğu tespit edilirken yaş ve buldukları sınıfın etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Ön lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin cinsiyetleri finansal okuryazarlıkları üzerinde sadece ilgi boyutu bağlamında farklılık oluşturmaktadır. Elde edilen sonuçlar finansal konulara erkeklerin kadınlardan daha çok ilgi duyduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin eğitim gördükleri bölümler finansal okuryazarlık düzeyleri açısından bütün alt boyutlarda farklılık oluşturmaya da ilgi boyutu açısından farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Finansla ilgili bir bölümde eğitim gören ön lisans öğrencilerinin finansal konulara daha çok ilgi duyduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada finansal okuryazarlık düzeyleri daha önceki bir çalışmada (Sarıgül, 2015) geliştirilen bir ölçek yardımı ile ölçülmüştür. Sonraki çalışmalarda farklı ölçeklerin kullanılması sonuçlarda değişime neden olabilir. Ayrıca sonraki çalışmalar açısından öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olabilecek farklı unsurlarında çalışmaya dahil edilmesi önerilebilir.

Sonuç olarak öğrencilerin buldukları bölüme göre sadece finansal okuryazarlık ölçeğinin ilgi boyutunda bir fark olduğu tespit edilmiştir. Finansla ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin finansal konulara ilgisi diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksektir. Ayrıca öğrencilerin buldukları sınıfa göre finansal okuryazarlık düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada ise sadece ilgi boyutunda erkeklerin daha yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Kaynakça

- Aggarwal, M., & Gupta, M. (2014). Awareness of financial literacy among college students. *Journal of Management Sciences and Technology*, 2(1), 1-13.
- Antepli, A., & Kılınç, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma Beyşehir AA İşletme Fakültesi Örneği. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(29), 3620–3629.
- Barmaki, R., & Hughes, C. E. (2015, November). Providing real-time feedback for student teachers in a virtual rehearsal environment. In *Proceedings of the 2015 ACM on International Conference on Multimodal Interaction* (pp. 531-537).
- Ekinci, T. (2022). Hanekalkının Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Örneği.
- Erden, E. & Kaya, M. Perakende Sektörü Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Analizi.
- Fikret, E., Temizel, F., Özdemir, A., & Sönmez, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-125.
- Karakoç, M. & Yeşildağ, E. (2019). Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Tespit Etmeye Yönelik Bir Alan Araştırması: Ege Bölgesi'nde Bir Uygulama. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 12(3), 511-531.
- Karavardar, A. & Şeyranlioğlu, O. (2020). Finans Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Giresun Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi/Financial Analysis*, 30(162).
- Kılıç, Y., Ata, H. A. & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (66), 129-150.
- Kılınç, E., & Antepli, A. (2020). Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 95–109.
- Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1).
- Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik. *Journal of Management and Economics Research*, 13(1), 200-218.
- Şantaş, F., & Demirgil, B. (2015). Ekonomi Okuryazarlığı Düzeyinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 46-60.
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İBBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma.

MESLEKİ EĞİTİM ALAN ÖĞRENCİLERİN FİNANSAL ARAÇLARI KULLANIM DURUMLARININ İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Seyfettin Caner KUZUCU¹, Dr. Öğr. Üyesi Engin TENGİLİMOĞLU²

1. Giriş

Finansal okuryazarlık olgusu iktisadi gelişimleri ve bahse konu gelişimlerin yapmış olduğu etkileri yorumlama becerisi biçiminde tanılanmaktadır. Finansal okuryazarlık olgusu günümüz dünyasının iyi bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırmakla birlikte, insanları hem akılcı hem de katılımcı olmaya yönelterek ekonomi politikalarının iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlar (Gerek ve Kurt, 2011: 59).

Bütün insanlar hayatını sürdürebilmek adına yaşamların her evresinde finansal karar almak mecburiyetindedirler. Günlük mutfak alışverişinden gayrimenkul alımına, emekliliğin planlamasından yatırım kararlarına değin insan yaşamının her periyodunda finansal tercihlerde bulunulması gerekmektedir. Buradan hareketle finansal okuryazar olan bir insan sayılan hususlarda daha isabetli karara varacak ve kişisel bütçesini doğru bir biçimde yönetip hem kendisine hem de ülkesinin ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Gündelik hayatta finansal bir karara varılırken karışık finansal vasıtaların kullanılması gereklidir. Kredi kartı kullanımının alternatiflerini karşılaştırmak, ödeme metotlarının içerisinde bir tercih geliştirmek, hangi miktarda tasarrufa gidileceğini ve yapılacak olan tasarrufun nereye yatırılacağı kararına varmak, en iyi şartlarda kredinin nereden temin edileceğine karar vermek şeklinde birçok finansal kararı etkili bir şekilde alabilmek adına kişilerin mali bakımdan okuma ve yazmayı bilmeleri gereklidir (Yücel ve Çiftçi, 2018:144).

1 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0003-0192-4451, skuzucu@selcuk.edu.tr
2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Turizm Fakültesi, Orcid: 0000-0001-7080-6147, entengilimoglu@selcuk.edu.tr

Finansal okuryazarlık kavramı, bireylerin temel finansal kavramları tanıma, finansal araçlara ilişkin bilgi düzeylerinin kısa ve uzun vadede alacağı kararların doğru ve zamanında olmasını sağlayan temel becerilerin bütünüdür. Finansal eğitim programlarının tasarlanması ve hedef kitlelere yararlı olabilecek şekilde uygulanması konusunda önlisans ve lisans düzeyinde okutulan ders müfredatlarında daha fazla yer alması gerekliliği düşünülmektedir. Günümüzde bilgiye ulaşmak, internet ve diğer bilişim teknolojilerinin sunduğu imkânlar sayesinde oldukça kolaylaşmaktadır. Bununla birlikte önemli olan hızlı bir şekilde ulaşılabilen bilginin anlaşılabilirliği ve yorumlanabilmesidir. Bu yüzden finansal bilgi kaynaklarının kullanımının yanında bu kullanıma bağlı olarak finansal davranışların dönüşümü önem taşımaktadır. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi yükseltilerek, finansal sistemin sunduğu fırsatlardan etkin bir şekilde yararlanması sağlanamazsa, etkin çalışan ve sürdürülebilir piyasa anlayışından uzaklaşılabilir (Antepli, A., Kılınc, E. 2018).

2. Literatür

Finansal okuryazarlığa ait ilgili alan yazına bakıldığı zaman yerli ve yabancı olmak üzere bir hayli çok ampirik çalışmanın gerçekleştirilmiş olduğu görülür. Karavardar ve Şeyranlioğlu (2020) yapmış olduğu “*Finans Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Giresun Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*” isimindeki araştırmalarında lisans derecesindeki 407 üniversite öğrencisine uyguladıkları anketle bu öğrencilerin aldıkları finansa eğitimle elde ettikleri finansal okur yazar seviyelerini tespit etmeyi hedeflemişlerdir. Buradan hareketle finansal eğitim alan öğrencilerin temel seviyede ekonomi ve finans, bireysel bankacılık, emeklilik ve sigortacılık, finansal tablolar bilgisi, yatırım hususlarındaki farkındalıkları, basit derecedeki vergi ve mevzuat bilgileri ve nihayet finansal matematik bilgileri hususunda sergiledikleri farklılıklar ve benzerlikler ortaya koyulmaya uğraşmıştır. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında, ankete katılanların vermiş oldukları doğru yanıtlar üstünden meydana getirilen finansal okuryazarlık genel başarı seviyeleri % 61,26 olarak sunulmuştur. Öğrencilerin eğitimlerini almış oldukları bölümleriyle finansal okuryazarlık başarı performanslarının aralarında Temel Düzeyde Ekonomi ve Finans, Emeklilik ve Sigortacılık, Yatırım sahasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Aynı biçimde anket soru grupları bağlamında öğrencilerin öğrenim çeşitlerinde anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Öğrencilerin sınıflarıyla finansal okuryazarlık başarı seviyelerinin arasındaysa yalnızca Finansal Tablolar sahasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Temizel ve Bayram (2011) Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim alan öğrencilerin temel düzeyde finansal okuryazarlık seviyelerini tespit etmeye çalışan bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bahse konu araştırmada 433 öğrenciyi ankete dahil etmişlerdir. Gerçekleştirilen analizlerin bulgularına bakıldığında öğrencilerin finansal hallerini yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı olarak gördükleri bulgusuna ulaşmışlardır. Öğrencilerin

ekonomik ve finansal gelişmeleri izledikleri kaynakların başında televizyon ve internetin geldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmada finansal bilgilerin ilk öğrenilmiş olduğu temel kaynağınsa aile olduğu izlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarından hareketle araştırmacılar finansal okuryazarlık seviyesinin artırılması adına proje ve eğitim önerileri getirmişlerdir.

Finansal okuryazarlık seviyesinin cinsiyet açısından değişim sergilediğini ispat eden pek çok araştırma vardır. Bahse konu araştırmaların önemli bir bölümünde kadınların finansal okuryazarlık seviyesinin erkeklere nazaran daha düşük olduğu tespitine ulaşılmıştır. Kimi araştırmalara bakıldığında cinsiyetle finansal okuryazarlık seviyesinin arasında bir ilişkiye rastlanmamış olduğu izlenir (Adeleke, 2013: 40; Jorgensen ve Savla, 2010: 472).

Adeleke (2013), lisans eğitimi alanların cinsiyet bağlamında finansal okuryazarlık seviyesi üstündeki etkisini araştırmış Amerika Birleşik Devletlerinde 100 öğrenci üzerinden anket çalışma yapmıştır. Anketin çıktıklarına bakıldığında; öğrencilerin cinsiyetiyle finansal okuryazarlık seviyelerinin aralarında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamış lakin okulda geçirilmiş olan sene ve öğrencinin yaşıyla finansal okuryazarlık seviyelerinin arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Finansal okuryazarlık seviyesinin eğitim seviyesi açısından değişim olduğu alan yazında sıklıkla rastlanılmış olan bulguların içerisinde bulunmaktadır (Chen ve Volpe, 1998: 116; Worthington, 2006: 59; Abreu ve Mendes, 2010: 515; Dvorak ve Hanley, 2010: 645; Adeleke, 2013: 45). Bu araştırmalar açısından eğitim derecesi düşük olan kişilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin de düşük bulunduğu sonucuna erişilmiştir. Lakin alan yazında eğitim seviyesiyle finansal okuryazarlık seviyelerinin arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığında adir araştırmalarda yer almaktadır (Ansong ve Gyensare, 2012: 129).

Avustralya Southern Queensland Üniversitesinin birinci sınıf öğrencileri üzerinden finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmek üzere bir araştırma yapan Beal ve Delpachitra (2003), öğrencilere temel kavramlar, finansal piyasalar ve ürünler, finansal planlama, karar verme ve sigortacılık başlıklarını kapsamakta olan bir anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada ulaşılan bulgular, ankete dahil olan kişilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük bulunduğunu ve bu halin liselerdeki finansal okuryazarlık eğitiminin yetersiz oluşundan meydana gelmiş olduğunu sergilemektedir.

Lusardi ve arkadaşları (2010), gençlere faiz oranları, enflasyon ve risk çeşitlendirmesi hususlarında sorular sorup finansal farkındalık derecelerini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle, gençlerin finansal farkındalığı bir hayli düşük derecelerde izlenmiş, kız öğrencilerin erkeklerden daha az doğru yanıt vermiş olduğu tespitine ulaşılmıştır. Bundan başka öğrencilerin ırkları ve etnik yapıları bakımından finansal okuryazarlık seviyelerinin aralarında anlamlı farklılıkların tespitine ulaşılmış, aile unsurunun da

finansal okuryazarlık derecesini etkilemiş olduğu izlenmiştir. Buradan hareketle annesinin eğitim derecesi yüksek olanların finansal farkındalığı daha fazla çıkmıştır.

Garg ve Singh (2018), yapmış olduğu çalışmalarında daha önce yapılan araştırmalara dayanıp dünya üzerindeki gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerini analiz etmeyi hedeflemişlerdir. Bu araştırmada değişik demografik değişkenlerin gençlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin üstünde etkili bulunduğu bulgusuna erişilmiştir.

Sönmez ve Kılıç (2020) yaptıkları çalışmalarında hazırlamış oldukları anket formunu Kastamonu Üniversitesi Bankacılık ve Finans bölümünde eğitim alan öğrencilere uygulanmıştır. Yapılan bu çalışmanın sonucunda; öğrencilerin yarısına yakın bir kısmının (% 45,5) yüksek seviyede finansal okuryazarlık düzeyinde bulunduğu, finansal bilgi ve finansal tutumla finansal okuryazarlık başarı seviyelerinin aralarında anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Yücel ve Uysal (2021) yapmış oldukları çalışmalarında finansal okuryazarlık bilgisinin Kırıkkale’de öğrenim görmekte olan lise düzeyindeki öğrencilerinin seviyelerini ve bu seviyeye etkide bulunan etmenleri araştırmıştır. Çalışmanın bulguları açısından öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyesi 60,06 puanla orta derece biçiminde belirtilmiştir.

3. Yöntem

Yapılan çalışmada ön lisans seviyesinde değişik sınıf ve bölümlerde eğitim almakta olan öğrencilerin kredi kartı, banka kartı ve internet bankacılığı şeklindeki finansal araçları kullanım hallerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Beyşehir’de öğrenim gören 255 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmada ilk olarak katılan öğrencilerin demografik özelliklerine yer verilmiştir. Akabinde online bankacılık uygulamaları, kredi kartı kullanımı, banka kartı kullanımı gibi öğrencilerin belli başlı açılardan finansal araç kullanım halleri değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

Elde edilmiş olan verilerin analizinde frekans dağılımları ve ortalamalar kullanılmıştır. İlk olarak katılımcılara ilişkin tanımlayıcı verilere aşağıda bulunan Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 7 Katılımcıların Demografik Verileri

Soru	Cevap	N	%
Cinsiyet	Kadın	182	71,4
	Erkek	73	28,6
Doğum Aralığı	1999 ve Sonrası Doğumlular	220	86,3
	1981-1998 Arası Doğumlular	35	13,7
Bölüm	Finansla İlgili	153	60
	Diğer	102	40
Sınıf	1. Sınıf	113	44,3
	2. Sınıf	142	55,7

Katılımcıların 182 kişiyle %71,4'ü kadınlardan, 73 kişiyle %28,6'sı erkeklerden meydana gelmektedir. Yaş açısından 1999 ve sonrası tarihindeki doğanlar çoğunluğu oluştururken eğitim alınan bölüm bakımından finansla alakalı bölümler ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin %55,7 ile yarıdan çoğu 2. sınıf öğrencilerinden meydana gelmektedir. Aylık ortalama gelir açısından 1000 TL ve altında gelire sahip olan öğrenciler çoğunluğu meydana getirmektedir.

Öğrencilere online bankacılık uygulamalarını kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 2'de aktarılmıştır.

Tablo 8. Online Bankacılık Uygulamalarını Kullanıyor musunuz?

Soru	Cevap	N	%
Online bankacılık uygulamalarını kullanıyor musunuz?	Evet	241	94,5
	Hayır	14	5,5
	Toplam	255	100,0

Öğrencilerin %94'ü online bankacılık uygulamalarını kullandıklarını belirtmiştir. Bundan dolayıdır ki online bankacılık uygulamalarının öğrenciler tarafından büyük oranda benimsendiği anlaşılmaktadır. Öğrencilerden online bankacılık uygulamalarını kullanım amaçlarını ifade eden önermelere 1 (kesinlikle katılmıyorum) ve 5 (kesinlikle katılıyorum) arası puan vermesi istenmiştir. Ulaşılan sonuçlar Tablo 3'te aktarılmıştır.

Tablo 9. Online Bankacılık Uygulamalarını Ne Amaçlı Kullanıyorsunuz?

Önermeler	N	Min.	Maks.	Ort	S.S.
Banka ve kredi kartı hesap özeti inceleme.	255	1,0	7,0	5,008	1,7206
Fatura ya da kredi kartı ödeme.	255	1,0	7,0	4,349	2,1663
Para transferi yapma.	255	1,0	7,0	4,302	1,7611
Yatırım için fon/tahvil alma.	255	1,0	7,0	2,251	1,6576
Hisse senedi alıp satma.	255	1,0	7,0	1,620	1,3371

Tablo 3'te öğrencilerin online bankacılık uygulamalarını kullanım amaçları vermiş oldukları cevaplara göre sıralanmıştır. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin maksimum oranda "banka ve kredi kartı hesap özeti incelemek" amaçlı online bankacılık uygulamalarını kullandığını sergilemektedir. Sonrasında sırasıyla "fatura ya da kredi kartı borcu ödemek" ve "para transferi yapmak" gelmektedir. "Yatırım için fon almak" ve "hisse senedi alıp satmak" öğrencilerin online bankacılık uygulamalarını minimum oranda kullanım amaçlarının içerisinde yer almaktadır. Bu sonuçlardan öğrencilerin online bankacılık uygulamalarını daha fazla hesap özeti incelemek, fatura ödemek ve para transferi yapmak adına kullanmış oldukları anlaşılmaktadır.

Bir sonraki safhada öğrencilere banka ve kredi kartı kullanımına dair sorular yöneltilmiştir. Ulaşılan yanıtlar aşağıda verilen Tablo 4'te aktarılmıştır.

Tablo 10. ATM ve Kredi Kartı Kullanımına İlişkin Sorular

Soru	Cevap	N	%
ATM kartınız var mı?	Evet	252	98,8
	Hayır	3	1,2
	Toplam	255	100,0
ATM kartınızı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?	Aydan aya	8	3,1
	Ayda birkaç kez	14	5,5
	Haftada birkaç kez	100	39,2
	Her gün	133	52,2
	Toplam	255	100,0
Kredi kartınız var mı?	Evet	140	54,9
	Hayır	115	45,1
	Toplam	255	100,0
Kaç adet kredi kartınız var?	Hiç yok	115	45,1
	1 adet var	106	41,56
	2 adet var	22	8,62
	3 adet var	7	2,74
	3'ten fazla var	5	1,96
Toplam	255	100,0	
Kredi kartınıza aylık ortalama olarak ne kadar ödüyorsunuz?	Hiç	115	45,1
	250 TL'den az	32	12,5
	250-500 TL arası	59	23,1
	500-750 TL arası	22	8,6
	750'den fazla	27	10,6
Toplam	255	100	
Kredi kartı ekstrenizde yer alan en büyük ödeme kalemi hangisidir?	Yiyecek-İçecek Harcamaları	60	42,8
	Eğitim Harcamaları	26	18,5
	Giyim Harcamaları	25	17,8
	Diğer	29	20,7
	Toplam	140	100
Kredi kartı toplam limitiniz ne kadar?	750 TL ve altı	53	38,0
	751 – 1500 TL arası	40	28,6
	1501 – 2500 TL arası	28	20,0
	2501 – 3500 TL arası	7	5
	3501 TL ve üstü	12	8,6
Toplam	140	100	

Öğrencilerin %98,8'inin en az bir adet banka kartı bulunmaktadır. Bu hal öğrencilerin neredeyse tamamının banka kartı kullandığını göstermektedir. Öğrencilere banka kartı kullanım sıklıkları sorulduğunda ise yarıdan fazlası (%52,2) banka kartını günde en az bir defa kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin %39'u

banka kartını hafta da birkaç kez kullandığını belirtirken ayda birkaç kez ve aydan aya kullandığını belirtenlerin toplam oranı %8,6 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin çoğunun banka banka kartına sahip olduğu ve sıklıkla kullandığı söylenebilir.

Kredi kartına ilişkin yöneltilen sorulardan ise öğrencilerin %54'ünün kredi kartına sahip olduğu anlaşılmaktadır. 115 kişinin (%45,1) kredi kartı bulunmazken 106 kişinin (%41,5) bir adet, 22 kişinin (%8,6) iki adet, 7 kişinin (%2,7) üç adet ve 5 kişinin ise (%1,9) üç adetten fazla kredi kartına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yarıdan fazlasının kredi kartı kullandığı %45'inin kullanmadığı ve bir bölümünün de birden fazla kredi kartına sahip olduğu söylenebilir.

Kredi kartı ödemelerine ilişkin yapılan incelemede kredi kartı kullanmayan 115 kişi (%45,1) kredi kartına herhangi bir ödeme yapmadığını belirtmiştir. 32 Kişi (%12,5) 250 TL'den az ödeme yaptığını belirtirken 59 kişi (%23,1) 250-500 TL arasında, 22 kişi (%8,6) 500-750 TL arasında, 27 kişi (10,6) ise 750 TL'den daha fazla ödeme yaptığını belirtmiştir.

Öğrencilerin kredi kartı harcamalarında yer alan en büyük ödeme kalemi sorulduğunda kredi kartı kullanan 140 öğrenciden 60'ı (%42,8) en yüksek oranda yiyecek içecek harcamışında bulunduğunu belirtmiştir. Daha sonra sırası ile eğitim harcamaları ve giyim harcamaları gelmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin kredi kartlarını genel olarak yiyecek içecek, eğitim ve giyim amaçlı kullandığı söylenebilir.

Son olarak öğrencilere kredi kartlarının ne kadar limiti bulunduğu da sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar kredi kartı bulunan 140 öğrencinin 53'ünün (%38) 750 TL ve altında limite sahip olduğunu, 40 kişinin (%28,6) 751 – 1500 TL limite, 28 kişinin (%20) 1501-2500 TL limite, 19 kişinin ise (%13,6) 2501 TL ve Üzerinde limite sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 11. Kredi Kartı Kullanımı Farkındalık Soruları

Soru	Cevap	N	%
Kredi kartı kullanımına ilişkin sözleşme maddelerini biliyor musunuz?	Evet	113	44,3
	Hayır	142	55,7
	Toplam	255	100,0
Kredi kartınızın aylık faiz oranını biliyor musunuz?	Evet	98	38,4
	Hayır	157	61,6
	Toplam	255	100,0

Öğrencilere kredi kartı ile ilgili farkındalık düzeylerini ölçen birtakım sorular da sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin yarıdan fazlasının (%55) kredi kartına ilişkin sözleşme maddelerine hakim olmadığını göstermektedir. Ayrıca öğrenciler büyük oranda (%61) kredi kartlarında geçerli aylık faiz oranları hakkında

da bilgi sahibi değillerdir. Dolayısıyla öğrencilerin kredi kartı kullanımı konusunda bilinçli olmadıkları düşünülebilir.

Tablo 12. Finansal Davranışla İlgili Sorular

Soru	Cevap	N	%
Faturalarınızı zamanında öder misiniz?	Asla	4	1,6
	Genellikle	100	39,2
	Her zaman	143	56,1
	Nadiren	8	3,1
	Total	255	100,0
Aylık bir bütçe yapar ve ona uygun davranır mısınız?	Evet	144	56,5
	Hayır	111	43,5
	Total	255	100,0
Bireysel emeklilik hesabınız var mı?	Evet	27	10,6
	Hayır	228	89,4
	Total	255	100,0
Düzenli olarak para biriktirme alışkanlığınız var mı?	Evet	113	44,3
	Hayır	142	55,7
	Total	255	100,0

Öğrencilerin finansal davranışları hakkında fikir veren fatura ödeme zamanı, aylık bütçe, bireysel emeklilik ve para biriktirme alışkanlıkları gibi birtakım sorularda ankete eklenmiştir. Elde edilen sonuçlar öğrencilerin çoğunun (%56) faturalarını zamanında ödediğini gösterirken bir kısmının (%39) genellikle zamanında ödediğini göstermektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümü (%56) aylık olarak bir bütçe hazırladığını belirtmiştir. Öğrencilerin sadece %10'u bireysel emeklilik hesabı bulunduğunu belirtirken yarısından fazlası (%55) herhangi bir birikim yapmadığını ifade etmiştir.

Tablo 13. Finans Haberlerini Takip Kaynakları

Önermeler	N	Min.	Maks.	Ort	S.S.
İnternette	255	1,0	7,0	5,698	1,7226
Televizyondan	255	1,0	7,0	4,235	1,9880
Kitaplardan	255	1,0	7,0	1,894	1,4255
Dergilerden	255	1,0	7,0	1,749	1,3191
Gazetelerden	255	1,0	7,0	1,702	1,2285

Öğrencilere son olarak finans haberlerini hangi mecralardan takip ettikleri sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar internet ve televizyonun finans haberlerini takip etme konusunda öğrencilerin en sık tercih ettiği mecralar olduğunu göstermektedir. Dergiler ve gazeteler ise en düşük oranda kullanılan haber kaynakları olarak görülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışmada Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin finansal araçları kullanım halleri, finansal davranışları ve kullanmış oldukları finans haber kaynakları incelenmiştir. İlk olarak online bankacılık uygulamalarına dönük hareketleri, akabinde ATM ve kredi kartı kullanımları ve farkındalıkları son olarak da çeşitli konularda sergiledikleri finansal davranışları değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin %94'ü online bankacılık uygulamalarını kullandığını ifade edilmiştir. Bunun haricinde % 98'i ATM kartı bulunduğunu ifade etmiştir. Bu iki sonucu beraber ele alınması daha doğru bir çıkarımda bulunabilmek adına önem arz etmektedir. Öğrencilerin neredeyse hepsi bankada hesaplarının bulunduğunu ve %94'ü ise online bankacılık uygulamalarını kullandıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin online bankacılık uygulamalarını “Banka ve kredi kartı hesap özeti inceleme, Fatura ya da kredi kartı ödeme, Para transferi yapma” amacıyla kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar beraber ele alındığı zaman öğrencilerin kredi, burs ve para transferi gibi hususlarda büyük oranda banka hesaplarını online olarak kullandığı biçiminde yorumlanabilir. Bundan dolayıdır ki öğrencilerin online bankacılık gibi teknolojik finans yöntemlerinden sık bir şekilde yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin yarıdan çoğu en az bir adet kredi kartına sahip olduğunu ifade edilmektedir. Bununla beraber % 13'ü ise birden çok kredi kartına sahip olduklarını ifade etmiştir. Bu durum kredi kartının öğrenciler tarafından sık bir şekilde kullanılmakta olan finansal araçlardan birisi olduğunu sergilemektedir. Kredi kartı ödemeleri incelendiğinde ise kredi kartına sahip öğrencilerin büyük bir bölümünün 250 TL – 500 TL arasında ödeme yaptığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin sahip olduğu kredi kartı limitleri de büyük oranda 750 TL ve altını göstermektedir. Bu iki sonucun birbiri ile örtüştüğü söylenebilir. Kredi kartı ekstrelerinde yer alan en büyük harcama kalemleri ise “Yiyecek, Eğitim ve Giyim” olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin sahip oldukları kredi kartını en fazla yiyecek amaçlı kullandığı söylenebilir. Bu sonuç beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilere yöneltilmiş olan kredi kartı kullanımı farkındalık sorularındaysa öğrencilerin yeterli seviyede farkındalığa sahip olmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan çoğu kredi kartı sözleşme maddelerini ve aylık faiz oranını bilmediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin göreceli olarak düşük limitli kart kullanması ve düşük ekstrelelere sahip olması bu tür alanlarda çok araştırma yapmamasına neden olmuş olabilir. Fakat elde edilen bu sonuçlar öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kredi kartını bilinçli bir şekilde kullanmadığını göstermektedir.

Öğrenciler finansal davranışlarla ilgili sorulara nispeten daha olumlu cevaplar vermişlerdir. Öğrencilerin yarıdan fazlası faturalarını zamanında ödediğini ve aylık bir bütçe planı oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçlar öğrencilerin finansal

davranışlarını düzenlemeye dönük adımlar attığını göstermektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin çok azı bireysel emeklilik hesabı bulunduğunu ve düzenli birikim alışkanlığına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu durum öğrencilerin ücret karşılığı bir işte çalışmamasından dolayı birikim konularına ilgi göstermemesinden kaynaklanabilir.

Öğrencilerin finansal konulardaki gelişmeleri takip etmek için kullandıkları kaynaklar arasında ilk sıralarda internet ve televizyon gelirken dergi ve gazeteler ise son sıralarda yer almaktadır. Bu durum çağımıza uygun olarak öğrencilerin haber kaynaklarını geliştirdiği şeklinde yorumlanabilir. İnternet finansla ilgili haberlere ulaşma konusunda önemli bir kaynaktır. Fakat gazete ve özellikle finans dergileri de önemli kaynaklar arasında gösterilebilir. Öğrencilerin finans dergilerinden çok istifade etmemeleri olumsuz bir durum olarak görülebilir.

Kaynakça

- Adeleke, T. (2013). The effects of gender and gender role on the financial literacy of college students. Oklahoma State University.
- Antepli, A., & Kılınç, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma Beyşehir AA İşletme Fakültesi Örneği. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(29), 3620–3629.
- Ansong, A., & Gyensare, M. A. (2012). Determinants of university working-students' financial literacy at the University of Cape Coast, Ghana. *International Journal of Business and Management*, 7(9), 126.
- Beal, D., & Delpachitra, S. (2003). Financial literacy among Australian university students. *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*, 22(1), 65-78.
- Garg, N., & Singh, S. (2018). Financial literacy among youth. *International journal of social economics*.
- Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization. *Family relations*, 59(4), 465-478.
- Karavardar, A., & Şeyranlioğlu, O. (2020). Finans Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Giresun Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, 30(162).
- Kılınç, E., & Antepli, A. (2020). Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 95–109.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 358-380.
- Sönmez, Y., & KILIÇ, E. (2020). Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Kastamonu Üniversitesi Örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 479-497.
- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İBBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma.
- Yücel, K. O., & Uysal, B. (2020). Kırıkkale'deki Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi'nin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(4), 344-363.
- Yücel, S., & Çiftçi, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 143-161.

SİGORTA SEKTÖRÜNDE MESLEKİ EĞİTİM SÜRECİNDE SİGORTA KURULUŞLARININ ROLÜ

Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ³, Öğr. Gör. Memiş KARAER⁴

1. Giriş

İşletmeler için en önemli fonksiyonlardan biri insan kaynakları eğitimidir. Çünkü işletmeler veya kuruluşlar, rekabet üstünlüğü için nitelikli iş gören önemli bir kilit noktasıdır. Bu nedenle işletmeler için insan kaynaklarının geliştirilmesi önemlidir. Güncel olarak iş dünyasında, ekonomide, teknolojiye olan gelişmeler ve buna bağlı sosyal yaşam vb. değişimler eğitime olan ihtiyacı artırmaktadır (Bingöl, 2006, s. 231).

Ülkemizde ortaöğretim seviyesinde meslek alanında verilen eğitimler okul-sanayi işbirliğine dayalı olarak yürütülmektedir (Alkan, vd., 2001, s. 127). Donanımlı, bilgili nesiller yetiştirme gayesiyle hareket eden “mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları” birçok alanda eğitim vermektedirler (Bolat, 2017, s. 125-127). 2001-2002 eğitim-öğretim yılı itibarıyla mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının yanında ortaöğretim seviyesinde sertifika ve belge vermek üzere mesleki ve teknik eğitim merkezi kurumları çalışmaya başlamıştır. Mesleki ve teknik eğitim alanında faaliyet gösteren tüm kurumlar 2011 yılı 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında birleştirilmiştir (Ekşioğlu & Taşpınar, 2019, s. 618).

Bu çalışmada sigorta sektöründeki Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM) ve Türk Sigorta Enstitüsü Vakfının (TSEV) mesleki eğitimdeki rolleri araştırılmıştır. Konuyla ilgili çalışmaların yoğunluğu istihdam konusu üzerine yoğunlaşırken, söz konusu çalışma sektörün mesleki eğitim sürecine odaklanmaktadır. Sigorta

3 Selçuk Üniversitesi Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0001-8446-1928, gokhanbilici@selcuk.edu.tr

4 Selçuk Üniversitesi, Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0001-5187-3790, mkaraer@selcuk.edu.tr

sektöründe çalışan ve çalışacak kişilerin, öğrenimleri sonrası meslekte ilerlemesi ve yetkilendirilmesi için gerekli donanımların kim tarafından, hangi şartlarda temin edileceği sorularına söz konusu çalışma cevap vermektedir.

2. Mesleki Eğitim

Eğitim kelimesi köken olarak eğmek fiilinden gelmektedir. Eğmek kelime anlamı olarak bir şeye şekil oluşturma anlamına gelmektedir. Eğitim ile kişinin topluma yararlı bir birey olarak yetiştirilmesi, davranışlarına şekil vermesi ve olgunlaştırması beklenilmektedir. (Kızılloluk, 2007, s. 22).

Bir mesleğin temel niteliklerine haiz ve meslekte yetkin olabilmek için alınan eğitimlere mesleki eğitim adı verilmektedir. Tamer ve Özcan (2013)'a göre "mesleki eğitim iş ve çalışanların ahengini oluşturmaktır. Avrupa Birliği ise, mesleki eğitimi, insanları belirli mesleklerde veya işgücü piyasasında gereken bilgi, teknik bilgi, beceri ve yetkinliklerle donatmayı amaçlayan eğitim ve öğretim olarak tanımlamaktadır (CEDEFOP, 2008).

Mesleki eğitim, bir iş kolunda faaliyet gösteren çalışanlara yönelik teknik, güncel bilgiler aktararak iş adaptasyonunu artıran ve çalışanlara beceri kazandıran birtakım eğitim faaliyetlerinden oluşmaktadır. Mesleki eğitim sonucunda bireyler aldıkları eğitimlerle alanlarında yetkinlik kazanarak ilerleme kaydederler (Alkan vd., 2001).

Mesleki eğitim sayesinde bireyler kendilerinde o mesleği icra edip edemeyeceğinin muhakemesini de yaparak meslek tercihinde kararlılık oluşmasına fayda sağlamaktadır. Mesleki eğitim sayesinde bireyler yeteneklerinin farkına varırlar. Mesleki eğitim statik bir durumdan ziyade dinamik bir süreci ifade etmektedir (Lawal, 2013, s. 85).

Mesleki eğitimlerin amacı bireylere yetkinlik kazandırmaktır. Bu yüzden öncelikle bir işin niteliklerinin tanımlanması mesleki eğitim programı dahilinde oldukça önemli hale gelmektedir (Demirel, 2015; Budak, 2009).

2.1. Mesleki Eğitimin Amacı ve Önemi

Mesleki eğitimde temel amaç bireylerin liyakat sahibi, donanımlı olmalarının sağlanmasıdır. MEB koordinasyonunda verilen mesleki eğitimlerde iş dünyası, okul ve öğrenciler arasında kurulan iş birliği ile kişilere bireysel yetkinlikler kazandırılmakta ve bu yetkinliklere göre meslek tercihleri oluşturulmaktadır (MEB, 2018, s. 21). Mesleki eğitimlerini tamamlayan çalışanlar işlerine daha çok motive olacaklardır. Bir meslekte derece almanın ön koşullarından birisi alınan mesleki bilgi ve yeterliliğin, iş yerinde verimliliğe dönüşmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Mesleki eğitimin nihai amacı, örgüt verimliliğine katma değer oluşturmak için, çalışanlara gerek iş başı eğitimleri gerekse de meslekte devam edilen süreçte eğitim programlarının yapılması ve uygulanmasıdır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin ilerlemesinde en önemli unsurlardan birisi hiç şüphesiz eğitimidir. Ülkelerin maddi ve manevi olarak ilerlemesinde insan kaynağı önemli rol üstlenir. Ülkelerin eğitim sistemlerinin nitelikli oluşu insan kaynakları için oldukça önemlidir. Mesleki eğitim sürecinin içerisinde bireyler, sistem tarafından kendisini geliştirecek bir kaynak olarak değerlendirilmektedir (Şimsek, 1999, s. 19).

Yetişkin eğitimi terimleri sözlüğünde ise meslek eğitimi için, “bireyin mesleğinde ve yaşantısında gelişmesini sağlamak için planlanan eğitim. Bu eğitim yalnızca mesleki bilgi ve becerilerin kazandırılmasıyla sınırlı değildir, çok çeşitli öğrenim konularını kapsayabilir” (Titmus vd., 1985, s. 47) denilmektedir. Milli Eğitim Temel Kanununun 3. maddesine göre “mesleki ve teknik eğitim; bireylerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ile iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.”

Milli Eğitim Temel Kanunu mesleki eğitimi, kişilerin hayatlarını sürdürürken mutluluklarını, sevinçlerine katkıda bulunabilecek iş tercihlerini seçmeleri yolunda, onlara bilgi, beceri kazandırarak meslek sahibi olmaları sağlayan süreçteki verilen eğitim faaliyetleri olarak ifade etmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, Md. 3, 1973).

2.2. Sigorta Eğitiminin Amacı ve Önemi

Oksay’a göre, sigorta eğitimi, “sektör çalışanlarının, sigorta sektörünün verimliliğinin, rekabet gücünün ve sigorta sektörüne olan güvenin artırılması amacıyla, bilgilendirildiği ve yetkinliklerinin geliştirildiği bir süreç olarak ifade edilmektedir. Personele verilen eğitim sigorta sektörünün verimliliğini ve rekabet gücünü artıracak, sigorta müşterilerine, doğru sigorta teminatları önerilmesine, doğru ve yeterli bilgilendirme yapılmasına katkıda bulunarak sigorta sektörün güvenilirliğinin artırılması sağlanacaktır. Yeni sigorta ürünleri konusunda bilgi sahibi olan personelin, bu ürün ve tekniklerin kendi sektör veya şirketlerinde de kullanılması yönünde gerekli çalışmaları yapacaktır” (Oksay, 2007, s. 9-14)

3. İstihdam Verileriyle Sigorta Sektörüne Genel Bir Bakış

Tablo 1. Sigorta Sektöründe İstihdam Edilen Personel Sayısı ve Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu (2021)	Erkek	Kadın	Toplam
İlkokul	52	36	88
Ortaokul ve Dengi	54	16	70
Lise ve Dengi	793	691	1.484
Yüksekokul (2 Yıllık)	937	1.810	2.747
Fakülte	6.371	7.929	14.300
Lisansüstü	1.155	1.080	2.235
Genel Toplam	9.362	11.562	20.924

Kaynak: www.tsb.org.tr/tr/sigorta-verileri-ve-mali-tablolar aracılığıyla yazarlar tarafından derlenmiştir.

Sigorta sektöründe Türkiye Sigorta Birliği (TSB) 2021 yılı verilerine göre istidam edilen personellerin öğrenim durumları; ilkokul mezunu 88 kişi, ortaokul ve dengi mezunu 70 kişi, lise ve dengi mezunu 1.484 kişi, iki yıllık yüksekokul mezunu 2.747 kişi, fakülte mezunu 14.300 kişi, lisansüstü mezunu ise 2.235 kişiden oluşmaktadır.

Sigorta sektöründe sektörde çalışacak personellerin alması gereken eğitimler, kendi kurumlarında alınan hizmet içi eğitim haricinde, SEGEM ve TSEV tarafından verilmektedir. Çalışmanın bu bölümde SEGEM ve TSEV hakkında bilgi verilmektedir.

4. Sigorta Sektöründe Mesleki Eğitim Sürecinde Sigorta Kuruluşlarının Rolü

Sigorta sektöründe sektörde çalışacak personellerin alması gereken eğitimler, kendi kurumlarında alınan hizmet içi eğitim haricinde, SEGEM ve TSEV tarafından verilmektedir. Çalışmanın bu bölümde SEGEM ve TSEV hakkında bilgi verilmektedir.

4.1. Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM)

SEGEM, sigortacılık alanında birtakım mesleki eğitimler ve özellikle sektörde yapılan sınavların bir elden yürütülmesi gayesiyle, sektörde çalışanların niteliklerini artırmak ve eğitime yönelik faaliyetler yürütmek amacıyla kurulmuştur. 2008 yılında Türkiye Sigorta Birliği organizasyonuna bağlı tüzel kişiliğe sahip olarak faaliyete geçmiştir. SEGEM'in kuruluş ve faaliyetleri Sigortacılık Eğitim Merkezi Yönetmeliği ile tanzim edilmiştir (SEGEM, 2012).

SEGEM'in görevleri aşağıda sayılmaktadır:

- Sigorta eğitimiyle ilgili araştırmalar yapmak,
- Sigortacılık ilgili belirlenmiş eğitimlerin geliştirilmesini yapmak,
- Yurt içi ve dışı eğitimlerinin koordinasyonunu sağlamak ve ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak,
- Sigortacılık sınavlarının objektif olarak yapılmasını ve değerlendirilmesini gözetmek,
- Sınavlara yönelik hazırlıkların mevzuat çerçevesinde yürütülmesi sağlamak,
- Sektöre kalifiyeli insan kaynağı oluşturarak istihdamın niteliğini artırmak
- Sigortacılıkla ilgili eğitimlerin bilgilendirilmesi amacıyla programlar düzenlemek
- Sigortacılığın ayrı bir uzmanlık alanı olduğunun farkındalığının toplum geneline yayılmasını sağlamak (SEGEM, 2012, s. 44).

SEGEM tarafından sınavlara yönelik verilen eğitimler SEGEM web sitesinde yer alan SEGEM Akademi aracılığıyla (www.segemakademim.org/Home/Login) adaylara verilen kullanıcı adı ve şifre tanımlanması neticesinde girişleri sağlanarak gerçekleştirilmektedir. Segem tarafından “Sigorta Acenteleri, Aktüerler, Sigorta Eksperleri, Sigorta ve Reasürans Brokerleri” eğitimleri verilmekte ve sınavları yapılmaktadır. Sigorta acenteleri bünyesinde yapılan sınavları acente, aktüer, broker ve TARSİM sınavları oluşturmaktadır.

4.2. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV)

1970 yılında “Milli Reasürans T.A.Ş.” ve “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği” tarafından kurulan TSEV, Türk sigortacılığında sigorta sektörüne düzenlediği eğitimlerle personel yetiştirmekte, sektörün gelişimine yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. 1970 yılından günümüze kadar geçen süreçte sektörde çalışan sektör elemanlarının %30’undan fazlasına hizmet aktarmıştır. TSEV, 2000 yılında TOBB ve SEGEM ile gerçekleştirdikleri iş birliği ile acente teknik personel eğitimleri çerçevesinde 18 ilde 35.000 acente ve 5000 banka çalışanına eğitim hizmetleri aktarmıştır. TSEV, Mesleki Yeterlilik Kurumu ile imzaladığı protokol çerçevesinde, sektördeki mesleklerin yeterliklerinin ve niteliklerinin belirlenmesini yönelik çalışmalarda bulunmuştur. TSEV, “Avrupa Sigorta Sektörü Yeterliliklerini Belirleme Komitesi”nde yer alan, sekiz Avrupa ülkesi enstitüsünden birisi olmayı başarmıştır (www.millire.com).

Sektörde çalışan uzmanların bilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesi, istihdam etkinliğinin artırılması, sektöre yönelik eğitimlerin programlanması TSEV’in temel amaçlarını oluşturmaktadır. Öte yandan sigortacılık sektörüyle ilgili kurumlarda istihdam edilen personellerin terfi ettirilmesi için gerekli sınavların düzenlenmesi TSEV tarafından yürütülmektedir. Sigortacılık sektörüne insan kaynağı sağlayan üniversiteler ile iş birliği içerisinde bulunmak TSEV’in bir başka amacını oluşturmaktadır (www.tsev.org.tr).

TSEV tarafından sunulan sigortacılık eğitim programları aşağıda yer almaktadır.

- “TSEV temel sigortacılık eğitim programı,
- İleri düzey sigortacılık eğitim programı,
- Kısa süreli eğitim programları,
- Uzmanlık eğitim programları,
- Talebe göre hazırlanan eğitim programları,
- Uluslararası eğitim programları”

Temel sigortacılık eğitimi sigortacılıkla ilgili en temel bilgileri kapsamlı bir şekilde sunan bir dizi eğitim faaliyetlerini içermektedir. “Türkiye’de sigorta sektörü yöneticilerinin ihtiyaç duyduğu sigorta eğitimi açığını kapatmayı hedeflemekte olan İleri Düzey Sigortacılık Eğitim Programı, sigorta ve branş bilgilerine sahip olan sektör çalışanlarının ulusal ve uluslararası güncel gelişmeleri takip edecek donanıma

sahip olmalarını sağlayan bir programdır. Kısa Süreli Eğitim Programları, sigorta sektörü ile bankacılık ve finans gibi sektörlerde her düzey çalışana hitap etmekte olup katılımcılara belirli konularda teknik uzmanlık kazandırmanın yanı sıra iş yaşamının gereklilikleri doğrultusunda da donanım sağlamaktadır. Bu programlar yılda dört kez planlanmakta ve üç aylık bir periyotta 50 civarında bir veya iki günlük programlardan oluşmaktadır. Program hazırlanırken sigorta sektörünün gündemi ve sigorta sektörü ve diğer sektör katılımcılarının ihtiyaçları öncelikli olarak dikkate alınmaktadır. Talebe göre hazırlanan eğitim programları ise sigorta ve diğer sektörlerin farklı eğitim ihtiyaçlarına cevap vermek üzere gelen talepler kapsamında hazırlanmaktadır. Uluslararası Eğitim Programları çerçevesinde ise Balkan, Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinin sigorta aktörlerinden gelen talep üzerine Türk sigorta sektöründeki bilgi birikimi ve deneyimi ilgili ülkelere aktarılmaktadır” (www.tsev.org.tr).

TSEV ve TSRŞB tarafından Avrupa Yeterlilik Çerçevesi (AYÇ) Referans Seviyeleri çerçevesinde hazırlanan taslak, meslek standartlarına göre sigortacılıkla ilgili mesleklerin tanımları yapılmıştır. Mesleki Yeterlilik Kurumu (2012)’nin yapmış olduğu bu tanımlara aşağıda yer verilmektedir.

Aktüer (Seviye 5): İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri çerçevesinde; sigorta, reasürans ve emeklilik şirketi ya da ilgili kurum ve kuruluşun varlık ve yükümlülüklerine ilişkin karşılık (rezerv) hesaplarını, ürün ve hizmetlerin fiyatlandırılmasına ilişkin tarife çalışmalarını, değerlendirme ve projeksiyonlarını yapan; mali tablolarını denetleyen; destekten yoksun kalma tazminatını hesaplayan ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.

Bireysel Emeklilik Aracısı (Seviye 4): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri çerçevesinde; bireysel emeklilik satış, pazarlama ve bilgilendirme işlemleri ile sistemde hali hazırda katılımcı olarak bulunan kişilerin işlemlerini yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Acentesi Teknik Personeli (Seviye 4): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, acenteler, bankalar, özel kanunla kurulmuş ve kendisine sigorta acenteliği yapma yetkisi tanınan kurumlar ve sözleşme yapmaya veya prim tahsiline, hayat sigortaları veya zorunlu sigortalarla sınırlı olarak yetki verilen sigorta acentelerinde sigortacılık işlemlerini yapan ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan listede kayıtlı ve kayıtlı olduğuna dair belge olarak kendisine kimlik verilen yetkilendirilmiş yönetici veya kadrolu personeldir.”

Sigorta Brokeri Teknik Personeli (Seviye 5): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri çerçevesinde; müşterilerin sigorta ihtiyaçlarına karşılık piyasadan en uygun çözümleri bulan, müşteri portföyünü ve

satış sonrası süreçleri etkin şekilde yöneten ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Brokeri Teknik Personeli (Seviye 6): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri çerçevesinde; operasyonel ve stratejik süreçlere liderlik eden, kendisine bağlı ekipleri ve iş ortakları ile stratejik ilişkileri yöneten ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Eksperi (Seviye 6): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak hasar tespiti için ön çalışma ve ekspertiz çalışması yapan, bu çalışmalarını sistem girişleri, sorgulama ve raporlamalar ile sonuçlandıran ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten tarafsız ve bağımsız nitelikli kişidir.”

Sigorta Şirketi Hasar/Tazminat Personeli (Seviye 5): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri ve kurumun prosedür, kural ve süreçleri çerçevesinde; sigorta konusu hasar/tazminatlara ilişkin dosya hazırlayan, hasar/tazminat talebini değerlendiren, hasar/tazminat işlemini sonuçlandıran ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Şirketi Hasar/Tazminat Personeli (Seviye 6): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri ve kurumun prosedür, kural ve süreçleri çerçevesinde, hasar/tazminat taleplerinin değerlendirilmesinde ve ödenmesinde uygulanacak prensip ve kuralları belirleyen; piyasadaki gelişmeleri takip eden; hasar/tazminat performansını ve şirketle muhatapları arasındaki ilişkileri yöneten; ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu sağlayan ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Şirketi Teknik Personeli (Seviye 5): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri ve ilgili mevzuat, kurumun sigortacılık risk kabul ölçütleri, kural ve süreçleri çerçevesinde; sigorta konusu kişi ve/veya malın risk profilini analiz etmek ve değerlendirmek için genel kabul görmüş sigorta prensiplerini uygulayan, primi belirleyen; kurumu adına riskin tamamını veya bir kısmını üstlenmeye ya da reddetmeye karar veren ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten nitelikli kişidir.”

Sigorta Şirketi Teknik Personeli (Seviye 6): “İş sağlığı ve güvenliği ve çevre ile ilgili önlemleri alarak, kalite sistemleri, ilgili mevzuat, kurumun sigortacılık risk kabul ölçütleri, kural ve süreçleri çerçevesinde; şirketin sigortacılık risk kabul (yazım) politikasını, şartlarını ve süreçlerini belirleyen; ürün geliştirme ve ürün yönetimi sürecinde yer alan; şirketin reasürans işlemlerinin yönetimine katkıda bulunan; teknik operasyonlara yönelik süreçleri yöneten; şirket uygulamalarının yasal düzenlemeler ve değişen piyasa koşulları ile uyumunu gözeten; iş ortakları ile ilişkileri ve mesleki gelişime yönelik faaliyetleri yürüten kendi personelini yöneten nitelikli kişidir.”

TSEV’in vermiş olduğu eğitimler aşağıda tablolar halinde sigorta kategorilerine göre sınıflara ayrılmıştır.

Tablo 2. Hayat Sigortaları Kategorisinde Verilen Eğitimler

Eğitim Adı	Çevrimiçi	Yüz Yüze	Süre (Saat)
Ürün Bilgisi ve Hasar	✓		7
Sigorta Hukuku	✓		7
Hayat ve Ferdi Kaza Sigortalarında Suiistimalle Mücadele	✓		6
Sigortacılığa Giriş ve Sigorta Sektörü Bilgisi	✓		7
Yeni Başlayanlar İçin Sigortacılığa Giriş	✓		20
Satışçılar için A'dan Z'ye Sigorta	✓		71
Hayat Sigortaları Mevzuatı ve Yargı Kararları	✓		6
Hayat Sigortası Türleri ve Birikimli Hayat Sigortaları	✓		6

Kaynak: www.tsev.org.tr'deki bilgiler derlenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TSEV hayat sigortaları kategorisinde Tablo 2'de yer alan sekiz eğitimi, 130 saat sürede, çevrimiçi olarak katılımcılara aktarmaktadır. Hayat sigortaları kapsamında düzenlenen eğitimler, bu branşa yönelik sigorta ürünlerinin bilgisi ve hasarlarına yönelik bilgileri içermekle birlikte bu ürünlere ait suiistimallerin neler olabileceğini ve mücadele yollarıyla ilgili eğitimleri içermektedir. Ayrıca hayat sigortalarıyla ilgili hukuki düzenlemeler ve yargı kararlarına da değinilmektedir.

Tablo 3. Hayat Dışı Sigortaları Kategorisinde Verilen Eğitimler

Eğitim Adı	Çevrimiçi	Yüz Yüze	Süre (Saat)
Ürün Bilgisi ve Hasar	✓		14
Sigorta Hukuku	✓		7
Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bedensel Zararlar ile Destek Yoksun Kalma Zararlarına Hukuki Bakış ve Uygulamalar	✓		7
Nakliyat Emtia Sigortaları Hasar ve Tazminat Ödemelerinde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar ve Rücu Uygulamaları	✓		6
Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortaya İlişkin Hükümleri	✓		6
İnşaat ve Montaj Sigortaları	✓		4
Sigortacılığa Giriş ve Sigorta Sektörü Bilgisi	✓		7
Yeni Başlayanlar İçin Sigortacılığa Giriş	✓		28
Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası	✓		4
Temel Yangın Mühendisliği	✓		4
Nakliyat Sigortalarında Risk Yönetimi ve Hasar Uygulamaları	✓		6
Sigorta Hk. Riziko Kavramı ve Buna İlişkin Yargıtay Kararları	✓		6
Mühendislik Sigortalarında Kar Kaybı	✓		4
Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Yargı Kararları	✓		6
Satışçılar için A'dan Z'ye Sigorta	✓		95
Emtia Nakliyatı Sigortası Genel Şartları ve Klozları	✓		6
CMR ve Nakliyeciler Sorumluluk Sigortaları	✓		6

Kaynak: www.tsev.org.tr'deki bilgiler derlenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TSEV hayat dışı sigorta kategorisinde Tablo 3'te yer alan on dokuz eğitimi, toplamda 216 saat sürede, çevrimiçi olarak katılımcılara aktarmaktadır. Hayat dışı sigortalar kapsamında düzenlenen eğitimler; bu alana ait sigorta ürünleri, hukuki mevzuat, nakliyat sigortasına yönelik uygulamalar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda sigortacılıkla ilgili düzenlemeler, inşaat ve montaj sigortaları, çevre kirliliği mali sorumluluk düzenlemeleri, yangın mühendisliği, nakliyat sigortalarında riskin yönetimi ve hasar uygulamaları, riziko ve rizikoya ilişkin yargı kararları, mühendislik ve sorumluluk sigortaları, uygulamaları ve hukuki boyutları ile emtia nakliyatı sigortasına yönelik genel şartlar ve klozlardan meydana gelmektedir.

Tablo 4. Hayat & Hayat Dışı Kategorisinde Verilen Eğitimler

Eğitim Adı	Çevrimiçi	Yüz Yüze	Süre (Saat)
Sigorta Şirketlerinin Yeni İş Modellerine Uyumu ve İnovasyon Kültürü	✓		3
Etkili Takım Çalışması	✓		4
İleri MS Excel Uygulamaları	✓		12
Reasürans Yenilemelerinde Teknik ve Muhasebe Birimi Açısından Dikkat Edilecek Hususlar	✓		6
Acente Yönetimi ve Denetimi	✓		6
Sigortacılık Sektöründe İçerik Pazarlaması ve Fenomen Etkileşimli Pazarlama	✓		5
Profesyonel Yaşama Uyum ve İş Birliği	✓		6
Etkin Takım Olma Yolculuğu	✓		6
Bir Öğrenme ve Gelişim Aracı Olarak Geri Bildirim		✓	6
Motivasyon Yönetimi ve Çalışan Verimine Etkileri	✓		6
Çağrı Merkezi Elemanı Yetiştirme ve Geliştirme	✓		6
Sözlü İletişim ve Empati	✓		6
Müşteri Deneyimi	✓		6
Oto Kaza Sigortalarında Fiyatlandırma	✓		6
İletişim Merkezi Kuruluşu ve Yönetimi	✓		6
Etkin Geri Bildirim ile Performans Yönetimi	✓		6
Dijital Sigortacılıkta Acentenin Yeri ve Önemi	✓		2
Ekonomik ve Finansal Göstergelerin Yorumlanması	✓		6
Kaygı ve Stresi Nasıl Yönetiriz?	✓		3
Teknolojik Dönüşüm ve Sigorta Teknolojileri (Insurtech)	✓		4
Ekip Dinamiklerini Uzaktan Yönetebilmek	✓		6
Ürün Geliştirme ve Yönetimi	✓		6
Yönetimde Koçluk Yaklaşımı		✓	6
Enneagram - Kendini ve Ekibini Tanı	✓		6
Etkili İletişim ve Motivasyon Teknikleri	✓		5

Teknik Olmayan Departmanlara Yönelik Sigortacılığa Giriş	✓	12
Yöneticiler için Solvency II	✓	4
Excess of Loss Tretelerinin Özellikleri ve Fiyatlandırılması	✓	6
Daha Memnun Müşteri Deneyimi & Daha Fazla Satış	✓	6
Bilinçaltının Dilini Anlayarak Değişimi Başlatmak	✓	4
Yazılı İletişim ve E-Posta Kullanım Kuralları	✓	6
Farkındalık Geliştirme	✓	4
A'dan Z'ye Power Point (ONLINE) A'dan Z'ye Power Point	✓	6
Etkili Konuşma ve Sunum Teknikleri	✓	6
Sigorta Sektöründe Çevik Organizasyon, Çevik Çalışan	✓	3,5
Fark Yaratan Liderlik	✓	4
Acente İşletmeciliği	✓	9
Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme ve Karar Verme Teknikleri	Belirtilmemiş	6
Zaman Yönetimi ile Verimlilik	Belirtilmemiş	3

Kaynak: www.tsev.org.tr'deki bilgiler derlenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TSEV hayat ve hayat dışı kategorisinde Tablo 4'te yer alan otuz dokuz eğitimden, otuz üç eğitimi çevrimiçi, üç eğitimi de yüz yüze olarak katılımcılara aktarmaktadır. Tablo 4'te sayılan eğitimler hem hayat hem de hayat dışı sigortalarında ortak olarak verilmektedir.

Tablo 5. Aktüerlik Seviye III Kategorisinde Verilen Eğitimler

Eğitim Adı	Çevrimiçi	Yüz Yüze	Süre (Saat)
Emeklilik Sistemleri	✓		18
Finans, Yatırım ve Risk Yönetimi	✓		18
Hayat Dışı Sigortalar	✓		24
Hayat Sigortaları	✓		18
Sağlık Sigortaları	✓		18

Kaynak: www.tsev.org.tr'deki bilgiler derlenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TSEV, aktüerlik seviye III kategorisinde Tablo 5'te yer alan beş eğitimi, doksan altı saatlik sürede, çevrimiçi olarak katılımcılara aktarmaktadır. SEGEM tarafından düzenlenen aktüerlik sınavı için sektör elemanlarına yönelik olarak bu eğitimler düzenlenmektedir.

Tablo 6. Genel Sigorta Eğitimleri

Eğitim Adı	Çevrimiçi	Yüz Yüze	Süre (Saat)
İleri Düzey Hayat Branşı Programı	✓	✓	39
İleri Düzey Yangın ve Mühendislik Sigortaları	✓	✓	35
Tekne Makine Sigortalarında Kullanılan 83, 95 ve 2002 Tarihli Klostlarının Detaylı ve Kıyaslamalı İncelenmesi	✓		6
Makine Öğrenmesine Giriş- Atölye Eğitimleri		✓	12

Kaynak: www.tsev.org.tr'deki bilgiler derlenerek yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

TSEV, genel sigorta eğitimleri kategorisinde Tablo 6'da yer alan altı eğitimi, doksan iki saatlik sürede, çevrimiçi ve yüz yüze olarak katılımcılara aktarmaktadır.

Sonuç

Mesleki eğitim her sektörde olduğu gibi, özellikle finansal piyasalarda hacmi ve rolü artan sigorta sektörü için de oldukça önemli bir konudur. Bu alanda yetmişmiş donanımlı personellere olan ihtiyaç günden güne artış göstermektedir. Sigortacılık mesleği pazarlamadan hukuka, muhasebeden risk yönetimine oldukça geniş bir alana sahiptir. Söz konusu meslekte yetkinlik kazanabilmek için, meslekte verilen eğitimleri tamamlamak oldukça önemli hale gelmektedir. Sigorta sektörü ile ilgili saha araştırması yapıldığında, sektörde yetkili belgelerin SEGEM tarafından, eğitimlerin ise çoğunlukla TSEV tarafından verildiği görülmektedir. Sigorta personelleri için mesleki eğitimde, daha detaylı ve derin bilgiler aktarılmasında, SEGEM ve TSEV önemli roller üstlenmişlerdir. Üniversitelerin sigortacılık ve sigortacılıkla ilişkili bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, sektörü tanınması ve kendilerine bir yol çizmeleri, meslekte kendilerine yer bulabilmeleri için SEGEM ve TSEV ile üniversiteler arasında yapılacak anlaşmalar, donanımlı personel yetiştiriminin bir yolu olarak değerlendirilmelidir.

Söz konusu araştırma neticesinde, sektörde istihdam edilecek kişilerin bahsi geçen eğitimleri iş başı yapmadan alması oldukça önem arz etmektedir. Mesleki eğitimleri tamamlamadan iş başı yapan kişilerin, işi öğrenme ve uyum sağlama süreçleri uzayacak ve mesleğe karşı yabancılaşma duyguları ortaya çıkacaktır.

Kaynakça

- Alkan, C., Doğan, H., & Sezgin, S. İ. (2001). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bingöl, D. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., Denizli.
- Bolat, Y. (2017). *Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Budak, Y. (2009). Mesleki Eğitimde İhtiyaç Analizi ve İşlevsel Eğitim Programı Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. *Endüstriyel Sanatlar Eğitimi Fakültesi Dergisi*, (245).
- CEDEFOP, E. C. f. t. D. o. V. T. (2008). *Terminology of European Education And Training Policy -A Selection Of 100 Key Terms-*. (337/75). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ekşioğlu, S., & Taşpınar, M. (2019). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, ss. 614-627.
- Kızılluluk, H. (2007). ‘Ekonominin Eğitimin Amaçları ve İçeriği Üzerindeki Etkileri’. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8 (2), 21-30.
- Lawal, A.W. (2013). Technical and Vocational Education, a Tool for National Development in Nigeria’. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4 (8), 85-90. 10.5901/mjss.2013.v4n8p85.
- MEB. (2018). Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No 1. Erişim: 07.09.2022, <https://www.meb.gov.tr/>
- Mesleki Yeterlilik Kurumu, (2012). Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV) ve Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB) Tarafından Hazırlanan Taslak Meslek Standartları, <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/haberler/54-taslak-meslek-standard/1040-tuerk-sigorta-ensituesuevakf-tsev-ve-tuerkiye-sigorta-ve-reasuerans-irketleri-birlii-tsr-b-arafndan-hazrlanan-taslak-meslek-standartlar> Erişim Tarihi: (26.08.2022).
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> Erişim Tarihi: 12.10.2022
- MilliRe (2022). TSEV, <https://www.millire.com/TSEV.html> Erişim Tarihi: 11.10.2022
- Oksay, S. (2007). International Seminar On Awareness And Education Relative to Risks and Insurance Issues, İstanbul, 13 April 2007.
- SEGEM Yönetmeliği (2008). Sigortacılık Eğitim Merkezi Yönetmeliği, Resmî Gazete: 26893 Yayımlanma Tarihi: 1.6.2008
- SEGEM, (2012). Sigorta Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları, https://www.segem.org.tr/Acente/acenteders_2208.pdf, Erişim Tarihi: 08.09.2022
- Sezgin, İ. (1987). ‘Yeni Mesleki-Teknik Eğitim Sistemi ve Okul-Endüstri İlişkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 210-228.
- Tamer, M. A., ve Özcan, M. (2014). Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Mesleki Eğitimin Paydaşlarıncı Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(203), 205-224.
- TSEV. (2022). Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Genel Bilgiler, <https://www.tsev.org.tr/> Erişim Tarihi: 12.09.2022
- Türkiye Sigorta Birliği Mali Tablolar ve İstatistikler (2022). <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> Erişim Tarihi: 08.09.2022

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA YABANCI DİL ÖĞRENİMİNİN MEZUNİYET SONRASI İŞ EDİNMEYE KATKISI

Öğr. Gör. Bahar DİK¹, Öğr. Gör. Şükrü GÜVEN²

Giriş

Öğrenim hayatınız süresince taşıdığınız her bilginin, mezuniyetin ardından bir işe girme aşamasında çok faydaları olduğunu fark edeceksiniz. Özellikle de edindiğiniz belge ve sertifikaların, iş arama esnasında ne kadar işe yarayacağını tahmin bile edemezsiniz. Hangi sahada eğitim aldığınızın çok önemi olmaksızın yabancı dil öğrenmenin pozitif katkısını anlamanız mümkündür. Klasik şekilde alınan eğitimlerle yabancı dil öğrenmek mümkünken bu dilin daha iyi öğrenilmesi ya da başka diller öğrenme yoluyla kendinizi değişik yönlerde ilerletme çabanız kanıksanamaz.

Böylece iş başvurularınızda çok avantajlı duruma gelecek ve başvuru yapanlar arasından seçilmeye değer görüleceksiniz. Bu durumsa yabancı bir dilin tam manasıyla öğrenilmesi ile mümkün hale gelecektir. Bu yüzden eğitim hayatınız süresince alınan yabancı dil eğitiminin yanında birtakım kurs ve seminerlerde bulunarak kendinizi geliştirmeli ve yabancı dil öğrenmek için göstermiş olduğunuz bu ilginin size ne derecede bir avantaj kazandıracağını sonraki dönemlerde şahit olacaksınız (AliagaEkspres, 2020).

Yeni bir dili öğrenmek hem kariyer açısından hem de kişisel hayat deneyimi için önemli görülmektedir. Ana dilimizden başka bir ya da daha fazla dili aktif olarak kullanabilme, çok boyutlu düşünebilme ve farklı kültürleri de anlayabilmeyi sağlıyor. Son dönemde ülkemizde de Türkçeden başka en az bir yabancı dili daha akıcı olarak konuşabilme şartı aranıyor. Bu en çok da iş ve kariyer bakımından karışımıza çıkıyor.

1 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0002-1266-5638, bahardik@selcuk.edu.tr

2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0001-6489-5593, sukruguyen@selcuk.edu.tr

Yeni Bir Dil Öğrenmek Neden Önemli?

Yeni bir dil öğrenmenin, özellikle kariyer ve kişisel hayat açısından yararları azımsanamaz. Aklımıza gelen birinci fayda, iş sektöründe bir farkındalık oluşturmaktır. Eğitim sistemimizde bir ders olarak görülen yabancı dil, ne yazık ki istenilen o dili kullanabilme yetkinliğini sağlamıyor. Hâl böyleyken, yabancı bir dili öğrenmek, çoğu zaman o kişinin ilgi ve alakasına bağlı biçimde sürdürülebiliyor. Dil öğrenmenin zorluğuna rağmen, yabancı dilin şu anki pozisyonumuzu en az bir ileri seviyeye taşıyacağını düşünerek yola çıkmak kayda değer bir motivasyondur (Aslan & İzci, 2017).

Yeni bir dil, özellikle de İngilizce öğrenmek, size çok şey kazandırır. Yabancı dil konuşan arkadaşlarınızla kolayca iletişim kurabilir, ilgi duyduğunuz konular üzerine geniş çaplı araştırmalar yapabilir ve beyin gelişiminize olumlu yönde katkıda bulunabilirsiniz. Yani bir yabancı dil, ana dil becerisi gibi bir beceri kazandırır ve bu da odaklanma, çoklu iş gücü ve düşünebilme yetisi gibi faydaları beraberinde getiriyor (Özmat & Senemoğlu, 2020), (Asutay, 2020).

Bundan başka, yabancı bir dili öğrenme belirli bir hedefe varmada kişinin öz motivasyonuna ve özgüvenine de katkı sağlıyor. Asıl gerçekse ülkemizde yabancı dil öğreniminin iş edinmeye ve kariyere olan faydası bu saydıklarımızın hepsinin önüne geçmiş olduğu gerçeğidir. Bu önemli fayda, birçok bireyin İngilizce ve diğer yabancı dilleri öğrenmelerinde ana unsurdur. Öyleyse gelin kariyer hedefleri ve yeni iş sahaları açmak açısından yeni bir dil öğrenmenin faydalarına bir göz atalım.

Çalışma Hayatı ve Kariyer Açısından Yabancı Dil Öğrenimi

Çalışma hayatına sağlam bir adım atabilmek için İngilizce ve diğer yabancı dilleri bilmek bir ihtiyaçtır. Örneğin artık CV hazırlarken, İngilizce yeterliliğini belirtme ihtiyacı hissediyoruz. Aynı şekilde İngilizce dışındaki diğer diller de işe alınmada bir kriter olarak yer alıyor. Kariyer hedefleri çeşitlilik gösterir.

Ülkemizde akademik kariyer hedefleri, yurt dışında kendi mesleğini icra etmeyi isteyenlerden tutun da akademisyen olarak bir üniversitede kalmaya, hatta bir şirkette üst düzey yöneticiliğine kadar uzanır. Bütün bu hedefler, yabancı bir dili öğrenmeye neden olan etkenlerdir. Bunun için de YDS, IELTS ve TOEFL gibi sınavlar bir ön şart olarak istenmektedir.

Anlaşıldığı üzere yabancı bir dili öğrenmenin meslek ve kariyere bütünüyle olumlu etkileri bulunmaktadır. Öyle ki kişi kendi mesleği haricindeki başka bir alanda işe girmek istese yine sahip olduğu yabancı dil onu öncelikli hale getirecektir. Özellikle de bu dilin İngilizce olması ülkemiz koşullarında öncelikli istenmektedir. Yani, yarım yamalak birçok dil öğrenmek yerine tam bir İngilizce dil yeterliliğine sahip olmak daha akıllıca olacaktır (Kanat, 2020).

Hangi meslekler için özellikle İngilizce gereklidir?

Mütercim Tercümanlık

Tercümanlık ya da mütercim tercümanlık hataya zemin bırakmayan bir meslektir ve ileri seviyede İngilizce ister. Tercümanlığı meslek olarak edinmeyi düşünenler iyi derecede İngilizce öğrenmek için yalnızca okurken aldığı eğitimle yetinmemeli, bireysel olarak da bu konu üzerine çalışmalıdır.

Yönetici asistanlığı

İyi derecede İngilizce hâkimiyeti isteyen mesleklerden olan asistanlıkta birey, yabancı uyruklu misafirlerin karşılanması, toplantılarda gerekli notların alınması, yöneticiye yurt dışından gelen telefonların bağlanması, yabancılarla şirketler arası randevulaşma gibi birçok konuda İngilizceye hâkim olarak aktif bir şekilde çalışır.

Turist rehberliği

Turistleri gezi güzergâhlarıyla ilgili bilgilendirmenin bir başka yolu da İngilizceyi iyi bilmekten geçmektedir. İyi bir turist rehberi iyi bir anlatımın yanı sıra gelebilecek sorulara da cevap verebilmeli, İngilizceyi akıcı biçimde konuşarak işinin ehli olduğunu ispatlamalıdır.

Akademisyen

Akademisyenler devamlı surette kendini geliştiren, çalıştığı alanda dış kaynaklardan destek alarak kariyeri için uğraşan kişilerdir. Akademisyenlerin girecekleri bilim ve dil sınavlarını, yapacakları sunumları, alanında yazacakları makale ve araştırmaları ancak iyi bir İngilizce hâkimiyetiyle nihayete erdirebilirler. Akademisyenlerin birçoğu yazmada ve okumada problem yaşamadıklarını ancak kendilerinin kaleme aldığı bir makaleyi sunarken sorun yaşadıklarını söylerler. Daha açıkçası pratikleri yoktur. Bu sebeple destek dil eğitimi alınması tavsiye edilebilir.

Çağrı merkezleri

Bu meslek grubunda çalışanların İngilizce bilmeleri ön şartı aranmaktadır.

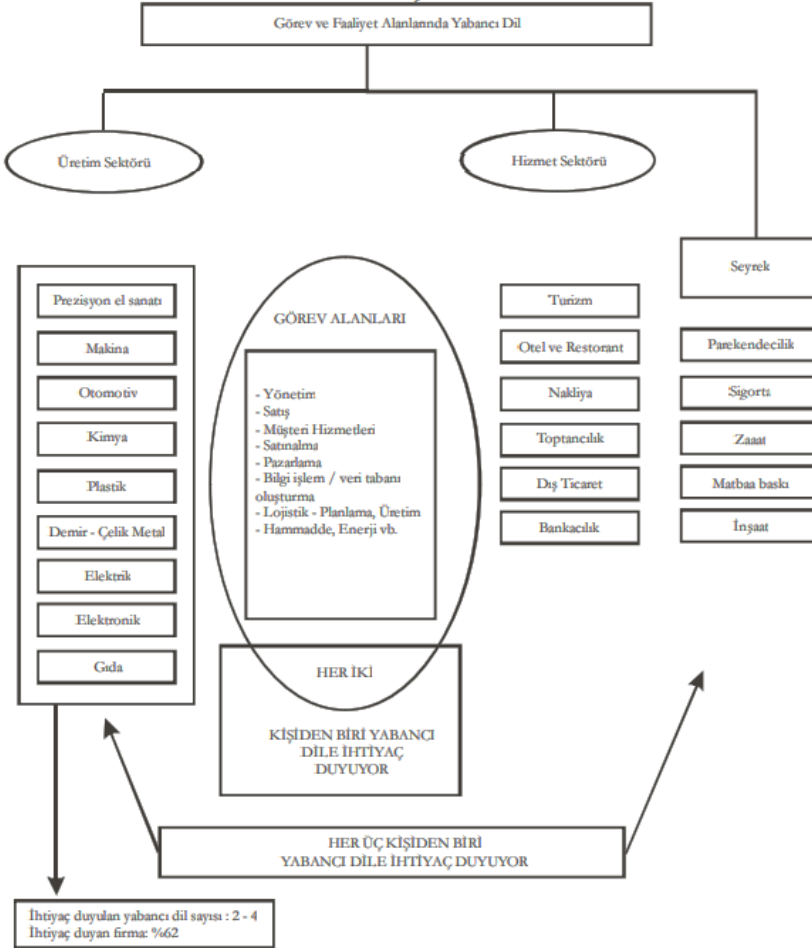
Otel yöneticiliği

Günümüzde İngilizce bilmeyen bir otel yöneticisinin varlığında bahsedilemez. Bu işte İngilizce başta olmak üzere ez az iki dil istenmektedir.

Bu örnekler arttırılabilir, kısacası saydığımız bu meslek grupları dahi, iş bulmada ve kariyerinizde kayda değer bir ilerleme elde etmeniz için iyi İngilizce bilmenin size ne ölçüde fayda sağlayacağı noktasında yardımcı olabilir (Konuşarak Öğren, 2022).

Üretim ve Hizmet sektöründe Yabancı Dile Olan İhtiyaç

“Institut der Deutschen Wirtschaft, Köln” ün kaleme aldığı bir araştırmada, üretim ve hizmet sahasında faaliyet gösteren firmaların yabancı dil ve dillere duyduğu ihtiyaçlar saptanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın özeti şöyle gösterilebilir: (Brecht, 2005)

Tablo 1. Sektörlerin Faaliyet Alanlarında Yabancı Dil

Araştırma sonuçlarına göre sanayi ve ticaret odalarına kayıtlı firmaların % 75'i ve esnaf odalarına üye olanların % 22'si yabancı dil gereksiniminin önemini vurgulamışlardır. Yabancı dil öğrenimine duyulan istek, firmanın büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Uluslararası platformda iş yapan firmaların yabancı dile olan ihtiyaçları günden güne daha da artmaktadır. Öbür yandan işletmenin çalışma alanı, yabancı dile olan ihtiyaçta öne çıkan taraf olmaktadır. Firmaların % 62'si dört ayrı yabancı dile ihtiyaç duymaktadırlar. Çalışanların, her üçünden birisi yabancı dile ihtiyaç duymaktadır. Firmaların yapılanmalarındaki çalışma sahalarına göre çalışanların yabancı dile olan ihtiyaçları son derece önem kazanmaktadır: Yönetim, satış, müşteri hizmetleri, satın alma, pazarlama, bilgi işlem, Lojistik (planlama, üretim, malzeme, hammadde, enerji) bölümlerinde görev yapanların, her iki kişiden birisinin yani % 50'sinin yabancı dile gereksinimleri olmaktadır. Bu saydığımız çalışma sahalarında, en fazla talep gören yabancı diller öncelik sırasına göre aşağıdaki şekilde gelmektedir:

İngilizce: %36 sürekli, %45 genellikle

Fransızca: %31 sürekli veya sıklıkla

İspanyolca: %13,3

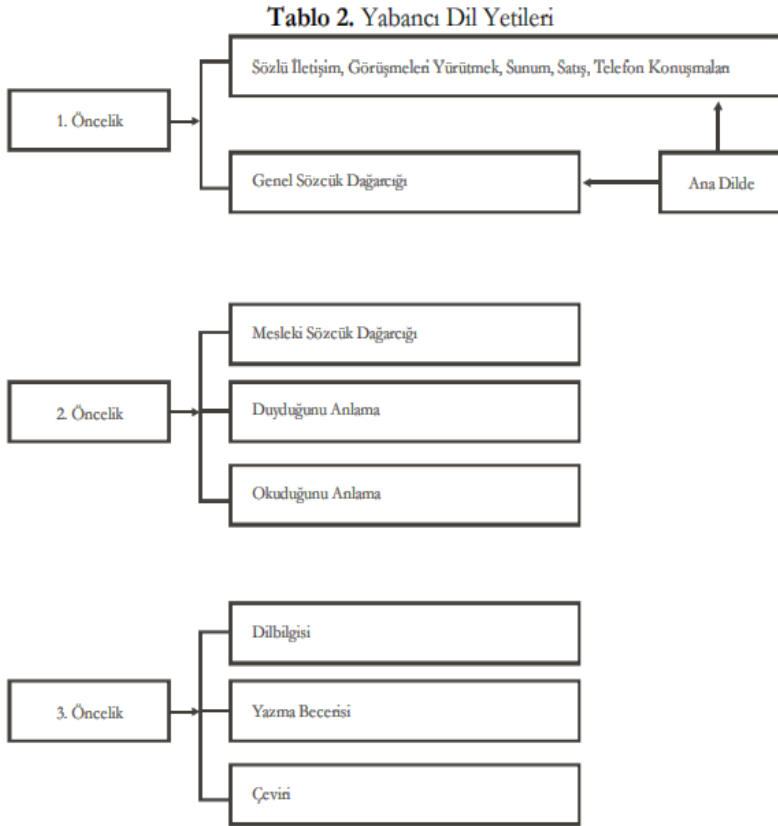
İtalyanca: %8,3

Rusça, Hollanda'ca, Çekçe, Portekizce, Danimarka'ca, Japonca, Çince, Polonya'ca: az kullanılanlar.

Ortaya çıkan verilere göre şunu söyleyebiliriz ki işletmeler için çalışanlarının yabancı dil bilmeleri oldukça önemlidir (Brecht, 2005).

Firmaların Çalışanlarından İstedikleri Yabancı Dil Yetileri

Firma çalışanlarından beklenen yabancı dil becerileri şu şekilde olmaktadır (Brecht, 2005):

Bu araştırma şunu gösteriyor ki, Alman Firmalarının çoğu elemanlarından hem ‘anadilde’ hem de “yabancı dilde” ilk olarak “sözlü iletişim” kurabilme becerisini ve becerisini elde etmiş olmalarını istemektedirler. Mesleki sözcük dağarcığı ile işittiğini ve okuduğunu anlama becerisi ikinci derecede önem arz etmektedir. Dilbilgisi, yazılı iletişim ve çeviri yapabilme becerisi ise en son aranan özellik olarak göze çarpmaktadır (Tablo 2).

Yüksekokul ve Meslek Yüksekokullarında Yabancı Dil Eğitimi

Yüksekokul kurumlarımızda, özellikle Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksek Okulları ile Meslek Yüksekokullarının Turizm programlarında ağırlıklı Yabancı dil öğretimi uygulanmaktadır. Bu kurumların dağılımı, öğrenci sayıları ve eğitimi verilen yabancı diller verilen tabloda açıklanmıştır:

Tablo 3. Yüksek Öğretim Kurumlarının Dağılımı, Öğrenci Sayıları ve öğretilen yabancı diller:

ÖNLİSANS -LİSANS BİLGİLERİ										
	Üniversite Sayısı	Açıklama	MYO /Fak.-YO Sayısı	Program Sayısı	Öğrenci Sayısı Genel	Zorunlu		İsteğe Bağlı		Hazırlık Programı Olmayan Programlar
						İng.	Alm.	İng.	Alm.	
	49	Ön Lisans	82	155	8531	38	1	20	5	91
	22	Lisans	23	50	1957	36		36		10
Toplam	71		105	205	10488	74	1	56	5	101

Meslek Yüksekokullarında turizmle alakalı program sayısı 155dir. Bunların ortalama %59’unda ağırlıklı yabancı dil öğretimi uygulanmaktadır. Sadece %24.5 ‘inde zorunlu İngilizce öğretimi verilmektedir. İsteğe bağlı yabancı dil öğrenmeği talep edenlerin oranı ise %13’ dür. Lisans programlarında kısmen daha yoğun yabancı dil öğretimi verilmektedir. Zorunlu hazırlık sınıfı uygulayan program sayısı %70 den fazladır. İsteğe bağlı İngilizce öğrenmek isteyenlerin sayısı Lisans programlarında artış göstermektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Yabancı dil bilmek kişiye, entelektüel bir kişilik kazandırmaktadır. Eğitilmiş bireyin dış dünyadaki olay akışlarını güncel olarak takip ve tahlil etmesi ve bunu çevresindekilere aktarma sorumluluğunu taşıması ve böylece eğitimde süreklilik prensibini tatbik etmesi gerekir. Eğitim sisteminde alan bilgisi yeterliliği tek başına ihtiyacı karşılayamamaktadır, bu yüzden problem çözme yeteneği, özgünlük, grup çalışmasına yatkınlık gibi alanlarda da kendini yetiştirmiş nitelikli öğreticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel çerçevede iş yaşamının gereksinimlerini karşılayabilmek için, bireysel yeteneklerin ve kültürler arası etkileşimin değer gördüğü bir eğitim ve öğrenme mekanizmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum mesleki eğitimde yabancı dil eğitimi vazgeçilmez hale getirmektedir. Sonuç olarak özetleyecek olursak;

1. Hizmet ve üretim sahasında mesleki yabancı dil vazgeçilmezdir.
2. Meslek dallarına uygun plan, program ve teçhizatlar hazırlanmalıdır.
3. Öğretmenlere, ilgili alanlara ait dil öğretimi almaları yönünde mesleki eğitim programları hizmet içi eğitim olarak verilmelidir.
4. Öğrenciler alacakları yeni dil eğitimleri için seviyelere ayrılmalıdır.
5. Mesleki alan bilgisi ile Yabancı Dil bilgisinin entegrasyonu sağlanmalıdır.

Kaynakça

- AliagaEkspres. (2020, 12 22). Aliğa Ekspres. 11 10, 2022 tarihinde www.aliagaekspres.com: <http://www.aliagaekspres.com.tr/advertorial/22/12/2020/yabanci-dil-ogrenmenin-is-bulma-uzerindeki-etkisi> adresinden alındı
- Aslan, S., & İzci, E. (2017). Ortaokul İngilizce Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (CIPP) Modeli ile Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(2).
- Asutay, H. (2020). Yabancı Dil Öğrenme ve Öğretme Yöntemleri. Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Brecht, W. (2005, 5 2). Bedeutung von Fremdsprachen für die Unternehmen. 11 1, 2022 tarihinde <http://www.hueber.de>: <http://www.hueber.de/downloads/lehrer/daf/Unternehmen.pdf> adresinden alındı
- Kanat, E. (2020, 12 28). IENSTITU. 9 16, 2022 tarihinde <https://www.iienstutu.com>: <https://www.iienstutu.com/blog/yeni-bir-dil-kariyere-nasil-yardimci-olur> adresinden alındı
- Konuşarak Öğren. (2022, 10 8). Konuşarak Öğren. <https://blog.konusarakogren.com>: <https://blog.konusarakogren.com/ingilizce-bilmek-hangi-meslekler-icin-onemlidir/> adresinden alındı
- Özmat, D., & Senemoğlu, N. (2020). Yabancı dil Öğrenmeyi Zorlaştıran Faktörler Üzerine Nitel Bir Çalışma. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1235-1253.

KURUMSAL İTİBAR VE MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİSİ

Doç. Dr. Alper GEDİK¹, Arş. Gör. Yelda İNANÇ HOŞ²

1. Giriş

İtibar kişiler için saygı görme ifadesi olarak kabul edilen bir kavram olmanın yanı sıra zamanla işletmeler için de kullanılan bir ifade olmuş ve işletmeler için önemli bir soyut değer haline gelmiştir. İşletme paydaşları açısından işletmenin itibar sahibi olarak görülmesi ve bunun korunması, işletmenin faaliyetlerini ve varlığını sürdürebilmesi açısından oldukça önemlidir. Paydaşların işletmenin itibarını nasıl ve ne ölçüde değerlendirdiği hususu büyük bir önem arz etmektedir. İşletmenin büyümesinin sürdürülebilir olması ve faaliyet gösterdiği alanda söz sahibi konumunda olması, işletmenin kurumsal itibarının oluşturulması, korunması ve geliştirilmesi açısından fayda sağlamaktadır.

Bu çalışmada kurumsal itibar kavramından yola çıkılarak, kurumsal itibar yönetimi kavramı incelenecek ve eğitim kurumları bağlamında kurumsal itibar kavramı değerlendirilecektir. Çalışmanın ilk bölümünde itibar ve kurumsal itibar kavramlarına ilişkin genel bir çerçeve çizilmesi amaçlanmıştır. Üçüncü bölümde ise; kurumsal itibarla bağlantılı ve etkileşim halinde olan bazı kavramlar incelenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde mesleki eğitim kavramı ve dünya üzerinde mevcut mesleki eğitim modelleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise kurumsal itibar ve mesleki eğitim kavramları arasındaki ilişki incelenerek çıkarımlarda bulunulmuştur.

2. Kurumsal İtibar

Bu bölümde öncelikle itibar kavramı açıklandıktan sonra kurumsal itibar kavramı incelenmiş olup ilgili kavramlar aşağıda yer almaktadır.

1 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi İşletme Bölümü, alpergedik@selcuk.edu.tr

2 Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, yelda.inanc@selcuk.edu.tr

2.1. İtibar

Günümüzde itibar işletmelerde stratejik bir unsur olmasının yanı sıra zor kazanılan ve hızlı kaybedilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu itibar kavramını “saygınlık” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2022). İtibar; bir bireye ya da objeye gösterilen hürmet anlamına gelmektedir. İtibar kamuoyu gözünden önemli bir değer ve çok pahalı bir varlıktır (Green, 1996:21).

İtibar kavramı kamuoyunun algılaması olarak ifade edilmektedir. İtibar kavramı iki önemli durum söz konusudur; bunlardan ilki kurumun çevresini oluşturan paydaşın önemi; diğeri ise oluşan bu çevrenin, kurumun itibarlı olduğuna inanmaları sonucunda meydana gelen işletmenin güvenilirliği düşüncesidir. Bir kurum itibar sahibi olduğu müddetçe satışlarında artış, yetenekli işgücü istihdam ve gelecekte meydana gelebilecek krizlere karşı dayanıklılık kazanabilir (Ülger, 2003:94).

Tüketiciler son yıllarda örgütlerin sosyal sorumluluk davranışlarına daha çok önem vermektedirler. Bir kişi kendini bir vatandaş olarak ve/veya bir tüketici olarak iki rolde ifade edebilir. Bu ikisi arasındaki en temel fark, tüketici rolünde olan kişi: kısa dönemli düşünce ve davranış sergiler (kendi amaçlarına odaklanır), vatandaş rolünde olan kişi ise genel olarak uzun dönemli düşünür ve davranır (Antepli, A, İlhan, A. 2017).

2.2. Kurumsal İtibar

Kurumsal itibar, kurumun çevresinin, kuruma dair düşüncelerinin, varsayımlarının tümüdür. (Tufanoğlu, 1996: 37). Dolayısıyla güçlü bir itibar güçlü bir saygınlık getirir ve paydaşların kuruma yönelik olumsuz davranışları engellenerek oluşabilecek potansiyel krizler önlenir.

Kurumsal itibar, paydaşların kuruma ilişkin algılarının ve deneyimlerinin tamamıdır (Turnbull, 2001:9). Bir başka tanıma bakıldığında kurumsal itibar, kurum çevresinin kurumun faaliyetlerine ve başarılarına ilişkin ortak fikirleri olarak görülmektedir (Rosson ve Gassman, 2002: 5). Günümüzde ölçek farketmeksizin tüm kurumlarda bulunan bir sorun vardır. Bu sorun, kurum paydaşlarının, önemli durumlardaki karar alıcılarının ve fikir liderlerinin algılarında olumlu bir şekilde var olabilmek için nasıl bir kurumsal itibar oluşturmaları gereğidir (Kuyucu, 2003:15).

3. Kurumsal İtibarın İlişkili Olduğu Kavramlar

Kurumsal itibarın yakından etkileşimde olduğu bazı kavramlar bulunmaktadır. Bu Kurumsal Kimlik, Kurum İmajı, Kurum Kültürü olarak ifade edilmekte olup sözü edilen kavramlara aşağıda yer verilmiştir.

3.1. Kurumsal Kimlik

Kurum kimliği genel itibariyle kurumun logosu, renkleri ve amblemi gibi görsel unsurlarla ilişkilendirilmektedir. Ancak bu durum kurum kimliğinin ifade edilmesinde yetersizdir. Çünkü kurum kimliği tüm bunların yanı sıra kurumsal iletişim şeklini, kurumsal davranışları ve kurum felsefesini de içerisinde barındırmaktadır (Okay,

2003: 38). Kurum kimliği, bir kurumun uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi, güçlü bir imaj sunabilmesi için kendini ve kurum felsefesini paydaşlarına ve dış çevreye tanıtmak amacıyla kullandığı yöntemlerin bir bütün oluşturacak biçimde bir araya getirilmesi ve bunun gösterilmesidir (Akmehmet, 1998:19).

3.2. Kurumsal İmaj

İmaj, insanların veya kurumların birbirleri üzerinde istemli ya da istemsiz olarak bırakmış oldukları izlenimlerdir. Kurumsal imaj ise kurumsal kimliğin ilgili hedef kitle üzerinde bıraktığı algıların bütünüdür. Bu nedenle imaj, kurumun en alttan başlayıp en üst birimine kadar bütün kademelerin birleşiminden meydana gelmektedir (Dinçer, 2011:14).

Kurumsal imajın önemi ile imaj kavramının önemi arasında önemli bir ilişki mevcuttur. İnsanların, karar verirken kurum imajına olan güvenleri arttıkça, kurumların daha güçlü bir imaja sahip olmasının önemi de aynı doğrultuda artmaktadır.

3.3. Kurum Kültürü

Bir kurum içerisindeki bireylerin tümü tarafından paylaşılan görüş, inanç, tutum, değer, beklenti ve davranışların hepsi kurumsal kültür olarak değerlendirilmektedir (Hellriegel vd., 1995:466). Diğer bir yandan Hatch ve Schultz, kurum kültürünün, tüm birimlerdeki çalışanları, kuruluşun adı, amblemi, ürünü/hizmeti vb. bünyesindeki tüm maddi unsurları da kapsadığını ifade etmektedir (Hatch ve Schultz, 1997:359).

3.4. Kurumsal İtibar ve Diğer Kavramlar Arasındaki İlişkisi

Sahip olunan güçlü bir kurum kültürü ve kimliği, çalışanları yönlendirirken aynı zamanda kurumlarının hedefleri ve paydaşlarıyla olan iletişimi anlamalarına da destek sağlamaktadır. Kimlik ve imaj birbirini tamamlayan iki unsur olması nedeniyle kurum imajı ve kurum kimliğinin birbirine yansıttığı etkilerin ayırmak oldukça güçtür. Kurum imajı bir kurum için varılması hedeflenen bir noktayı ifade ederken, kurum kimliği ise mevcut çabaları ifade etmektedir. Bu sebeple bir imaj oluşturmak için kurum kimliğinin tüm etkenlerini göz önünde bulundurarak olması hedeflenen imaja göre biçimlendirilmeli ve kurum faaliyetleri bu doğrultuda yönlendirilmelidir (Kadıbeşegil, 2006: 65), (Güven & Karaer, 2021:2898).

Günümüzde var olan bütün kurumların ortak ve temel bir sorunu bulunmaktadır. Bu sorun etkileşimde buldukları tüm paydaşlarının zihninde nasıl itibar sahibi olabilecekleri sorunudur (Kuyucu, 2003:15). Kurumsal itibar; bir kurum açısından en önemli değerdir (Sakman, 2003:53). Elde edilmesi ve sürdürülebilmesi oldukça zor olmasına karşın yitirilebilmesi oldukça kolay bir değerdir. Dolayısıyla itibarı sahibi olmak amaçlanırken paydaşların beklentilerini doğru bir şekilde tespit etmek gerekmektedir (Güzecik, 2002:90).

Kurumsal itibar yönetimi, kurum için bir yaşam tarzı olmalıdır. Öyle ki kurumsal itibarın başarılı bir şekilde yönetilmesi için kurumun kültür ve değerlerinin bir yaşam tarzına dönüştürülmesi gerekmektedir (Kadıbeşegil, 2006: 65).

4. Mesleki Eğitim

Mesleki Eğitim kişiye iş yaşantısında belirli bir mesleğe ilişkin bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve kişinin yetkinliklerini farklı açılardan geliştiren bir eğitimidir (Alkan vd., 2001: 3). Sosyal yönden mesleki eğitim kişilere iş güvencesi, yüksek gelir, terfi, özgüven ve saygınlık gibi unsurları kazandırırken (Özsoy, 2007: 111), ekonomik açıdan ülkelere üretimde verimlilik, piyasa ihtiyaçlarının karşılanması, kalitenin artması, işsizliğin azalması, rekabet gücünün artması gibi avantajlar sağlamaktadır (Aykaç, 2002: 155).

Teknolojinin gelişmesi ve ilerlemesiyle birlikte ülkeler ekonomik, politik ve kültürel olarak hızlı, sürekli ve çok yönlü bir değişme sürecinden geçmekte ve bu süreç gelişmişlik seviyeleri ne ölçüde olursa olsun tüm ülke toplumlarının yaşamını derinden etkilemektedir. Bilim ve teknolojiadaki hızlı ve sürekli değişme ve gelişmeler, nitelikli insan gücü ihtiyacını da artırmaktadır. Ekonomik ve teknolojik gelişmenin temel amaçlarından biri olan nitelikli insan gücü, mesleki ve teknik eğitim sistemine bazı görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Endüstrileşme, kalkınmanın en önemli araçlarından biridir. Dolayısıyla, ülkelerin hizmet ve üretim bölümlerinde teknolojik gelişmelere uyumlu, mesleki bilgi ve becerilerle donatılmış nitelikli insan gücüne gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimi karşılamak amacıyla modern teknolojiyi bilen ve uyum sağlayan, aynı zamanda kullanabilen ve geliştirebilen nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla mesleki eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün artırılması ve sürdürülebilmesi için mesleki eğitimin desteklenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kalkınmanın hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ülkelerin rekabet gücünün artırılması açısından mesleki eğitim büyük bir paya sahiptir. Bu payın öneminin, toplumdaki her kesim tarafından anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojiye ayak uydurabilmek amacıyla, ülkelerin mesleki ve teknik eğitime gereken önem verilmelidir (Sezgin, 1999:195-196).

Öte yandan bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesine paralel olarak toplumun aile yapısı, sosyal yapısı ve ekonomik yapısı da değişmiştir. Dolayısıyla toplumların eğitim sistemleri de değişim göstermiştir. Günümüzde sanayi toplumunun yerini bilgi toplumu almıştır. Bütün toplumları eşit seviyede ilgilendiren oldukça köklü sürece girildiği görülmektedir. Tüm bunları gerçekleştirirken de topluma yön verecek olan birimlerin de bu değişimin önünde bulunmaya dikkat ettikleri ve beraber hareket etmeye çalıştıkları gözler önüne serilmektedir.

4.1. Mesleki Eğitim Modelleri

Mesleki eğitim modelleri dünyanın pek çok yerinde farklılık göstermektedir. Bu eğitim modellerinden en bilinenleri aşağıda yer almaktadır.

4.1.1. İngiltere Modeli

İngiltere kendi eğitim modeli için yüksek miktarda bir finansman ayırmaktadır. Modele göre, teknolojik buluşlar ve modernleşme, iş hayatında uygulanabilir, yaratıcı çalışma ve dolayısıyla üretim için yeni talepler meydana getirmektedir. Bu talepler ise meslekî ve teknik eğitim reformunu mecbur kılmaktadır. Son yıllarda İngiltere’de, kısa süreli pazar taleplerinden ziyade mesleki yetkinlik temelleri üzerine kurulmuş, uzun süreli vizyonlar hedeflenmektedir. Ayrıca İngiltere’de mesleki eğitim öğretmenleri, kamu görevlisi olarak işlerini gerçekleştirse de kamu personeli değildir. Bu nedenle iş garantileri de bulunmamaktadır (Bolat, 2016:60).

4.1.2. Almanya Modeli

Almanya meslekî eğitim sisteminde, işletmeleri kiralanarak kullanmakta ve başarılı bir şekilde bunu sürdürmektedir. Bu eğitim sisteminde işletmelerin birebir iş dünyasındaki kiralama ve ödeme davranışları basit bir modele indirgenmiştir. Bu programın başarısı, kurumlar ve okullar arasındaki iş birliğine öğretmenlerin donanımlı olmalarıyla bağlantılıdır (Binici ve Arı, 2004: 389). Hindistan, Çin, Rusya ve Vietnam Almanya’nın geliştirdiği bu eğitim modelini gerçekleştirmek amacıyla Alman Hükümeti ile iletişim halindedir. (Graf, 2013: 13). İkili çıraklık eğitimi ülkeyi Avrupa’nın diğer ülkelerinden ayırır. Bu sistem, eğitimi ve öğretimi işletmeler, devlet, işverenler ve iş hayatındaki temsilciler ile bir araya getirir (Yazıcı vd., 2015: 1633).

Almanya’da okulların ve mekanların meslekî eğitime yönelik daha verimli bir şekilde kullanılması durumu oldukça yaygındır ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu sistemde bir gün, akademik olarak iki zaman dilimine ayrılmakta ve ilk dilimdeki eğitim tamamlandıktan sonra çeşitli yaş gruplarına yönelik çok amaçlı programları kapsayan ikinci eğitim başlamaktadır. Finansal baskılar gibi bazı zorluklar bu ikili eğitimin devam ettirilmesinde engeller doğurmaktadır. Fakat bu ikili sistemin sürdürülmesi bu engellerin aşılması ile mümkündür (Binici ve Arı, 2004: 389).

4.1.3. ABD Modeli

Amerikan eğitim sisteminde, eğitim yerel yönetimlere (yani eyaletlere) devredilmiştir. Her eyalet kendi belirlediği sisteme uygun olarak örgütlenme ve çalıştırma hak ve sorumluluğuna sahiptir. Dolayısıyla ABD’de ellinin üzerinde farklı eğitim modeli bulunduğu ifade edilebilir (Güçlü ve Bayrakçı, 2004: 52). Mesleki eğitim liseden sonraki iki yıl boyunca sürer ve yüksekokul sistemi kapsamındadır. Liselerin 11. ve 12. sınıflarında mesleki eğitim almak isteyen öğrencilere bazı özel amaçlı liseler ve büyük meslekî teknik okullar teknik programlar sağlar. Öğrencilere eğitimi tamamladıkları takdirde diplomanın yanı sıra mesleki yeterlik belgesi de verilmektedir (Ültanır, 2000: 83). Eğitim noktasında hükümetin resmi bir işlevi bulunmamaktadır (Erdoğan, 1997: 75). Meslekî eğitimin mümkün olduğunca yerel birimler tarafından gerçekleştirilmesinde yarar vardır.

4.1.4. Güney Asya Modeli

AB ülkeleri haricinde de oldukça başarılı meslekî eğitim modelleri mevcuttur. Araştırmalar Kore, Malezya, Singapur, Tayvan ve Çin gibi Güney Asya ülkelerinde de yalnızca tek model eğitimin uygulanmadığını göstermektedir. Bu ülkelerde meslekî eğitim giderlerinin vergi kapsamına alınmaması gerektiğini ve eğitim teşvikinin yararları olacağını zaman içerisinde kavramışlardır.

Ayrıca bu ülkelerde, eğitim kurumları, öğrenci seçimi, kaydı ve derslerin seçiminde bir otonomiye sahiptir. Çeşitli kurumlardaki işverenler bu ülkelerde bulunan eğitim kurumlarında verilen mesleki eğitim çalışmalarına dahil olmaktadır (Tzannatos, 1997: 435).

4.1.5. Hong Kong Modeli

Hong Kong toplumunda ekonomik ve teknolojik gelişme ilerleme eğilimi gün geçtikçe farklılık göstermektedir. Eğitim veren kurumların yetkilerinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kaynak dağıtımı ve eğitim merkezlerinin yönetim kararlarının bu kurumlarca verilmesinde fayda sağlanması beklenmektedir. Özetle, karar verme mekanizmasının başarılı bir şekilde işlemesine karşın sistemde bazı reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu değişimin nasıl yürütüleceği sorusunun cevabı belirlenememiştir. Çalışma verimliliğinin artırılması ise çözümü kolay bir sorun olmamakla birlikte toplumların, çalışma verimliliği geç fark edilen siyasi bir role sahiptir (Binici ve Arı, 2004: 389).

4.1.6. Brunei Modeli

Güney Asya ülkelerinde eğitim başarısının anahtarı olarak kabul edilmektedir. Bu doğrultuda Brunei gelişme için yalnızca petrol kaynaklarına değil meslekî eğitime de ihtiyaç duyulduğunun farkındadır. Hükümet, mesleki teknik eğitimi dengeli kalkınmanın önemli bir unsuru olarak görmektedir. Bu nedenle halkın ekonomik bağımsızlığı için meslekî ve teknik eğitimin çağın gereklilikleri çerçevesinde yapılmasını sağlamaktadır. Ayrıca ülkede yabancı sermayeyi desteklenerek meslekî eğitimin gelişimi için katkı sağlanmasını amaçlamıştır (Binici ve Arı, 2004: 389).

4.1.7. Türkiye Modeli

Türkiye’de meslekî ve teknik eğitim gerek nicelik ve gerekse nitelik açısından henüz yeterli bir seviyeye ulaşmış değildir. Bununla birlikte ülkemizin nitelikli ara insan gücüne olan ihtiyacı her geçen gün daha fazla artmaktadır. Gelişmekte olan Türkiye ekonomisinin uluslararası alanlarda rekabet gücünün artabilmesi, gelişmiş meslek yüksek okulları ve bu okulların yetiştirdiği nitelikli insan gücü ile mümkündür.

Sayıları hızla artmakta olan meslek yüksek okulları (MYO), sektörün ihtiyacı olan nitelikli insan gücünü yetiştirmede önemli gelişmeler kaydetmektedir. Özellikle meslek yüksekokullarındaki eğitimin güncelliğinin devamlı olması ve eğitimcilerin iyi bir özel sektör tecrübesine sahip olması büyük bir öneme sahiptir (İşseveroğlu ve Gençoğlu, 2011: 25).

5. Sonuç ve Öneriler

İtibar zamanla işletmeler için de kullanılan bir ifade olmuş ve işletmeler için önemli soyut bir değer haline gelmiştir. İşletmenin büyümesinin sürdürülebilir olması ve faaliyet gösterdiği alanda söz sahibi konumunda olması, işletmenin kurumsal itibarının oluşturulması, korunması ve geliştirilmesi açısından fayda sağlamaktadır.

Günümüzde itibar işletmelerde stratejik bir unsur olmasının yanı sıra zor kazanılan ve hızlı kaybedilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İtibar kavramı kamuoyunun algılaması olarak ifade edilmektedir. İtibar kavramında iki önemli durum söz konusudur; bunlardan ilki kurumun çevresini oluşturan paydaşın önemi; diğeri ise oluşan bu çevrenin, kurumun itibarlı olduğuna inanmaları sonucunda meydana gelen işletmenin güvenilirliği düşüncesidir. İşletmelerde güçlü bir itibar güçlü bir saygınlık getirir ve paydaşların, işletmeye yönelik olumsuz davranışları engellenerek oluşabilecek potansiyel krizler önlenebilir.

Günümüzde işletmelerin ortak sorunu olan, karar alıcı durumundakilerin işletmeye bakış açısı, düşünce yapısı ve işletme hakkındaki olumlu algıların sağlanması önemli hale gelmiştir. Kurumsal itibarın artırılmasına yönelik çabalar işletmeleri karar alıcılar nezdinde bu sorunsaldan çıkarabilecektir. Özellikle kurumsal itibarın içeriğini oluşturan kurumsal kimlik, kurum imaj, kurum kültür kavramları ön plana çıkmaktadır. Bu kavramların işletmeler açısından geliştirilmesi ve kurumsal itibarın artırılması gerekmektedir. Kurumsal itibarın elde edilerek geliştirilmesinin yanında sürdürülebildiğinin sağlanması da önem arz etmektedir.

İşletmelerin dışında kurumsal itibarın özellikle belli alanlarda da ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Mesleki eğitimde kurumsal itibarın artırılması da günümüzde önemli hale gelmektedir. Mesleki Eğitim kişiye iş yaşantısında belirli bir mesleğe ilişkin bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve kişinin yetkinliklerini farklı açılardan geliştiren bir eğitimidir. Bu açıdan mesleki eğitimde kurumsal itibarın sağlanması eğitim kalitesinin artırılarak, ekonomik açıdan ülkelere üretimde verimlilik, piyasa ihtiyaçlarının karşılanması, kalitenin artması, işsizliğin azalması, rekabet gücünün artması gibi avantajlar sağlamaktadır. Güncel gelişmeler yakalanarak mesleki eğitime adaptasyonunun sağlanması kurumsal itibarın artırılması açısından önemli olmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin önemli olduğu günümüzde en hızlı karar almada ve istikrarlı faaliyetler bütünlüğü oluşturmada, mesleki eğitime uyumlaştırılan teknolojik gelişmeler önemlidir. Ülkelerin kalkınmasında eğitim hızla önemini arttırmaktadır. Eğitimde kurumsal itibarın yükselmesi ve gelişmesine yönelik faaliyetlerin artması bu yönden ülkelerin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Öneri olarak mesleki eğitime getirilen standartların yükselmesi ve kurumsal itibarın sağlanarak sürdürülebilir hale gelmesi gerekmektedir. Bu durum mesleki eğitim faaliyetlerini organize eden planlayıcıların dikkate alması gereken önemli bir husustur. Mesleki eğitimin desteklenerek bu eğitimi veren kurumların kalite ve gelişmişliğinin arttırılması, mesleki eğitim kurumlarının itibarının yükseltilmesine bağlıdır. Devlet yönetiminde bulunanların mesleki eğitim kurumlarının itibarını arttıracak politikalar üretmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akmehmet, D. (1998). Firma/Markalarda kurumsal kimlik ve imaj. İstanbul: Işıl Ofset.
- Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, İ. (2001). Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Antepli, A., & İlhan, A. (2017). Örgütlerde Sosyal Sorumluluk Olgusunun Tüketicilere Etkisi Çevre Ve İnsan Faktörlerinin Ele Alınması. *The Journal Of Academic Social Science (Asos Journal)*, 5(45), 169-180.
- Aykaç, N. (2002). Türkiye’de ve Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Mesleki Teknik Eğitim (Almanya, Fransa, İsviçre, İspanya, Yunanistan Örneği), *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Binici, H. & Arı, N. (2004). Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 383-396.
- Bolat, Y. (2016). Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya Fransa, İngiltere ve Japonya’da Mesleki ve Teknik Eğitime Öğretmen Yetiştirme, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 39-72.
- Erdoğan, İ. (1997). Çağdaş Eğitim Sistemleri. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Graf, L. (2013). The Hybridization of Vocational Training and Higher Education in Austria, Germany and Switzerland: Burdich UniPress, 1-305.
- Güçlü, N. & Bayrakçı, M. (2004). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 51-64.
- Güven, Ş. & Karaer, M. (2021). İtibar kavramı ve kurum itibarına genel bir bakış. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(76), 2896-2903.
- Hatch, M. & Schultz, M. (1997). Relations Between Organizational Culture, Identity and Image, *European Journal of Marketing*, 31(5/6), 356-365.
- İşseveroğlu, G. & Gençoğlu, Ü. G. (2011). Türkiye’de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (49), 24-36.
- Kadıbeşgil, S. (2006). İtibar Yönetimi. İstanbul: Media Cat Yayınları.
- Kuyucu, B. (2003). Kurumlarda Başarılı ve Etkin İtibar Kurumlarda Başarılı ve Etkin İtibar Yönetimi, *Ar-Ge Danışmanlık Yayınları No:4*, İstanbul.
- Okay, A. (2003). Kurum Kimliği. İstanbul: Media Cat Yayınları.
- Özsoy, C. (2007). Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin İktisadi Kalkınmadaki Yeri ve Önemi, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*, No.1780.
- Rosson, P. & Gassman, H. (2002). Who Are We Now? Who Are We Now? M&As and Corporate Visual Identity, 1 Aralık 2022 tarihinde https://www.academia.edu/16926040/Who_Are_We_Now_M_and_As_and_Corporate_Visual_Identity adresinden alındı.
- Sezgin, İ. (1999). 16. Millî Eğitim Şûrası: Konuşmalar, Görüşler, Kararlar ve Raporlar. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Turnbull, P. L. (2001). Corporate Social Responsibility and Reputation, *Canadian Cooperative Association National Congress*, Saint John, Canada.
- Türk Dil Kurumu (2022, 30 Kasım). İtibar. 30 Kasım 2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Tzannatos, Z. & Johnes, G. (1997). Training and Skills Development in the East Asian Newly Industrialised Countries, a Comparison and Lessons for Developing Countries, *J.E.T.*, 49(1997), 431-437.
- Ülger, Billur. (2003). İşletmelerde İletişim ve Halkla İlişkiler, İstanbul: Der Yayınları.
- Ültanır, G. (2000). Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Yörük, S., Dikici, A. & Uysal, A. (2002). Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 299-312.